

SEMINARI SALVADOR SEGUÍ

**Sindicalisme
de classe
i nacional**

www.ccoo.cat

**SEMINARI
SALVADOR
SEGÚ**

Sindicalisme de classe i nacional

Edició: Comissió Obrera Nacional de Catalunya

Impressió: Augusta Print

Dipòsit legal: B-12.885-2008

Disseny i maquetació: Service Point

Fotografies:

Fons Fundació Cipriano García – Arxiu Històric de la CONC

Arxiu Comissió Obrera Nacional de Catalunya

Barcelona, febrer de 2008

Índex	Pàg.
1. Presentació	7
2. Seminari Salvador Seguí. Document aprovat per la Comissió Executiva de CCOO de Catalunya del 20 de setembre de 2006	13
3. Biografia i escrits de Salvador Seguí	23
3.1. Biografia	25
3.2. Escrits	28
3.2.1. El catalanisme i la Lliga (I)	28
3.2.2. El catalanisme i la Lliga (II)	29
3.2.3. Catalunya	31
4. Recull documental sobre sindicalisme de classe i nacional	33
4.1. Documents generals	35
4.1.1. Cipriano García. Selecció d'escrits (1970-1988): <i>La clase obrera y el problema nacional</i> (1970); <i>Sobre el problema nacional y regional</i> (1976); <i>El paper dels treballadors i dels sindicats en les autonomies i davant del fet nacional</i> (1980), etc.	35
4.1.2. Els treballadors per l'autonomia. Míting celebrat el dia 2 d'abril de 1977 al Palau d'Esports de Barcelona. CCOO (Paco Frutos), UGT, USO, SOC.	60
4.1.3. La CONC, sindicat de classe i nacional. José Luis López Bulla (1994).	64
4.1.4. Globalització, drets socials i identitat nacional. Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2001. Intervencions de Manuel Castells i Joan Coscubiela... ..	69
4.1.5. Drets de ciutadania i cohesió social a la nova Europa: immigrants o ciutadans? Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2002. Intervencions de Javier de Lucas i Joan Coscubiela.	102

4.1.6.	Paper de CCOO en la construcció nacional de Catalunya. Alfons Labrador. Acte d'Acció Jove (2005).....	149
4.1.7.	La construcció social de Catalunya i el mercat de treball. Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2007. Intervencions d'Andreu Mayayo, Josep Oliver i Joan Coscubiela.	158
4.2.	Marc català de relacions laborals i socials	193
4.2.1.	Marc autonòmic de relacions sociolaborals a Catalunya (1991).	193
4.2.2.	Marc català de relacions sociolaborals. Document elaborat per al Seminari Salvador Seguí (1999).	208
4.2.3.	Deu iniciatives per al desenvolupament del marc català de relacions sociolaborals. Comissió Executiva de CCOO de Catalunya (1999).	229
4.3.	Estatut d'autonomia de Catalunya	234
4.3.1.	Sí a l'Estatut (1979).....	234
4.3.2.	Posició de CCOO de Catalunya davant la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Comissió Executiva de CCOO de Catalunya (2003).	236
4.3.3.	Un nou Estatut per a una nova societat: participació i drets socials. Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2004. Intervencions de Joan Coscubiela i Joan Saura.	243
4.4.	Sobre la llengua catalana	268
4.4.1.	Resolucions sobre: Normalització lingüística (1994), Nou marc legal d'ús de les llengües oficials a Catalunya (1997), Llengua i ciutadania (2006).....	268
4.4.2.	Documents sobre el Servei de Normalització Lingüística de la CONC. Articles de: Jordi Presas, Joan Vinya, Josep Fuentes, Joan Guil (1994).	281

	Pàg.
4.4.3. Document de treball del Seminari Salvador Seguí sobre la llengua (1999).....	290
4.4.4. El futur de la llengua catalana. Jornades de normalització lingüística i ensenyament de CCOO. Ponències de Joan M. Romaní i Bartomeu Navarro (2002).	309
4.4.5. Plans d'acollida lingüística a la Unió Europea. L'accés de les persones immigrades a les llengües de la societat d'acollida: un dret i una necessitat. Seminari de treball. Ponència de Carles Bertran: "Immigració, llengües i desigualtat". Conclusions del Seminari (2002).	323
4.4.6. Activitats del Servei Lingüístic (2007).	353
4.5. Estadi Olímpic de Montjuïc Lluís Companys.....	364
4.5.1. Homenatge de CCOO de Catalunya al president Companys, en el 50è aniversari del seu afusellament. Joan Rigol (1990).	364
4.5.2. Commemoració del 60è aniversari de la mort de Lluís Companys. Joan Coscubiela (2000).	375
4.5.3. Campanya pública d'adhesió: Estadi Olímpic Lluís Companys (2000).	378
4.5.4. Estadi Olímpic Lluís Companys. Article de Joan Coscubiela al diari <i>Avui</i> (2001).	379
4.6. Comissions Obreres de Catalunya davant la commemoració de l'11 de Setembre. Resolucions.....	381
4.6.1. Ante el 11 de Septiembre, Día Nacional de Catalunya (1979).	381
4.6.2. Drets nacionals i cohesió social. L'aportació de les CCOO (1998).....	384
4.6.3. Volem una nació amb drets socials i sense precarietat (1999).	387

	Pàg.
4.6.4. Per una Catalunya amb treball estable, sense risc ni precarietat (2000).	389
4.6.5. Afronem la globalització amb una societat cohesionada i oberta (2001).	392
4.6.6. Per la construcció nacional: drets de ciutadania i cohesió social (2002).	394
4.6.7. Per la Catalunya social: més drets de ciutadania, més cohesió social i més autogovern (2003).	396
4.6.8. Reformar l'Estatut per guanyar drets socials (2004)..	398
4.6.9. Volem un nou Estatut amb més autogovern i més drets socials (2005).	400
4.6.10. Per la Catalunya social, avancem en els drets de ciutadania (2006).	402
4.6.11. Complir l'Estatut i millorar el benestar social (2007)..	404
4.7. Acords i convenis	407
4.7.1. Conveni de normalització lingüística CCOO-Generalitat (1988).	407
4.7.2. Document de bases per a la integració de la Coordinadora Nacional de la CSC a la CONC (1989)..	410
4.7.3. Protocol de col·laboració en matèria de normalització lingüística entre CCOO de Catalunya, València i les Illes Balears (1993).	413
4.7.4. Conveni de col·laboració entre el Consell General d'Aran i la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (1999).	415
4.7.5. Protocol de col·laboració en matèria de joves entre CCOO de Catalunya, València i les Illes Balears (2003).	417
4.7.6. Conveni de col·laboració amb Òmnium Cultural (2003).	420
4.7.7. Acord de col·laboració amb l'Associació de Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia (2007).	422

1. Presentació

Una de les aportacions més genuïnes de CCOO de Catalunya al llarg de la seva història ha estat la construcció d'un projecte sindical de classe i nacional. Un projecte que, pel que fa a les idees, s'ha convertit en hegemònic en el panorama sindical català.

I això que avui sembla el més normal del món, el caràcter de classe i nacional, no ha estat pas un fet acceptat pacíficament. Tota la història sindical del segle xx és plena d'episodis en què el sindicalisme d'aquells temps —CNT i UGT— debat, i molt, sobre el paper que els treballadors i les organitzacions sindicals han de tenir davant de la realitat nacional de Catalunya. Un debat i un dilema que, malgrat la brusca irrupció del franquisme, continua latent i torna a aparèixer a partir de la recuperació de la democràcia. La legalització dels sindicats l'any 77 permet apuntar un panorama sindical en el qual davant i enfront del projecte de sindicat de classe i nacional representat per CCOO, apareixen dos projectes sindicals alternatius, dues maneres diferents de veure el sindicalisme a Catalunya. D'una banda, aquells que, recollint la posició tradicional de la UGT al llarg del segle xx, continuen defensant aquella vella idea que les reivindicacions nacionals són filles de la burgesia i que el sindicalisme no ha de fer res més en aquest terreny que ressaltar el caràcter de classe únic. De l'altra, els que defensen la necessitat d'un sindicat nacionalista sense cap vinculació orgànica al sindicalisme espanyol.

La consolidació majoritària de CCOO als centres de treball i a la societat, a més d'altres factors de l'entorn social i polític, ha tancat aquest debat. Es podria dir que CCOO de Catalunya, amb la consolidació d'aquest projecte de classe i nacional, ha fet inviable qualsevol altra manera d'entendre el sindicalisme a casa nostra. De manera que aquell debat que va recórrer i, en alguns moments, convulsar les organitzacions sindicals avui sembla que ha estat resolt satisfactòriament.

Però, com sempre, les coses són més complicades. I quan sembla que ja hem donat resposta a totes les preguntes, se'ns en presenten de noves i de molt complexes, que podríem resumir en una. Què significa avui, en el segle XXI, ser sindicat de classe i nacional en un context de forta globalització de les relacions econòmiques i socials arreu del món?

En un context en què les sobiraniaes úniques dels estats nacionals del segle XIX i XX han donat pas a escenaris de sobiraniaes compartides? En un context en què el mercat o els mercats, especialment el de capitals, tenen una gran capacitat de decidir i regular les relacions econòmiques i socials, al marge dels poders polítics i en ocasions en contra? Què significa avui i quin contingut ha de tenir el marc català de relacions sociolaborals? Com es pot exercir l'autogovern en una realitat en què no sols es produeix la dialèctica conflictiva entre centralització i autonomia, sinó també la més complexa entre la regulació política i les forces del mercat? Com hem d'entendre la identitat nacional catalana en el segle XXI? Quin paper ha de tenir la llengua i com hem d'encarar l'existència, cada vegada més evident, del multilingüisme als centres de treball i barris de Catalunya? Com incorporar la nova immigració a aquest projecte sindical i social? Com aconseguir que la nova immigració tingui un paper clau en el sindicat i en la societat catalana, tal com es va aconseguir en les darreres dècades del segle XX?

Aquestes són algunes de les preguntes a les quals, de manera modesta, intenta donar resposta el Seminari Salvador Seguí des de la seva constitució l'any 1999. No partim de zero, com tampoc no ho van fer els primers homes i dones de CCOO de Catalunya. Ells van recollir tot un seguit d'experiències socials i polítiques que recorren Catalunya des del segle XIX. Per això ens vam atrevir a donar el nom de Salvador Seguí al Seminari. Ha estat una manera de retre homenatge a aquells sindicalistes llibertaris de començaments del segle passat i, alhora, de fer també un reconeixement a les seves aportacions.

També tenim un bagatge col·lectiu acumulat de reflexions i de pràctiques sindicals. Les reflexions són les que, de manera necessàriament reduïda i seleccionada, es recullen en aquesta publicació que teniu a les mans. Les pràctiques sindicals són inabastables i és una tasca que deixem als historiadors. Sí que podem, però, destacar que aquestes pràctiques i reflexions sindicals fetes per CCOO de Catalunya al llarg d'aquests anys tenen alguns fils conductors que ens poden ajudar a buscar algunes respostes.

Una és la consideració que el fet de ser sindicat de classe i nacional no suposa que es tracti de dos atributs diferencials, ni de bon tros contraposats. Ser sindicat de classe significa intentar representar els interessos propis i els comuns d'un conjunt de persones cada vegada més diverses, no sols en el terreny de les seves condicions de treball, sinó també en la societat, i també en la seva manera d'entendre la realitat en què viuen i treballen. Ser sindicat nacional significa ser capaç de representar el conjunt dels assalariats i assalariades de la societat catalana, amb la seva diversitat d'origen, d'experiències, de cultures, i, a més, intentar recollir les seves vivències i sentiments individuals. El que fa nacional un projecte sindical, social i polític no és la intensitat dels seus plantejaments, sinó la intensitat d'adhesions que suscita en una comunitat. Per això hem dit en moltes ocasions que un sindicat no pot ser de classe si no és, alhora, nacional. I un sindicat no pot ser nacional si no és, alhora, representatiu del conjunt assalariat.

La segona és la importància que té per a la construcció i actualització de qualsevol projecte saber conèixer, reconèixer, identificar la realitat en què es mou. Una realitat que té a veure amb el passat, però que, sobretot, és referència en el futur.

Espero que els textos que teniu a les mans puguin contribuir a aquesta tasca.

Joan Coscubiela

2. Seminari Salvador Seguí

Document aprovat per la Comissió Executiva de CCOO de Catalunya del 20 de setembre de 2006

Introducció

Les CCOO de Catalunya es defineixen des del seu naixement com a sindicat de classe i nacional, amb tot el que això comporta. Aquesta expressió uneix la lluita pels drets socials amb la lluita pels drets nacionals i considera que tots dos elements formen part d'un mateix procés emancipador.

Aquesta opció, i les pràctiques sindicals que ha comportat, ha estat un element cabdal en la consecució d'una societat catalana cohesionada, amb independència del lloc de procedència i de la llengua habitual d'ús. Sempre entenent la necessitat de construir un projecte nacional vinculat a la generalització de drets a tota la població i que tingui com a prioritat bàsica la cohesió social.

La definició de sindicat de classe i nacional, la defensa de la voluntat del poble de Catalunya de millorar la capacitat i la qualitat del seu autogovern i la manera de fer sindicalisme de la CONC —que enfonsa les arrels en les pràctiques d'una part important del sindicalisme català anterior i amb la tradició de lluita emancipadora que arranca del federalisme republicà d'esquerres, fermament implantat a Catalunya des de principis del segle XIX, i que ja llavors plantejava amb molta claredat i fermesa la indissolubilitat de la lluita pels drets socials i nacionals— han contribuït decisivament a la configuració d'un model de sindicalisme català profundament imbricat en la realitat, compromès en el desenvolupament dels drets nacionals, confederat voluntàriament en un sindicat d'abast estatal i solidari amb el conjunt de treballadors i treballadores d'altres països.

L'existència d'aquest model ha fet que no fos viable el desenvolupament de sindicats que no fossin capaços d'articular-se en un projecte global i solidari; a més, ha impossibilitat que cap sindicat pogués desenvolupar el seu model a Catalunya sense tenir en compte la necessària recuperació i el desenvolupament dels drets nacionals de la societat catalana.

El 2006 esdevé un any cabdal en la consecució d'un nou Estatut i una nova proposta de finançament per a Catalunya, que han de propiciar una adequació als profunds canvis socials, econòmics, polítics, culturals i ecològics i a les noves necessitats i realitats socials que s'han produït des de la seva aprovació a Catalunya.

Tanmateix, el debat de fons en què ens trobem és l'adequació de l'Estat espanyol després de més de 25 anys de l'aprovació de la Constitució, per avançar en l'horitzó del reconeixement de la pluralitat nacional, lingüística i cultural dels diferents pobles i nacions que conviuen al seu si.

En qualsevol cas, des de CCOO volem insistir que per a la construcció d'un país amb futur i una societat més justa, entenem que cal impulsar un model socioeconòmic que aposti per l'ocupació de qualitat i amb drets, desterrant la cultura de la precarietat. El nou Estatut de Catalunya, en definitiva, és una nova oportunitat per afermar una identitat nacional construïda a partir del reconeixement i de la millora dels drets de ciutadania.

Amb aquesta finalitat creiem convenient seguir aprofundint en aquesta manera de fer sindicalisme, el nostre model sindical, i posar al dia els nostres plantejaments, des d'una reflexió i un debat rigorós al voltant del moviment sindical i la seva relació estreta amb l'indestriable binomi de drets socials i nacionals de Catalunya.

Les CCOO de Catalunya, amb la creació del Seminari Salvador Seguí, volem aprofundir, actualitzar i estendre les nostres reflexions al voltant de la conveniència i la necessitat de refermar el model de sindicat de classe i nacional, tant pel que fa a les nostres relacions amb els treballadors i treballadores de Catalunya com amb les nostres relacions i el nostre encaix en la Confederació Sindical de les CCOO de l'Estat espanyol.

També des del Seminari volem aprofundir i reivindicar el paper integrador del sindicat (tant històricament com en l'actualitat, en les diferents onades migratòries que ha viscut Catalunya) entre el conjunt de treballadors i treballadores, per constituir-se en classe social sense

diferències per la procedència o l'origen d'uns o altres i absolutament compromès en la lluita per conquerir els drets de Catalunya com a nació.

La realitat econòmica i social de Catalunya, que es reconfigura a partir dels nous moviments migratoris, renova la necessitat de seguir tenint aquest paper integrador per evitar la fragmentació de tracte i de reivindicació dels treballadors i treballadores immigrants entre ells mateixos i respecte als autòctons.

Fa uns anys, el 1999, les CCOO de Catalunya vam encetar un seguit de treballs i reflexions en aquest sentit que van culminar en la creació del Seminari Salvador Seguí com a instrument de debat i de creació de propostes sobre les velles problemàtiques i els nous reptes que comporta el treball sindical per la defensa dels drets socials i nacionals, però també com una manera de recuperar la rica memòria històrica del nostre país i homenatjar un sindicalista que va saber conjugar la lluita per aquests drets i com a reconeixement a una de les diversitats, l'anarcosindicalista, que juntament amb la comunista, la cristiana, la socialista, la republicana, la federal i la de moltes persones no compromeses amb cap ideologia concreta, han configurat, al llarg de la història, la nostra identitat col·lectiva com a organització.

Ara, en un moment tan important per donar un nou impuls al nostre autogovern, el Seminari Salvador Seguí inicia una segona etapa que reflecteix el tarannà complex i viu de la nostra organització, en què les iniciatives surten des de punts diversos i tot sovint una mateixa iniciativa pot sorgir de més d'un lloc i de vegades estroncar-se durant uns anys per tornar a sorgir amb més força un temps després. Tot aprofitant el bagatge, la il·lusió i les expectatives que vam generar en la primera etapa "fundacional" del Seminari, volem recuperar els que van ser els eixos centrals de treball, que, malgrat el temps passat, continuen tenint vigència:

1. Aprofundir la reflexió sobre el Marc català de relacions laborals.
2. La normalització lingüística del món del treball.
3. Seguir exercint la nostra capacitat d'integració i d'inclusió.

4. Consolidar el projecte de la CONC com a organització amb personalitat pròpia i confederada a la CS de CCOO.

Objectius

Objectius generals

- Reforçar i actualitzar permanentment el concepte de sindicat de classe i nacional de les CCOO de Catalunya, mitjançant la reflexió, el debat i la confecció de propostes de pràctiques concretes cap a l'àmbit intern i extern del sindicat (el conjunt de treballadors i treballadores i el conjunt de la societat) dels plantejaments que en cada moment i en cada circumstància entenguem que signifiquin el reforçament i la millora dels nostres drets socials i nacionals.
- Fer arribar amb força els nostres plantejaments al conjunt de treballadors i treballadores i al conjunt de la societat.

Objectius específics 2006/2008

- Consolidar la promoció d'activitats del Seminari Salvador Seguí.
- Augmentar la implicació de les organitzacions i del conjunt de l'estructura sindical en aquestes activitats i en les reflexions i propostes que es treballin.
- Davant el fort impacte del fenomen migratori actual, aprofundir en les propostes d'integració i cohesió social des de la perspectiva de sindicat de classe i nacional.
- Continuar dotant de contingut concret el nostre plantejament de marc català de relacions sociolaborals.

- Treballar per la normalització de l'ús social de la llengua com a dret de ciutadania, especialment en l'àmbit del món del treball.
- Recuperar i projectar al futur les aportacions (tot contextualitzant-les en el seu moment històric) de destacats dirigents de les lluites per l'emancipació obrera, social i nacional de Catalunya: Salvador Seguí, Francesc Layret, Joan Peiró, Àngel Pestaña, Cipriano García, Abdó Terrades, Josep Barceló, Isabel Vila, Josep Narcís Roca i Farreras, Ferrer i Guàrdia, Pi i Margall, Narcís Monturiol, etc.

El Seminari Salvador Seguí pretén propiciar un debat obert i àmpliament participatiu que aconseguixi arribar a un nombre important de quadres sindicals vinculats a diferents sectors i que garanteixi la diversitat de la nostra realitat territorial, per continuar abordant els grans elements de reflexió, estretament vinculats a l'objectiu general de la constitució del Seminari, per esdevenir un àmbit de reflexió social i sindical, de grans temes estratègics de futur que en clau nacional i social tenen pendents el nostre país i el nostre sindicat:

1. Afermar la nostra concepció d'identitat nacional construïda també a partir del reconeixement i la millora dels drets de ciutadania i d'un imprescindible alt grau de cohesió social.
2. A partir de la nostra consideració del dret de les persones al coneixement i ús de les llengües oficials d'un país, volem seguir treballant en la consolidació del dret de la ciutadania de Catalunya a conèixer i usar la llengua catalana en tots els àmbits de la vida social, entre els quals, el món del treball.
3. Seguir ampliant i socialitzant la nostra visió sobre la proposta d'aprofundiment d'autogovern per a Catalunya i sobre una proposta de finançament que el faci possible, amb criteris d'autosuficiència, coresponsabilitat fiscal, solidaritat i esforç fiscal, tot apostant per fórmules que permetin un ampli consens social i polític a Catalunya i que, alhora, puguin aportar idees i construir consensos en l'àmbit de l'Estat.

4. Aprofundir i recuperar la nostra genètica fundacional, definida amb claredat en els art. 1 i 2 dels nostres estatuts, i fer-ne pedagogia:
  - Art. 1. La Confederació Sindical de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya és una confederació sindical que agrupa seccions sindicals, sindicats de ram, federacions de ram i unions territorials, tots democràtics i de masses, en els quals tenen cabuda tots els treballadors i treballadores que viuen a Catalunya.
  - Art. 2. [...] Ben conscient de la comunitat d'interessos dels treballadors i treballadores dels diversos pobles de l'Estat espanyol, i dels deures de solidaritat i coordinació respecte d'aquests, la CS de la CONC es federa voluntàriament en la Confederació Sindical de les Comissions Obreres d'Espanya [...]

Organització

- **Constitució d'un marc estable de treball**

Un company o companya exerciria les funcions de dinamitzador-coordinador de les activitats que, amb caràcter permanent (com a mínim un cop l'any), ha d'organitzar el Seminari.

Equip de treball: el dinamitzador-coordinador, de forma consensuada amb la Secretaria d'Organització, ha d'escollir un equip de treball que asseguri el desenvolupament dels objectius i de les activitats previstes i que garanteixi el suport necessari per desenvolupar les tasques diàries del Seminari, format per persones dels àmbits de direcció de la CS de la CONC i per altres d'especialment interessades a impulsar el Seminari.

Aquest marc estable de treball es completa amb la constitució d'un consell assessor, que, com a mínim un cop l'any, ha

d'aportar elements de reflexió estratègics, al voltant del moviment sindical i de la seva concepció de classe i nacional.

Aquest consell estarà format per responsables de diferents secretaries i membres de la direcció de diferents organitzacions confederades, persones interessades de CCOO i professionals de reconegut prestigi que vulguin col·laborar voluntàriament en el desenvolupament d'aquesta reflexió.

Vinculació sindical: per les característiques transversals del Seminari Salvador Seguí i per possibilitar que les reflexions que s'hi facin vagin impregnant realment tota la nostra activitat sindical diària, es vincularà sindicalment a la Secretaria General de la CONC.

- **Creació d'un web propi** ("Sindicalisme de classe i nacional")
www.ccoo.cat/salvadorsegui

Contingut:

- Biografia de Salvador Seguí, *el Noi del Sucre*
- Objectius
- Qui som
- Publicacions – Activitats anteriors
- Fòrum de participació per a afiliats i afiliades
- Bibliografia i articles d'interès

3. Biografia i escrits de Salvador Seguí

3.1. Biografia de Salvador Seguí, el Noi del Sucre (1887-1923)

Nascut a Lleida un 23 de setembre de l'any 1887, SALVADOR SEGUÍ I RUBINAT és un dels màxims exponents de l'obrerisme català del primer quart d'aquest segle. Educat en el si d'una família treballadora, va mostrar des de molt jove una gran preocupació social.

Detingut i empresonat en diverses ocasions, *el Noi del Sucre* es convertí en un dels dirigents obreristes més respectats pels treballadors de tot l'Estat espanyol. No sols va ésser un dels millors oradors i organitzadors que va tenir la central sindical cenetista al llarg de la seva història, de la qual va acabar essent secretari nacional, sinó que la seva participació activa en la primera vaga general d'Espanya el 1917 i les seves intervencions públiques en la vaga de La Canadenca el 1919 el convertiren en "un dels homes més honestos i en un lluitador que, malgrat les amenaces que va patir, no va dubtar a continuar la seva trajectòria fins a donar la vida per l'ideal".

Aquesta data tràgica va ser el 10 de març de 1923, en què els pistolers del Sindicat Lliure l'assassinaren en un carrer barceloní.

Sindicalisme català (context històric i antecedents)

- **1840** Creació de la Societat de Protecció Mútua de Teixidors.
- **1842** El general Espartero, arran de les revoltes populars, dissol les societats obreres, que no surten de la clandestinitat fins al 1854, quan els progressistes tornen al poder.
- **1854** Esclat de vagues, crema de fàbriques i destrucció de selfactines en diferents ciutats catalanes, a causa de l'atur i l'increment del cost de la vida.
- **1856** Cop d'estat del general O'Donnell, amb el suport de la burgesia catalana, que produeix aixecaments i revoltes populars a Barcelona i rodalies, que són aixafades per l'exèrcit amb més de 500 morts i una repressió duríssima.
- **1861** Creació de l'Ateneu Català de la Classe Obrera.

- **1868** Revolució de setembre, que proclama la llibertat d'associació, de reunió i d'expressió.
- **1868** Congrés Obrer Català, que dóna suport al republicanisme federal.
- **1869** Creació de Les Tres Classes de Vapor, amb 8.500 afiliats i afiliades.
- **1873** Proclamació de la I República, que arriba a presidir el català republicà federal Pi i Margall.
- **1873** Manifestació de més de 10.000 obrers a la plaça de Catalunya de Barcelona per demanar la jornada de 10 hores.
- **1874** Un cop d'estat amb el suport de la burgesia catalana dissol la República i restaura la Monarquia borbònica, que comporta de nou la clandestinitat per a les organitzacions obreres.
- **1887** Promulgació de la Llei d'associacions, que permet la creació de sindicats.
- **1888** Es constitueix la UGT a Barcelona.
- **1890** Se celebra per primer cop la diada reivindicativa del 1r de Maig.
- **1900** Promulgació de les primeres lleis laborals sobre accidents laborals i sobre la feina de les dones i els nens. Però la pressió de la burgesia catalana impedeix que entrin en vigor fins al 1907.
- **1902** Vaga general a Barcelona per demanar la jornada de 8 hores.
- **1907** Constitució de Solidaritat Obrera.
- **1909** Setmana Tràgica. Afusellament de Francesc Ferrer i Guàrdia.
- **1910** Es funda la Confederació Regional del Treball, com a evolució de Solidaritat Obrera, que el 1911 es converteix en la CNT.
- **1913** Entre 13.000 i 22.000 dones treballadores impulsen la vaga general tèxtil a Barcelona.
- **1917** Vaga general revolucionària a tot l'Estat. El Govern treu les tropes al carrer i es desencadena una forta repressió.
- **1918** Congrés de Sants de la CNT.

- **1919** Vaga de La Canadenca. Obtenció de la jornada de 8 hores. Aparició del pistolerisme sindical i patronal.
- **1920** Assassinat de Francesc Layret.
- **1923** Assassinat de Salvador Seguí.
- **1923** Dictadura de Primo de Rivera, inici d'una duríssima repressió contra el moviment obrer català.
- **1931** Proclamació de la II República i restabliment del Govern de la Generalitat sota la presidència de Francesc Macià.
- **1936** Victòria electoral del Front d'Esquerres a Catalunya i del Front Popular a l'Estat espanyol.
- **1936** Alçament d'una part de l'exèrcit amb el suport dels sectors socials privilegiats i reaccionaris de Catalunya i de l'Estat espanyol contra el Govern legítim de la República.
- **1939** El bàndol feixista, encapçalat pel general Franco, guanya la Guerra Civil, instaura una altra dictadura i inicia una terrible repressió que manté el moviment obrer destrossat per molts anys. El règim implanta la CNS (Central Nacional Sindicalista), un sindicat vertical d'enquadrament obligatori per a tots els treballadors i empresaris sota la direcció de la Falange.
- **1957** Eleccions sindicals a les empreses on, malgrat el control estricte del règim, el moviment obrer clandestí aconsegueix introduir ja alguns representants.
- **1958** Llei de convenis col·lectius.
- **1964** Creació de les Comissions Obreres de Catalunya.
- **1966** Fundació de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC).

3.2. Escrits

3.2.1. El catalanisme i la Lliga (I)*

La política patrocinada per la Lliga ha pretès, i en part ho ha aconseguit, donar a entendre a tota Espanya que a Catalunya no hi ha cap més problema que el seu: el regionalista.

Això és una falsedat; a Catalunya, després del problema social, que no és català, sinó universal, existeix el problema que tenen plantejat altres pobles d'Europa. El problema de llibertat i descentralització administrativa, que tots els homes liberals del món acceptem. Ara que, aquest problema, no el representa la Lliga, ja que si el representés, Cambó no hauria estat ministre ni la seva *gent* ministerial en un poder centralista.

La Lliga Regionalista no és una agrupació política en el sentit honrat de la paraula, sinó un conglomerat d'homes de negocis que "fan política" per tal d'arrencar del poder determinades concessions a favor de les seves indústries i negocis, sense concedir cap mena d'importància a les idees que diuen defensar.

Que es doni a Catalunya l'autonomia, que es doni, si es vol, la independència; però sabeu quins seran els primers a no acceptar-la? Nosaltres, no; de cap manera. Els primers a no acceptar la independència de Catalunya seran els mercaders de la Lliga Regionalista. La mateixa burgesia catalana que està dins de la Lliga seria la qui no l'acceptaria de cap de les maneres.

A més a més, està demostrat que no els interessa aquest problema; ells l'utilitzen com a trampolí, unes vegades, per cotitzar a canvi de carteres la seva posició política; unes altres com a mitjà de promoure avalots amb la finalitat de provocar repressions contra els elements obrers. Aquest és el camí que segueixen els homes de la Lliga.

* Paraules que extractem d'un discurs de Salvador Seguí, dins José Viadiu, *Nuestro "Noi del Sucre"*, p. 46-47.

3.2.2. El catalanisme i la Lliga (II)*

A Catalunya, els elements reaccionaris del catalanisme sovint aixequen la bandera de les reivindicacions catalanes, en un sentit nacionalista. I quan més soroll fan és en el moment que es produeix un fet social de ressonància, talment com si cerquessin la intervenció de les autoritats de l'Estat espanyol per batre els treballadors catalans. Nosaltres, ho dic ací, a Madrid, i si convé també a Barcelona, som i serem contraris a aquests senyors que pretenen monopolitzar la política catalana, no per assolir la llibertat de Catalunya, sinó per poder defensar millor els seus interessos de classe i sempre amatents a malmetre les reivindicacions del proletariat català. I jo us puc assegurar que aquests reaccionaris que s'autoanomenen catalanistes com els que més, temen el redreçament nacional de Catalunya, en el cas que Catalunya no els restés sotmesa.

I com que saben que Catalunya no és un poble mesell, ni tan sols intenten deslligar la política catalana de l'espanyola. En canvi, nosaltres, els treballadors, com que amb una Catalunya independent no hi perdriem res, ans al contrari, hi guanyaríem molt, la independència de la nostra terra no ens fa por. Estigueu segurs, amics madrilenys que m'escolteu, que si un dia es parlés seriosament d'independitzar Catalunya de l'Estat espanyol, els primers, i potser els únics, que s'oposarien a la llibertat nacional de Catalunya foren els capitalistes de la Lliga Regionalista i del Fomento del Trabajo Nacional. Tanmateix, hi ha moltes proves que confirmen el meu raonament. Tant se val que proclamïn el seu catalanisme en discursos i articles periodístics... quan són a Barcelona. Si pensen que es troben en perill els interessos particulars de la seva classe benestant, enfollits i a corre-cuita fan cap a Madrid, per tal d'oferir els seus serveis a la monarquia centralista, i més d'una vegada els haureu pogut veure vestint la casaca de ministre. ¿És, per ventura, amb la col·laboració ministerial com es poden afermar les aspiracions de llibertat nacional de Catalunya, sotmesa a una monarquia centralista i enemiga de l'emancipació dels pobles hispànics? Sortosament, la Catalunya vexada i injuriada, privada de la seva llibertat nacional, coneix bé els seus detractors i sap de quin cantó estan els seus veritables amics i defensors. Una Catalunya alliberada de l'Estat

espanyol, us asseguro, amics madrilenys, que fóra una Catalunya amiga de tots els pobles de la península Hispànica i sospito que els qui ara pretenen presentar-se com els capdavaners del catalanisme temen una entesa fraternal i duradora amb les altres nacionalitats peninsulars. Per tant, és falsa la catalanitat dels qui dirigeixen la Lliga Regionalista. I és que aquesta gent avantposa els seus interessos de classe, és a dir, els interessos del capitalisme, a tot altre interès o ideologia. Estic tan segur del que dic que, sense pecar d'exagerat, puc assegurar-vos que si algun dia Catalunya conquista la seva llibertat nacional, els primers, si no els únics, repeteixo, que li posaran entrebancs seran els homes de la Lliga Regionalista, perquè a Catalunya, com arreu, el capitalisme està mancat d'ideologia.

- * Discurs a l'Ateneu de Madrid (1919), dins Pere Foix, *Apòstols i mercaders*, p. 97-98.

3.2.3. Catalunya*

.... nosaltres volem que Catalunya no sigui una colònia com aquestes que tenen els senyors fabricants de Barcelona, en les quals s'està esclavitzant els obrers. Nosaltres volem que Catalunya sigui un poble lliure, conscient i ben administrat. Nosaltres som més catalans que ells, que tant presumeixen de catalanisme.

* Publicat al diari *El diluvio* el 13 de gener de 1919.

4. Recull documental sobre sindicalisme de classe i nacional

4.1. Documents generals

4.1.1. Cipriano García. Selecció d'escrits (1970-1988)

I. La classe obrera y el problema nacional (1970)

Catalunya, que reúne las características esenciales que la definen como nación, tiene el legítimo derecho y el deber de plantearse el reconocimiento de su personalidad nacional. Ninguno de los rasgos esenciales que caracterizan una nación están ausentes en la vida y la obra de Catalunya. Entre las fuerzas sociales en presencia que pugnan por la solución del problema nacional, la clase obrera, en tanto que fuerza fundamental en el proceso productivo y creador, es por naturaleza la más arraigada en la vida nacional e interesada en la solución de todos y cada uno de sus problemas.

No deja de haber, en algún que otro caso, formulaciones de incomprensión que, ligeramente pensadas, a la hora de emitir un juicio y de plantear soluciones sobre el problema nacional, ven en él algo así como una cuestión misteriosa, ignorada e incomprendida por los trabajadores.

No es posible hablar ni plantearse en su raíz una solución justa de tal problema sin tener en cuenta la gran masa de desheredados que sufren las consecuencias de la explotación y también de la privación de lo que en sí son los derechos nacionales. Nada de cuanto atañe a la fuerza del trabajo, a sus exigencias y necesidades, es ajeno a los trabajadores, que son la espina dorsal de la nación. El derecho del pueblo de Catalunya al respeto de su cultura y su lengua, el derecho a autogobernarse y regir sus propios destinos, que le permitan emprender las vías de su propio desarrollo, sólo serán plenamente alcanzados en el marco de la conquista de la más amplia libertad y democracia que permitirá resolver en el desarrollo revolucionario hacia un sistema politicosocial libre de toda forma de explotación y de opresión, de toda alienación, de una vez y para siempre, de los ingentes problemas economicosociales y culturales que dificultan el normal desarrollo de la vida de España.

Los trabajadores entendemos como primer paso en la vía hacia la solución del problema nacional, la conquista de la libertad, de los derechos de reunión, asociación, palabra y prensa, del cambio de las estructuras economicosociales que eliminen todos los privilegios de clase facilitando a la vez el acceso a las fuentes de la cultura a todo el pueblo trabajador, mediante la elevación del nivel de vida y la liquidación de las condiciones infrahumanas en que viven la mayoría de los trabajadores.

En Terrassa, según datos estadísticos que datan de 1965, el 50% de la población está compuesta por la inmigración no nacida en Catalunya. Si se tiene en cuenta el sentimiento de esta masa de trabajadores y su condición social, cabe llegar a la conclusión de que en la clase obrera, los que proceden de la inmigración superan con mucho ese 50%. En los últimos años, la inmigración procedente del campo andaluz ha llegado a sumar un tercio de la población. La vida misma y los hechos son harto elocuentes de cómo esta clase obrera comprende, se identifica y hace suyos los problemas de Catalunya y de nuestra ciudad. De ello dan prueba su presencia activa y sus propias exigencias, que están enmarcadas dentro de las aspiraciones y exigencias de todo el pueblo catalán.

Cualquier solución válida que quiera darse al problema nacional debe empezar por tener en cuenta como un todo el conjunto de los trabajadores que viven, sufren y luchan en Catalunya y en nuestra ciudad; debe tener en cuenta que los no nacidos en Catalunya se sienten identificados con las exigencias y necesidades de este pueblo y hermanados cada vez más en un mismo empeño en cuanto a alcanzar los objetivos nacionales; pero debe tener en cuenta también que sólo pueden ser soluciones a medias o vacías de contenido todas aquellas que ignoren o no tengan en cuenta la base material que determine las diferencias sociales existentes. Esa gran masa de trabajadores inmigrantes ha imprimido e imprimirá, cada vez más fuerte, impulso en el crecimiento y desarrollo de Catalunya, compartiendo las aspiraciones del conjunto de la población. Pero este importante sector de la clase obrera, que habita en gran parte de los suburbios de Catalunya y concretamente en Terrassa, sufre hoy las consecuencias de unas estructuras que le

cierran los caminos para vivir una vida decorosa, como corresponde a su condición de trabajadores. Careciendo de las condiciones y medios necesarios, soportando una vida de dificultades y privaciones, hacinados no pocas veces en viviendas que se asemejan a verdaderos tugurios, se les intenta ignorar por parte de la Administración. Para estos trabajadores no existen presupuestos oficiales para llevar a cabo planes de urbanización y sanidad, para construir las suficientes escuelas que garanticen la enseñanza obligatoria y gratuita; no existen planes ni presupuestos adecuados a las necesidades y exigencias de las barriadas. Es sintomático y suficiente comprobar como allí donde termina el asfalto, donde se torna al barro y al polvo, allí donde se ve a los niños jugar por las calles durante el día por falta de escuelas o de medios económicos, o donde han de dejar de asistir a éstas en su más tierna edad para incorporarse a la producción, allí, en condiciones míseras, vive esa parte de la clase obrera no nacida en Catalunya, que se ha visto obligada, por las condiciones de vida que imponen las estructuras existentes en España, a abandonar su tierra natal en busca de un puesto de trabajo para poder subsistir.

De manera consecuente y muy concretamente en los meses transcurridos de 1970, los trabajadores de Terrassa se han planteado la exigencia de sus reivindicaciones y derechos, han llamado repetidamente la atención sobre las injusticias de que son víctimas y han denunciado ante las autoridades las condiciones en que se ven obligados a vivir, pero parece como si existiera, por parte de la Administración, el criterio de responder a la virtud de exigir con el vicio de no dar. Las exigencias y peticiones sólo han encontrado, en el mejor de los casos, el reconocimiento de la razón que les asiste, pero sin las medidas prácticas que cambien el actual estado de cosas.

Esta situación social injusta tiene también sus reflejos en el menosprecio de los problemas culturales, en la subestimación de la lengua catalana, en la negación del derecho de autodeterminación para Catalunya, Euskadi y Galicia, en la falta de plena libertad de reunión, asociación, palabra y prensa, de elecciones auténticamente democráticas para que todos los ciudadanos podamos participar en la vida y en los destinos del país.

Todas estas negaciones de la libertad personal y nacional deben ser vencidas imponiendo el ejercicio de los derechos humanos proclamados por las Naciones Unidas el 10 de diciembre de 1948 y que España se ha comprometido a respetar, y ello es perfectamente posible hoy por la acción unida de las fuerzas del trabajo y la cultura, de amplios sectores ciudadanos, sea cual fuere el origen de su nacimiento. La lucha por la solución de todos y cada uno de los componentes del problema nacional no es la tarea de una sola fecha, sino la obra y la lucha de cada día y de cada hora.

Los trabajadores, en todas partes donde vemos lazos de violencia entre las naciones, defendemos decididamente el derecho de cada nación a determinar libremente su destino. Defender, preconizar, reconocer ese derecho, es defender la igualdad de derecho de las naciones, no reconocer los lazos de violencia, luchar contra todos los privilegios políticos de cualquier nación que sea, así como también cultivar entre los obreros de las diferentes naciones una entera solidaridad y unidad de clase. La solidaridad de clase de los trabajadores de las diferentes naciones gana al reemplazar los vínculos de violencia semif feudales, militares, por los lazos fundados sobre el libre consentimiento.

Un estado democrático debe reconocer incondicionalmente la libertad total de los diferentes idiomas y rechazar los privilegios de uno de esos idiomas. Un estado democrático no podrá tolerar la asfixia, la tutela de ninguna nacionalidad por otra en ningún dominio, en ninguna rama de los negocios públicos.

Los obreros queremos la unidad más estrecha de los obreros de cada nación, de cada estado, de todos los obreros de todos los países, en la lucha común contra toda opresión nacional y contra todo chovinismo, contra todo exclusivismo nacional, venga de donde venga. Los proletarios mantenemos así en alto la bandera de los verdaderos intereses nacionales del pueblo de Catalunya, como en toda España.

Catalunya 70 es la confirmación de como ayudan los trabajadores, hermanados junto a cuanto de sano se manifiesta en nuestra ciudad y

fundamentalmente junto a las fuerzas de la cultura en la búsqueda de las soluciones juntas.

Por este camino, remontándose por encima de las dificultades, reafirmando nuestra disposición a conseguir una vida más digna y humana, el respeto y el reconocimiento de la personalidad nacional de Catalunya, la clase obrera está y estará presente en todo momento en el quehacer nacional.

Publicat a *Catalunya 70*, de Terrassa, el 26 de setembre de 1970. Edicions Nous Horitzons, p. 19-24.

II. Sobre el problema nacional y regional (1976)

Para hacer un análisis objetivo y serio de la situación política española, la clase obrera y en este caso las CCOO no pueden obviar por su trascendencia, por su peso político, el hecho nacional y regional como una realidad histórica del Estado plurinacional en que vivimos.

España está formada por una comunidad de pueblos diferenciados entre sí por problemas políticos, sociales, culturales, lingüísticos e históricos. En el Estado español nos encontramos con la existencia de Euskadi, Galicia y Catalunya, donde se dan los rasgos característicos que las definen como naciones con su propia personalidad. A la vez, está el hecho diferencial valenciano, de las Islas Baleares, Canarias y Navarra; Andalucía, Aragón, Asturias, las Castillas, Extremadura, las regiones leonesa y murciana forman parte de esta comunidad de pueblos de las nacionalidades y regiones de España que mantienen su propia configuración e historia.

El poder centralista de la oligarquía financiera y terrateniente anuló primero la personalidad de las nacionalidades, regiones y pueblos que integran el Estado plurinacional, en su beneficio exclusivo, y más tarde la dictadura ha llevado la opresión de la comunidad de los pueblos de España hasta sus últimas consecuencias, negando su autonomía y personalidad, cerrando las vías de su propio desarrollo socioeconómico, cultural, etc. Todo ello se ha realizado mediante la negación de los derechos y libertades, el desencadenamiento de la represión para impedir el normal funcionamiento democrático. Pero pese a esa represión desatada durante decenios, ni el capitalismo ni la dictadura pudieron ahogar el sentimiento de nuestros pueblos, porque los valores que encarna el hecho nacional y regional, por su propia naturaleza, tienen tal peso que el régimen no ha podido impedir que una explosión de ese sentimiento haya resurgido en estos años con fuerza inusitada.

La dictadura, lejos de ofrecer alternativas válidas al sentimiento nacional, ha mostrado su incapacidad, su desprecio más absoluto, su ineficacia para incorporar al quehacer democrático y laborioso a todos los pueblos de España. Hoy nadie puede dudar de la capacidad de movilización y del

peso que en la lucha política por el cambio democrático está desempeñando y va a desempeñar cada vez más el hecho nacional y regional, con todos los problemas que el mismo conlleva. Esta gran batalla se libra hoy en un marco político favorable a los trabajadores y a las fuerzas avanzadas, en un contexto diferente al pasado.

La burguesía de las nacionalidades enarbolando ayer la bandera nacional aglutinó a su lado a importantes masas ciudadanas guiadas por este sentimiento, pero demostró su incapacidad para luchar hasta las últimas consecuencias por la solución justa, porque el hecho nacional tiene una raíz social. Y, lo que es más, por temor a la clase obrera terminó arriando la bandera. En la etapa actual, en Catalunya, Galicia y Euskadi, en las regiones y pueblos de España, los trabajadores y las fuerzas progresistas son el alma de la lucha nacional liberadora.

El desarrollo técnico y científico operado, que en nuestro país, pese a las trabas, también tiene su expresión en cierta medida, ha producido una masificación en las capas medias, técnicos, funcionarios, profesionales, a la vez que un grado elevado de proletarización, de inseguridad en el empleo y la profesión, que ha llevado a estos sectores a la lucha junto con la clase obrera.

Otro de los aspectos favorables que destacan en la lucha por la solución correcta al hecho nacional y regional es el peso y el papel que desempeñan hoy las fuerzas de la cultura, con una visión y concepción diferente a la que tenían en otros tiempos. Las fuerzas de la cultura están librando la batalla junto con la clase obrera y lo estarán cada vez más sólidamente, en la medida en que la clase obrera de los pueblos de España siga siendo la protagonista principal en la lucha por la liberación y la solución al problema nacional, en la medida en que siga asumiendo la lucha por las transformaciones sociales, por la defensa y la reivindicación de los valores culturales, lingüísticos, democráticos e históricos.

Cada vez con más fuerza y confianza, hemos de asumir sin reservas ni titubeos los problemas reales que conlleva el hecho nacional y regional, diversos y complejos, pero rentables por fructíferos y progresistas.

O la clase obrera asume plenamente la bandera por las soluciones que corresponde dar a los problemas nacionales y regionales, o, de lo contrario, no los resuelve nadie. Pero es necesario que tengamos claro que la verdadera solución social no puede ser hallada sin la conquista previa de las libertades políticas y sindicales, la consolidación y desarrollo de la democracia, y las transformaciones económicas y sociales, las cuales plantean un cambio de las estructuras económicas.

Para el desarrollo cultural y político pleno de las nacionalidades y regiones de nuestro país, para que encuentren satisfacción todos los problemas y aspectos que ello plantea en favor de los trabajadores y de las amplias masas populares, es necesario el reconocimiento de la autonomía, la descentralización que posibilite el progresivo desarrollo económico. Es imprescindible también una profunda reforma agraria capaz de acabar con el retraso secular de las nacionalidades y regiones de España. Sin duda aquí está la clave del desarrollo industrial, de la eliminación del paro obrero, de la elevación del nivel de vida, del acceso de los trabajadores a los centros de formación cultural y profesional. Porque o se da una solución social o no hay solución nacional. La solución plena sólo podrá concretarse con la eliminación de todas las formas de opresión y explotación.

Las CCOO de Galicia, Euskadi y Catalunya, en las regiones y pueblos del Estado español son, en todas partes, por la lucha, por el peso y la orientación, la fuerza principal en el combate por la libertad.

El nacimiento hace diez años de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, su orientación y trayectoria siempre ligada a la lucha, así como la extensión del movimiento huelguístico bajo su dirección, dan una idea de la incidencia y la autoridad, tanto entre los trabajadores como en las grandes mesas de Catalunya. En este periodo la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, al asumir el hecho nacional, le ha imprimido el contenido democrático y de clase que conviene dar. El resultado está hoy claro, no ha sido el de marchar por la vía del nacionalismo burgués trasnochado, y mucho menos por el camino del separatismo incompetente y estéril, sino caminando en estrecha hermandad y solidaridad con los trabajadores de los pueblos del Estado español.

Otro tanto podemos decir aquí de la Comisión Obrera Nacional de Euskadi, que con sus dos años de vigencia ha dado un vigor y desarrollo a las CCOO imposible anteriormente, y ha protagonizado las mayores huelgas conocidas en la historia de Euskadi. Y también de la Coordinadora Nacional de las CCOO de Galicia, que hoy es el nervio de las CCOO, la fuerza decisiva e influyente entre los trabajadores gallegos, que orienta y encabeza un rico proceso de luchas reivindicativas y acciones de masas, que a los pocos meses de su creación orientó y encabezó las grandes huelgas de Ferrol y Vigo. Muchos ejemplos más se podrían poner como muestra del papel de las CCOO, de sus órganos regionales, provinciales, locales, etc., en Madrid, Andalucía, Asturias, Alicante, Navarra, en las Castillas, Aragón, Canarias, Baleares, en todas partes. Es una batalla de clase por unos mismos objetivos, que, teniendo presente la realidad multinacional y asumiéndola, ofrece una alternativa global para conquistar las libertades y proseguir en estrecha unidad la lucha por la emancipación de todos los trabajadores.

No podemos ignorar que hay un sentimiento nacional que incide poderosamente en toda la vida de los pueblos de las nacionalidades, que hoy se manifiesta incluso en las regiones de España, que la dictadura ha pretendido ahogar. Saberlo asumir y orientar con certeza es un deber de la clase obrera y, en primer lugar, de su vanguardia. Lo contrario, la inhibición, deja el campo libre a todas las tentaciones y maniobras, produce un vacío político que, utilizado por el adversario, conduce al enfrentamiento y a la división. Este terreno es el que en el pasado utilizaba la burguesía de las nacionalidades, para la marginación o la indiferencia de la clase obrera, para enfrentar a los trabajadores entre nativos e inmigrantes por un lado y, por otro, pretendiendo enfrentar a cuantos vivían y trabajaban en las nacionalidades con sus hermanos de los restantes pueblos de España, labor que realizaban a su vez también los caciques y terratenientes de las regiones.

Para que la clase obrera de todo el Estado pueda estar unida y hacer frente con éxito como una sola clase, con una orientación general por unos mismos objetivos, ha de estar unida en primer lugar en las nacionalidades y regiones donde vive y trabaja. De ahí la necesidad de

tener conciencia de los problemas concretos susceptibles de poder movilizar y unir, de impedir cualquier pretensión de aislamiento. En el pasado se solía plantear que la clase obrera contribuyera a la solución del problema nacional desde su frente de lucha como clase a través de su presencia con la huelga y la lucha reivindicativa. Esta es una verdad incompleta, primero porque no se trata de contribuir o participar, se trata de asumir su papel dirigente en todo el proceso; segundo porque ningún terreno puede estar vedado a los trabajadores para intervenir en la vida del país, para ser los primeros en reivindicar y defender los valores culturales que les han sido negados, etc. Las CCOO no pueden ignorar que en las nacionalidades operan grupos de puro corte nacionalista y separatista, que, si bien no tienen un arraigo entre los trabajadores, aprovecharían sin duda nuestros errores, para, apoyándose en ellos, crecer y conducir a un cierto rompimiento de la unidad de los trabajadores de los pueblos de España.

Consideramos por tanto un deber abordar estas cuestiones con el sentido de la responsabilidad que nos incumbe, por las Comisiones Obreras de las nacionalidades y regiones, por el conjunto del movimiento obrero del Estado español. Hoy el problema nacional y regional se ha convertido en uno de los problemas de primera magnitud, y en el devenir lo será aún más.

Cuando estamos llegando al final de la dictadura mediante la movilización y la acción de masas, a la cabeza de la cual lucha la clase obrera; cuando todos los partidos políticos toman posición, elaboran programas que tienen presente el hecho nacional, a veces regional incluso, ofreciendo alternativas más o menos acertadas al mismo, la clase obrera no puede estar ausente de hacer un planteamiento que, concretado también en la práctica, imprima a la lucha el contenido democrático y de clase que sólo los trabajadores pueden dar. No se pretende con ello confundir al movimiento obrero sindical con el papel que debe desempeñar un partido o los partidos, por cuanto estas cuestiones son totalmente diferentes, pero sí abordar el hecho nacional o regional y buscar su solución.

La clase obrera, fuerza principal de la lucha por la libertad, como fuerza creadora de riqueza, por su aportación decisiva al engrandecimiento y desarrollo del país, por el peso específico que desempeña en el proceso productivo, es la espina dorsal de la nación, la más nacional de todas las clases o capas sociales que forman una sociedad, en este caso la nuestra.

Que quede claro que éste es un problema cardinal, ya que sin la clase obrera no puede darse un desarrollo económico, base para el desarrollo social, punto de partida para abordar todos los aspectos del hecho nacional.

Al librar la lucha en todos los frentes y llevar en sus manos la bandera de la lucha nacional, los trabajadores se sitúan en mejores condiciones para realizar la misión histórica de conquistar la libertad y transformar la sociedad. La lucha que se libra por el Estatuto de autonomía en las nacionalidades lleva a los llamados reformistas a pretender atraer a ciertos sectores del evolucionismo mediante promesas, intentando dividir a la oposición. Pero una cosa son las intenciones de las fuerzas oligárquicas o de los llamados reformistas del Gobierno y otra muy diferente la lucha y las exigencias de los pueblos. Las maniobras y tentaciones del régimen pueden ganar a las amplias masas y sobre todo a la clase obrera y a las fuerzas progresistas y avanzadas. Sus maniobras y promesas son forzadas por el combate, por la correlación de fuerzas en cada momento. Jamás en los años en que la clase obrera y las fuerzas democráticas y avanzadas eran organizativamente débiles viajaron tanto los ministros a las nacionalidades y regiones de nuestra geografía. ¿Pero qué resultados consiguen? ¿Acaso la lucha se paraliza? El hecho de que alguna que otra personalidad dude, vacile o se suba al barco de los naufragos, o que incluso retarde un acuerdo para acelerar la ruptura, no puede impedirla, ni tampoco su propio naufragio. Andalucía, las Castillas, Extremadura, todas las regiones que, junto con las nacionalidades que, como Galicia, son víctimas del poder centralista y oligárquico, viven en un completo abandono, en que el paro obrero, la emigración, el atraso en todos los órdenes, son las características dominantes, en un estado de subdesarrollo, consideradas por la

oligarquía y su poder centralista como fuente de materias primas para su explotación, como mano de obra emigrante a sus ciudadanos. Las regiones de España se hallan en un atraso industrial, económico, social y cultural, y disponen de los recursos necesarios para poder realizar su transformación dentro de un estado democrático.

Esta clase, que detenta el poder sirviéndose de los resortes del estado de gobiernos hechos a su imagen y semejanza, que en estos cuarenta años de dictadura ha obtenido los más fabulosos beneficios mediante la explotación más despiadada de los trabajadores, precisamente como fuerza principal del capitalismo, tiene su asentamiento en nacionalidades como Euskadi y Catalunya, su entronque con los capitalistas y terratenientes de las regiones españolas, con el capitalismo monopolista del Estado y el capital extranjero.

Bastaría para comprobarlo con dar un breve repaso a los consejos de administración de la gran banca y las grandes empresas, el reparto por turno rotatorio de los puestos ministeriales o de los altos cargos en la Administración del Estado para ver cómo forman un clan, unidos con el propósito exclusivo de defender sus intereses de clase y de casta, por encima de todo interés nacional.

Esta conjunción de la oligarquía vasca, la gran burguesía catalana, capital financiero y terrateniente, entroncados con el capital extranjero, llaman al yugulamiento de las libertades «defensa de los valores morales», «defensa de la civilización», «defensa de la patria».

En la nueva etapa que se avecina para llevar a término el florecimiento económico, social y cultural de los pueblos de España dentro del marco de libertades plenas y de la autonomía, a la clase obrera le corresponde un papel destacado a la hora de la planificación y la reestructuración. La acción sindical será sin duda uno de los ejes más importantes para realizarla con resultados positivos.

Por ello hay que reconocer no sólo el peso de los sindicatos, sino la propia autonomía que los órganos nacionales y regionales han de tener

hoy y en el futuro próximo, en el que han de asumir y abordar tareas específicas, concretas, unidas al conjunto de la lucha general de los trabajadores del país.

Para acometer las tareas es imprescindible la unidad de los trabajadores en cada lugar. El proceso asambleario desarrollado en estos años será decisivo tanto como expresión de democracia obrera como garantía de participación del conjunto de los trabajadores en las decisiones que se deban tomar en cada momento.

En la declaración de principios de las CCOO, al formular las líneas generales y trazar perspectivas del sindicato de clase, unitario, democrático e independiente, se plantea el Congreso Constituyente como la culminación de congresos de ramo, locales, provinciales, regionales. Entendemos, por tanto, que en el caso concreto de Catalunya, Galicia y Euskadi, por sus características propias, se ha de tratar de la celebración de congresos nacionales. Por ello, en relación con el sindicato de clase y unitario, en el ámbito de todo el Estado, lo concebimos como una amplia confederación de sindicatos en la que deberán estar encuadradas las federaciones de industria, servicios y funcionarios, formando la futura confederación, que respetará al mismo tiempo las formas nacionales y regionales de organización y representación.

Debemos tener presente que toda una serie de empresas, como Renfe o Correos, tienen ese carácter general; que gran número de empresas monopolistas y multinacionales, como astilleros, eléctricas, químicas y otras, automóvil, gas o industrias alimenticias, rebasan el plano nacional o regional para diseminarse por toda la geografía española. Al examinar estas grandes cuestiones y proponernos encararlas con espíritu constructivo, conviene que los órganos responsables del movimiento obrero a todos los niveles reflexionemos sobre la gran tarea que nos incumbe para impedir tanto el centralismo manipulador como el ostracismo cantonalista, olvidando que la lucha no puede triunfar aisladamente dentro de los límites fronterizos de las nacionalidades o regiones, por separado, y que necesita de un entronque y coherencia para

la acción coordinada de los trabajadores de todos los pueblos de España. Tanto en la lucha reivindicativa, económica y social como en la acción solidaria e internacionalista, no está en contradicción con el carácter y la defensa del hecho nacional. Ambas cosas forman parte de una misma cuestión: la lucha por el mejoramiento de las condiciones de vida y trabajo, por la conquista de las libertades sindicales y políticas, por los derechos nacionales y regionales y la liquidación de toda forma de opresión y explotación como objetivos supremos. Hoy la gran burguesía, incluso los que expresan o hacen opciones de signo nacionalista en Catalunya, Euskadi y Galicia, así como en las regiones de España, tienen situadas sus industrias, sus bancos y negocios a través de toda la geografía del Estado. Forman un todo con las doscientas familias que controlan la vida económica del país. También en la mayoría de los casos se hallan asociados al capital extranjero mediante la fusión o las inversiones, internacionalizando las relaciones de producción. Este hecho, por sí solo, bastaría para demostrar la razón que asiste a la clase obrera para actuar de manera coherente, coordinada en todo el Estado. Otro factor que hay que tener presente es la intervención arbitral mediante los decretos de congelación salarial, los laudos en los convenios, las elevaciones de precios que encarecen la vida disminuyendo el poder adquisitivo del conjunto de los trabajadores y las masas laboriosas.

La clase obrera, cualquiera que sea el lugar de su origen, es una clase única, con intereses comunes, es nacional e internacionalista a la vez. A las CCOO se nos plantea con mayor fuerza cada día educar a los trabajadores en el sentido de la solidaridad y la unidad.

Compañeros: la celebración de esta reunión, por el momento político en que tiene lugar, porque se acerca la hora del cambio democrático, a cuya realización las CCOO, el nuevo movimiento obrero, hemos hecho la mayor aportación, esta reunión ha de servir para impulsar el desarrollo de la lucha reivindicativa, de la acción por mejorar las condiciones de vida y trabajo, para proseguir sin desfallecimiento la movilización por la amnistía laboral y política, que se ha convertido, hoy, en una bandera de unidad y lucha de nuestros pueblos, en una encrucijada entre el régimen, por un lado, y el conjunto de la sociedad por otro.

Este debate y las conclusiones que surjan serán un estímulo sobre todo para desbaratar los planes de la reforma sindical mediante la que quieren el pluralismo sindical, la división de los trabajadores. La discusión de estos problemas impulsará la lucha por los problemas de la ruptura sindical y política. Por el sindicato de clase, unitario, democrático. Por la celebración del Congreso Sindical Constituyente en el marco de las más amplias libertades. Sin duda, uno de los objetivos de esta reunión va a ser el reforzamiento de la organización, en todas sus partes, de las Comisiones Obreras.

Debe servir para impulsar la acción y entrar en el otoño caliente hacia la acción nacional democrática, hacia la huelga general.

Aquesta fou la intervenció de Cipriano García en l'Assemblea General de CCOO d'Espanya, realitzada a Barcelona l'1 de juliol de 1976. Va ser publicada com a *Asamblea General de CC.OO.* (Barcelona, 1976), Ed. Laia, col·lecció "Primero de Mayo", núm. 9, Barcelona, 1976, p. 67 – 77. La seva traducció al català va ser publicada posteriorment a *Nous Horitzons*, núm. 32, segon i tercer trimestres de 1976, p. 31-38.

III. El paper dels treballadors i dels sindicats en les autonomies i davant del fet nacional (1980)

Desitjaria que aquest estudi pogués ser llegit amb esperit crític per la majoria dels treballadors, pels homes i dones de pensament marxista i, especialment, pels dirigents sindicals de Comissions Obreres. Voldria reafirmar, un cop més, quin ha de continuar sent el paper dels sindicats i dels treballadors en general amb l'arribada de les autonomies i davant del fet nacional i regional.

Penso que ens trobem en una nova etapa, totalment diferent del procés anterior, en la qual els treballadors i el conjunt de forces socials s'han de moure i han de saber operar. Actualment s'ha emprès el camí de la concreció de les autonomies, de l'aplicació i del desenvolupament dels estatuts que les configuren.

Qualsevol etapa política requereix, per part de Comissions Obreres i de les forces de progrés, ser analitzada amb minuciositat, amb una visió àmplia de futur, amb nous enfocaments que no poden continuar sent una repetició de clixés i de fórmules que, encara que la majoria de les vegades siguin justes, en aquests moments no són suficients i que convé desenvolupar o revisar.

Les autonomies són, per Comissions Obreres i pels treballadors, l'element més dinamitzador del conjunt de la societat. És en aquest moment l'aspecte més positiu de la situació política espanyola.

Dins l'Estat de les autonomies s'edificarà, amb una concepció distinta de la que fins ara hem conegut, la nova Espanya vertebrada en els ens autonòmics, on les forces treballadores de les nacionalitats i regions que la integren han de ser les impulsores i protagonistes en el desenvolupament del procés.

En emprendre aquest camí els pobles que configuren Espanya, tindrà lloc una gran batalla, contra el poder dels sectors més conservadors i dominants de l'oligarquia financera i centralista, i serà estimulant i

encoratjador per a les forces renovadores de la societat. L'experiència, si el procés segueix endavant i no es desvia, serà, tanmateix, una ajuda molt valuosa per a altres pobles. Des d'aquesta nova visió amb què s'han d'analitzar els esdeveniments, cal tenir en compte que cal que la pràctica sindical de la Confederació de Comissions Obreres es desenvolupi, i que els treballadors han de contribuir al desenvolupament de la democràcia a consolidar-la, en la perspectiva del canvi i de la transformació de la societat. Ara bé, convé tenir idees molt clares sobre aquesta situació, cap a on empenyen els esdeveniments i cap a on ens hem de proposar d'avançar amb decisió i audàcia.

Hom comprèn que hi hagi preocupacions quan hi ha elements nous que fan aconsellar noves actituds, esmenes d'allò que fins ara ha estat la forma d'actuar, i més quan el que es palesa a primer cop d'ull, en els resultats electorals del País Basc i de Catalunya, és l'augment del nacionalisme burgès. Però aquesta situació no pot conduir a no adoptar les formes idònies per superar-la. L'avenç d'aquest vot nacionalista està determinat per diverses causes. En primer lloc, per l'abstenció d'un sector important dels treballadors; en segon lloc, pel viratge d'un ampli ventall de la burgesia de les nacionalitats, que sempre ha jugat la carta de l'oportunisme i ha posat el seu egoisme i els seus interessos econòmics de classe per damunt de qualsevol interès nacional o regional. N'és bona prova el fet d'abstenir-se en el referèndum d'aprovació de l'Estatut.

Però, en abordar aquests problemes, convé que quedi clar que l'error més gran fóra que la classe obrera, que ha lluitat en l'àmbit de les nacionalitats i més tard en les regions d'Espanya, se sentís aliena a tot el que passa al seu voltant, que arribés a la conclusió que les autonomies són quelcom que només interessa als partits polítics, o bé que a la burgesia «interessen les autonomies per tal de trencar la unitat de la classe obrera única de tot l'Estat i per desenvolupar una política d'insolidaritat entre els treballadors de l'Estat espanyol». El fet que les autonomies avancin i es consolidin, el fet que arribin a ser autèntiques, o es quedin a meitat de camí, dependrà molt de la correlació de les forces polítiques, del paper de l'esquerra i de la seva unitat. Però també, i d'una

manera fonamental, del pes dels treballadors i de la seva solidaritat de classe.

Quan se sent dir que amb l'arribada de les autonomies hi haurà desercions, que es donaran formes més accentuades de corporativisme i apareixeran cantonalismes, aleshores em semblen lògiques les preocupacions. Per tal que no passin aquestes coses caldrà, com sempre, anar molt amb compte, més aviat per evitar que puguin succeir. El que ja no és pas lògic és que d'antuvi s'adoptin actituds tancades o concepcions sectàries, que, certament, serien negatives per als treballadors i per a l'esquerra en general. Amb formulacions com, per exemple, que els sindicats han de tenir un únic centre d'elaboració i decisió, i que han de funcionar de dalt a baix i viceversa, o que a les nacionalitats no s'han de negociar convenis de nacionalitat. Un conjunt d'idees que serien negatives per a la important aportació de capacitats i d'estímuls que fa tanta falta a la classe obrera. Sense cap mena de dubte, això ens du a una anquilosi, a prendre decisions molts cops fora de lloc, a un centralisme més gran i a una actitud dominant i no dirigent.

Partint de la base que la classe obrera de l'Estat espanyol és única com a classe, no es pot deixar de banda que hi ha una classe obrera catalana, basca, gallega, asturiana, andalusa, etcètera, que cadascuna és la classe obrera única de l'Estat espanyol i que també, com a classe, és internacional. Aquesta classe obrera i el conjunt d'assalariats viuen i treballen en cada una de les nacionalitats i regions que configuren el nostre Estat, tenen quadres dirigents de gran prestigi i vàlua, prenen decisions en el seu àmbit, es mobilitzen i lluiten contra llurs burgesies, llurs adversaris o davant qualsevol forma d'opressió i explotació.

Quan arribin les autonomies i el conjunt corresponent de traspassos, els treballadors i les forces socials han d'estar en les millors condicions per complir la seva funció com a classe. Han d'exercir una doble funció: participar en el procés de reconstrucció nacional i regional, tot injectant-hi els continguts de classe amb la seva presència activa, i fer front comú amb els treballadors de tot l'Estat, presentant alternatives globals en la

lluita per llurs reivindicacions davant el capital, en l'esforç conjunt de transformació de la societat.

Sovint es diu que la crisi és general, que la producció s'internacionalitza i que el capitalisme basa els seus interessos a escala mundial. Tot és cert i cal afrontar-ho, però no hi ha motiu perquè hi hagi una contradicció entre lluitar en cada una de les nacionalitats i regions per problemes concrets i l'acció coordinada i general en l'àmbit de tot l'Estat. Aquestes qüestions cal que siguin harmòniques o almenys cal intentar-ho. Indubtablement aquí rau també la funció de direcció a tots els nivells. Deixar de banda aquestes qüestions seria entrar en contradicció els uns amb els altres. També em pregunto què passaria amb els partits de la classe obrera, i amb l'esquerra en general, si quan fos el moment d'abordar les qüestions autonòmiques no tinguessin el seu entroncament i el seu suport en els treballadors. Si aquests es marginessin, les autonomies serien una eina eficaç en mans de la burgesia, que fàcilment podria manipular.

El que s'evidencia en aquests moments és que en les nacionalitats i regions es viu una eclosió del sentiment nacional i regional. En són una bona prova les eleccions de Catalunya i Euskadi i el referèndum d'Andalusia. No analitzar o seguir, com fins ara, sense plantejar-se més seriosament la forma d'actuar, és continuar pensant que res no ha canviat. Les Comissions Obreres de Catalunya han estat sempre, en aquest terreny, l'avantguarda de la lluita nacional. Des que es fundaren, assumiren aquest fet, tot venent grans resistències d'aquells que ens titllaven de nacionalistes i s'hi oposaven. Són els mateixos que avui malden per aparentar ser més nacionalistes que ningú i que foren els nostres crítics més aferrissats.

En l'informe que vaig presentar a l'Assemblea General de Comissions Obreres de l'11 de juliol de 1976, celebrada a Barcelona, deia: «Cada vegada amb més força i confiança hem d'assumir sense reserves i dubtes els problemes reals que comporta el fet nacional i regional, diversos i complexos, però beneficiosos perquè són fructífers i progressistes.» I continuava: «O la classe obrera assumeix plenament la

bandera per les solucions que cal donar als problemes nacionals o regionals o, en cas contrari, ningú no els resoldrà. Però cal que tinguem clar que no trobarem la veritable solució sense la conquesta prèvia de les llibertats polítiques i sindicals, la consolidació i el desenvolupament de la democràcia i les transformacions econòmiques i socials que plantegen un canvi de les estructures econòmiques. Per al desenvolupament cultural i polític de les nacionalitats i regions del nostre país, perquè trobin solucions tots els problemes i aspectes que aquesta qüestió planteja a favor dels treballadors i de les àmplies masses populars, cal el reconeixement de l'autonomia, la descentralització i desconcentració que faciliti el progressiu desenvolupament econòmic. Cal, també, una profunda reforma agrària que posi fi d'una vegada a l'endarreriment secular de les nacionalitats i regions d'Espanya. Evidentment, aquí rau la clau del desenvolupament industrial, de l'eliminació de l'atur obrer, de l'elevació del nivell de vida, de l'accés dels treballadors als centres de formació cultural i professional. (...) Perquè o es dóna una solució social o no hi ha solució nacional. Una solució completa només podrà concretar-se amb l'eliminació de totes les formes d'opressió i explotació.»

No es pot deixar que avui la burgesia sigui la que meni el procés dels viaranyes que només convé a la seva ideologia i als seus fins econòmics, oblidant els treballadors, augmentant l'atur i sense tenir en compte els interessos i els valors reals dels nostres pobles.

Ja prou s'encarregaran els ideòlegs burgesos de fer que els treballadors es desinteressin de les autonomies, amb l'únic fi de desviar els objectius i de marginar-los. Alhora, intentaran utilitzar-los com a força de pressió contra el poder central per poder aconseguir així llurs objectius. Ho han fet en el passat en les nacionalitats històriques i, sobretot, ho ha fet la gran burgesia catalana. Ho feren en una etapa de la història en la qual la ideologia que dominava entre els treballadors era l'anarquista, ideologia que deixava al marge la qüestió nacional i regional; ho feren en una situació de dèbil desenvolupament dels treballadors, i en la qual la classe obrera de les altres nacionalitats i regions de l'Estat espanyol no comprenia —com tampoc no ho comprenia l'esquerra d'aquest país— aquest fenomen tan

important i alhora nou per a molts. Per això, a la burgesia no li fou difícil introduir una orientació falsa en la lluita nacional i, fins i tot, elements d'enfrontament entre els mateixos treballadors de les nacionalitats i amb els seus germans de classe dels altres pobles de l'Estat espanyol.

Nosaltres no hem inventat el fet nacional o regional, ni la seva significació històrica. Aquestes diferències lingüístiques, històriques, culturals, de desenvolupament social, de la pròpia personalitat dels nostres pobles, són a la base de la configuració del nostre Estat.

L'oligarquia financera i terratinent, amb les seves formes centralistes i de repressió violenta, s'orientà sempre per impedir qualsevol manifestació que fes que els pobles recobressin llur personalitat autèntica. Fou un fre per al desenvolupament d'aquests pobles en tots els terrenys. Qualsevol observador arribarà ràpidament a la conclusió que en aquesta situació hi ha un fet de transcendència històrica, que som als inicis d'un nou ordenament jurídic i polític quan emprenem la via de les autonomies, i que aquesta situació tindrà, també, la seva translació al terreny social en la mesura que els treballadors no se n'inhibeixin. Es per això que encara que es puguin cometre errors en les valoracions de problemes que per a molts són tan actuals, cap, per seriós que sigui, no ho serà tant com que no es prenguin les mesures més justes possibles per participar de manera resolta i decidida en el procés de reconstrucció nacional i regional, sota una òptica de classe, democràtica i de progrés.

En situacions com les que estem vivint cal saber ésser previsors, fer anàlisis de perspectives, avançar-nos als esdeveniments, i no deixar-nos-hi arrossegar, sinó participar en l'orientació que convé donar a aquest procés.

En l'informe esmentat deia: «No podem deixar de banda que hi ha un sentiment nacional que incideix en la vida de tots els pobles de les nacionalitats, que fins i tot es manifesta avui en les regions de l'Estat espanyol —que la dictadura ha pretès ofegar— i que saber-lo assumir i orientar amb certesa és un deure de la classe obrera i, no cal dir-ho, de la seva avantguarda. Si no fos així, la inhibició deixaria el camp lliure a

totes les tendències i maniobres, produiria un buit polític que, utilitzat per l'adversari, conduiria a l'enfrontament i a la divisió...»

Si el curs iniciat avança, veurem com aquesta burgesia, que durant tota l'etapa de la dictadura tingué en la majoria dels casos una actitud còmoda, que compartí el poder o se sentí interpretada en d'altres, que no digué res contra l'opressió nacional o regional i contra la violència de la dictadura, crearà —ella o els seus ideòlegs— partits regionalistes, sempre amb la pretensió de dirigir la trajectòria de les autonomies en les regions, de desviar-la i enfrontar-la. Quina és, si no, la presència avui del Partit Regionalista d'Aragó, que fins i tot ha aconseguit un diputat per segona vegada al Parlament, o el Partit Cantonal de Múrcia i els intents de crear el Partit Liberal d'Andalusia...? El Govern de la UCD fa marxa enrere després d'haver ofert autonomies a totes les nacionalitats i regions de l'Estat, i ho fa perquè té por dels treballadors i de les forces populars, perquè té por de ser desbordat, perquè no disposa de la seguretat i dels mecanismes que com a partit li assegurin el control polític. Tanmateix, veiem com tracten d'adaptar-se a la nova situació en els darrers temps, com a conseqüència dels forts revessos en les eleccions basques i catalanes i en el referèndum andalús. Andalusia és la mostra més clara del desvetllament d'un poble, de com en mesos es poden recórrer anys de camí. Com deia en l'informe del 1976: «Avui el problema nacional ha esdevingut un dels problemes de primera magnitud, i en el futur encara ho serà més.»

És decisiu, en el treball sindical, que els treballadors compreguin el profund contingut democràtic i transformador que comporta la lluita autònoma i el paper que han de fer en assumir-la.

Els esdeveniments s'aguditzaran cada cop més en aquesta direcció, perquè ara no seran només Catalunya, Euskadi i Galícia les que aniran per aquest camí, sinó el conjunt de pobles de l'Estat. En alguns casos el dubte continuarà, o en d'altres es veuran fantasmes i es malfiaran de la classe obrera; el que seria pitjor en aquests moments fóra pensar en una operació a la inversa, més centralitzadora; fóra una actitud defensiva que demostraria no comprendre res.

L'etapa que ens ha tocat de viure serà complexa, però rica en experiències en tots els aspectes i ens facilitarà d'avançar. Un deure irrenunciable ha de ser sempre el de cercar, a més de l'extensió i la diversitat, la coherència amb la perspectiva i l'orientació general. En analitzar aquestes qüestions, tenint present el paper de la classe obrera i dels sindicats, cal posar molta cura a no fer que les coses siguin massa delimitades.

Les formes organitzatives del sindicat en les nacionalitats i les regions formen part de les federacions i de la Confederació Sindical de Comissions Obreres, però són autònomes per elaborar i decidir, dins de l'àmbit de la seva competència, les formes d'actuació d'acord amb la línia general de Comissions Obreres. Apliquen també en el seu àmbit tots els aspectes de la línia general de la Confederació que són vàlids per al conjunt de l'Estat.

Per això, junt amb el deure de reforçar les federacions i la mateixa confederació de nacionalitat o regió, per afrontar els problemes, s'ha de tenir molta més cura a reforçar les federacions de ram i la Confederació en l'àmbit de l'Estat. Ara bé, cal tenir molt clar que per aconseguir que la classe obrera d'Espanya estigui unida i pugui fer front comú a la crisi i defensar eficaçment els seus drets davant els capitalistes, cal que aquesta unitat es faci allí on tingui la seva arrel i que, partint d'aquesta unitat, tingui la seva projecció i s'arrelhi en la Confederació.

Les confederacions de nacionalitat o regió han d'integrar els territoris i les federacions del seu ens autonòmic, i aquestes, alhora, es projecten cap a nivells superiors. Les federacions i la Confederació de Comissions Obreres d'Espanya han de veure que tot el que s'elabora, s'orienta o es decideix en els estadis inferiors en concordança amb la seva línia, en la defensa dels interessos dels treballadors, contribueix a enriquir, ajudar i estimular. Cal que ho vegin com a propi i fer-ne la síntesi, del resultat de la qual sortirà la línia de la Confederació.

En aquest context, qualsevol dubte o oposició al fet que en les nacionalitats o regions puguin ser negociats convenis col·lectius pels

seus mateixos òrgans han de ser deixats de banda. Com igualment ho ha de ser qualsevol idea de contraposar aquesta negociació a les que pugui haver-hi per les federacions o Confederació d'Espanya.

Què és el que està passant ara en el terreny de la negociació col·lectiva? Doncs sembla que quan hi ha una certa reticència al fet que es puguin negociar convenis de nacionalitat, el que s'esdevé és una pila de convenis provincials, algun de comarcal i un nombre considerable d'empresa. Se signa el Conveni de Ciudad Real, el de Barcelona, el de Lleida, el de la construcció de Madrid, el del camp de Màlaga, Còrdova, etcètera. Tots plegats es duen a la pràctica per separat. Cal dir que els convenis de nacionalitat són comptats. Aquestes opinions tindrien poc sentit si no fos perquè es pensa en el futur. Ara bé, convé que quedi clar que pot haver-n'hi o n'hi hauria d'haver en el moment en què les circumstàncies ho aconsellin. És molt millor negociar un conveni col·lectiu de nacionalitat o regió —un conveni del camp d'Andalusia o del metall de Catalunya— que un conveni provincial o comarcal. La compartimentació no ajuda a cap nivell. Però els marcs de negociació que hi ha no els hem pas inventat nosaltres. En alguns casos han estat determinats per les lleis, en d'altres els han anat configurant els mateixos treballadors, i les coses, a vegades, no es canvien perquè ho desitgem o per decrets.

Els treballadors volen tenir els convenis a la vora, exercir-hi pressió i control, i moltes vegades ésser els protagonistes directes de la negociació. Han viscut anys en què gent de fora els imposava convenis i se n'assabentaven quan era l'hora de cobrar; per això hi ha una càrrega de desconfiança. Per tant, fins i tot els convenis marc que hi pugui haver sempre s'hauran de fer basant-se en uns punts mínims, deixant una porta oberta a una possible negociació en els àmbits inferiors.

Una anàlisi de classe sobre el sindicalisme i el seu paper fa que s'arribi a la conclusió que la funció principal d'un sindicat es troba en el seu caràcter reivindicatiu i unitari. Unes estructures sindicals, sigui quin sigui el marc de la seva competència provincial, regional o de nacionalitat, no tenen sentit si no participen en la gestió i en la negociació, alhora que desenvolupen una tasca d'unitat lligada a tot el procés de lluita.

Si no fos així, la presència d'aquests òrgans es faria innecessària i esdevindrien —aquests òrgans— instruments burocràtics que esperen «ordres» per actuar, depenent de les decisions que es prenen des de dalt i que la majoria de les vegades no es prenen quan les condicions del moment ho exigeixen.

El desenvolupament desigual de la classe obrera, de la seva consciència, junt amb les diverses condicions de lloc, fa que moltes vegades no es pugui actuar coordinadament. N'hi ha prou amb tot això per refermar aquesta autonomia, aquesta capacitat de gestió, negociació, elaboració i decisió pels òrgans a diferents nivells. I no cal que sigui contradictòria. Uns sindicats que davant la seva pròpia realitat fossin inoperants, acabarien per morir-se o serien deixats de banda pels mateixos treballadors i àdhuc esdevindrien un obstacle. Com a conseqüència, la pressió, els ritmes en la mobilització i la lluita dels treballadors en pretendre buscar un fals «uniformisme», estarien marcats per les zones o sectors més endarrerits o fins i tot pels que no disposen de condicions per mobilitzar-se. Les zones més desenvolupades o més ben organitzades es veurien forçades a rebaixar els seus plantejaments, i en aquest cas a acoblar-se a la marxa general. Si aquesta visió tan pobra té força, seria una limitació que crearia no només impaciència, sinó descontentament i frustració que no ajudarien ningú. El paper dels sectors més avançats dels treballadors i de la seva facció més organitzada és anar obrint camí. Lluitar per llurs reivindicacions i drets, i estimular, d'aquesta manera, el conjunt dels assalariats o influenciar altres capes de la societat.

Pot haver-hi qui pensi que, en plantejar aquesta qüestió, el que es vol és oblidar o no tenir en compte la marxa general de la situació espanyola; que el que es planteja és una fugida endavant i es corre el perill de fer un salt en el buit. No es tracta pas d'això. És que ara ens trobem davant una nova fase, en la qual cal prendre decisions, actuar quan les condicions ho aconsellin, i ajudar a l'avenç de la marxa general.

Publicat a *Nous Horitzons*, núm. 67, novembre de 1980, p. 9-13. Traduït del castellà.

4.1.2. Els treballadors per l'autonomia. Miting celebrat el dia 2 d'abril de 1977 al Palau d'Esports de Barcelona. CCOO (Paco Frutos), UGT, USO, SOC

El significat de la reivindicació de l'Estatut d'autonomia avui per a la lluita dels treballadors

Companys, companyes. En primer lloc, vull saludar tots els nostres companys de la construcció en vaga, presents en aquesta sala; una fraternal salutació de combat per a tots aquests companys i, al mateix temps, un gran desig d'unitat de tots els treballadors; d'unitat sindical de totes les organitzacions a través d'un procés de debat que ens porti a la constitució d'un sindicat de classe unitari de tots els treballadors i que ens mení també a la unitat d'acció, moment de consecució de les llibertats sindicals. A partir de l'anàlisi històrica que han fet els companys que m'han precedit, de tots els elements que componen el ric patrimoni de la classe treballadora i del poble, podem situar en el moment actual la lluita per l'autonomia en el terreny que li correspon. I dins d'ella, que la classe obrera, el moviment obrer organitzat, també hi desenvolupi el paper d'avantguarda, de direcció política que li correspon en la solució d'aquest problema.

Volem deixar molt clar i d'una manera rotunda que l'Estatut d'autonomia de 1932, amb totes les seves lleis i amb tots els instruments que el componen, va representar un avenç important en la lluita per tots els drets dels treballadors i les capes populars en el seu camí ininterromput vers una societat justa, sense classes antagòniques, vers una societat basada en la tasca creadora de cada un dels seus membres i no pas en l'exportació d'un grup humà, minoritari, contrari a la resta del poble, no pas en els privilegis econòmics i polítics d'una minoria.

Les llibertats col·lectives dels pobles sempre van estretament lligades a les llibertats individuals i socials o sindicals. A la classe obrera li és fonamental disposar de totes les llibertats que facilitin el seu combat emancipador. Les llibertats sindicals —el seu exercici ple— trobaran

també en el marc de les llibertats col·lectives de l'Estatut d'autonomia el lloc concret per al seu desenvolupament permanent, en el camí cap a una societat sense classes.

Mai no podrem dir amb tanta raó que les llibertats democràtiques plenes, a aquells que afavoreixen més àmpliament i intensa és els mateixos treballadors i les classes populars, que són els que porten sobre les espatlles el pes de l'explotació, el pes de la creació de tota riquesa. L'Estatut d'autonomia potenciarà el paper que les organitzacions obreres han de tenir en el desenvolupament de les reivindicacions de qualsevol mena, les reivindicacions pròpies dels centres de treball i d'estudi, així com les sociopolítiques que afecten les condicions de vida en el lloc de residència i que gairebé sempre representen la continuació de l'explotació fora del marc laboral. I això no tan sols ho volem fer davant de les autoritats llunyanes i desconegudes, davant d'un poder polític que, sense conèixer moltes vegades els nostres problemes, o que, tot i coneixent-los, no vol cercar-hi solucions, sinó davant el poder autonòmic amb la seva relació política i jurídica davant el poder estatal. No podem comprendre que, sense consultar les centrals sindicals, sense intentar negociar amb el moviment obrer, el Govern elimini per decret unes festes que són patrimoni de la classe treballadora i del poble de Catalunya. Això demostra un desconeixement clar de la nostra realitat social, cultural i popular. Un govern autonòmic, amb les seves funcions concretades clarament, no podrà desconèixer mai aquesta realitat. No podrà ni ho voldrà, ja que viurà cada dia les necessitats, les exigències de tota mena del nostre poble. Perquè estarà immers dins la nostra realitat social, cultural i popular. La participació directa del moviment obrer, a través de la seva pressió de masses i de la seva relació directa amb el poder autonòmic, influirà decisivament sobre les lleis que l'afecten com a moviment obrer, i no permetrà que l'esforç acumulat per la feina creadora del conjunt de treballadors i treballadores, d'homes i dones, a la fàbrica o al terròs, a l'oficina o en el lloc d'estudi, o a través dels sectors professionals i mitjans de la societat, es converteixin en frau o en coses inútils com ha passat fins ara. El funcionament i finançament de la Seguretat Social —per posar només un exemple concret— hauran d'estar controlats pels treballadors perquè no es perdi o se'n vagi en orris

allò que només els treballadors han creat amb el seu esforç. I, també, en un altre aspecte molt important, l'Estatut d'autonomia impedirà que la solidaritat de classe aconseguida en els centres de treball s'esquerdi o es dilueixi en marginar centenars de milers de famílies, normalment obrers vinguts d'altres terres, als barris o guetos creats artificialment, cercant només un màxim benefici especulatiu.

L'Estatut d'autonomia, amb les seves lleis articulades, plebiscitades per la classe treballadora i pel poble de Catalunya, farà possible que la llengua, els costums, la cultura, les formes de vida diferenciades entre els treballadors que han nascut aquí i els que han vingut d'altres terres, no sigui mai un motiu de divisió ni de discòrdia, sinó que es complementin, que s'ajuntin en aquest ric gresol, cruïlla de pobles i cultures, en aquesta "barreja", com ens recorda sempre el nostre entranyable Jordi Carbonell, que és Catalunya. Una Catalunya no pas idíl·lica, sinó una Catalunya amb lluita de classes, amb antagonismes socials i lluita de masses, a la recerca de l'hegemonia política i cultural de la classe treballadora, però una Catalunya que els obrers hem de convertir, i ho podem fer, en una altra cosa, en un marc en què la divisió de la societat en classes antagòniques doni pas a una societat justa sense explotadors ni explotats.

A vegades hom expressa el temor que l'Estatut d'autonomia podria crear tensions i divisions entre els treballadors de Catalunya i, més enllà, entre els treballadors i els pobles de l'Estat espanyol. I això moltes vegades ho difonen i ho introdueixen —o intenten introduir-ho en el si dels treballadors a través dels seus potents mitjans materials i econòmics— els mateixos que durant quaranta anys, i sense competència, han decidit sobre totes les coses i sobre totes les lleis. Res més lluny de la realitat, companys i companyes. Reivindicar els drets d'un poble no és enfrontar-se als altres pobles. No representa ser insolidaris amb els altres pobles, ni insolidaris ni egoistes, ans al contrari. Els drets autonòmics de cada poble, de cada regió, enfortiran els llaços fraternals entre els homes i les dones d'aquests pobles; i sense imposicions ni arbitrietats, sinó amb relacions obertes a través de cada organisme autonòmic, i a través de la forma d'estat que democràticament adoptem, construirem una

democràcia que tingui en compte les aspiracions, les aspiracions justes de cada poble, i seran assumides i defensades per tots els pobles col·lectivament.

Cap demagògia, cap promesa dels que, com Alianza Popular, Concordia, del senyor Samaranch, i altres sectors afins fan per desviar la nostra lluita, per dividir els nostres esforços, haurà de donar-se dins el nostre poble treballador i les nostres capes populars.

Els que fa quaranta anys prometen i no donen mai res no ens desviaran dels nostres objectius democràtics, socials i nacionals, que, com a classe obrera, com a moviment obrer organitzat, estem disposats a defensar i a aconseguir. Hi ha qui trobaria molt fàcil ara, amb formulacions com “Catalunya és rica” i “Andalusia és pobre”, intentar enfrontar-nos. Les causes de la pobresa, l’atur d’Andalusia, les causes de les dificultats que té Catalunya malgrat la seva riquesa, la seva riquesa a vegades aparent, cal buscar-les en cada lloc, en els qui han fet possible que Espanya es converteixi, en moltes de les seves zones, en terres abandonades dels seus fills. Moltes comarques de Catalunya pateixen també tota aquesta situació i cada vegada saben més a qui agrair-ho. No, companys i companyes, l’Estatut no crea divisió sinó confraternització. L’Estatut serà un mitjà que potenciarà la pluralitat entre tots els treballadors catalans nous i vells, i entre tots els treballadors dels Països Catalans, de Galícia, d’Andalusia, d’Euskadi, de Castella.

Poso com a exemple d’aquesta unitat indissoluble de classe la lluita dels companys de la construcció, que provenen de diverses terres de l’Estat espanyol. Hem de fer, companys i companyes, que l’Estatut d’autonomia sigui decididament cap a una societat en la qual cada persona, cada poble, sigui allò que lliurement decideixi, en benefici de tota la societat, en què la feina, les diverses tasques de cada un dels seus membres, sigui l’únic privilegi que existeixi.

Visca la unitat de tots els treballadors!

Visca la unitat de tots els pobles!

Visca l’Estatut d’autonomia!

4.1.3. La CONC, sindicat de classe i nacional.

José Luis López Bulla (1994)

1. Al principi dels anys seixanta es gesta “el naixement” de CCOO de Catalunya. La generació fundadora va tenir una intuïció extraordinària en proposar que el nou moviment dels treballadors havia de tenir una condició inèdita en la història del sindicalisme català: ésser de classe i nacional. Aquell acte fundacional ha marcat poderosament la forma de ser del nostre sindicat. Més encara, d’aquells senyals d’identitat neix la representativitat i la representació de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, que —després de cinc processos electorals en els centres de treball— continua sent el primer sindicat.

En efecte, som un sindicat de classe i nacional. O el que és igual: el conjunt dels assalariats i assalariades realitzen la seva acció reivindicativa, la seva cohesió social, la seva solidaritat, en la nació catalana. No és (i mai no ho va ser) una organització introvertida, ja que tot el seu esforç el conjuga amb el dels treballadors d’altres pobles de l’Estat espanyol i d’Europa. I això també forma part del consens que el conjunt assalariat posa en mans de la CONC. Aquest tarannà ha impedit, d’altra banda, l’aparició de sindicats subalterns, d’organitzacions-proveta, que sempre van estar a la ment dels poders de Catalunya; que, a més, són minúscules organitzacions autàrquiques en un món d’economia oberta i interdependent, amb la qual cosa acaben essent definitivament inútils.

La CONC ha tingut un paper decisiu (encara que no únic) evitant la cristallització de dues classes treballadores separades entre elles: la “catalana” i la “no catalanoparlant”. El sindicat ha estat, doncs, un important eix vertebrador tant del conjunt assalariat com del poble, i ha exercit un paper inestimable de cohesió cultural i nacional, una tasca que continua essent vigent. Convé assenyalar que tota aquesta pràctica ha estat el resultat d’una extraordinària participació de les dones i els homes que estaven inicialment en els primers nuclis de Comissions Obreres, i no d’imposicions o dirigismes fets per sobre: l’assemblea era el centre d’emissió de la nova praxi sociopolítica de la CONC. Aquest és l’itinerari que va des de principi dels seixanta fins als nostres dies.

En el 5è Congrés, celebrat el 1990, es produeix una discussió nova (i diferent) en el si de l'organització. Cal reaccionar amb força davant de la injustícia en què es troben els treballadors estrangers i, especialment, els més necessitats. Però, per altra banda, no és menys necessari abordar els problemes de la lluita contra la xenofòbia i el racisme. La CONC estableix en el seu programa la condició de sindicat multiètnic; d'organització que defensa i tutela els treballadors d'altres països; d'organització que pretén acollir en el seu si col·lectius de dones i homes tan importants (i desprotegits); o, en altres paraules, d'organització que lluita per una ampliació dels drets i les tuteles a la persona humana, sigui quina sigui. La formulació de sindicat multiètnic (ara per ara és l'únic sindicat que es defineix així) no és el fruit d'una improvisació, sinó que és el resultat del treball d'anys enrere del CITE —Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers— com a organisme de tutela i protecció d'aquests col·lectius.

Tot això, com a continuïtat d'aquell treball inèdit de la generació fundadora de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

2. Vivim una època en què, per part d'alguns, es pretén reescriure la història, fins i tot la més present. Precisament per això, ens sembla oportú recordar el que realment va ser. És una dada històrica que la CONC va encapçalar (sovint quasi en solitari) les mobilitzacions de l'11 de Setembre contra la dictadura, mentre la dreta sociològica es resguardava en la intimitat de la llar i mentre alguns sectors de l'esquerra consideraven que allò era “fer el joc a la burgesia”. Uns i altres d'aquells temps ara disposen de cotxes oficials quadribarrats. Res per objectar; com, per altra banda, aquell testimoni itinerant de CCOO l'ha convertit en allò que sempre va ser: el primer sindicat de Catalunya. En tot cas —i amb independència de la pol·lució de l'historicisme interessat—, el poble de Catalunya fou l'autor de les llibertats democràtiques i nacionals del nostre país.

Nosaltres, Comissions Obreres de Catalunya, continuem exercint les nostres responsabilitats en el nou estadi democràtic. En aquell llunyà

1978 vam plantejar quelcom de no poca rellevància: la necessitat d'un marc català de relacions sociolaborals. Aquesta reivindicació, afortunadament, s'ha introduït fortament a l'interior de les forces socials i polítiques del nostre país. D'això n'estem satisfets, perquè ja no és una demanda exclusiva de la CONC. El marc català de relacions sociolaborals —entès com el conjunt de mecanismes concrets en què es plantegen les reivindicacions del conjunt d'assalariats— no és ja una idea abstracta o genèrica. És una trama concreta d'instruments (encara insuficients però, en tot cas, reals) en què intervé el sindicalisme confederal tant en les relacions amb les institucions com amb la resta de les nostres “contraparts”. És aquí on exercim la nostra personalitat independent, tant en la negociació com en el conflicte. Aquest marc és, lògicament, una de les moltes conseqüències de la nostra original “condició fundant”, això és: de classe i nacional.

3. De classe i nacional d'una organització independent (es deia més amunt) que s'expressa en els nostres trets d'identitat antics i renovats, com a sindicat de treballadors (i no per als treballadors). És la independència del sindicat, com a resultat del nexa social de les treballadores i els treballadors, la que estableix tots els nostres comportaments.

També, lògicament, a l'hora de reflexionar sobre qüestions tan rellevants com, per exemple, la polèmica entorn de la normalització lingüística.

En aquesta polèmica —com en les altres qüestions de la vida— no hi ha neutralitat per part de Comissions Obreres de Catalunya. Nosaltres estem en aquesta polèmica amb la nostra pròpia personalitat indelegable. Efectivament, nosaltres no som equidistants dels diversos pols que han entrat en lliça en aquest litigi; nosaltres tenim la nostra pròpia posició, que s'explica en la resolució, i a aquesta resolució ens remetem. Lògicament, rebutgem frontalment tota la contracultura dels ultres de la caverna, històricament enemics dels treballadors; ens confrontem amb les forces centralistes i conservadores, estiguin a Madrid o a Barcelona, i, com és sabut, exercim el conflicte vers (i contra)

les instrumentalitzacions que els poders fan a Catalunya i des de Catalunya. No insistim en una cosa que ens sembla òbvia: no els posem tots en el mateix sac. Uns han estat sempre en contra de l'autogovern dels pobles; d'altres no han definit mai un projecte plurinacional i pluricultural; d'altres —en esferes diverses— han instrumentalitzat sentiments nobles (la nació i la llengua catalanes, per exemple) al servei de polítiques conservadores en terrenys socials, econòmics i polítics.

Per això CCOO de Catalunya és un subjecte positivament anòmal: som el consens de sectors assalariats molt amplis, també en aquelles qüestions d'ordre cultural i sociopolític. És a dir, també en la defensa dels interessos de la nació catalana no som un subjecte subaltern. És clar que sí: estem des de sempre per la defensa i la normalització de la llengua catalana, de la llengua catalana de Joan Salvat-Papasseit i Josep Maria de Segarra (en el centenari del qual ens trobem) i de la llengua catalana amb què hem denunciat la contrareforma laboral que, en bona mesura, ha estat dissenyada per alguns polítics catalans (uns de nacionalistes i d'altres de diversa matriu).

Estem per la defensa i la normalització de la llengua, però —precisament per això— hem denunciat enèrgicament la retallada en els pressupostos de la Generalitat en els capítols del Servei d'Ensenyament del Català per a aquest any. Aquests són exemples que explicarien —tan sols en part— el caràcter positivament anòmal de CCOO de Catalunya. En altres paraules, la llengua catalana és també part del conflicte a Catalunya. És a dir, la llengua —exponent bàsic de la cultura— expressa el conflicte que hi ha a la cultura, el que hem après, per exemple, del nostre amic Miquel Martí i Pol.

4. Nosaltres estem interessats a debatre aquestes importants qüestions amb les treballadores i els treballadors de l'Estat espanyol i —molt especialment, és clar— amb el sindicalisme confederal del qual, orgullosament, formem part. Vivim moments de gran importància per a la condició assalariada tant a Seat com a Santana, per posar dos exemples representatius; travessem una situació que agermana, més que mai, les

persones que, desitjant profundament tenir una feina, estan desocupades... La unitat social del conjunt assalariat, més enllà de les diversitats de tot tipus (incloses les de tipus cultural), és una condició necessària. Aquesta és la nostra història, de la qual hem après molt.

**4.1.4. Globalització, drets socials i identitat nacional.
Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2001.
Intervencions de Manuel Castells i Joan Coscubiela**

I. Transcripción de la intervención de Manuel Castells

El debate sobre la antiglobalización o la globalización que hay en estos momentos, suscitado en el último año y medio, me parece un debate fundamentalmente positivo, independientemente de lo que se pueda pensar de tal o cual posición o de tal o cual método de lucha o de protesta. Y me parece un debate positivo porque permite que la gente del mundo entre en un espacio que parecía que había escapado ya a la decisión de las personas, de los ciudadanos: la idea —yo diría, la ilusión neoliberal— de que había un orden natural económico y social de las cosas, ligado a la globalización, ligado a la tecnología que hacía que fuera sólo posible una sociedad, un tipo de economía. Una sociedad dominada por la lógica del mercado y en la que el problema era (en las versiones más humanas) cómo las sociedades y las personas se iban adaptando a esta lógica, pero sin cuestionarla y, sobre todo, sin cuestionar las distintas maneras como ese nuevo sistema tecnoeconómico se podría relacionar con las distintas sociedades, las distintas identidades, los distintos intereses sociales. Es decir, había desaparecido la sociedad para dejar paso a la economía, y no hablemos de la política: la política trataba simplemente de adaptar la sociedad a la economía.

Esto ha saltado en pedazos. Yo tengo contactos con las grandes organizaciones internacionales, los foros mundiales de discusión sobre estos temas, y hoy día, y en estos momentos, si hay una cosa en la que todo el mundo está de acuerdo es en que hay que hablar, hay que debatir. Es una vieja lección de la historia que todo parece indiscutible hasta que alguien empieza a dar gritos, y entonces se habla. Creo que en estos momentos ese debate es un debate fundamental pero, al mismo tiempo, es un debate confuso, como es normal; es un debate poco definido, en el que ni siquiera se sabe muy bien sobre qué términos se discute. Por ejemplo, como se ha visto estos días, todo el mundo está

movilizado por la defensa de la llamada tasa Tobin o impuesto Tobin; el movimiento Attac, el famoso movimiento Attac, de hecho saca su nombre del impuesto Tobin, y sale Tobin y dice: “Yo no tengo nada que ver con esto.” Porque, efectivamente, Tobin había hecho una propuesta muy técnica para unas cosas muy específicas y no para controlar la globalización.

Es por esto por lo que creo que el tiempo de hoy puede ser un tiempo bien empleado si lo utilizamos para reflexionar juntos y discutir los términos de este debate, porque lo importante de este debate que se está planteando es situar los conflictos, los proyectos, las aspiraciones de la gente en el mundo en que estamos. Es decir, aquí hay un peligro para hablar muy claro, y es que, restableciendo el debate sobre lo que es la globalización, haya una cierta reacción que diga: “todo esto es ideología, todo esto es lo de siempre, es la explotación de siempre, ya lo sabíamos, volvamos a las verdades eternas de la izquierda”, para hablar claro.

Y este sería el otro peligro, el peligro de que una vez se ha demostrado que el mercado no lo soluciona todo, y que la tecnología no arregla la vida de las personas si las personas no la toman, no la admiten, la cuestión es que una vez esto ya está planteado así, en la práctica, aceptando que no es un mundo sin control de los ciudadanos, la cuestión es resituar los proyectos de control social y político, de cambio social en el mundo en que vivimos hoy, no resituar las verdades eternas de siempre fuera de contexto.

No, yo diría que lo que es eterno es la defensa de los valores de las personas y de los derechos de los trabajadores, que mientras haya cualquier sociedad habrá opresión y explotación y que mientras haya opresión y explotación habrá resistencia a esa opresión y explotación y proyectos alternativos. Si hay una ley en la historia es ésta. Ahora bien, ¿cómo se plantean esos proyectos alternativos? ¿Cómo, por ejemplo, utilizar la extraordinaria revolución tecnológica que estamos viviendo en beneficio de las personas y la naturaleza? ¿Cómo utilizar esa revolución tecnológica de forma distinta? Ése es el debate, pero partiendo de él, se

está en el nuevo sistema tecnoeconómico en el que vivimos e incidiendo en él. Por tanto, de lo primero que trataré brevemente será de intentar entender y definir con más precisión qué es esto de “globalización”, qué es esta globalización, cuál es su perfil. En segundo lugar, ver cómo en ese contexto de una nueva economía y una nueva tecnología se plantean los derechos sociales de los trabajadores y de la gente, en general y, en tercer lugar, en ese marco, ¿cómo interviene la cuestión de la identidad nacional y en qué medida se relaciona identidad nacional con derechos sociales y con globalización? Como puede verse, estoy siguiendo el tema que plantea en su escrito mi amigo Joan Coscubiela, porque en realidad es uno de los temas en los que yo trabajo desde hace tiempo: la relación entre globalización, derechos sociales e identidad nacional.

Globalización

Simplemente quiero recordar que la globalización no es una ideología, sino que hay una utilización ideológica de la globalización. La globalización es un sistema tecnoeconómico real, que es el capitalista: de hecho, estamos por primera vez en la historia en un planeta enteramente capitalista. Pero es un capitalismo nuevo, y los adjetivos del capitalismo son tan importantes como los sustantivos del capitalismo. ¿Qué tipo de capitalismo, dónde y cuándo? Saber esto es fundamental para saber cómo se sitúa uno con relación a ese capitalismo. Este capitalismo globalizado se basa en la capacidad de este sistema económico de funcionar en todo el planeta como si fuera una unidad cada día. ¿Qué quiere decir esto? Pues significa que en este momento no hay una política económica nacional o una empresa que pueda ser independiente de lo que está pasando en el resto del planeta, entre otras cosas porque la globalización empieza por la globalización del capital, la globalización financiera. Su dinero, mi dinero, está en estos momentos globalizado. Nosotros lo ponemos en un banco o una caja de pensiones, pero ellos no lo dejan ahí, obviamente. Por tanto, el dinero de todo el mundo está hoy día globalizado en mercados financieros interdependientes en todo el planeta que funcionan en fracciones de segundos, cambian miles de millones de dólares de una moneda a otra, de un valor a otro. Así, en la medida en que el capital está globalizado,

está circulando constantemente, quiero decir que entonces lo que ocurre en cada empresa, en cada economía nacional y, en último término, en cada presupuesto familiar, depende de una serie de relaciones económicas a escala mundial. Esto es lo primero, me parece fundamental recordarlo, aunque sea elemental, simplemente para daros una idea de la dimensión del proceso. En estos momentos, en el mercado de divisas se cambian cada día dos billones y medio de dólares, billones de los nuestros, de 12 ceros. Dos billones y medio de dólares vienen a ser más o menos como 3 veces el producto bruto de España cada día o, si quieren, más que el producto bruto de Francia. Ante esto es muy poco lo que las políticas nacionales, en el marco nacional, pueden hacer. No quiere decir que no se pueda hacer nada (ahora trataré este tema), pero en primer lugar, la unidad de contabilidad económica, la unidad de los procesos, es realmente el mercado mundial. Esto que ocurre en el capital pasa también en el sistema productivo. La producción de bienes y servicios en todas las sociedades está organizada en torno a un núcleo de empresas multinacionales y sus redes de empresas auxiliares, que constituyen el núcleo de la producción mundial.

Una cifra rápida: estas empresas son una pequeña fracción de las empresas; de hecho, son más o menos 53.000 empresas multinacionales, no son 4, con más o menos 420.000 empresas subsidiarias ligadas a ellas. Esto emplea directamente a unos 200-250 millones de trabajadores. En el mundo la fuerza de trabajo es de 3.000 millones, porque hay que contar a todos los que trabajan en el campo en los países subdesarrollados. Entonces, realmente la fuerza de trabajo directamente globalizada, la que trabaja en multinacionales, aquellos de vosotros que trabajáis en empresas multinacionales, es muy poca. Pero ese poco, en términos de fuerza de trabajo, genera el 30% del producto bruto mundial y las 2/3 partes del comercio internacional. Si algo en ese núcleo falla o crece, se transmite al conjunto de la economía. Por tanto, la fuerza de trabajo no está globalizada, pero el capital sí que está globalizado y el corazón del sistema de producción está globalizado, y es ahí donde empiezan los temas. Es decir, que lo que era el proceso de decisión que siempre ha habido en una relación internacional,

económica —pero que en este momento es la unidad real—, es lo que hace que cada empresa dependa de lo que hacen otras empresas en esa red internacional. Mientras, obviamente, la gente tiene su puesto de trabajo, normalmente en su lugar de vida, que puede cambiar un poco pero no cambia completamente.

También es cada vez más importante la globalización comercial, es decir, el comercio internacional de bienes y servicios, pero aquí quiero recordar una cosa que se escapa muchas veces en las discusiones técnicas que aparecen, y es que el comercio de bienes y servicios está globalizado porque la producción está globalizada y no al revés. Recuerden el dato: 2/3 partes del comercio internacional están generadas por las multinacionales y sus empresas auxiliares, y la mitad de este comercio internacional generado por las multinacionales tiene lugar dentro de las mismas redes de una misma empresa multinacional. Es decir, que lo que estamos contando como intercambio de mercancías de bienes y servicios en realidad son transferencias entre departamentos de la empresa y sus redes; lo que pasa es que como pasan de un país a otro cuentan como comercio internacional. ¿Qué significa esto? Pues que lo importante, lo más importante para los países desarrollados, es la internacionalización de la producción y, por tanto, la relación (como veremos) negociada, conflictiva, controlada, con respecto al sistema económico pasa por la negociación interna al sistema de producción mucho más que por los acuerdos de comercio internacional. Los acuerdos de comercio internacional son decisivos para los países subdesarrollados o en vías de desarrollo, como se dice eufemísticamente. Son decisivos porque ellos sí exportan productos de los que dependen para entrar en los mercados de los países ricos, que son los que les pueden hacer vivir. Para ellos sí es importante la negociación directamente en términos de tratados comerciales; para los países desarrollados la internacionalización del comercio está hecha por las redes productivas entre empresas y entre sus empresas auxiliares. La ciencia y la tecnología, que son fuerzas productivas esenciales en este sistema basado en la información y el conocimiento, también están absolutamente internacionalizadas. Hoy día los centros de investigación funcionan en redes en todo el mundo, redes de grandes universidades,

de grandes centros de investigación con ligazón a centros de investigación de empresa. No hay un sistema nacional de ciencia y tecnología (esto es algo que yo defendí mucho en España a mediados de los años 80, porque en aquel momento sí era esencial crear una base importante). En este momento, lo más importante es tener suficientes centros de investigación de alto nivel para conectarse a la red mundial de investigación y tecnología, no para tener una ciencia y una tecnología propias. La ciencia y la tecnología ya no son nacionales, son globales. Lo que ocurre es que si no tienes ninguna ficha con la que jugar en esa red global, ni te dejan entrar. Por tanto, la cuestión aquí no es que todo se haga en el país, sino que haya suficientes recursos como para poder estar en esa red de transmisión y desarrollo de ciencia y tecnología.

La globalización de la fuerza de trabajo es más complicada (no hay realmente en términos generales globalización de fuerza de trabajo, y esto puede parecer sorprendente). Hay, a niveles muy altos de grandes especializaciones, analistas financieros, tecnólogos de punta, jugadores de fútbol... Realmente la fuerza de trabajo de mayor cualificación sí que está globalizada. Pero la mayor parte de fuerza de trabajo no está globalizada (incluso ni la nacional), sino que es local o regional. Esto parece sorprendente en un mundo en que se habla de migraciones, pero contemos los migrantes de todo el mundo, es decir, aquellas personas que trabajan fuera de su país de origen: son unos 200 millones, que parecen muchos, pero hay que repartirlos por todo el mundo, y una tercera parte de estos 200 millones están en una región del mundo que les sorprendería, que es África y Oriente Medio. Porque la regla de este planeta es que siempre hay alguien más pobre que tú y, entonces, para la gente que vive en Malí ir a trabajar a Nigeria o a la Costa de Marfil es maravilloso, así que se mueven hacia allí. Por otro lado, a la gente también la echa las guerras, las hambrunas, etc. Por tanto, una gran parte del movimiento de migración es migración de subdesarrollo a subdesarrollo, no hacia el desarrollo; eso significa que las cosas hay que verlas en perspectiva. Hay un aumento de la emigración en Europa y en España pero a niveles todavía absolutamente reducidos; no hay ni siquiera niveles como en EE. UU. (en este aspecto). Por regla general, gran parte de la fuerza de trabajo europea hoy por hoy todavía está

ligada, y lo estará durante mucho tiempo, fundamentalmente a los mercados de trabajo locales y regionales. Lo que ocurre es que en Francia, por ejemplo, llaman inmigrantes a gente que ha nacido en Francia, pero eso es otro problema: “porque tu padre es argelino, eres inmigrante aunque hayas nacido en París”. Este es un problema de la incapacidad de las sociedades para resistir la multietnicidad y la multiculturalidad, que es el presente de muchas zonas de Europa y el futuro absolutamente cierto del conjunto de Europa, incluida Barcelona, incluida Catalunya, desde luego.

La globalización también afecta a otras dimensiones que no son directamente la economía, pero que son fundamentales: por ejemplo, la globalización de la comunicación. Los medios de comunicación están globalizados, pero están globalizados de una forma muy especial. La gente piensa que la globalización es lo que todos vemos en las películas de Hollywood... Sí y no; esa era la antigua globalización. Lo que ocurre en estos momentos es que hay una concentración de los medios de comunicación a escala global (hay 7 grandes grupos que controlan lo esencial de los circuitos de comunicación del mundo, pero al mismo tiempo esos grandes grupos de comunicación están ligados a grupos nacionales, locales, y hacen una adaptación de los productos de consumo cultural o mediático a cada mercado). Es decir, no es aquello que todos vemos en Hollywood. A veces resulta que el mercado se fija en lo que funciona en España o en Rusia, que por cierto son los culebrones mejicanos y venezolanos, y ese es el mercado que a través de esos circuitos pasa de producirse globalmente en Venezuela o en México a consumirse en España o Rusia. Es decir, que no es simplemente la producción americana y el consumo mundial. Es una serie entrelazada de grandes grupos de comunicación que responden rápidamente al mercado. Esos grupos de comunicación mediáticos en España están concentrados en cuatro grupos, y quien no entre en esos cuatro grupos mediáticos multimedia no tiene capacidad ni dimensión económica suficiente para competir en el mundo de los medios: siete grandes grupos a escala mundial, y todo eso se va concretando en cada país. Por tanto, es una globalización, pero a partir de la articulación de distintos grupos mediáticos en el ámbito de cada país, no para dar un

producto único, sino el producto que en cada mercado parece más rentable en cada momento, que es algo distinto.

Lo que sí ocurre con la globalización de los medios de comunicación es que, si bien los productos cambian según países y según zonas, los productos ligados a una identidad cultural nacional solamente son tratables en este sistema globalizado de medios de comunicación cuando y donde sean rentables. No basta que la identidad responda a la historia o a la cultura de un país; si para los medios de comunicación en ese país y en ese momento esto es rentable, entonces hay una expresión identitaria, pero si no, no. En este sentido, no es que desaparezca la identidad, se comercializa la identidad, que es diferente.

Y, en fin, se está produciendo desde hace 10 años una globalización de las instituciones políticas (de la que se habla menos) en el sentido siguiente: el Estado no desaparece. Una de las falacias neoliberales es la desaparición del Estado. El Estado-nación no desaparece, pero se transforma, se ha transformado crecientemente en organizaciones y asociaciones de estados que se reúnen en torno a proyectos más o menos comunes para intentar negociar con los flujos de riqueza, poder e información a escala mundial. La Unión Europea es el ejemplo más obvio de todos ellos. La Unión Europea se construye para ver si todos los estados europeos juntos pueden más o menos tener algún tipo de negociación y de peso con los flujos financieros globales, con el mercado de la tecnología, con las multinacionales y, en menor medida ya, en términos de geopolítica mundial con otros bloques. Digo en menor medida porque es bastante divertido decir que la Unión Europea se construye como alternativa de política exterior con respecto a los EE. UU. cuando el ejército de la UE es la OTAN. Hay una integración de distintos países en distintos circuitos internacionales en la medida en que los estados no consiguen por sí mismos, ni siquiera los EE. UU., controlar lo que está pasando en el mundo. Ahora bien, esa globalización de estados crea lo que yo llamo un “estado red”. El estado red es el estado formado por estados nacionales, instituciones supranacionales como la UE, instituciones internacionales como el Fondo Monetario Internacional o el Banco Mundial, agencias de Naciones Unidas, la

Organización Mundial del Comercio...; es decir, hay una serie de organismos por encima de los estados en los que participan los estados. Las decisiones de esos organismos determinan en gran medida las políticas de cada estado. De ahí el tema del movimiento antiglobalización, de la pérdida de soberanía del espacio político nacional en el que antes se producían las decisiones sobre la economía, la sociedad, etc. Ahora bien, el hecho de que se plantee esa “red de estados” en gran parte podía ser con el siguiente objetivo: “los estados juntos responden al movimiento antiglobalización y lo controlan”; pero no, lo que ocurre es que los estados, en realidad, en los últimos 10 años han sido los principales globalizadores, y esto es algo que hay que tener en cuenta. No es que haya la globalización que hacen las empresas y a la cual los estados se resisten y se organizan para resistirla o controlarla, ¡no! Los estados, por una serie de razones (empezando por EE. UU., pero luego la UE y los demás estados), han actuado en términos concretos para crear los mecanismos a través de los cuales circula el capital, la tecnología, se abren los mercados, etc. Ha habido una opción política, que en mi opinión es irreversible, para construir un sistema tecnoeconómico global con la idea (desde luego, sobre todo desde EE. UU.) de que eso era positivo, primero para el propio país y luego para el mundo en general. Los estados europeos más o menos entraron en esto, Japón dependía de sus exportaciones y al resto del mundo se le ha ido ofreciendo la opción: “o entras en este club y aquí está la prosperidad, o te quedas fuera y allá tú”. Con lo cual, por oleadas sucesivas, se han incorporado todos los países a este sistema global. En este momento es prácticamente imposible dar marcha atrás sin provocar una catástrofe economicofinanciera y, por tanto, social. Estoy diciendo algo que no es lo mismo que se suele decir en la mayor parte de análisis, que afirman que la globalización es una necesidad y hay que adaptarse a ella. Yo digo: ¡No! Había sistemas tecnoeconómicos que empujaban a la globalización, pero hubo una decisión política de los estados (empezando por EE. UU. pero siguiendo por Europa) de jugar a esto y de organizar todos los sistemas de acuerdo con esta opción. Una vez que los estados han tomado esta opción no pueden volver atrás y dejan de ser soberanos. Pero esto, insisto, es una opción política y no simplemente una necesidad tecnoeconómica, lo cual ahora ya se ha

convertido en un elemento duro, rígido, en el que no se puede dar marcha atrás sin provocar una catástrofe económica y social a la que nadie se aventura, a menos que la catástrofe suceda por sí misma, cosa que, en general, no suele ocurrir.

Globalización y derechos sociales

¿Cómo se relaciona esto con los derechos sociales? En principio, como el capital es móvil, el sistema de producción está internacionalizado y el trabajo no lo está, los controles tradicionales que existían en términos de derechos sociales (en último término ligados a legislaciones de base nacional) se debilitan; no diría que desaparecen, pero se debilitan extraordinariamente, y la capacidad en términos de una empresa concreta de mantener una presión sobre tal empresa con respecto a los derechos sociales, salarios, condiciones de trabajo, etc., también se debilita en la medida en que la empresa puede diversificar sus inversiones. Esto no es una regla absoluta, porque depende de lo que hace una empresa en un lugar y un momento determinados, pero digamos que hay una pérdida de la capacidad de control del sistema político de derechos sociales y de relaciones laborales construido en los últimos 100 años. En esta perspectiva se ha planteado (en muchos debates se plantea) la posibilidad de que por un lado hay un incremento de la explotación por parte de las multinacionales —“que si tú no quieres me voy a China porque en China son más baratos”—, y, por otro lado, la idea de que el Estado del bienestar está en crisis porque no puede existir en un sistema globalizado, y el hecho de que haya altos costos, altas cargas sociales en Alemania, en Escandinavia o en España, y, en cambio, te puedas ir a Marruecos o a China, donde no tienes cargas sociales y puedes producir igual y exportar en este sistema productivo. Desde esta perspectiva, a un nivel (yo diría primer nivel, pero también un nivel primario en términos de análisis), globalización quiere decir: fin de los derechos sociales, fin del Estado del bienestar, desprotección de los trabajadores.

Las cosas son mucho más complicadas; primero porque hay resistencia política y social, y ahí está el movimiento antiglobalización, pero también está años antes la resistencia de los movimientos de trabajadores,

negociaciones concretas en distintos países... En último término, las empresas están en un territorio determinado y no es tan fácil moverse continuamente de un sitio a otro. Por tanto, en primer lugar, el hecho de que haya globalización no elimina los resortes de protesta y reivindicación social y política. Pero es que, además, en términos económicos y tecnicoeconómicos, también las cosas son más complicadas. No es sólo cuánto se puede extraer más de un trabajador. Hay una cierta lógica en algunas empresas y ramas de desarrollar la competitividad en base a costos, en base a bajar costos, que es lo que llamo la competitividad por abajo, la vía de abajo de la competitividad. Esto quiere decir que si producimos lo mismo y yo pago menos a mis trabajadores y no les pago Seguridad Social, me sale más barato, gano más y soy más competitivo que tú. En principio, esto parece lógico, pero el otro hace lo mismo, se pone más barato que tú y hay una espiral hacia abajo, a ver quién es más pobre. Alguien tiene que comprar; por tanto, lo que en el ámbito de la empresa parece lógico, a escala económica no lo es tanto. Pero hay más. Si las cosas fueran tan simples, si todo dependiera de lo poco que se puede pagar a los trabajadores y de cuánto menos se pueden asumir los costos sociales, toda la inversión iría a África, sería África el principal lugar de inversión en estos momentos (cierto que China recibe en estos momentos el 50% de la inversión mundial de fuera de EE. UU.). Pero lo que quiero decir con esto es que además de los costos hay otras cosas. ¿Por qué no se invierte en África? ¿Por qué nadie invierte en África? Porque hace falta infraestructura, fuerza de trabajo educada y productiva, instituciones y estabilidad social, cierta coherencia en la sociedad, porque no se puede producir en medio del bandidismo. El drama de África es que en un sistema globalizado, aunque seas lo más barato del mundo, no tienes ninguna capacidad productiva en este sistema de economía de información. Todo ello me lleva a insistir en dos cosas: que, por un lado, lo esencial no es tanto la relación entre costos y beneficios sino entre productividad y beneficios; si los costos son más altos pero la productividad es mucho más alta, entonces puede haber más beneficios para la empresa y mejores salarios y condiciones de vida para los trabajadores. Un ejemplo histórico: hace 10 años, el Gobierno de Singapur (que no me cae muy simpático pero que realmente es uno de los ejemplos mundiales de desarrollo basado

en multinacionales) tomó una decisión para incrementar la competitividad y la productividad de la economía de Singapur. Por ley dobló el salario mínimo para cualquier empresa multinacional en Singapur, de un día para otro. Además, estableció una escala de salarios muy avanzada y muy progresiva, y como el gobierno controla los sindicatos, los sindicatos lo pusieron en la empresa. ¿Por qué? Porque de acuerdo con esto obligó a las empresas de Singapur a automatizar las tareas poco cualificadas y desarrollar incrementos de productos en la gama alta de productos con mayor valor añadido en la economía internacional. O sea, obligó, subiendo los costes salariales, a ir por la vía de arriba de la competitividad basándose en productividad, tecnología y un alto valor añadido. Lo hizo en plan autoritario, como es el Gobierno de Singapur, pero la idea es lo que me parece interesante. Yo diría más: el Estado del bienestar es un estado esencial para la productividad y la estabilidad social, que son las dos condiciones fundamentales de una economía desarrollada. ¿Por qué? Porque, ¿qué significa una economía informacional en que, como todos nos dicen, el conocimiento sea realmente la base de la productividad, etc.? Pues que hay gente que tiene ese conocimiento, que sabe procesar información y que lo aplica a mayores garantías de productividad, lo cual quiere decir mentes humanas, y, en general, las mentes humanas, excepto en California, están unidas a cuerpos humanos. Eso quiere decir que no puede haber unos trabajadores muy listos y muy productivos que no tengan buenas condiciones de salud, de vivienda, de cultura, de educación para sus hijos, educación para ellos mismos cuando son niños... Es decir, que hay una relación productiva directa entre desarrollo de un estado del bienestar encaminado al bienestar social y la creación de una fuerza de trabajo productiva y la productividad en las empresas. Ejemplo: acabo de terminar (se va a publicar dentro de 20 días) un estudio, un libro sobre el modelo finlandés de sociedad de la información, que se presenta en Finlandia ahora. ¿Qué demuestra? Finlandia hace 25 años era un país subdesarrollado y en el año 1991 tuvo una crisis económica cuando se desintegró la URSS (que era su principal cliente), en la que se destruyó la economía finlandesa y que llegó a tener un 30% de paro. En estos momentos Finlandia es la primera sociedad de la información del mundo en términos de ránkings, una de las sociedades más ricas del mundo,

y lo ha conseguido en 20 años de política general, pero en 10 años de política en particular. ¿Qué ha hecho? Muchas cosas, pero vamos a lo que me interesa aquí: han reforzado el Estado del bienestar, han aumentado la inversión en educación, en salud, en formación de los trabajadores. Han multiplicado las universidades por diez, han pasado de dos universidades a veinte, han hecho escuelas de ingenieros a gran escala, etc.

Es decir, han establecido la relación sinérgica positiva entre Estado del bienestar, inversión pública, pero productividad para las empresas a partir de esa mano de obra y a partir de una política industrial activa, y ahí sí han liberalizado el sector productivo y financiero, pero han reforzado el carácter público de lo que es el sector del Estado del bienestar y la ligazón entre trabajadores, vida cotidiana y productividad en la empresa. Esto también se refleja en el segundo tipo de tema que quería subrayar, que es la relación entre flexibilidad y productividad. Este es un tema muy complicado, pero en una palabra: flexibilidad. La flexibilidad del trabajo en estos momentos parece un elemento fundamental de adaptación a la nueva economía, un elemento fundamental para cambiar rápidamente de tecnología, de producto, de línea de producción, etc. En principio, la flexibilidad del trabajo es necesaria para la competitividad.

Pero al mismo tiempo hay una contradicción, porque la flexibilidad sin más disminuye la productividad. ¿Por qué? Hay un importante economista japonés, Nonaka, que ha demostrado el gran secreto de los aumentos de productividad en las empresas japonesas entre 1960-1990. El secreto que él demostró que ocurría es lo que llama “conocimiento”. Hay dos tipos de conocimiento en la empresa: el conocimiento explícito y el conocimiento tácito. El conocimiento explícito es lo que la gente sabe, lo que la empresa le dice al trabajador, lo que el trabajador hace con la empresa. El conocimiento tácito es lo que el trabajador descubre en el proceso de producción y de gestión, lo que descubre en la empresa. Es la experiencia de trabajo; descubre cómo este sistema tecnológico se puede adaptar mejor desde la cadena de montaje, a la gestión informática o a la gestión financiera, de otra manera. Este

conocimiento tácito es específico en la empresa porque depende del sistema productivo de relaciones sociales y de relaciones con los clientes que tiene esa empresa. Si el trabajador tiene ese conocimiento tácito es fundamental que lo transmita a la empresa, que no se lo quede, porque si no lo transmite a la empresa entonces la empresa no se enriquece con el proceso de aprendizaje por experiencia que todos los pedagogos demuestran, que es el proceso fundamental de aprendizaje. ¿Qué ocurre entonces? ¿Por qué el trabajador le va a dar ese conocimiento tácito a la empresa? En principio, los trabajadores tienen orgullo de su trabajo, pero si la empresa lo va a despedir al día siguiente, o al mes siguiente o al año siguiente, hacen lo que se hace en Silicon Valley, que es construir lo que la gente llama “Carteras de conocimiento individual”. Es decir, yo me quedo todo lo que sé para cuando tenga que negociar con la próxima empresa, enseñárselo a esa empresa, pero no a la que está intentando sacarme de aquí. Y, en cualquier caso, siempre me reservo un capital individual de conocimiento.

Las empresas japonesas, como habían garantizado empleo de por vida y el trabajador se quedaba en esa empresa, el conocimiento tácito revertía constantemente en una espiral productiva en la misma empresa. Entonces, la flexibilidad que sí es necesaria para la competitividad, es contradictoria con la productividad. ¿Qué ocurre entonces? Ocurre que en algunos lugares como Suecia, Holanda y en algunas empresas (algunos sectores de Hewlett Packard en EE. UU., por ejemplo, no digo en todo Hewlett Packard) han desarrollado lo que es el modelo de protección del trabajador independientemente de la flexibilidad del empleo, es decir, el trabajo es flexible pero el trabajador no. Es en el modelo holandés donde se flexibilizó el mercado de trabajo en los años 90 totalmente para salir del paro que tenían. Así, pasaron del 20% de tasa de paro al 2%. Pero a base de flexibilizar el trabajo enormemente. A cambio de eso, el Gobierno garantizó la cobertura total de derechos sociales, de salud, etc., y un generoso seguro de desempleo en la transición entre los distintos puestos de trabajo y en la reubicación en otros lugares de la empresa. Es decir, aquí no estoy dando soluciones, estoy planteando problemas. Es necesaria la flexibilidad del trabajo pero si a eso se une la inseguridad del trabajador no solamente sufren los

trabajadores sino que sufren las empresas, sufre la productividad y en último término sufren las economías. Por tanto, las fórmulas nuevas de articulación entre flexibilidad del trabajo y seguridad del trabajador son uno de los temas fundamentales planteados en la economía mundial.

Si hay una globalización de lo económico pero no de lo social, entonces la articulación de todas estas cláusulas de productividad, de acompañamiento de seguridad a la flexibilidad... ¿Cómo se hace de forma global? ¿Cómo hacer que a los tratados comerciales que lleva la Organización Mundial del Comercio se les articule un tratado social de derechos sociales de los trabajadores? Bueno, en principio esto existe. Hay un pacto social, como un contrato social global (son cosas en las que llevamos años trabajando, en las que los sindicatos han sido fundamentales), pero esto no se aplica. ¿Por qué no se aplica? Porque el tema es que no se puede decir: el capital funciona igual en todo el mundo, pero ¿todos los trabajadores del mundo tendrán los mismos derechos, los mismos salarios, la misma cobertura social? ¿Por qué no? Porque en China no va a funcionar así, porque en Brasil no va a funcionar así, porque en India no va a funcionar así. La idea es, entonces, ¿cómo se pasa de un contrato social global uniforme a fijar parámetros y elementos de evolución? Por ejemplo, cuando se liberaliza el comercio con China, no se dice de repente: “mañana ya no hay tarifas”. ¡No! Se establece una graduación de la apertura comercial. Se puede, de forma bastante técnica, graduar el incremento porcentual de salarios mínimos, de derechos sociales, etc., junto a ese incremento y puede haber una serie de incentivos tanto de gobiernos como de opinión pública para que esa articulación de los derechos sociales en los tratados comerciales pueda hacerse. Se pueden, por ejemplo, establecer parámetros de evolución en base a productividad y luego se pueden establecer mínimos. Por ejemplo, una de mis obsesiones es ¿por qué no empezamos realmente por abolir el trabajo infantil? No el trabajo del niño que en su casa ayuda un poco, sino el trabajo de niños en canteras, minas, fábricas, etc. Puede parecer anecdótico, pero son 250 millones de niños, 250 millones de puestos de trabajo en estos momentos (cuando hablo de niños, hablo de menores de 14 años).

Esto es algo que está firmado muchas veces pero no se aplica y algunos países como India siguen diciendo que ellos no. La aplicación de estas medidas requiere formas de ayuda concretas para que se lleven a cabo. Por ejemplo, en Brasil. ¿Verdad que ya no oyen hablar tanto de los niños de la calle? Hay niños de la calle en Brasil, pero ya no hay masas de niños de la calle en Brasil. ¿Por qué? Porque hay un programa desde hace 4 años que se está aplicando bastante seriamente de pagarles a los padres (no a los hijos) un salario escolar para tener a los niños en la escuela y controlados: los padres reciben más dinero por este concepto del que los niños les pueden traer de la calle. Este es un programa del Gobierno brasileño pero se pueden imaginar programas de este tipo, de incentivos y ayudas, que en lugar de dar dinero en general a los gobiernos del Tercer Mundo sirvan para escolarizar a los niños, lo cual es también inversión en el futuro, lo cual es también restablecimiento de derechos sociales a escala mundial.

Ahora bien, el problema es que muchas veces (tengo que decirlo con claridad) la solidaridad con los trabajadores del Tercer Mundo se utiliza como argumento de proteccionismo comercial y de proteccionismo del puesto de trabajo en el Primer Mundo. La gente habla mucho de Seattle, pero ¿cuál fue el principal contingente de manifestantes en Seattle? Fueron sindicalistas americanos, y además organizados por los trabajadores de Boeing. Ese era, en términos cuantitativos, el principal contingente de Seattle. ¿Con qué? Por un lado con la solidaridad con los trabajadores del mundo pero eso quería decir, concretamente, ¡no a los productos brasileños, chinos, etc., en nuestras líneas de producción!

Entonces, mientras haya esta especie de ruptura entre los principios generales y los intereses corporativos, va a ser muy difícil articular una estrategia global de verdad desde el punto de vista del trabajo o de los derechos sociales. Lo cual quiere decir que junto a la afirmación de derechos sociales sería necesario establecer una estrategia de desmantelamiento real del proteccionismo de países europeos y norteamericanos en líneas de comercio internacional que son decisivas para la supervivencia del Tercer Mundo. Por ejemplo, los subsidios agrícolas europeos. Estos son absolutamente una vergüenza a escala

global, porque estamos subsidiando trabajo poco productivo, estamos quemando stocks y esto, además, hace que en África o en América Latina se vendan productos agrícolas europeos y además no se puedan importar a Europa productos de América Latina o de África. Entonces, que hay que responder a los derechos de los agricultores, de acuerdo. Pero hay formas que pueden ser mucho más inteligentes y dinámicas que la de simplemente subsidiar masivamente para que lo paguemos los contribuyentes europeos y bloquear las importaciones del Tercer Mundo. Es un ejemplo, pero la idea fundamental aquí es que no es creíble una intervención sobre un contrato social global que no vaya acompañada de una apertura de mercados en el Norte para las exportaciones del Sur, sin lo cual nunca podrán desarrollarse. Y tal y como estamos ahora, lo que hacen las empresas multinacionales es apoyarse en las reivindicaciones de los países y gobiernos del Sur para bloquear la homogeneización de condiciones de vida y trabajo, relativa, entre Norte y Sur.

Identidad nacional

Y el tercer término del análisis, y con esto acabaré. Estamos hablando de globalización, de controles sociales y de nuevas estrategias sobre cómo esta globalización, que es irreversible hoy por hoy, puede ser una globalización positiva y productiva para la gente y no la actual globalización.

Esas políticas con respecto a la globalización, y de control de la globalización, están ancladas en estrategias de los países, en estrategias nacionales en último término. Esas estrategias nacionales dependen y pueden depender de comunidades históricamente constituidas, como lo es Catalunya. De comunidades que conviven y quieren seguir conviviendo y en base a ese proyecto común pueden desarrollar una estrategia común de inserción en una globalización, beneficiosa para esa comunidad y a través de los valores de esa comunidad para el resto del mundo. Esto es algo que quiero resaltar porque hoy en día hay un discurso: “¿Cómo hay todavía gente que se preocupa de identidades nacionales cuando el mundo está globalizado? Todos deberíamos ser ciudadanos del mundo.” Bueno, no es cierto. Sólo algunos financieros internacionales son ciudadanos del mundo. La gente vive en sus

culturas, en sus historias, en sus localidades, en sus identidades, es esto lo que da sentido a la gente. La gente no es simplemente fuerza de trabajo o capital, son gente que vive y se constituyen históricamente en formas de ser, en formas de relacionarse, en todo lo que hace la sal de la vida cotidiana. Por tanto, la identidad no es una bandera, es la experiencia vivida de cada día a través de generaciones. Ésta es la identidad, y en realidad para que la gente acepte sacrificios (que habrá que hacer siempre en función de proyectos colectivos y no individuales), para que la gente salga más allá de sus mundos individuales y de sus intereses a muy corto plazo, corporativos, necesita algo más. Ese algo más no puede ser “la humanidad”, porque es demasiado abstracto, aunque esté en relación con “solidaridad con la humanidad”. Pasa por un nivel intermedio que es: “mi gente” y “a partir de mi gente, la humanidad”. Entonces, ese nivel intermedio es la identidad colectiva y esa identidad colectiva suele ser identidad nacional.

Antes les hablaba de Finlandia. Una de las cosas que yo he encontrado es que el Gobierno finlandés es uno de los pocos que tiene una enorme legitimidad en el mundo. En estos momentos, la gente en el mundo piensa masivamente que sus gobernantes son incompetentes, no democráticos y corruptos. Hay algunas excepciones, sobre todo en Escandinavia, y la más importante es Finlandia. En parte es por una limpieza democrática, pero en parte es porque encarna a una identidad nacional fuerte que se gestó en toda la historia sobreviviendo entre Rusia y Suecia. Desde ese punto de vista es cierta la idea de que la identidad nacional es un elemento que permite la cohesión social para realizar una intervención activa en cambiar los parámetros de la globalización, no sólo para el mundo sino empezando por uno mismo. Pero un individuo o unos individuos no pueden hacer esto; es necesario un colectivo. Ese colectivo, ¿es de trabajadores? Sí, pero no sólo. Porque ese colectivo de trabajadores, si va más allá de la empresa, está bastante internacionalizado hoy día. La clase obrera ahora sí (antes realmente no) que es internacional como fuerza de trabajo internacionalizada. Pero, ¿cómo se conecta esa internacionalización de intereses sociales y económicos con lo que a mí, como persona, me da sentido? Esto pasa por valores identitarios. Como cuando la gente (por ejemplo, en Madrid)

dice: “Los nacionalismos son trasnochados, son decimonónicos.” En realidad, los nacionalismos que no son fundamentalismos (todo fundamentalismo, sea nacional, religioso, etc., es totalitario y por tanto retrógrado), los nacionalismos como tales son anclas de identidad y esas anclas de identidad son fundamentales para que las sociedades y las gentes se encuentren entre ellas. Esta identidad nacional, por ejemplo Catalunya, no es una identidad basada en la lengua (y esto realmente lo diría igual si estuviera hablando en catalán). Yo creo que la lengua es fundamental (sobre todo cuando se sale de la opresión y la represión lingüística), que es una seña de identidad fundamental a defender, pero yo diría que una identidad basada sólo en la historia y en la lengua es una identidad defensiva. En el sentido siguiente: en mi libro sobre el poder de la identidad distingo tres identidades: 1. La identidad de resistencia, que es la que se construye históricamente contra la opresión de esa identidad. 2. La identidad de legitimación, que es la identidad construida a partir de un estado, es decir, “yo soy el Estado francés, ya sé que tú no eres francés pero ahora vais a ser todos franceses y yo os digo cómo”. 3. La identidad de proyecto, que es la identidad que, a partir de una comunidad cultural histórica, se construye en torno a valores comunes, que no quiere decir que todo el mundo se quiera mucho y se dé besitos, no: hay clases, hay conflictos, hay oposiciones, etc., pero hay una base de comunidad, que me parece que existe en Catalunya en gran parte, cualquiera que sea el origen lingüístico de la gente. Que desde luego existen países como Finlandia o como Irlanda, es decir, los países más identitarios, más nacionalistas, que son los que han conseguido mayor protección social al mismo tiempo que mayor crecimiento económico y mayor inserción dinámica en la globalización. Hoy anda todo el mundo con un Nokia en la mano en el planeta porque hubo una reconversión total de Nokia, en base a que el Gobierno finlandés dijo: “no, aquí nos anclamos, seguimos porque Finlandia tiene que ser Finlandia”.

Quiero decir que el nacionalismo identitario puede ser retrógrado cuando se atrinchera en la resistencia pero puede ser dinamizador y agente de cambio cuando se convierte en proyecto, proyecto colectivo que parte de ciertos valores.

Yo diría que en un mundo globalizado toda la colectividad, todas las personas tienen que saber navegar en las redes globales de información y riqueza. Pero, más que navegar, yo diría “nadar guardando la ropa”; ese “guardar la ropa” quiere decir, en concreto, el derecho al trabajo y a la protección social. Ahora, para navegar sin perderse hay que saber lo que se es y es ahí donde la identidad tiene un papel importantísimo; y es ahí donde una fuerte identidad nacional, como en Catalunya, es un apoyo y no un obstáculo para intervenir en lo global sin aceptar la tiranía de los flujos financieros. Ahora bien, ese proyecto, que es un proyecto de nación, no es un proyecto abstracto. Tiene que ser un proyecto que salga de la práctica social y consensuado entre los distintos actores sociales de una comunidad nacional. Yo, con toda franqueza, no veo todavía ese proyecto en Catalunya. Veo la identidad de resistencia, que quiere ser identidad y proyecto pero no veo el proyecto todavía. Y sin tal estrategia, la identidad nacional entonces se convierte en trinchera de resistencia, y en el fondo en una especie de esquizofrenia. Las empresas andan en la globalización, la sociedad anda en la nostalgia del pasado. Y entre las dos, los gobiernos andan en lo que les dicen los sondeos de opinión.

Yo diría que entre globalidad e identidad, en Catalunya se sitúa un proyecto nacional posible enraizado en la cohesión de un pacto social por el progreso, la competitividad, la productividad y el bienestar social, que son elementos compatibles y sinérgicos y no contradictorios. Y volviendo aquí, yo diría que la conmemoración de la Diada proporciona un momento de reflexión para saber si a partir de una raíz histórica se construye un proyecto colectivo, nacional y social a la vez o bien si nos quedamos en las raíces. Y recuerden que las raíces son esenciales, pero un árbol que sólo tiene raíces no es una visión particularmente interesante.

II. Transcripció de la intervenció de Joan Coscubiela

25 anys després de l'11 de Setembre del 1976 a Sant Boi

Enguany celebrem el 25è aniversari de l'11 de Setembre de 1976 a Sant Boi.

Va ser, sens dubte, una mobilització prenyada de simbolisme i que ha quedat escrita en la història recent del nostre país. No va ser el primer 11 de Setembre, com alguns teòrics de la desmemòria apunten aquests dies; sí, però, el primer de la Transició, tolerat per les autoritats franquistes, i que expressava clarament la complicada dialèctica d'aquells anys.

La vinculació de CCOO amb la Diada de Sant Boi va ser important. I no només per la forta implicació organitzativa i la significativa participació de les dones i els homes de CCOO d'aquells moments. També perquè la negociació prèvia dels representants de l'Assemblea de Catalunya i de les forces polítiques democràtiques amb el Govern Suárez, i la mateixa celebració de la Diada, no haurien estat possibles sense els fets, les lluites sindicals i les mobilitzacions que s'havien produït durant tot l'any 1976 per forçar la ruptura social, política i nacional.

Assenyalem les vagues en empreses significatives com Motor Ibèrica, els deu dies de vaga general del Baix Llobregat el mes de gener, les manifestacions per l'amnistia del mes de febrer a Barcelona, la vaga general de febrer a Sabadell. O l'Assemblea Constituent de CCOO a Barcelona el mes de juliol, forçant la legalitat sindical postfranquista, o la constitució al setembre de la Coordinadora d'Organitzacions Sindicals (COS). Totes aquestes lluites varen preparar i propiciar el clima polític que va permetre a les forces democràtiques catalanes pactar la celebració del primer 11 de Setembre tolerat des de la Guerra Civil Espanyola.

Potser en aquella diada es varen establir les bases del que després ha estat l'esdevenidor històric de Catalunya en aquests 25 anys: el

reconeixement de les institucions catalanes pels hereus del franquisme; en un dels pocs actes institucionals de ruptura política clara amb el franquisme que es van produir durant la Transició.

El paper de la CONC en la construcció social i nacional de Catalunya

La participació activa dels homes i les dones de CCOO de Catalunya en la Diada del 76, relatada pels cronistes de l'època i reconeguda pels historiadors, va ser l'expressió natural d'una organització que havia fet de la condició de sindicat de classe i nacional una de les seves senyes d'identitat. Reflectida en la constitució, l'any 1969, de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

Es tractava d'una manera d'entendre el sindicalisme que no era nova en la història de Catalunya, que assumia —i se'n feia ressò— un tret característic d'una bona part del moviment obrer català del segle xx: aquell que recull les aportacions del catalanisme progressista i del federalisme republicà de Valentí Almirall i de Pi i Margall i que va sintonitzar amb dirigents obrers com Salvador Seguí o Joan Peiró, per mitjà de persones com Francesc Layret o Lluís Companys. Potser per això, durant la dictadura, tots els partits i la majoria —no totes— de les organitzacions socials tenien una matriu catalana pròpia.

Avui és ja evident la clarividència d'aquells dirigents obrers que, vinculats políticament al PSUC i a la seva tradició nacional, van fer aquesta gran aposta pel sindicat de classe i nacional, que tothom reconeix que ha estat una de les majors aportacions a la cohesió de la societat catalana.

Era una aportació socialment significativa en la mesura que:

- Va possibilitar la participació dels treballadors i de la classe obrera catalana en el projecte de reconstrucció nacional de Catalunya, i es va impedir, així, la identificació exclusiva d'aquest ideal amb sectors de la burgesia i la menestralia catalana.

- Va fer una aportació clau a la integració social a Catalunya dels centenars de milers de treballadors nascuts en altres llocs d'Espanya, que, en molts casos, es van incorporar plenament en la nostra societat a partir de la lluita sindical, veïnal o política.
- Va permetre la cohesió de la classe obrera catalana i va impedir la seva divisió artificial en funció de la llengua utilitzada o del lloc de naixement de les persones. I, en aquest sentit, va dificultar la consolidació d'un sindicalisme nacionalista autàrquic.
- Va contribuir a la cohesió com a societat, amb la incorporació al projecte nacional de valors avançats i reivindicacions i conquestes socials.
- Va fer inviable qualsevol opció sindical a Catalunya que no integrés el binomi nacional i de classe. I això, que ara sembla tan evident, no sempre ha estat tan clar al llarg del segle xx, ja que a Catalunya ha existit sempre un corrent significatiu del sindicalisme —identificat fonamentalment amb la UGT— que fins ben entrats els anys noranta del darrer segle no havia incorporat aquesta visió nacional al fet social que representa el sindicalisme.

Una altra aportació, aquesta més contemporània, ha estat la possibilitat que el sindicalisme transformat del segle XXI sigui capaç d'integrar dins de la seva manera de ser com a subjecte social la consciència nacional en un món fortament globalitzat. És aquesta una perspectiva de futur que tractarem d'analitzar avui en aquest acte.

Canvis produïts durant aquests 25 anys

Sense cap voluntat exhaustiva o omnicomprensiva, crec que és oportú ressaltar alguns canvis que poden resultar significatius per encarar una realitat marcada per la globalització:

1. Espanya ha protagonitzat un important procés de descentralització política. Possiblement un dels més profunds i més ràpids de tots els viscuts per estats centralitzats en l'època moderna.
2. Catalunya ha assolit un important nivell de desenvolupament nacional. Amb un increment significatiu de les competències de què disposen les institucions catalanes i, alhora, un nivell d'autogovern social i polític que és perfectament comparable al d'algunes estructures d'estats federals. Fins al punt que alguns estudiosos —Manuel Castells, entre ells— s'atreveixen a parlar de Catalunya com una unitat nacional gairebé estatal.

Aquest ha estat un procés que ha situat Catalunya i Espanya en molt bones condicions per encarar un futur de globalització, caracteritzat per processos aparentment contradictoris, però que no ho són. Ben al contrari, comporten un nivell de complementarietat molt positiu entre la globalització dels grans moviments i, alhora, la necessitat i l'oportunitat d'apropar les polítiques micro a les persones, a les empreses i a la societat, al territori, en definitiva: a espais propers a la ciutadania. Potser com a reacció davant dels riscos d'uniformització que comporta la globalització.

3. Vint-i-dos anys de govern nacionalista conservador, amb dificultats per integrar dins del projecte nacional les polítiques socials transformadores que reclama la societat catalana, han reduït i diluït la capacitat d'implicar en aquest projecte àmplies capes de la població. Una expressió política electoral d'aquesta afirmació la trobem en els baixos índexs de participació en les eleccions autonòmiques durant els anys vuitanta i noranta, que estan per sota d'aquells que es donen en les eleccions generals i que només superen els de les eleccions europees. Una abstenció que no té només aquesta explicació, i de la qual no sembla responsable únic el govern conservador, sinó un cert sentiment ciutadà de l'escassa utilitat del vot, al qual potser ha contribuït una manera de fer polítiques d'esquerra que ha estat percebuda per importants sectors de la ciutadania com indistinta en termes socials.

4. L'impacte i les diferents reaccions davant del procés de globalització. Aquest és un tema que cal analitzar en profunditat i sobre el qual no sembla existir unanimitat. Així, mentre sembla que hi hagi una coincidència forta —que no vol dir necessàriament acceptació— sobre les conseqüències que per a l'estat-nació i la seva reconstrucció o deconstrucció està tenint el procés de globalització, no crec que sigui pacífica la interpretació que es fa de l'impacte que això pot tenir en les nacions com a realitats socials, en les consciències nacionals i en les ideologies nacionalistes arreu del món.

Si bé en un primer moment i des d'alguns àmbits, especialment de l'esquerra, s'ha teoritzat que els processos d'interrelació social que comporta la globalització convertirien en obsoletes les visions nacionals i les opcions nacionalistes, la realitat dels darrers vint anys no sembla confirmar aquestes reflexions, més aviat al contrari. Almenys fins ara.

Potser és cert que els aspectes dels projectes nacionals vinculats a la construcció de l'estat nacional propi de la Revolució Industrial perden força. És inevitable que sigui així si tenim present que aquell estat nacional tenia com un dels seus objectius crear les condicions econòmiques, socials i polítiques que facilitessin el desenvolupament industrial de cada país amb mesures, en molts casos, de proteccionisme nacional. A Catalunya en tenim alguns exemples concrets: en l'àmbit social, amb la creació del que avui és la patronal catalana, Fomento del Trabajo Nacional, i, en l'àmbit polític, amb partits com la Lliga.

En aquest sentit és evident que la fugida fora dels àmbits de les fronteres nacionals dels grans factors reguladors de les regles de l'economia propicien una pèrdua de pes d'aquests espais econòmics, socials i polítics. Potser aquesta és la raó profunda del drama que viuen alguns països en procés de desenvolupament, en els quals, després de tots els intents frustrats del segle passat per crear les condicions propícies per a la consolidació d'una burgesia

pròpia de base industrial, ara es troben amb el fet que les regles del joc de la globalització econòmica no necessiten i no fan possible el desenvolupament d'aquests sectors socials i els situen com a societats en un context de dependència i subalternitat total.

Un projecte sindical nacional per a un món globalitzat

Però les nacions, els projectes nacionals i les opcions nacionalistes no són només projectes de les burgesies industrials, ni es pot dir que només tinguin vigència en un context industrial. Existien, en el cas de Catalunya és evident, molt abans de la Revolució Industrial i, pel que sembla fins ara, poden tenir les bases, la força i la capacitat d'adaptació necessàries. Especialment si es tracta de projectes nacionals oberts i amb capacitat d'integració de les noves realitats emergents.

La meua apreciació personal és que un projecte nacional català té possibilitats de perviure si està en condicions d'integrar els canvis que comporta el procés de globalització. I aquesta afirmació es basa en l'observació de la història més recent del nostre país. No seria la primera vegada que això passa.

Crec útil recordar que els trets característics del projecte nacional català assumits de manera bastant generalitzada per la societat catalana tenen algunes característiques diferenciades d'altres models socials de matriu nacionalista. No té una base ètnica, ans al contrari, es fonamenten en un fort component de mestissatge, que l'enriqueix i el reforça davant dels canvis. Cal apuntar que el mestissatge ètnic, cultural, lluny de debilitar la identitat nacional d'un poble, perfectament pot reforçar-la. Només cal recordar que un dels països que tenen una major identitat nacional, els EUA, és un dels països amb més diversitat i pluralitat d'origens culturals.

El projecte nacional català té, en canvi, una forta base cultural en què la llengua té un paper clau. I, en contra dels factors negatius que en el terreny econòmic pot comportar la utilització d'una llengua amb un univers limitat d'utilització, en el terreny social i polític la defensa de la

llengua pròpia en un context de globalització lingüística i cultural té una gran capacitat d'agregació de les persones i les comunitats, i pot esdevenir un factor clau per organitzar mecanismes de resistència envers el que és percebut com la uniformització provocada per una globalització liberal, governada només des de les regles del mercat i de l'economia.

I, finalment, el projecte nacional català ha estat sempre obert als processos de canvi o d'internacionalització econòmica. Només cal recordar els dos darrers moments històrics recents en què això s'ha produït. Quan, a finals del segle XIX, es produeix la descomposició del règim polític espanyol, el nacionalisme espanyol reacciona i busca la recuperació en la regeneració i en les senyes d'identitat més tancades, en el passat imperial, fins i tot en el rebuig a la influència estrangera. En el mateix moment històric, el nacionalisme català reacciona en una direcció oposada, amb opcions econòmiques contràries i expressions culturals i artístiques com el modernisme, que posen de manifest una clara voluntat d'obertura cap al món.

La mateixa cosa crec que pot dir-se del paper i la reacció de la societat catalana en relació amb el procés d'obertura econòmica i política dels anys seixanta i el procés d'integració d'Espanya a la Unió Europea. Cal aclarir que la manera diferent d'encarar els canvis i els processos d'internacionalització no respon a una especial idiosincràsia cultural o ètnica a la qual tan fàcilment es remeten alguns per explicar els elements diferencials entre societats. Més aviat hem de buscar les explicacions en les diferències importants que existeixen en les bases materials, econòmiques i socials, en les necessitats dels sectors dominants de cada societat, en el paper actiu representat pels moviments socials transformadors, i en els ritmes i la profunditat amb què són viscuts els processos de transformació.

Hi ha, doncs, dues grans raons que expliquen la utilitat, en termes socials, d'actualitzar i reforçar avui un projecte sindical nacional per a Catalunya:

1. Els processos de globalització estan obrint nous espais per a la intervenció social en comunitats o unitats de convivència infraestatal. I és una tendència que pot anar a més.

Això serà encara més evident en el marc de la Unió Europea, on el procés de reconstrucció de l'estat, i per tant de recuperació dels seus mecanismes d'intervenció per part de les societats, passa per reforçar les institucions polítiques i socials de la Unió Europea. I també per aprofitar tots els nous espais que obre aquest procés de reestructuració territorial.

Avui tenim més que indicis de com els moviments d'harmonització i convergència dels processos econòmics, socials i polítics en l'àmbit de la Unió Europea van acompanyats de l'aparició de factors de diferenciació en els ritmes o en la intensitat d'aquests canvis. Diferències que cada cop seran més evidents en la mesura que avanci el procés i s'ampliïn els països que s'incorporin a la Unió Europea. Sembla evident que el procés d'ampliació previst per al 2006 tindrà conseqüències diverses en els diferents estats. Però aquestes diferències s'expressaran, també, en termes regionals. Per a algunes realitats regionals, l'ampliació de la Unió Europea comportarà, fonamentalment, una obertura de nous mercats i de futurs possibles consumidors dels seus productes. Per a altres regions europees l'ampliació pot comportar, especialment, la incorporació de competidors en alguns sectors econòmics molt madurs i riscos per a l'economia i l'ocupació.

Es produeix, per tant, de manera simultània i complementària, una diferenciació regional en els aspectes microeconòmics i una harmonització o convergència. Cosa que atorga una significativa importància als espais socials i polítics territorials, en el sentit dels espais locals vinculats a les metròpolis i també dels espais regionals que disposen de capacitat d'intervenció social. I no estem parlant només dels espais institucionals, sinó de mecanismes socials, en què les organitzacions socials, les institucions com la negociació

col·lectiva, la concertació de polítiques socials, tenen un paper clau en les societats desenvolupades.

2. En un segon terme cal no perdre de vista la importància que en el procés de reconstrucció de nous mecanismes de reequilibri entre economia i mercat, per una banda, i persones i societat, per una altra, poden tenir els factors de cohesió social. I, en aquest sentit, reforçar la identitat nacional de Catalunya al voltant de drets socials i de ciutadania pot ser un element clau d'aglutinament o d'agrupació d'una col·lectivitat o d'una societat com la catalana. Un reforçament de la identitat al voltant dels drets de ciutadania que ha de tenir en la societat civil catalana i la seva riquesa el principal protagonista. Especialment si tenim present que els factors d'equilibri i de control del mercat i de l'economia no vindran en el futur només de les institucions polítiques, dels estats, sinó de la societat en les seves diferents formes d'organització social.

Eixos sobre els quals construir aquest nou projecte sindical nacional

1. La defensa del català, com a llengua pròpia de Catalunya, com un dret de ciutadania, també com un factor de cohesió, d'incorporació de noves persones, de nous ciutadans. No podem oblidar que el coneixement del català és un factor que facilita l'accés de les persones a altres drets bàsics, com el dret al treball, i, alhora, propicia la integració social, en la mesura que actua com un element de relació amb la societat. En aquest sentit, cal fer pedagogia per deixar de parlar de l'ús del català com un deure i situar-lo clarament en el terreny dels drets de les persones.
2. La defensa de la cultura construïda per la societat catalana. De manera oberta, plural i intercultural. Entenem la interculturalitat o la multiculturalitat no com el manteniment de cultures diferents o d'espais tancats en funció de l'origen dels diferents col·lectius, sinó com una cultura en procés d'adaptació permanent i que sigui l'espai comú en què es trobin totes les aportacions culturals de totes les persones que componen en cada moment històric la societat catalana.

Una cultura oberta a la incorporació de totes les noves aportacions, que només ha de tenir el límit de la defensa o la protecció dels drets humans, els drets de ciutadania. Intentant, però, no confondre institucions culturals pròpies de la nostra societat amb aquests drets de ciutadania. Així, la incorporació de persones que professen altres religions diferents de la històricament majoritària no pot representar cap retrocés en la consolidació d'una societat laica i en l'avenç històric en la separació d'Església i Estat. Però tampoc pot portar-nos a la identificació entre valors cívics i cultura cristiana, per posar només un exemple molt recent de confusió protagonitzat per destacats dirigents polítics del nostre país.

3. Un increment de les capacitats institucionals i socials d'autogovern de la societat catalana, que li permeti construir instruments i mecanismes de reequilibri social i de forces.

- En el terreny polític això es concreta avui en un nou model de finançament de les administracions catalanes —Generalitat i administracions locals. Construït sobre els principis d'autonomia, de suficiència, de coresponsabilitat i de solidaritat. I que tingui també present l'esforç i les necessitats fiscals de la societat catalana. En aquest sentit, el recent Acord del Consell de Política Fiscal de 27 de juliol representa un pas endavant pel que fa a la coresponsabilitat i l'autonomia fiscal. Així, una part significativa dels ingressos de la Generalitat tindran el seu origen, no en les transferències de l'Administració central de l'Estat, sinó en la recaptació a Catalunya dels impostos propis, els cedits i els compartits, amb una ampliació significativa de la participació en els impostos compartits indirectes. També s'incrementa la capacitat normativa de la Generalitat en la regulació dels trams autonòmics de determinats impostos.

En canvi, no sembla que el model acordat per al període 2002-2006 respongui satisfactòriament a la necessitat d'atendre de manera justa la suficiència i l'esforç fiscal. Que vagi més enllà del debat sobre les balances fiscals i la complexitat política i tècnica

d'objectivar uns mecanismes de càlcul en què es barregen criteris d'imputació territorial amb raons eminentment socials, com el fet que un sistema fiscal progressiu sempre ha de tenir una capacitat de redistribució social de la renda, amb una pressió més gran per a les rendes altes i una despesa més gran per a les baixes. El cert és que amb el nou Acord fiscal no es resol el problema de la suficiència fiscal de les institucions autonòmiques per fer front a les seves funcions socials. I que continua existint un desequilibri en relació amb els ingressos per càpita que rep el Govern català en termes comparatius al d'altres comunitats autònomes amb un nivell semblant de competències.

Cal, per tant, plantejar-se la necessitat d'introduir canvis i reformes en el sistema de finançament, que consolidin els avenços produïts en termes de coresponsabilitat i autonomia fiscal i que encarin les dues assignatures pendents de la suficiència i de l'esforç fiscal de la societat catalana.

- En el terreny social, l'aprofundiment de l'autogovern passa pel reforçament dels mecanismes d'intervenció dels agents socials en la regulació de la societat. Per mitjà de la negociació col·lectiva, de la concertació social. Allò que, des de començaments dels vuitanta, la CONC ha anomenat el marc català de relacions sociolaborals.

I, en aquest sentit, cal destacar que el nou context de globalització sembla caracteritzar-se per l'aparició de noves, diverses i policèntriques formes d'intervenció social en les relacions econòmiques i el funcionament del mercat. I, en aquest sentit, el futur pot donar més oportunitats a les formes o institucions d'autogovern social que a les institucionals, que, per definició, són més rígides i tenen una capacitat d'adaptació més petita.

4. Un canvi radical en el model social i de relacions de treball que trenqui amb la precarietat com l'estratègia competitiva del teixit econòmic català durant les dues darreres dècades i aposti per un

nou model d'empresa i de competitivitat en què la qualitat de la producció i la cohesió social siguin els motors de la competitivitat. Sense caure en la ingenuïtat o en l'emmirationament de creure que en un context econòmic de globalització tenen cabuda oasis o illes que restin al marge de les grans regles, tampoc no és cert que hagin desaparegut totes les possibilitats d'intervenir socialment o políticament en la configuració de les relacions econòmiques. I, en aquest sentit, una societat i una economia com les catalanes, molt interrelacionades, però amb unes característiques socials, territorials i físiques de dimensions humanes, pot plantejar-se aquest repte perfectament.

5. Un aprofundiment dels drets socials, a partir de la constitució cívica de nous drets de ciutadania, que tinguin la seva raó de ser no en la nacionalitat, sinó en la ciutadania.

Es tracta dels drets socials clàssics, universalitzats i ampliat a totes les persones que viuen i treballen a Catalunya, amb independència de la seva situació legal o administrativa.

Però també estem parlant de nous drets, vinculats a les noves formes de convivència, família i societat. Entre ells, l'actualització de drets com el de lliure circulació de persones, que no pot continuar identificant-se com un dret polític en el marc dels estats nacionals, sinó com un dret humà en un context de globalització.

Però són, sobretot, un canvi radical en els mecanismes de participació de la ciutadania en les nostres societats. I com una manera més de participació, no l'única, una nova regulació de l'accés al dret de vot. Una reforma substancial del dret de vot per posar-lo a l'abast de les noves migracions anomenades extracomunitàries —terminologia tan carregada de valoracions negatives com la d'estrangers. Aquest ha de ser el primer pas, un canvi absolutament imprescindible que permeti provocar una ruptura en el concepte i en l'origen de l'accés als drets socials i polítics. Mentre que la Revolució Francesa va començar la universalització

d'alguns drets i els va vincular a la condició de nacionals, com una manera de trencar amb les desigualtats existents en les societats preindustrials, avui la nova realitat exigeix un nou pas en la universalització, que ara passa per la seva vinculació a la condició de ciutadania.

La incorporació dels no nacionals als drets de ciutadania i entre ells al dret de vot és, potser, l'única possibilitat d'apostar plenament per una societat de persones, de ciutadans, no de factors del mercat de treball. I és, també, l'única possibilitat d'obrir espai a projectes polítics que tinguin en compte la realitat de la immigració i els drets dels immigrants. Cosa que és políticament inviable en societats en què les persones immigrants treballen, creen riquesa, però no tenen dret a vot i, per tant, no poden condicionar els projectes polítics, que queden només en mans dels ciutadans nacionals, els quals, en molts casos, veuen la immigració com un risc per a la seva estabilitat econòmica, per a la seva millora social o per a la seva identitat cultural.

Un projecte nacional que tingui les seves arrels en la cohesió social i en l'aprofundiment dels drets de ciutadania, com els entenem a CCOO és, sens dubte, la millor contribució que des de Catalunya pot fer-se a la construcció futura d'una Europa construïda no sols sobre el mercat i els estats, sinó també arrelada en les nacions que la componen. Una Europa federal i plurinacional.

4.1.5. Drets de ciutadania i cohesió social a la nova Europa: immigrants o ciutadans?

Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2002.

Intervencions de Javier de Lucas i de Joan Coscubiela

I. Immigració i ciutadania a la Unió Europea un any després de l'11 de Setembre de 2001

Intervenció de Javier de Lucas

Aquests dies, a tot el món es dediquen a fer balanç del que ha succeït durant l'any que ha passat després dels terribles atemptats terroristes de Nova York i Washington. Hi ha pocs aspectes tan significatius com les conseqüències en l'àmbit de les polítiques d'immigració, en particular en el si de la Unió Europea i per descomptat a Espanya. Per invitació, i com a suggeriment dels organitzadors d'aquesta jornada, vull recordar-los en la meua intervenció alguns aspectes d'aquestes repercussions, en particular pel que fa a la relació entre ciutadania, drets humans i immigració en l'àmbit de la Unió Europea.

Ja avanço que la meua conclusió serà molt senzilla i poc nova: em sumaré a la iniciativa impulsada, entre altres, per la xarxa ENAR per demanar la modificació de l'article 17 del Tractat de la Unió Europea a propòsit de la ciutadania, una proposta al meu parer assolible i que tindria importants beneficis des del punt de vista de la política d'immigració, per als immigrants, per descomptat, però també en termes d'establir les condicions d'una política d'immigració que mereixi aquest nom, que ofereixi respostes duradores, beneficioses i integradores per a tots els implicats.

Sé que aquesta no sembla ara una qüestió prioritària, des del punt de vista de la política d'estat a Espanya, en aquest retorn del curs polític. De nou, la lluita contra el terrorisme monopolitza el discurs polític, ara amb la batalla per la il·legalització de Batasuna, en aplicació d'una llei de partits polítics que en realitat es va gestar gairebé amb aquest únic objectiu. I això té una connexió indiscutible, al meu parer, amb el marc

global de l'aniversari de l'11 de Setembre i amb un dels seus efectes més perniciosos (i no negaré que hi ha hagut efectes positius): la contaminació —fins al risc de destrucció— del discurs polític, de la política, que sembla haver retornat a la vella concepció schmittiana que redueix la política a la dialèctica amic/enemic i per això enllaça amb el *dictum* de Klausewitz, perquè la política no sembla sinó la continuació de la guerra per altres mitjans.

La política, i en particular la concepció que d'aquesta política manté l'Administració Bush júnior, apareix així dominada per la lògica de la guerra, que sotmet sempre a la suprema raó d'estat qualsevol altra consideració, la mateixa lògica que dominava durant la Guerra Freda.

Aquesta concepció de la política, de les seves prioritats definides des d'una peculiar versió de la seguretat (que ni tan sols és la seguretat jurídica), comporta importants conseqüències des del punt de vista de la ciutadania, dels drets, de l'estatut jurídic i polític de la dissidència.

Enfront del que se sosté amb desvergonyiment, el seu objectiu no és la defensa de l'imperi de la llei, del dret, sinó que precisament el seu primer cost ha estat, i és, aquest: el detriment d'aquesta aportació fonamental a la civilització que és el model de l'estat de dret.

Els exemples es poden constatar en nombrosos àmbits, però jo em centraré avui en els que ens convoquen en aquesta jornada i tractaré de proposar algunes respostes, que em semblen gairebé òbvies, tot i que ja va definir l'artista com a mals temps aquells en què cal lluitar per l'obvi i avui, un any després de l'11-S, no hi ha dubte que els temps no són bons, en particular per als més vulnerables, aquells la protecció dels quals, en la sagaç interpretació de Luigi Ferrajoli reinterpretant de manera progressista el vell Hobbes (el dret no hauria de respondre més que a la «lleï del més dèbil»), és precisament la millor raó de ser del dret i de l'estat, el millor argument de la legitimitat.

Sí: la desigualtat, la vulnerabilitat, les asimetries en el poder i la riquesa exigeixen respostes com les que tracta d'oferir l'artefacte de l'estat de

dret, i molt concretament, i encara que sembli *demodé* assegurar-ho avui, l'estat social i els seus agents, entre els quals els sindicats, han de tenir un paper fonamental, encara que indiscutiblement això exigeixi avui una redefinició en què molts estem ficats.

Entre els qui sofreixen en primer terme aquests mals (al costat de les dones, els nens, els ancians, els aturats, els que no poden accedir a una feina digna), entre els qui es defineixen per la condició de vulnerabilitat, tornem una altra vegada la mirada cap als immigrants. Però no per fer caritat ni paternalisme. No per dulcificar el seu estatut de nova esclavitud. No per reiterar els prejudicis d'una visió neocolonial, la del mercat global, que institucionalitza la seva exclusió com un cost racional. Sinó per parlar de la possibilitat real d'inclusió, d'accés a la ciutadania i als drets, de gaudi de l'imperi de la llei, de la igualtat. Per parlar d'accés a la ciutadania, de mitjans i obstacles per a una integració que no sigui un fer empassar per força.

Hem progressat pel que fa a això, en aquest últim any? La resposta, indiscutiblement, és no. Però per a això no cal que vingui aquí ningú a dir-nos-ho. Del que es tracta és de saber per què no i com reaccionar. Sobretot de com reaccionar enfront dels que ens diuen que el que succeeix l'11-S i en aquest any és el millor argument per deixar de banda la verborrea, i el que és pitjor, la hipocresia i la irresponsabilitat pseudoprogressista posades en circulació per l'esquerra a propòsit de les polítiques d'immigració.

La veritat és que es tracta d'una batalla que, segons els sondeigs d'opinió pública, l'esquerra i les posicions progressistes hem perdut. Dues mostres: l'acceptació majoritària del nexa causal entre increment d'immigració i augment exponencial de la delinqüència (una tesi, al meu parer, estúpida alimentada per les forces d'esquerra que, guiades per una estratègia política que té per dogma de fe els principis omniscients dels sondeigs, accepten que l'argument polític número u és la inseguretat ciutadana) i l'acceptació de la tesi de la inassimilabilitat de certes diferències culturals, incompatibles amb la democràcia i els drets humans: l'immigrant, cosa diferent culturalment, com a amenaça.

Una i altra tenen com a corol·lari quelcom que Sartori no es va privar d'emfasitzar en el seu molt publicat llibret: la ciutadania i els drets no són la resposta (menys encara la prioritària) en termes de polítiques d'immigració. Doncs bé, aquestes mostres, aquest corol·lari i els seus instruments jurídics i polítics s'han vist potenciats per l'estratègia nascuda als EUA i globalitzada —inclosa la UE— després del 12 de setembre de 2001.

Els recordaré alguns exemples i després intentaré proposar alguna resposta, en termes de ciutadania europea.

Els exemples de retrocés en política d'immigració en la Unió Europea.

En efecte, des del 12 de setembre, i davant de la prioritat absoluta d'aquesta «guerra» contra el terrorisme, les polítiques d'immigració han desaparegut —almenys com a prioritat— de l'agenda política europea, excepte en la seva vinculació a les qüestions de *home policy*, o, per dir-ho amb més claredat i precisió, en la seva connexió amb la dimensió de seguretat i ordre públic, una clau d'interpretació del fenomen migratori que la Unió Europea semblava haver començat a superar després de la Cimera de Tampere de 1999 i després de la important proposta del comissari Vitorino en la seva Comunicació 757 final (22 de novembre de 2000). I per això mateix la integració ha estat «escombrada» per la lluita contra la immigració il·legal, encara que fins i tot aquest objectiu és més que discutible, almenys a la vista dels instruments adoptats, sobretot en el Consell Europeu de Sevilla de juny de 2002 i, en particular, en la política seguida pel Govern espanyol.

Detenir aquesta situació constitueix, segons el parer de molts de nosaltres, una prioritat inexcusable i no sols per la inadequació del model esmentat per oferir una resposta legítima i adequada a la gestió dels fluxos migratoris, sinó, més senzillament, perquè una semblant «política» de gestió de la immigració, lluny de contribuir a la victòria en la batalla enfront del terrorisme, la dificulta.

L'estigmatització de la immigració que tracta d'arribar a la Unió Europea, almenys d'una part important d'ella, la que procedeix del sud i de l'orient

del Mediterrani i de països africans amb forta tradició islàmica, és un element que aprofundeix aquesta «globalització de la ràbia», que és un factor les causes del qual s'han d'eliminar si de debò ens volem prendre seriosament el combat contra les noves formes de terrorisme internacional.

En particular, la síndrome *seguritària* que està aconseguint la dimensió d'un reflex condicionat cada vegada que s'esmenta la qüestió dels fluxos migratoris que procedeixen de diferents països del continent africà i en particular del Magrib, creix fins a aconseguir gairebé el grau d'obsessió, reforçat pel vell diagnòstic del «conflicte de civilitzacions», i tot això es concreta en el *fobotip* de l'immigrant de la ribera sud, identificat en termes acrítics i generalitzants —però summament eficaços davant de l'opinió pública— com a fonamentalista islàmic i terrorista.

Davant seu (Sartori *dixit*) no val el discurs de la ciutadania, la democràcia i els drets, pel seu caràcter *inassimilable* i *incompatible* (una argumentació que passa des del diferencialisme cultural —que és el missatge del nou racisme— a la justificació de discriminacions inacceptables en el seu estatus jurídic i polític).

A la Unió Europea, les dades més significatives són la paralització de les iniciatives de la Comissió, i en particular de les propostes formulades en la Comunicació a la Comissió Europea (COM 757) del comissari de Justícia i Interior A. Vitorino, de novembre de 2000, o el Dictamen 365/2002 del Consell Econòmic i Social Europeu, que desenvolupa el concepte d'integració. A banda de les crítiques, al meu parer és evident que en aquestes propostes era possible trobar elements positius, com ara l'impuls a l'objectiu d'integració basat en l'equiparació de drets i la possibilitat —tímida i gradual— de l'accés de l'immigrant resident legal permanent a un estatus homologable al de ciutadania. Però les iniciatives més recents, per part de la mateixa Comissió Europea (em refereixo al seu llibre verd *Una política comunitària de retorn dels residents il·legals*, d'abril de 2002) i, evidentment, els acords del Consell Europeu de Sevilla de 21 i 22 juny de 2002, que es van centrar en la lluita contra la immigració il·legal, gestió coordinada de fronteres exteriors, integració

de la política d'immigració en la política exterior i estratègia única d'asil, obliden els aspectes d'integració, de reconeixement de drets, d'accés a la ciutadania. De fet, la prioritat és la política comuna de repatriacions, i l'associació en la policia de fronteres en els països tercers, encara que al final es va substituir la increïble proposta de sancions a països tercers per un sistema d'incentius econòmics i la clàusula de cooperació policial en qualsevol futur conveni. Ja no preocupa com a prioritat integrar els immigrants que rebem i que necessitem: n'hi ha prou de llegir-ho.

En els països de la Unió Europea, a més del cas d'Espanya, podem recordar els exemples del Regne Unit, Itàlia, Dinamarca, Àustria i Portugal.

Regne Unit: en primer lloc, l'aprovació, el 14 de desembre de 2001, de la nova i dura Llei antiterrorista impulsada per D. Blunkett, ministre d'Interior del Govern Blair, demostra els riscos de l'estratègia nascuda el 12 de setembre de 2001. Aquesta llei permet la detenció indefinida d'estrangers sospitosos de terrorisme, sense que la policia hagi de posar-los a disposició del jutge abans de 72 hores, és a dir, trenca amb el principi d'*habeas corpus*, que regeix en aquest país des de 1679. A més a més, la seva aprovació ha exigit la suspensió de l'article 5 del Conveni europeu de drets humans, a penes 13 mesos després de la seva incorporació a la legislació nacional. Per a això, el Govern ha hagut d'al·legar que el Regne Unit es troba en una de les situacions previstes en l'article 15 d'aquest conveni, «emergència pública o estat de guerra». I a qui s'aplicarà aquesta legislació d'excepció? Seguint els passos del fiscal general Ashcroft, que ha desenvolupat amb inusitada duresa les possibilitats obertes per la US Patriot Act en els EUA, els destinataris són els emigrants que tinguin vinculació amb el món àrab o la confessió islàmica (en el cas dels EUA el principi de sospita s'estén a tots els estrangers residents amb aquestes característiques, fins i tot encara que tinguin condició de ciutadans), que se situen, així, en el punt de mira de l'estratègia desplegada en la *guerra antiterrorista*, que fa del fet d'immigrar una condició de sospita. A més a més de la fallida de l'estat de dret que comporta l'Emergency Act de 2001, podem assenyalar algunes iniciatives recents de l'Administració Blair: l'anunci de la utilització de la Royal Navy i la RAF per controlar i deportar

els sense papers, la política de sancions per als països que no acceptin repatriacions, la pretensió de deportar automàticament els immigrants il·legals a qui no es concedeixi dret d'asil, la proposta que els fills dels asilats vagin a col·legis separats i la concentració dels sol·licitants en centres en comptes de llibertat de residència.

Itàlia: una nova llei (Fini/Bossi), aprovada el juny de 2002, que crea el delictes d'immigració clandestina, estableix que la pèrdua de feina comporta expulsió i fomenta la circularitat dels permisos de residència i feina. Inclou la pràctica de fitxar els immigrants i prendre les seves empremtes dactilars (igual que als EUA).

Dinamarca: a la fi de maig de 2002, el Govern Rasmussen (amb el suport de l'ultradretà Partit del Poble) amplia de 3 a 7 anys el termini per obtenir residència, exigeix passar un examen de danès i un altre de ciutadania per atorgar la nacionalitat, endureix la reagrupació familiar i agilita les expulsions d'immigrants i refugiats. Els clandestins no tenen dret a tramitació de sol·licituds. Fins als 7 anys de residència no es té dret a les ajudes de l'Administració. La denegació d'entrada comporta expulsió automàtica, sense termini de recurs de 15 dies (s'han produït fortes protestes d'ACNUR i de Suècia, França i Bèlgica).

Àustria: el juny de 2002 s'aprova la llei que imposa l'obligatorietat d'aprendre alemany a partir de l'1 de gener de 2003, i als residents des de l'1 de gener de 1998 (excepte executius i alts càrrecs). Si en 4 anys no aprenen l'idioma, perden la residència. Si no se segueixen les classes es perd tota ajuda social i de desocupació i també es pot perdre la residència. L'Estat sufragarà la meitat del cost d'aprenentatge.

Portugal: el juny de 2002, la llei que limita la concessió de visats, només des dels països d'origen, inclou examen d'antecedents penals i expulsió dels qui no tinguin contracte de treball anterior a l'última regularització.

Podríem sumar-hi algunes dades més. En nom de la brevetat expositiva, deixo apuntades aquests notes per detenir-me en un exemple que ens afecta directament: el cas espanyol.

El debat social sobre la immigració a Espanya

Com he tractat de recordar, és el primer test d'adequació d'una política d'immigració que remet a la legitimitat. És a dir, que l'accent no hauria de posar-se exclusivament ni prioritàriament en termes d'eficiència, sinó en termes de legitimitat, perquè aquesta és la condició *sine qua non*.

La condició per parlar no ja de pacte d'estat sinó simplement de política d'immigració és acceptar requisits mínims de legitimitat d'aquestes polítiques, que remeten a la seva conformitat amb els principis i regles de l'estat de dret i de la democràcia, i per això, en primer lloc, al reconeixement i la garantia dels drets humans.

Després, cal afegir, per descomptat, criteris de conveniència i eficàcia, de benefici de totes les parts adequades, de polítiques sostenibles, però aquestes consideracions no poden prevaler sobre aquelles.

Doncs bé, sembla clar que, malgrat l'evolució dels instruments de política d'immigració en el nostre país, en els últims 15 anys, aquesta qüestió no s'ha tingut en compte de manera rigorosa. Com tindrem ocasió d'examinar més endavant, podem distingir tres etapes:

1) La inicial (LO 7/1985), moment en què s'opta per un règim d'àmplia discrecionalitat de l'Administració, amb la mirada posada en la capacitat de control de fluxos, o, per ser més clars, en la seva contenció, perquè encara la immigració és vista sobretot com un fenomen que afecta els nostres veïns europeus i hem de contribuir a la seva regulació, i per això el sistema de sancions era el nucli fonamental de la Llei.

2) A partir de 1988 comença una segona etapa, perquè es pren consciència de la presència estable de la immigració en el nostre país i s'aborden les primeres mesures de gestió d'aquesta presència, com la proposició de 1991 de mesures i objectius de política migratòria, el Pla nacional d'integració i participació dels immigrants de 1994, la reforma del reglament de la Llei el 1996 i successius processos de regularització.

3) Així s'arriba a la LO 4/2000, que planteja com a objectiu bàsic la integració social dels immigrants sobre la base d'un principi de progressiva igualtat, encara que manté el model d'immigrant econòmic / treballador de temporada, subjecte sempre a la preferència nacional.

Però aquesta llei és reformada al cap de pocs mesos per la LO 8/2000, que és la base del règim actual, que segons el parer de molts peca precisament del que denunciàvem al principi: té un important dèficit de legitimitat, de coherència amb els principis de l'estat de dret i amb la mateixa Constitució, així com amb alguns dels instruments jurídics internacionals en matèria de drets humans, que són part del nostre propi ordenament jurídic en virtut del que disposa l'article 10.2 de la Constitució espanyola de 1978. De nou, en comptes d'aspirar a construir polítiques d'immigració, es cau en la temptació de «fer política» amb la immigració, de «fer política» en el sentit de convertir la immigració en instrument de la lluita política en la seva dimensió electoralista, partidista.

Es torna a un model de gestió que tradueix una visió instrumental, sectorial, parcial, miop i egoista. Una visió que, com s'ha repetit fins a la sacietat, redueix la immigració a una qüestió estadística, el percentatge de mà d'obra que necessita conjunturalment el mercat de treball, si no a una qüestió d'ordre públic, de risc per a la seguretat o, encara pitjor, per a la identitat —començant per la democràcia i els drets humans.

En un cas i en l'altre fa de la immigració un problema obstacle i la converteix en profit electoral, amb resultats indiscutiblement negatius. Hi ha diversos elements que s'haurien d'examinar: tenint en compte l'heterogeneïtat de situacions, es plantegen, de manera simultània, els reptes i els problemes corresponents als tres moments del «cicle migratori».

També s'hauria d'examinar la qüestió d'una adequada gestió de la bossa d'indocumentats, facilitar la seva regularització i reduir els factors institucionals que generen indocumentació «sobrevinguda». Un altre nucli de problemàtiques fa referència al procés d'assentament i arrelament: la necessitat d'habitatges, la inserció residencial que es

realitza i les relacions veïnals que s'estableixen, i l'escolarització dels menors.

A més a més, tenim plantejats alguns dels debats que corresponen a una immigració ja arrelada: la conclusió dels nous veïns, la qüestió de la ciutadania i la gestió del multiculturalisme.

Però els factors més visibles del debat actual són dos: la criminalització de la immigració, presentada com a exèrcit de reserva de la delinqüència, i la culturalització del debat en termes d'estigmatització de la diferència cultural. Vegem ambdós arguments.

Una escola de sociologia de la immigració francesa (Taguieff, Wieviorka, entre altres) ha mostrat com en un espai urbà i social degradat, la *banlieue*, castigada per la recessió i l'atur dels anys vuitanta i primers dels noranta, el conflicte amb la immigració tendeix a incrementar-se i a adoptar tres manifestacions.

La immigració és vista com una competència deslleial per als recursos escassos, com un bon treball fix, un habitatge o equipaments adequats. En segon lloc, la immigració es vincula amb la degradació de la convivència i la inseguretat ciutadana, alimentada per la petita delinqüència. A l'últim, però no menys important, la immigració és vista com una amenaça per a la pròpia identitat cultural, la nostra forma de «viure» i «entendre'ns» com a francesos (espanyols, europeus o occidentals).

Fa quatre o cinc anys aquests «problemes» relacionats amb la immigració o atribuïts a aquesta i que ocupen un lloc preferent en el discurs de forces com el Front National de Le Pen tenien un lloc molt secundari en el debat social a Espanya.

No vol dir que no existissin, o, fins i tot, que en contextos concrets no es produïssin conflictes d'aquest tipus. Només cal recordar els fets de Ca n'Anglada, el juliol de 1999, que van precedir els successos d'El Ejido, ja el 2000.

No obstant això, i és el que pretenem subratllar, no tenien la dimensió de problema social important, d'àmbit estatal. Però avui sí que hi ha dos d'aquells problemes: la inseguretat ciutadana, que augmenta de la mà de la immigració, i el problema cultural, que comporta la inserció d'immigrants amb una cultura molt diferent, com la musulmana.

La inseguretat ciutadana constitueix un problema que genera inquietud creixent entre l'opinió pública i una atenció preferent, encara que moltes vegades esbiaixada, dels nostres gestors públics i de l'opinió «publicada».

Les estadístiques policials sobre delictes subratllen dos fets. Els delictes i faltes han augmentat un 10,52% el 2001 respecte a l'any anterior. El Ministeri de l'Interior considera que en la base d'aquest augment hi ha l'increment de la població estrangera, particularment la indocumentada.

Per abonar aquestes tesis s'han difós estadístiques espectaculars: sempre segons el Ministeri de l'Interior, el 50% dels delictes comesos el 2001 els van dur a terme estrangers que, a més a més, van constituir el 46,3% dels reclusos a la presó preventiva aquest mateix any.

La vinculació entre delinqüència i immigració en les estadístiques sobre delinqüència no és unívoca i es poden proporcionar percentatges distints segons els criteris utilitzats (nombre de detencions, nombre de delictes, tipus de delictes, per exemple).

En qualsevol cas, sembla un fet que el nombre d'estrangers relacionats amb activitats delictives ha crescut. A les fredes xifres cal afegir-hi l'impacte de notícies de crims i atracaments atribuïts a bandes i màfies estrangeres (colombians, albanokosovars, russos...). No obstant això, el que realment nodreix les estadístiques oficials són els petits robatoris i actes delictius propis de la petita delinqüència, vinculats a intentar sobreviure en una situació de marginació, i que són els que generen un malestar popular àmpliament estès.

D'altra banda, quan es parla de «delinqüents» estrangers com un tot s'esquiven, almenys, dos tipus socials molt diferents. Els estrangers

delinqüents professionals, que són pocs, ja ho eren al seu país i es mouen amb diners i mitjans. Els altres, la immensa majoria, s'han «fet delinqüents» aquí en situacions vinculades a la indocumentació, l'atur o el treball irregular, a necessitats materials i psicosocials no cobertes i a la vivència d'una situació sense sortides.

És a dir, entre els estrangers extracomunitaris, de manera semblant als gitanos a Espanya o als negres als Estats Units, es correlaciona la delinqüència amb la marginació i l'exclusió.

Davant d'un fenomen complex i negatiu com és la inseguretad ciutadana, la temptació populista d'oferir solucions fàcils a problemes complexos sembla difícil de vèncer.

Encara que les solucions fàcils sempre passen factura, com constata el fenomen del Front Nacional Francès. Una solució fàcil és disposar, o construir, un «cap de turc»: quelcom o algú sobre qui atribuir les responsabilitats dels nostres problemes i mals.

Ens permet simplificar la realitat, fent-la més comprensible i còmoda. Facilita eludir els nostres problemes en situar la responsabilitat d'aquests fora del grup. Es redueix la complexitat de fenòmens, com la delinqüència, a una seqüència causa-efecte que identifica un responsable, a qui es considera enemic, hi centra els objectius de l'acció, i facilita unificar el grup enfront del supòsit generador de la inseguretad ciutadana.

Tot cap de turc, així definit, és una construcció social. La immigració, com el nostre particular cap de turc sobre el qual descarregar fracassos, ires i frustracions relacionats amb la inseguretad ciutadana, s'està construint amb els següents elements centrals.

En primer lloc, bona part de la informació sobre inseguretad i el conjunt de mesures més publicades pel Govern se centren en la immigració. Els judicis ràpids a immigrants que el Govern va proposar, l'expulsió d'indocumentats acusats de delictes, l'Operació LUDECO..., es

dirigeixen a les persones estrangeres, i obviaven que, fins i tot donant per bones les estadístiques oficials, la meitat dels delictes i faltes comesos el 2001 els havien comès els nacionals. S'estableix, així, un nexa entre inseguretat i immigració.

En segon lloc, se simplifica una realitat complexa com és la inseguretat. No s'aborden aspectes, assenyalats pels mateixos sindicats policials, com la reducció relativa d'efectius en els últims anys o la inadequació de mitjans.

No hi ha una reflexió crítica sobre el fracàs dels dos successius plans del Ministeri de l'Interior, o sobre els mecanismes contra la delinqüència previstos. Sembla que no faci falta. La responsabilitat es deriva «fora»: s'atribueix a l'augment d'immigrants i a la sensació d'impunitat produïda pel funcionament de la justícia lentament i excessivament garantista.

En tercer lloc, en les solucions ofertes i en les explicacions que les legitimen prevalen les mesures policials i la lectura autoritària. Un major control i una eficàcia repressiva pot incidir favorablement davant de màfies delictives.

Però se suposa, almenys d'acord amb la política social europea, que un tractament integral de la delinqüència ha de considerar les causes socials que la generen i plantejar-se la seva modificació, particularment en els fenòmens de petita delinqüència vinculada a situacions de marginació. I això requereix, fonamentalment, mesures sociopreventives.

La vinculació entre immigració i un mal o un perjudici social (en aquest cas, la inseguretat); la simplificació populista de problemes complexos; la preeminència de les mesures policials sobre les socials..., tot això conforma un quadre favorable a l'emergència de lògiques xenòfobes, com la que legitimava l'Operació LUDECO. Aquesta operació comporta un conjunt de mesures de vigilància, control i agilitació de sancions dirigides específicament cap als nacionals equatorians i colombians en el nostre país.

L'operació vulnera drets fonamentals de les persones equatorianes i colombianes, així com principis rectoris de la nostra convivència (la seva llibertat de circulació, de no ser detingut de manera arbitrària, el principi d'igualtat i no discriminació).

D'altra banda, l'Operació LUDECO dóna un tractament col·lectiu a colombians i equatorians. La seva pertinença a un grup sospitós fa que tots els seus membres siguin tractats com a això. Es tracta i es jutja les persones no per les seves accions sinó pel grup a què pertanyen.

En aquesta lògica xenòfoba podem distingir diversos elements. En primer lloc, la construcció d'un grup «sospitós», per la seva real o imaginària vinculació amb algun dels nostres mals. En segon lloc, l'aplicació a aquest grup de mesures especials que poden tenir diverses justificacions (per «principi de precaució», per exemple). En tercer lloc, es tracta els membres del grup no pels seus actes individuals sinó pels trets que nosaltres hem atribuït al seu grup. La definició del grup, així com els trets associats o indesitjables que se li assignin, pot variar.

En el cas de l'Operació LUDECO, el grup està definit en termes de nacionalitat d'origen (equatoriana i colombiana). Però les definicions del grup sospitós poden modificar-se des de l'origen nacional a la religió o la tradició cultural, per exemple.

Es tracta de la mateixa lògica que recentment va portar un eurodiputat de la Lliga nord-italiana, en aplicació del «principi de precaució», a sol·licitar el «tancament temporal de fronteres als musulmans» pel possible perill de «cèl·lules adormides» islàmiques. La mateixa lògica que legitima avui fixar colombians i equatorians ens pot servir demà per a musulmans o immigrants d'origen àrab.

El segon resultat pervers ha estat la mistificació de la dimensió cultural del fenomen de la immigració i l'aparició en el debat d'una estigmatització de la diferència cultural en termes que, en la pràctica, donen suport a una visió fonamentalista que paradoxalment és la visió que es diu precisament criticar.

I l'exemple més clar és el que ha succeït amb la immigració que pot vincular-se a l'islam, sense tenir en compte en absolut, com expliquen Álvarez, Bolado i Moreres, la pluralitat d'aquesta immigració i de la pràctica de l'islam, més encara en el cas dels islamistes que emigren a Europa.

El que és més greu és que es propicia un discurs sobre la integració que és pervers, perquè identifica, en realitat, integració amb assimilació, substancialitzant en termes gairebé metafísics les identitats culturals incompatibles (si no assassines) dels immigrants, almenys dels vinculats a l'islam.

El discurs de Sartori, que aplica a la immigració d'aquesta procedència cultural les pautes traçades per Huntington, és el model d'aquesta argumentació, segons el nostre parer, perversa: com que els immigrants que s'identifiquen amb aquesta via, la de la procedència religiosa-cultural (mitjançant, per cert, fal·làcies argumentatives com la de la generalització, en traslladar les característiques a tots els individus que serien els suposats elements d'aquest tot), són incompatibles amb els principis del pluralisme, els drets humans i el mercat, la recepta és simple: han de renunciar a tot això si volen quedar-se aquí, i en cap cas poden aspirar a la ciutadania i a la igualtat de drets.

Per descomptat, el debat remet a una qüestió més àmplia, la del mateix debat sobre les societats multiculturals, que està viciat si no s'admet que la seva raó de ser no és cultural, sinó d'ordre polític o, com a màxim, normatiu.

És clar que la base és cultural, però la dificultat no està en l'existència de diversitat cultural, sinó en el patró des del qual es gestiona aquesta diversitat. La dificultat es presenta quan aquest patró pretén negar el seu objecte, fent-lo desaparèixer (ocultant, segregant o eliminant els factors de multiculturalitat).

Això és el que succeeix quan es parla de cultures —i sobretot d'identitats culturals— en termes d'essències pures, immutables, excloents, la qual

cosa no sols s'esdevé des de la trinxera reivindicativa, sinó també des de la majoritària, quan adopta la versió defensiva contra la invasió, sobretot perquè es pensa que la nostra és la cultura, la veritable, l'única compatible amb la democràcia i els drets humans.

El resultat és jerarquitzar i excloure, i d'aquesta manera es dramatitzen el seu abast i les seves conseqüències, en termes d'incompatibilitat. I de nou tenim l'exclusió.

És a dir, paradoxalment, com apuntàvem, darrere els qui critiquen la deriva fonamentalista del multiculturalisme, en no poques ocasions hi ha una anàlisi fonamentalista del fenomen de la multiculturalitat, perquè adopta els elements del fonamentalisme cultural, aquesta versió contemporània del racisme que ha estat denunciada, entre altres, per V. Stolcke i que seria present en la tesi de Hungtinton i, òbviament, en les de Sartori. Una posició que, al contrari del que pretén, en presentar-se com a defensora del més valuós, la democràcia, el pluralisme enfront del càncer del multiculturalisme, és radicalment incompatible amb la democràcia i el pluralisme seriosament.

Però, en aquest cas, de quina integració es parla? Quins són els procediments d'integració, els objectius i els mitjans de les polítiques públiques, i de l'acció dels agents socials que pretenguin la integració dels immigrants? Quin valor hem d'atribuir a la tan proclamada tesi —patriotisme constitucional, integració republicana— que afirma que la condició de membre de la comunitat política no ha d'estar subjecta a etnicització?

La resposta, segons la nostra opinió, és clara. No hi ha tal objectiu d'integració, perquè no es concep que les polítiques d'immigració siguin una altra cosa que instruments de gestió de les necessitats del mercat laboral i, en tot cas, d'equilibri demogràfic.

Ho prova la negativa a reconèixer el principi d'igualtat en els drets, el regateig en el dret de reagrupament familiar, l'absència de programes educatius, de salut, d'habitatge, presidits per aquest objectiu.

El que ara ens podem preguntar és per les possibilitats d'habilitar un altre model de política d'immigració i, en particular, d'un model centrat en l'objectiu d'integració dels immigrants. Intentaré oferir alguns arguments respecte a això a partir de les possibilitats que ens ofereix el marc comunitari, la Unió Europea.

La inclusió de la ciutadania europea

El que pretenc destacar és la conveniència i la viabilitat d'aproximar-se a un *estatut ciutadà* dels immigrants extracomunitaris, als seus drets, al seu accés a la ciutadania, entesa com un bé, com a peces bàsiques d'un altre model de política d'immigració.

Voldria posar-los en relació amb les possibilitats aparentment obertes en l'àmbit de la Unió Europea després de la «proclamació» de la Carta dels Drets Fonamentals en la Cimera de Niça, l'11 de desembre de 2000.

En efecte, en la Carta s'inclou un capítol específic, el capítol V, dedicat a la ciutadania, de manera que la conjugació d'aquest capítol amb els articles 61 a 63 del Tractat d'Amsterdam de 1997 constitueixen el marc per definir la ciutadania europea.

Adverteixo que faig servir el terme *ciutadania* com a condició de pertinença o en qualitat de membre de la comunitat política, que suposa la titularitat de la sobirania i l'atribució de drets que van més enllà dels drets humans fonamentals de caràcter «civil», els lligats directament a la persona: dit d'una altra manera, l'atribució, d'una banda, de drets polítics i, de l'altra, de drets econòmics, socials i culturals, i, com ha escrit Añón, precisament el reconeixement dels drets socials constitueix un test d'inclusió, de ciutadania inclusiva.

La ciutadania és un estatus formal, però també un vincle d'identitat i, sobretot, un títol de poder. Doncs bé, la nova realitat dels fluxos migratoris —la seva condició de factor estructural de les nostres societats embarcades en l'actual estadi del procés de globalització— posa en qüestió que els elements que ens permeten definir qui i per què és ciutadà i practicar, així, una discriminació justificada respecte als qui

no ho són, estiguin, de debò, justificats. Dit d'una altra manera, que sigui acceptable i fins i tot, simplement, viable en un món en desplaçament (Nàïr), marcat per un projecte globalitzador que diu superar les fronteres.

En altres termes: el debat sobre la immigració, com es va insistint des d'un sector encara minoritari, no pot ser minimitzat, però no perquè constitueixi el gran risc, la gran amenaça per a la subsistència del model de democràcies instal·lades del Nord, sinó perquè és l'«escenari» més clar en què es dirimeix avui la vella qüestió de la democràcia, de l'accés al poder i la seva distribució, sobretot per part dels qui apareixen com a diferents o, per ser més exactes, per a aquells la presència dels quals entre nosaltres ens fa comprendre que no ens hem pres seriosament la condició de la diferència, que és constitutiva de la nostra pròpia realitat social que encara volem seguir veient com a homogenia.

La conseqüència que aquí ens interessa és que la realitat dels fluxos migratoris ens enfronta amb la necessitat de transformar la condició de ciutadania, perquè deixi de constituir un instrument d'exclusió (Walzer, Balibar), un privilegi, incompatible amb la legitimitat democràtica, al nucli de la qual pertany la universalitat dels drets humans (Ferrajoli), per poder superar els efectes negatius del model de ciutadania amb l'objectiu d'integració política, d'*empowerment* en termes igualitaris (Phillips).

Això significa afrontar la necessitat de transformar les diferències entre contracte de ciutadania i contracte d'estrangeria o d'immigració, per ser més precisos. Però, abans d'enfrontar-nos amb aquesta tasca difícil, potser hauríem de començar per preguntar-nos per què en l'agenda de construcció de la ciutadania europea no s'inclou l'extensió d'aquesta ciutadania als immigrants no nacionals d'estats membres de la Unió Europea.

Per què no es planteja a Europa el debat sobre la ciutadania a propòsit de la política d'immigració

Les raons de per què encara avui la ciutadania no forma part d'aquesta agenda política de la Unió Europea entorn de la immigració són, sens dubte, complexes.

Al meu parer, la més decisiva és el fet que en la visió dominant sobre la immigració preval una concepció instrumental, al seu torn funcional per a una concepció monista de la política, arcaica però molt arrelada, la pròpia de l'estat nacional (i del sistema de mercat), que escindeix el món en la dicotomia entre comunitat política nacional i tots els altres, entre els ciutadans (nosaltres, els membres de la comunitat nacional, que ho som per això de la comunitat política) i els estrangers.

Insisteixo: la visió instrumental de la immigració és un corol·lari d'aquesta concepció política i per això, *lògicament*, no pot plantejar-se la qüestió de la ciutadania com a contingut de la política migratòria.

Aquesta visió tanca la discussió relativa al model polític de gestió de la immigració en un debat sobre els pros i els contres de l'«obertura» de les nostres societats a aquests moviments migratoris que ens tenen per destinació, un debat reduït a un àmbit sectorial, el del mercat (que en tants plantejaments suplanta la societat) i, encara més concretament, el mercat de treball, en una mena d'operació comptable en què inevitablement es busca com assegurar el saldo positiu d'un joc d'oferta i demanda.

Aquesta visió instrumental és exigida per la ficció que la presència de l'estranger, de l'immigrant (i amb això, el seu estatus jurídic i polític, la qual cosa podríem anomenar el *contracte d'estrangeria*, en relació amb el de ciutadania), és provisional, parcial, superficial.

Per tant, que el món, jurídicament i políticament parlant, es divideix en dos: els ciutadans i els que no ho són. És la visió exigida per una noció de comunitat política, com he proposat alguna vegada, presa del vell motlle de Procusto, que identifica el *donem* com a *ethnos* i al seu torn presenta aquest com a homogeni, sense fissures, aliè a la condició de plural.

La conclusió inevitable és que la qüestió de la ciutadania, per definició —per *natura*—, és aliena al debat de la immigració, en la mesura en què aquesta no és sinó l'escenari actual que adopta la vella qüestió de l'estrangeria.

L'immigrant no pot aspirar al contracte de ciutadania, sinó a un altre contracte, provisional, parcial, transitori, i evidentment inferior: el d'estrangeria/immigració.

Que es tracta d'una visió instrumental ho prova el caràcter merament conjuntural dels arguments utilitzats, tant per part dels qui, a la recerca d'aquest saldo favorable, aposten per una política d'immigració en què dominen els objectius de control i rendibilitat interna, com per part dels qui, amb idèntic propòsit, advoquen per una obertura de fronteres.

El quid del balanç se centra, gairebé exclusivament, en la determinació del límit de tolerància dels nostres mercats i les nostres hisendes públiques (i només secundàriament dels nostres carrers, escoles i hospitals), davant de la presència dels immigrants.

Per això la regla que regeix el joc, en el fons, és la mateixa: admetre el que necessitem. La immigració és una qüestió de reposició, de reemplaçament del que ens falta: mà d'obra en determinats sectors i períodes de temps, naixements que equilibrin la desproporció de classes passives i població activa i que ens ajudin a mantenir la població que necessitem per tenir una posició a la Unió Europea, per exemple.

La conseqüència és una discussió que atén exclusivament els límits, o, per ser més exactes, el criteri que permeti establir la quota exacta d'immigrants que cobreixin aquestes necessitats (laboral i/o demogràfica).

Gairebé com en el vell refrany, podríem concloure que la diferència és la mateixa que la tòpica caracterització de l'optimista i el pessimista davant de l'ampolla de vi: mig buida ja, o mig plena encara. Per reconèixer els matisos, caldria afegir que, en un cas, els esforços se centren a evitar el desbordament, a contenir l'amenaça de «barca plena», sobretot davant de la paüra que ocasiona el mític «efecte crida» que provocarien les *irresponsables* polítiques oberturistes.

Per això, el model d'immigració, d'acord amb aquest plantejament, és el d'establiment de quotes de treballadors, segons la concepció

d'immigració d'anada i tornada. L'immigrant que es *desitja* (i subratllo que l'òptica és aquesta, unilateral: la nostra visió de la immigració, en què l'altre, les seves necessitats, els seus projectes, no compten, tret que coincideixin amb el que nosaltres busquem, i en la qual l'altre és sobretot *un altre* homogeni, *l'immigrant*, ignorant la diversitat i la complexitat dels individus i dels grups humans que immigren, que és, com a mínim, tan important com la nostra) és la generalització del model del treballador de temporada o, com a màxim, del vell model alemany del *gastarbeiter*.

Això es completa, coherentment, amb una obsessió *seguritària*, per evitar el desbordament, per garantir que només rebrem aquells que «necessitem». I per això, insisteixo, que es presenti, com a única resposta o solució, el model de quotes o contingents, i l'obsessió per protegir-se de qualsevol altra forma d'immigració (en primer lloc, el reagrupament familiar, però també la immigració per raons «humanitàries» i, sobretot, la immigració que ve precisament a la recerca de feina, i no amb el contracte de treball sota el braç).

En l'altre cas, en canvi, se sosté que necessitem molts més immigrants, perquè les ocupacions que desenvolupen no són cobertes pels nacionals, o perquè la baixa taxa de natalitat buida el contingent de població activa i fa insostenible el model de pensions.

S'aposta, doncs, per una política més flexible en les quotes o fins i tot per una presència estable dels immigrants entre nosaltres, amb accents humanitàriament i inequívocament paternalistes, que no oculten el manteniment de la vella concepció de la política a què m'he referit.

Ara es tracta de «tractar-los bé», de respectar els drets que tenen com a éssers humans (un enorme gest de progrés aquest, de prendre's seriosament el que estem proclamant com a obvi), fins i tot de reconèixer-los alguns drets en els mateixos termes dels ciutadans, però, per descomptat, *dins un ordre*: perquè, si reconeixem que poden tenir els mateixos drets que els ciutadans plens, com mantindrem la distinció?

Al meu parer, la qüestió de fons és aquesta: mentre la política d'immigració giri entorn d'un càlcul unilateral, a tot el que pot aspirar l'immigrant és a ser admès entre nosaltres com un treballador, assimilat a les condicions dels treballadors indígenes, dels nacionals.

El seu horitzó és, en el millor dels casos, trencar amb la doctrina de la «preferència nacional», que permet una discriminació suposadament *justificada* en l'estatus dels treballadors segons el seu origen.

Però en realitat mai no arriba a aconseguir el lloc dels treballadors nacionals, gairebé com en el vell apòleg d'Aquil·les i la tortuga: el que concedim a l'immigrant com a treballador és el que fa més de cinquanta anys que van arrencar els moviments sindicals, no allò que reconeixem avui als nostres treballadors.

L'immigrant arrossega l'estigma d'haver nascut malament, a deshora, al costat dolent de la geografia. Per això el que mai no es planteja és la veritable integració, la que correspon a qui no viu entre nosaltres provisionalment, parcialment, sinó que vol ser un dels nostres, només que d'un nosaltres plural.

Perquè aquesta és la lliçó o, més ben dit, el desafiament de la immigració: la lògica, la coherència dels nous fluxos migratoris obliga a plantejar com una seqüència —sense solució de continuïtat, encara que amb els controls que sigui raonable exigir—, com diu un treball del col·lectiu IOE, el fil que uneix les condicions d'immigrants, treballadors, ciutadans.

Per als immigrants, com per als treballadors fa un segle, l'única oportunitat d'accedir a la condició de membre de la comunitat política és la de convertir-se en treballadors equiparables als nacionals.

Per ser més exactes, en un tipus de treballadors, perquè els que fan la seva activitat de manera precària, o en sectors aliens al mercat de treball formal, no gaudiran ni d'aquesta oportunitat. El problema és, primer, la carrera d'obstacles que separa l'immigrant de la condició de treballador immigrant i, després, de la de treballador.

El problema, encara més, és que, ni tan sols quan s'accedeix a aquesta condició de treballador, es té la clau d'accés a la ciutadania.

La realitat de la immigració exigeix un nou concepte de ciutadania, inclusiva i plural

Ciutadania europea i immigració

Explicar en quines condicions i amb quin contingut pot parlar-se d'un model de ciutadania que permeti la inclusió dels immigrants exigiria, entre d'altres coses, un debat a fons sobre les alternatives al model de ciutadania; per exemple, la noció de ciutadania diferenciada (potser també de la ciutadania multilateral) com a propostes més aptes per albergar aquesta nova ciutadania, inclusiva i parcial.

En aquestes pàgines em limitaré a apuntar alguns elements, inspirats àmpliament en els treballs de Ferrajoli i Balibar sobre les insuficiències del model monista de ciutadania, però també en l'anàlisi de Taylor i Walzer sobre ciutadania i inclusió. I apuntaré algunes propostes que, paradoxalment, treuen la seva força de l'encara precoç procés europeu.

La primera condició és abandonar la visió instrumental de la immigració i, amb això, reconèixer que la representació del món que permet seguir plantejant la presència dels immigrants com un factor aliè i secundari respecte al vincle social i al contracte de ciutadania és insostenible.

Reconèixer la diversitat i la complexitat de la immigració, el seu caràcter estructural i global, obliga a revisar la simplista dicotomia que permetia considerar la ciutadania un espai vedat per als qui no són originaris de la comunitat estatal-nacional ni poden arribar a ser-ho, perquè només interessin en la seva funció de productors o, per ser més exactes, com a mercaderies.

Només així poden superar les fronteres, però això vol dir que la seva presència entre nosaltres no aconsegueix la plenitud de la seva condició com a éssers humans, menys encara com a agents de l'espai públic.

La segona, que la necessària transformació del model excoent i monista de ciutadania en un de plural i inclusiu passa per una redefinició del procés d'integració i del vincle de ciutadania. Respecte al primer, com he avançat en altres treballs, crec que és important insistir que el procés d'integració no pot ser vist només, ni fins i tot primordialment, com el màgic resultat de polítiques d'interculturalitat, tolerància i pluralisme, unides a mesures concretes en els factors bàsics d'integració: escola, habitatge i feina.

Això és imprescindible (amb els matisos que es vulgui), però no n'hi ha prou, i fins i tot pot constituir una mera coartada si no hi ha passos clars en el primer terreny de la integració, la igualtat en els drets.

Cal deixar molt clar quins drets són drets de tots, ergo també dels immigrants: drets civils, és clar, però també drets socials, econòmics i culturals i drets polítics. La qüestió és precisar quins, i per què, entre els drets que constitueixen el triple contingut de la ciutadania, és a dir, les llibertats negatives o seguretat jurídica —la garantia de l'estat de dret—, els drets socials —la garantia de l'Estat del benestar— i els drets polítics que facin real la comunitat lliure d'iguals —la garantia de l'estat democràtic—, poden ser concedits en el nou contracte de ciutadania als residents. I potser la clau està en el grau de reconeixement dels drets socials.

En qualsevol cas, respecte a l'accés a la ciutadania, el pas més clar és la necessitat de transferir el vincle de ciutadania des de la nacionalitat (també en el sentit de la identitat cultural) a la residència, i no necessàriament en els termes de l'obtenció de la residència permanent com a nova clau de la ciutadania (encara que fos d'una ciutadania parcial, sempre que aquesta no sigui entesa com un estatus definitiu, sinó provisional), sinó de forma gradual.

Tractaré d'explicar-ho més concretament.

He insistit a recordar que la superació del model de ciutadania com a privilegi, com a categoria monista i excoent, s'enfronta a dos obstacles

fonamentals, que alguna vegada he formulat com a constitutius de la «gàbia de ferro de la ciutadania en la modernitat»: la vinculació de la ciutadania amb la nacionalitat, i amb el mercat, més concretament, per la qual cosa es refereix a aquest últim obstacle la identificació de ciutadà només amb el que té els seus propis recursos, que l'alliberen del lligam de les necessitats (el ric) o, pel cap alt, amb el que té l'estatus de treballador en el mercat de treball formal.

Pel que fa al primer límit, els intents de superació són encara molt primerencs. Ni la «ciutadania republicana», basada en el concepte de patriotisme constitucional, ni la ciutadania cosmopolita, de la qual la ciutadania europea podria aparèixer com un estadi, un pont històric (almenys en la seva condició de marc d'una ciutadania multilateral), semblen prou perfilades.

Tampoc la ciutadania diferenciada, malgrat que els assajos de Taylor i Walzer i, des del feminisme crític, els de Phillips, Benhabib o Young, més que els de Kymlicka, ofereixen pistes més viables. En qualsevol cas, és interessant confrontar en quina mesura el model de ciutadania europea pot proporcionar aquella superació; i sobre això hi tornaré immediatament.

Quant al segon límit, és en bona mesura superat, com assenyala Marshall, gràcies a l'estat social o, més ben dit, a la seva manifestació històrica, l'Estat del benestar. Però el cert és que avui, no sols el retrocés de l'Estat del benestar (o, més eufemísticament, la seva reformulació) fa reaparèixer el fantasma de l'exclusió per als treballadors nacionals, sinó que hi ha tota una categoria de treballadors institucionalment exclosos d'aquest benefici: els immigrants.

Ja he tractat d'avançar, així mateix, els arguments referents al que entenc com una negativa implícita a ampliar l'àmbit de la ciutadania europea més enllà de l'àmbit nacional dels estats membres. El cert és que els europeus no semblen disposats a estendre el triple contingut de la ciutadania a què m'he referit abans més enllà de les llibertats negatives, que garantirien la seguretat jurídica del seu estatus als immigrants extracomunitaris.

És així, per descomptat, perquè l'extensió dels drets polítics segueix apareixent com un impossible, una contradicció en els termes (si bé cal reconèixer que comença a obrir-se pas la tesi que parla de graduar l'accés a aquests drets, començant pel sufragi municipal).

La Carta de Drets Fonamentals no conté cap avanç positiu. Abans de tot, perquè la noció de ciutadania, a què es dedica el capítol 5, segueix identificada (com en el Tractat d'Amsterdam) en termes exclusius amb el reconeixement de drets polítics en règim de monopoli dels ciutadans nacionals dels estats membres.

Però és així sobretot pel que fa als drets socials (el test de la voluntat d'inclusió, com he apuntat abans), que fins i tot comencen a ser relativitzats per als mateixos ciutadans europeus, en tant que contingut de la Carta i per tant de la noció de ciutadania europea.

En efecte, la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea sembla un bon punt de partida, perquè aquests drets podrien contribuir a obrir la possibilitat de reformular l'article 8 del TUE de 1992, en què es defineix la ciutadania de la Unió Europea (modificat pels articles 17 i següents del Tractat d'Amsterdam), en especial el capítol 3 —igualtat— respecte als articles 12 i 13 del Tractat d'Amsterdam —principis d'igualtat i no-discriminació— i el 5 —ciutadania—, en relació amb els articles 17 a 21 d'aquest tractat.

No obstant això, cal matisar de seguida aquestes expectatives, en la mesura en què, com assenyalava abans, el reconeixement dels drets polítics, però, fins i tot prèviament, el dels drets socials, és el test per a una noció de ciutadania inclusiva.

Doncs bé, la Carta no comporta un canvi significatiu, ni en un aspecte ni en un altre, encara que, com s'ha assenyalat, la inclusió de la categoria dels drets socials en el capítol 4 de la Carta és un pas endavant respecte a la devaluació d'aquests drets que s'observava en els tractats de Maastricht i Amsterdam (convé recordar, com adverteix Estévez, que l'article 136 d'aquest últim es limita a enunciar que es *tenen presents* la

Carta Social Europea de 1961 i la Carta Comunitària de Drets Fonamentals dels treballadors de 1989).

Però el règim que s'atribueix al dret al treball (article 29), al dret a la Seguretat Social (article 32) o al dret a l'habitatge (article 32.3) evidencia que aquests drets queden molt rebaixats respecte al seu reconeixement en les constitucions dels estats membres, i això per als nacionals! La Unió no sembla gaire allunyada de les polítiques restrictives en les quals es troben embarcats alguns dels estats membres, i l'exemple més clar és la devaluació dels drets socials que proporciona la LO 8/2000 a Espanya.

Però si formulo aquest judici escèptic és, sobretot, perquè en aquest món globalitzat, en aquesta nova divisió internacional del treball, el veritable estranger, l'immigrant (a *fortiori*, els països que el generen) només existeix com a mà d'obra d'acord amb la conjunturalitat del mercat internacional i de la sagrada llei de la seva estabilitat i de l'optimització del benefici financer.

Ni tan sols aconsegueix l'instable estatus del treballador: privat de la protecció de l'estat nacional, que li és negada pel fet de considerar-lo no ciutadà, desproveït de la protecció del seu infraestat d'origen, és tan sols mercaderia.

Això propicia, finalment, el buidament de la política —dels seus vells agents, els estats— sense oferir recanvi. Ans al contrari, es tracta precisament d'això: que el lloc buit deixat per la pèrdua de competències dels estats no sigui cobert, perquè aquesta desregulació permeti (com adverteixen Beck, Ramonet, Petrella, Estefanía, etc.) que campin a gust els veritables subjectes d'aquest projecte de globalització, els ciutadans globals, les empreses transnacionals, el capital financer.

Si a això s'uneix, a més a més, la constatació que —fins i tot pel que fa als privilegiats superciutadans del Nord, els veritables agents d'una suposada societat mundial del benestar i del progrés il·limitat—, lluny de propiciar una noció activa de la ciutadania, el model imperant de globalització fomenta el que amb encert Ramoneda ha anomenat

“ciudadà NIF”, hi ha raons per entendre que allò que Ferrajoli considera apories de la ciutadania (correlat que afecta la sobirania) impossibilita la seva transformació cap a un model inclusiu.

Malgrat això, com he dit més amunt, és possible matisar aquest pronòstic. Per concloure, tractaré de donar alguns apunts positius del procés d'elaboració de la ciutadania europea a propòsit de l'objectiu d'aquesta reflexió.

Crec que hi ha elements positius en l'aparent inflexió que es va observar en la política europea en el breu període entre la Cimera Extraordinària de Tampere, el 1999, i els terribles esdeveniments de l'11 de setembre de 2001 (paradoxalment més que en les legislacions nacionals i, per descomptat, més que en l'espanyola), a partir de diversos elements:

En primer lloc, les possibilitats (certament ambigües encara, perquè de moment sembla afirmar-se la prioritat policial) que ofereix la definició de la política d'immigració com a part del primer pilar, d'acord amb el títol IV del Tractat d'Amsterdam, i les recomanacions de Tampere d'octubre de 1999, en la mesura en què l'exigència de “tracte just” als nacionals de tercers països incorpora la recomanació d'assimilació en el reconeixement de drets —es parla de situació “comparable” als ciutadans de la UE, és a dir, encara no es parla d'equiparació—, i es reconeix que el respecte a la diferència cultural és bàsic.

En segon terme, la Comunicació 757 de 22 de novembre de 2000 de la Comissió Europea, en què es perfilen els elements d'una “nova política d'immigració europea”, que permetrien parlar d'una “ciutadania cívica” (epígraf 3.5). Si la considero significativa és perquè posa l'accent en l'objectiu “d'integració dels nacionals de tercers països” que acudeixen com a immigrants (epígraf 2.5), i, sobretot, per l'afirmació de la integració com un “procés bidireccional, que implica l'adaptació tant per part de l'immigrant com de la societat d'acollida”, la qual cosa comporta el reconeixement que els deures són mutus (encara que falti el reconeixement de l'asimetria en la situació d'ambdues parts respecte a l'exigibilitat d'aquests deures), i pels mitjans que apunta com a elements

d'integració: el benefici en les condicions de vida i de treball, la lluita contra la discriminació, el racisme i la xenofòbia, els programes específics d'immigració a tots els nivells (nacional, regional i local, començant per aquest últim, perquè "la clau de l'èxit es troba en l'establiment de mesures en nivells molt baixos, basades en associacions entre els molts actors que hi han de participar") i, molt específicament, en dos criteris: "la igualtat respecte a les condicions de treball i l'accés als serveis" i "la concessió de drets cívics i polítics als migrants residents a llarg termini".

Entre tots aquests elements, que no puc analitzar ara en la seva complexitat, considero positives sobretot dues propostes de la Comunicació 757 que podrien desenvolupar-se, ja que es formulen, com les que hem vist, només de forma molt general, i permetrien, així, avançar en la transformació de la ciutadania que he tractat de recordar en aquestes pàgines.

La primera és un pas important en el camí cap a l'obtenció d'un estatut de resident europeu per als immigrants, que faci que, complertes determinades condicions, aquests puguin ser equiparats en sentit estricte, és a dir, en termes d'igualtat de drets, als ciutadans europeus.

Es tracta de la recuperació de la idea que ciutadà és el que habita a la ciutat (per més que avui només sembla que puguem aspirar a reconèixer aquesta condició a qui «viu i treballa»), no sols el que hi neix.

La segona torna a la idea mateixa de democràcia de les ciutats.

En primer lloc, la recuperació de l'estatus de resident. Fer basar la condició de ciutadà en la de resident, en comptes de la de nacional, és un pas extraordinàriament important.

Però cal començar per fer accessible aquesta condició. I el problema és la circularitat entre permís de residència i permís de treball, que concorre com a factor negatiu perquè contribueix a aixecar una barrera gairebé infranquejable des del punt de vista del procés d'integració dels immigrants com a ciutadans.

El primer problema de l'accés a la ciutadania des de la immigració és simplement arribar, entrar legalment, i la circularitat en qüestió (juntament amb l'existència d'economia submergida) és la raó fonamental que s'opti per una via clandestina o il·legal d'accés.

Cal donar carta de legalitat a la immigració que ve a buscar feina, mitjançant visats amb aquest propòsit i permisos de residència que acullin els immigrants que tracten d'aconseguir aquest objectiu.

És quelcom que només recull la legislació italiana. La Comunicació 757, en el seu epígraf 2.4 *in fini*, reconeix la conveniència d'aquest tipus de visat i, per tant, d'una nova categoria de residència no directament vinculada al permís de treball.

I, per descomptat, aquesta situació de resident inicial, a la recerca de feina, ha de comportar un estatus de seguretat, de garantia en els drets que li corresponen.

En segon terme, la idea de "ciutadania cívica", que s'enuncia tímidament en l'epígraf 2.5 de l'esmentada Comunicació 757, ha de ser desenvolupada. Aquesta ciutadania cívica ha de començar pel reconeixement que el resident (encara que sigui només resident temporal i no definitiu o permanent), en la mesura en què paga impostos i contribueix amb la seva feina i amb els seus impostos, amb la seva presència com a veí i no sols com a treballador, en la construcció de la comunitat política, començant per la primera, la ciutat, té, no sols drets civils, i fins i tot socials, sinó també polítics: dret a participar almenys en aquest nivell municipal.

El primer esglaó de la ciutadania cívica seria de nou el primer esglaó de la idea europea, les ciutats, la comunitat política municipal.

La crítica que pot formular-se és l'excessiva prudència amb què s'aborda aquesta iniciativa: segons el model gradualista adoptat, aquest reconeixement és només un objectiu a llarg termini, a l'abast només d'aquells residents que adquireixin la condició de resident permanent (i ni tan sols com a contingut de l'estatus d'immigrant resident permanent).

D'altra banda, es veu més aviat com un pas cap a la nacionalització, insistint en la univocitat de ciutadania i nacionalitat. El dret de ciutadania cívica en aquest primer àmbit no pot ser una aspiració que s'atorga només a l'immigrant que aconseguix finalment l'estatus de resident permanent.

Si no, seguim mantenint estatus d'esclavitud o, almenys, d'infraciutadania. Per descomptat que això no és l'objectiu a llarg termini. Al contrari, al meu parer es tracta de fer possible l'estatus de resident permanent, i és cada vegada més inajornable la demanda d'homogeneïtzar aquesta condició en l'àmbit europeu, és a dir, que qui aconseguixi aquesta condició, en el transcurs d'un període raonable de temps i amb la voluntat manifesta d'integració en un estat membre, tingui dret a gaudir de la condició de tal en tot l'espai de la UE, i entre els elements d'aquest estatus hi hagi d'entrar no sols l'equiparació en drets com la lliure circulació, sinó també el dret al sufragi municipal i europeu.

Drets civils, sí, però també drets socials i polítics, com a prova de la voluntat d'integració seriosa, d'una veritable ciutadania inclusiva.

A partir d'aquests elements, es podria pensar en algunes propostes que haurien d'integrar-se en l'elaboració d'un programa marc comunitari per promoure la integració social dels immigrants, com ha proposat el Dictamen CES 365/2002, de 21 de març de 2002 (Comitè Econòmic i Social Europeu, "Dictamen sobre la immigració, la integració i el paper de la societat civil organitzada").

Enunciaré deu propostes que, al meu parer, deriven del principi d'integració cívica: tres que constitueixen el contingut d'aquest principi; unes altres tres que el complementen; dues de relacionades més específicament amb els treballadors immigrants; una de metodològica, per assegurar l'eficàcia dels plans d'actuació (del Programa marc d'integració), i finalment una altra en l'àmbit sociocultural.

El principi d'integració, o integració cívica —com proposen els que són, segons la meua opinió, els documents més interessants acabats

d'elaborar en el si de la UE, la COM (2000) 757 final, de 12 de novembre de 2000 («Comunicació a la Comissió sobre política europea d'immigració», del comissari de Justícia i Interior, A. Vitorino), i l'esmentat Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu—, exigeix al meu parer tres mesures:

1) Una declaració inequívoca sobre el respecte del principi bàsic d'«igualtat dels drets, de l'accés a béns, serveis i vies de participació ciutadana en condicions d'igualtat d'oportunitats i tracte».

La igualtat de drets ha d'abraçar no sols els drets civils, sinó també els socials, econòmics i culturals en sentit ple: des de la salut, l'educació, el salari i la seguretat social, fins a l'accés a l'ocupació i a l'habitatge.

Així mateix, al meu parer, un reconeixement de drets polítics (no sols el sufragi actiu i el passiu, també els de reunió, associació, manifestació, participació). Això comporta el reconeixement que els qui resideixen de manera estable entre nosaltres com a conseqüència del seu projecte migratori (cosa que no significa que necessàriament tinguin voluntat de quedar-se definitivament) han de ser reconeguts en condicions d'igualtat com a agents de les nostres societats, protagonistes de la riquesa cultural, econòmica i política d'aquestes en igualtat de condicions amb els nacionals dels estats en què resideixen establement.

2) El principi d'integració cívica exigeix, des del punt de vista de garantia, l'adopció de mesures eficaces contra la discriminació per raons de nacionalitat, cultura, religió o sexe, en relació amb els immigrants, siguin o no treballadors.

La diversitat cultural no pot utilitzar-se com a factor de discriminació en el reconeixement i la garantia efectiva de drets; tampoc, com és obvi, quant al compliment de deures. Per la mateixa raó.

Molt concretament, l'accés a un bé cultural bàsic com la llengua de la societat d'acollida, més que una obligació imposada o un requisit exigit prèviament a l'immigrant per poder reconèixer-li integració i

reconeixement jurídic, és un dret al qual per accedir-hi s'hi han de dedicar esforços concrets.

I això comporta costos en dotació de personal, en línies específiques en l'escolarització i en mitjans econòmics: les polítiques d'integració no són de cost zero. I no s'ha d'imposar la pèrdua de la llengua d'origen.

3) El principi d'integració cívica exigeix també el compromís d'establiment d'una directiva que assegurí als immigrants residents permanents als països de la UE (a partir de 3 anys i no de 5 com es preveu en aquest moment) un estatus d'igualtat plena de drets i de participació política amb els nacionals dels estats membres, que faci possible una ciutadania plural i inclusiva, més enllà de la proposta sobre estatut de nacionals de països tercers residents de llarga durada (Comunicació 127 (final) de 13.03.2001). Com assegura el referit dictamen (punt 1.5), "el referent principal de la integració cívica [està]... en el concepte de ciutadania", o de ciutadania cívica, començant per l'àmbit local, com es proposa en la també esmentada COM 757.

És el sentit també de la iniciativa de reforma de l'article 17 del Tractat Constitutiu de la CE, llançada per ENAR en el seu *appel de Madrid*, de juny de 2002: cal afegir a aquest article que la ciutadania europea s'obté, a més a més de per la condició de nacional d'un estat membre, per la de resident legal en qualsevol d'ells.

Com a propostes complementàries i específiques en l'àmbit de la integració social, en destacaré tres:

4) L'adopció del compromís de prioritzar la lluita contra la discriminació o subordinació jurídica i política de gènere que han creat els instruments de política d'immigració i que afecten les dones immigrants.

5) El reconeixement ple del reagrupament familiar com a dret de tots els membres de la família, sense condicionament de prejudicis etnoculturals. Insisteixo, com a dret, no com a instrument de la política d'immigració, com un tràmit.

6) L'establiment d'un pla d'acció urgent i específic per als menors immigrants, i en particular per als qui es troben en territori de la UE sense el nucli familiar, d'acord amb el Conveni de drets del nen de l'ONU.

En relació amb els treballadors immigrants, dues altres propostes:

7) El mateix principi d'integració cívica, en relació amb els treballadors immigrants, requereix la posada en pràctica de mecanismes eficaços de garantia i, si escau, de mesures d'intervenció o discriminació positiva, per assegurar la no-discriminació i el respecte dels drets fonamentals, d'acord amb el que disposen els instruments internacionals de drets humans i en particular els convenis 87, 111 i 141 de l'OIT i la Convenció de 1990 de l'ONU sobre treballadors immigrants i els seus familiars.

8) Considero així mateix necessari incidir en el moment mateix d'accés dels treballadors immigrants a l'espai de la UE. A aquest efecte, ha de prioritzar-se en l'agenda europea la directiva sobre accés i lliure circulació de treballadors (Comunicació 386 (final) d'11.07.2001).

Però és necessari que en aquesta directiva es revisin almenys dos elements: la identificació del contingent com a mesura bàsica, una eina que ha estat criticada pels seus efectes perversos i la seva ineficàcia —sobretot en la seva identificació com a instrument prioritari de la política d'immigració— pel mateix comissari europeu de Justícia i Interior en la Comunicació 757, de novembre de 2000.

I, a més a més, la creació del permís per a recerca de feina: és l'única manera d'impedir la creació d'irregularitat, perquè els immigrants irregulars ho són bàsicament per l'associació d'un model legal de circularitat entre permís de treball i de residència, per la negació del principi de lliure circulació i per un hipòcrita model de contractació en origen i de contingents, que conviu amb el manteniment de l'economia submergida, que funciona estructuralment gràcies a la mà d'obra clandestina i que és la veritable raó de l'existència de màfies de tràfic i explotació d'immigrants.

Com a instrument clau del Programa marc d'integració que tingui en compte aquestes i altres iniciatives, és necessari al meu parer adoptar una mesura institucional:

9) La constitució d'un Observatori Permanent d'Immigració i Integració dels fluxos migratoris en l'espai euromediterrani, com a peça clau per establir un sistema integrat d'observació, d'anàlisi de la realitat dels fluxos migratoris i d'avaluació de les polítiques, conforme a la recomanació de la Conferència de Barcelona, i amb estatut semblant a l'Observatori Europeu del Racisme i la Xenofòbia ubicat a Viena.

Aquest observatori ha de coordinar-se amb l'actuació de la REM, xarxa el desenvolupament de la qual ha de ser impulsat políticament i finançament per les institucions de la UE, conforme al que exigeixen els Fòrums Civils Euromediterranis de Marsella 2000 i de Brussel·les 2001.

Finalment, en l'àmbit sociocultural:

10) Promoure iniciatives que facilitin, en els mitjans de comunicació i a l'escola, la lluita contra el fonamentalisme cultural, que estigmatitza la diferència des de la identificació d'un model cultural com l'únic apropiat per a la democràcia i el mercat, i que fa impossible la integració com a procés bidireccional, substituint-la per l'assimilació imposada com a condició de presència pública, fins i tot si aquesta és de segon ordre, com succeeix amb la major part dels immigrants a la UE.

Tenint en compte la necessària relació de la política d'immigració amb la política euromediterrània, encara es podrien afegir a aquestes 10 propostes altres que sobrepassen l'àmbit migratori estricte:

11) Recuperar com a objectiu el model de societat de cooperació, que ha de ser redefinit en profunditat, la qual cosa exigeix anar més enllà del projecte de Zona de Lliure Canvi o Lliure Mercat amb els països de la ribera sud del Mediterrani, perquè la prioritat hauria de ser l'objectiu d'una comunitat d'interessos i l'associació de tots els països riberecs

del Mediterrani des d'un principi bàsic d'igualtat de tracte sense el qual no hi ha la condició de soci.

12) La proposta anterior sembla exigir la prioritat, en l'acció exterior de la UE al Mediterrani, de la política de vinculació de codesenvolupament i immigració, mitjançant convenis bilaterals i multilaterals que superin l'objectiu unilateral d'associació dels països d'origen i trànsit en la funció de policia de fronteres.

13) I, ahora, s'imposa la provisió d'instruments financers que permetin aconseguir aquest objectiu, i un d'ells, com s'ha insistit, és el Banc Euromediterrani d'Inversions, més enllà d'una simple línia de crèdit específica.

14) Finalment, ha de relativitzar-se com a prioritat —si no com a únic objectiu real— la gestió policial comuna de la frontera sud mediterrània (directrius comunes sobre visats, creació de la policia europea de fronteres).

II. Immigrants o ciutadans? Per una nova condició de ciutadania a la Unió Europea

Intervenció de Joan Coscubiela i Conesa

L'any passat en el marc del Seminari Salvador Seguí i amb motiu dels actes de l'11 de Setembre vàrem tenir l'oportunitat de reflexionar, amb l'ajuda del professor Manuel Castells sobre *Globalització, drets socials i identitat nacional*. En aquell moment ja vàrem deixar apuntada una nova reflexió amb el compromís de reprendre-la. I ara, amb motiu dels actes de l'11 de Setembre de 2002, aprofitant l'espai sindical del Seminari Salvador Seguí, ens disposem de nou a agafar el fil de la reflexió.

Diem freqüentment, i en algunes ocasions s'assumeix acríticament, que estem assistint a un procés de forta globalització. El que es ressalta menys és que l'actual model de globalització sense regles, sense govern democràtic, sense contrapoders ideològics, socials o polítics, genera molts desequilibris, començant pel fet que la lliure circulació de mercaderies, de capitals, de fluxos financers, d'inversions, no va acompanyada —més aviat tot al contrari— de la lliure circulació de persones.

És aquesta una de les grans contradiccions de l'actual model de desenvolupament: els desequilibris econòmics i socials abismals que hi ha entre països, regions i continents sencers, que la globalització ha aprofitat geogràficament, però també culturalment i mediàticament, promouen com mai al llarg de la història els fluxos migratoris.

Un exemple d'això el podem tenir en les diferències entre el Marroc i Catalunya. Els 14 km de distància que separen la península Ibèrica del Magrib suposen un diferencial salarial d'1 a 4 en la indústria manufacturera. Quan aquí el salari és de 12.000 euros anuals, allà és de 2.500 a 3.000. I parlo de la mateixa feina i de centres de treball de la mateixa empresa. Això evidentment sense esmentar el que és més determinant, la manca de llocs de treball o de feina en general, que va acompanyada de la inexistència d'una seguretat social que es pugui qualificar com a tal.

Aquest incentiu a les migracions massives té en els països de recepció de la immigració un impacte important que avui ja vivim, però del qual la societat només és conscient en termes superficials i gairebé sempre negatius, i amb una forta capacitat de manipulació mediàtica. Fins i tot quan es vol fer amb objectius tan lloables com el de generar sentiments de solidaritat.

Avui ja és obvi que aquesta realitat posa en evidència el fariseisme amb què s'aborda el tema de la immigració des de la perspectiva de la societat catalana i espanyola, i de l'europea, en general.

Les societats desenvolupades tenim amb la immigració una relació esquizofrènica de caràcter tripolar. Econòmicament, es reclamen els immigrants perquè vinguin a treballar; socialment, se'ls discrimina i es vulneren els seus drets socials, i des d'un punt de vista cultural, se'ls presenta com un perill i se'ls rebutja, i com a única alternativa se'ls proposa l'assimilació, entesa com la seva dissolució en el si del grup majoritari.

És a dir, es manifesten unes contradiccions evidents entre les necessitats generades en l'àmbit econòmic i/o empresarial, que estan molt marcades per la manca de recursos humans en alguns sectors; les condicions socials amb què es reben aquestes persones, a qui es crida a venir, i el nivell de receptivitat cultural amb què s'afronta aquesta situació. En últim extrem, i com a conseqüència de la combinació dels factors anteriors, econòmics, socials i culturals, es produeix un deficient nivell d'incorporació cívica i política de les persones immigrades a la societat d'acollida.

En aquest sentit, les declaracions de l'alcalde d'El Egido —“a las siete de la mañana, todos los inmigrantes son pocos; a las siete de la tarde, todos sobran”— citades per Javier de Lucas (2001) en la seva aportació al llibre *Trabajadores migrantes*, que forma part de la col·lecció “Documentos para el debate sindical”, promoguda per les CCOO del País Valencià, són especialment representatives d'aquesta perspectiva.

La raó d'aquesta situació és que les polítiques de la immigració no es fixen en termes de ciutadania, en termes de drets, sinó en termes de mercat, en aquest cas, en termes de mercat de treball.

Es parla quasi teològicament de la globalització com si fos un dogma de fe però es continua pensant ideològicament en termes d'unitats de mercats estatals, tot i que després, el comportament empresarial només té el nord dels beneficis. Avui la unitat de mercat de treball és el gran mite que s'utilitza per resistir-se a la descentralització política de l'Estat, mentre al mateix temps els poders econòmics no tenen cap escrúpol a propiciar un mercat de treball global —amb l'incentiu de la immigració il·legal, mentre al mateix temps s'utilitzen les fronteres provincials per mantenir diferencials salarials del 25% en els convenis col·lectius.

No deixa de ser curiós, fins i tot des de la perspectiva de les regles de joc imposades pel capital, que un dels grans factors que manté el desequilibri social i econòmic entre els països sigui el fet que mentre la ideologia dominant parla de globalització, hi ha tot un seguit de mesures econòmiques adreçades a blindar els mercats o sistemes de producció nacional —especialment en el sector primari, agricultura i pesca— per forçar el manteniment dels conreus al Nord. Això sí, amb mà d'obra provinent del Sud i amb condicions de treball que generen marginació i pobresa. Només així pot entendre's que, al mateix temps que es practica una política aranzelària i comercial dels països més desenvolupats absolutament proteccionista (OMC), s'estigui intentant a través de l'AMI la liberalització total de les inversions, o el que és el mateix, la impossibilitat dels estats per regular els fluxos de capital.

En definitiva, es parla de globalització, però les referències per a l'accés als drets, especialment els socials i els polítics, segueixen estant vinculades a la condició de nacionalitat, a l'estat-nació.

Avui l'element central al voltant del qual gira la problemàtica de la immigració és clarament econòmic, des d'una perspectiva clàssica de reducció de costos i increment de beneficis empresarials, que comporta la vulneració de drets socials i l'explotació laboral de determinades

persones. No estem davant d'un problema de distància cultural, d'incompatibilitat entre cultures, sinó d'una manera diferent d'expressar-se el conflicte social.

La cultura com a justificació de l'exclusió

La cultura ha esdevingut l'excusa perfecta de justificació de la desigualtat, tal com ho va ser el concepte de raça per al racisme de caire biològic. La cultura entesa com a quelcom immutable, estàtic, excloent, sempre en perill per les influències exteriors, que cal defensar contra la contaminació que representa la presència dels "altres" entre nosaltres. La societat se'n presenta així dividida entre un "nosaltres" homogeni, que anul·la tota la diversitat interna i que es defineix a partir del que es consideren els aspectes positius de la societat autòctona i l'oblit dels seus aspectes més negatius, i un "ells", que sofreix el mateix procés d'uniformització i generalització i que es defineix a partir del procés contrari, la magnificació dels aspectes més negatius i estereotipats de les seves societats de procedència i la minimització de qualsevol aspecte positiu.

I molt sovint, darrere de declaracions que lloen la diversitat cultural existent en la nostra societat, s'amaguen postures profundament essencialistes. La pretesa riquesa de la societat multicultural, entesa com un mosaic de cultures de fronteres rígides i netament definides, ens mostra la gent esclava de les seves pertinences culturals. La segmentació social que se'n deriva genera, inevitablement, processos de discriminació i marginació, ja que s'assignen determinats rols socials a aquests col·lectius que abans hem diferenciat culturalment.

De fet, la segmentació del mercat de treball en funció de l'origen de les persones, és a dir, la ubicació dels treballadors i treballadores immigrants en uns determinats sectors de la producció, no és més que una evidència dels processos de segregació que es donen en el si de la nostra societat, que tenen un clar origen social, de classe, i que utilitzen la cultura com a coartada.

La cultura esdevé, en aquest cas, un condicionant, una limitació, i no pas una oportunitat. L'oportunitat d'escollir entre la multiplicitat d'opcions al

nostre abast aquelles que ens defineixen en cada moment i en cada una de les diverses situacions que configuren la nostra vida quotidiana.

Dèiem l'any passat, també en l'acte amb motiu de l'11 de Setembre, que el nostre projecte sindical nacional concebia la cultura catalana com una cultura oberta a la incorporació de totes les noves aportacions, que només hauria de tenir el límit de la defensa o la protecció dels drets humans, els drets de ciutadania. Intentant, no obstant això, no confondre institucions culturals pròpies de la nostra societat amb aquests drets de ciutadania.

Així, la incorporació de persones que professen altres religions diferents a la històricament majoritària no pot representar cap retrocés en la consolidació d'una societat laica i en l'avenç històric de la separació d'Església i Estat. Però tampoc no ha de portar-nos a la identificació entre valors cívics i cultura cristiana.

Els riscos pels valors de la laïcitat de l'Estat, la separació entre factors personals o polítiques públiques no només vénen de les cultures o les religions dels nouvinguts. La proposta del papa, o del mateix president de la Generalitat, perquè la Constitució europea citi els valors del cristianisme en la construcció d'Europa n'és un bon exemple. A part de ser un cas de cinisme majúscul. O també, per citar un altre exemple, el fet que a Catalunya prevalgui el dret de consciència d'alguns professionals mèdics per sobre dels drets de les dones reconeguts legalment ha comportat la pràctica exclusió de les intervencions per interrupcions voluntàries de l'embaràs del Sistema Nacional de Salut.

I no fa falta tenir gaire memòria històrica o ser massa gran d'edat per recordar que fa 25 o 30 anys encara es produïen al nostre país comportaments o tractaments legals que anaven en la línia del que ara es denuncia d'alguns comportaments religiosos o culturals. Per exemple a la consideració de la dona com a persona disminuïda legalment.

Arribats en aquest punt, des del sindicalisme de classe hem de denunciar el que sempre hem sabut, que l'eix que vertebra tota la realitat

social, i en concret tota la problemàtica lligada a la realitat de la immigració, és l'eix del conflicte social. El conflicte en forma de desequilibris socials entre països; de la marginació i la segregació de determinats col·lectius, que comporta la jerarquització i la segmentació social; el de la discriminació i l'explotació laboral; el de la competència per uns recursos cada cop més escassos d'un estat del benestar en procés de desballestament que enfronta les persones nouvingudes amb les capes més desafavorides de la societat receptora; el del ja clàssic "divide y vencerás" del capitalisme més ranci, que enfronta els treballadors per raons d'origen...

És l'explotació laboral, les dificultats en l'accés a habitatges dignes, la discriminació en l'accés als serveis públics... en definitiva, la caracterització dels immigrants com a subjectes sense drets, en tant que no nacionals, i no les suposades incompatibilitats culturals, és el que defineix el conflicte social que se'ns amaga en parlar sobre la immigració al nostre país.

La llengua com a dret de ciutadania

En els darrers temps estem assistint a Catalunya a un fort debat sobre les dimensions nacionals i culturals de la immigració. Tanmateix, és un debat amb un menyspreu significatiu dels aspectes socials, que a més de ser un factor determinant per a l'accés a la veritable condició de ciutadania, esdevenen claus en el procés d'incorporació d'aquestes persones a la societat receptora.

Un dels elements recurrents en aquest debat és el pretès perill que aquesta nova immigració representa per a la normalització de la llengua catalana. Tot i que, una vegada més, en aquest aspecte es produeix un comportament força elitista. Als immigrants sense recursos se'ls exigeix l'ús social del català, mentre que la societat conviu amb naturalitat, quan no joia immensa, amb la figura d'estrangers de luxe, com poden ser els jugadors i entrenadors de futbol, als quals no només es tolera que parlin en castellà sinó que se'ls riu en les gràcies. Amb això es menysprea també el factor de creació d'opinió pública que tenen tots aquests líders esportius, que, per cert, només parlen català si s'han d'incorporar a una campanya electoral d'algun partit polític.

La llengua té un paper clau en la incorporació social dels immigrants, i per això cal concebre-la com un dret de les persones immigrades, un dret que afavoreix la seva participació social, la seva implicació en la vida cultural, social i política de Catalunya. I per això des de CCOO hem reclamat, i seguim reclamant, un veritable pla d'acollida lingüística, dotat amb els recursos humans i materials necessaris, que permeti garantir el dret de totes les persones nouvingudes a accedir a una competència bàsica en les dues llengües.

Tanmateix, no hem d'oblidar que la llengua i els drets socials s'han de plantejar com a conceptes ambivalents i complementaris en relació amb la incorporació de les persones immigrades a la societat catalana: el sentiment d'identificació amb un territori, amb una comunitat, amb una cultura o amb una llengua també està relacionat amb el nivell de benestar social que aquesta comunitat és capaç de donar a les persones —nouvingudes o autòctones— que en formen part.

Sense drets socials no és possible la integració social, i l'aprenentatge del català per part de les persones immigrades passa per la capacitat de la nostra societat de garantir-los una plena igualtat quant a drets i deures en relació amb la resta de ciutadans. L'adquisició de la llengua catalana per part de les persones nouvingudes, abans i ara, ha estat i ha de seguir sent un instrument d'inserció i de mobilitat social. I no hem d'oblidar que la precarització dels drets socials comporta indissolublement una precarització de la consciència nacional de la societat catalana.

Augmentar la qualitat de vida de tots els ciutadans facilita enormement que tothom se senti ciutadà de ple dret i estigui en òptimes condicions per defensar i fer-se seus els signes d'identitat d'una societat que els és pròpia, i la llengua n'és un. La cohesió social esdevé així un element de gran importància quan parlem de la identificació de tots els ciutadans amb un territori, amb una cultura, amb una societat —acollidora— i amb una llengua.

Algunes idees per construir una nova condició de ciutadania

Deixem-ho clar: el conflicte no té un origen cultural, sinó social, el factor determinant no és la cultura dels immigrants, sinó la seva situació social. Fins i tot quan s'expressa en termes culturals o religiosos, la diferència no es produeix entre Barcelona i Casablanca, sinó entre les zones rurals i endarrerides del sud del Marroc i la cultura de les ciutats. La religió només és l'embolcall amb què apareix, el contingut és profundament social.

Per tant, no podem encarar la incorporació de la nova immigració a la societat catalana només per la via cultural. Cal fugir tant de la integració entesa com a assimilació —com una mena de rendició cultural— com d'una concepció multicultural que compartimenta la societat en espais estancs, d'on és molt difícil sortir.

En aquest sentit, hi ha factors socials del nostre país, en relació amb com s'aborda la situació de les persones immigrades, que faciliten el manteniment dels conflictes per la via de la segregació.

I és evident que la política de fluxos migratoris que aplica el Govern de l'Estat n'és un dels més importants. Les dades del darrer període són esfereïdores. L'aplicació superrestrictiva de la política de quotes, acompanyada de la pressió dels poders econòmics per contractar persones immigrades, està creant un veritable mercat de treball paral·lel, submergit i, per tant, segregador.

Aquesta política de fluxos provoca una segmentació de les condicions laborals i una especialització de la immigració en determinats sectors (construcció, neteja, atenció a la gent gran...), al mateix temps que condemna milers de persones a una situació d'irregularitat, de la qual s'aprofiten importants sectors submergits de la nostra economia.

Aquesta segregació laboral té la seva projecció en un procés de segregació més ampli, que es manifesta en una segregació urbanística, en funció dels recursos escassos i la situació irregular de moltes

persones immigrades; una segregació educativa, promoguda per una falta de recursos adreçats a l'escola pública; una segregació participativa, per la manca de capacitat d'actuació política fruit de la seva condició d'estrangers no comunitaris... en definitiva, una segregació social que afecta tots els àmbits de participació en la societat receptora (que no pas d'acollida).

I davant d'aquesta situació, què podem fer? El que segueixen només són algunes idees sobre com s'hauria d'encarar el repte que ens planteja la immigració.

1. Generalització dels drets socials de ciutadania

És imprescindible passar de la integració de les persones immigrades a partir de les regles del mercat de treball a la integració a partir dels drets socials de ciutadania. En aquest sentit, afirmem que els immigrants residents permanents han de gaudir d'una plena igualtat de drets (socials, civils, econòmics...) amb la resta de la ciutadania.

Per això era tan important el debat sobre la Llei d'estrangeria i la negació de determinats drets bàsics als immigrants sense regularització legal.

Entre aquests drets, volem destacar el dret al coneixement de les llengües de la societat d'acollida com a vehicle d'interrelació social i com a porta d'accés als serveis que com a membres de la nostra societat els corresponen.

2. Cal superar el concepte de pertinença nacional com a requisit per accedir als drets de ciutadania

El concepte de nació-estat de la Revolució Industrial sorgeix com una necessitat capitalista per desenvolupar-se. Els mercats nacionals que superaven els mercats autàrquics preindustrials van adoptar un model d'accés als drets basat en la nacionalitat —en la seva concepció estatal—, que, a més, tenia la virtut d'encaminar-se cap a la igualtat dins de les fronteres dels estats nacionals.

A la major part dels drets socials s'accedeix a partir de la condició de "nacional" d'un país. Això ja genera fortes contradiccions socials. Especialment a partir del moment en què les regles de joc econòmiques i a poc a poc les de seguretat —interior i policia— s'internacionalitzen.

Dit d'una altra manera, a la creació d'una economia europea, d'una seguretat interior europea, li correspon també la creació d'una ciutadania europea. Però l'accés a aquesta ciutadania no ha de ser condicionat per la pertinença nacional a algun dels estats membres, sinó que hauria d'assumir que són europeus aquells que viuen i treballen a Europa.

Una bona manera d'avançar en aquest terreny és aprofitar el procés de reforma de la UE, els treballs de la Convenció, per incorporar a la futura Constitució europea una concepció de ciutadania europea a la qual tinguessin accés les persones immigrades residents permanents a la UE.

3. L'element determinant és el dels drets polítics

Per accelerar aquest procés és imprescindible el reconeixement dels drets polítics a les persones immigrades. I en aquest sentit, reprentent una cosa que ja dèiem l'any passat, i que de fet, fa molt de temps que anem reclamant, cal una reforma substancial del dret de vot per posar-lo a l'abast de les persones immigrades residents al nostre país.

La incorporació dels no nacionals al dret de vot representa l'aposta per una societat de ciutadans, i no de factors del mercat de treball. Però al mateix temps és l'única possibilitat d'obrir l'espai a projectes polítics que tinguin en compte la realitat de la immigració i els drets dels immigrants, projectes que ara només queden en mans dels ciutadans nacionals, els quals en molts casos se'ls porta a viure la immigració com un risc per a la seva estabilitat laboral o per a la seva identitat cultural.

4. Una altra manera d'entendre la realitat nacional de Catalunya

És necessària la construcció d'una altra manera d'entendre la realitat nacional de Catalunya, que estigui vinculada a la construcció social i a l'aprofundiment i la generalització dels drets de ciutadania a tota la població. Un projecte nacional que es basi en la consolidació de la

cohesió social com a element preeminent i com a garantia de la consolidació de la identitat nacional. Ja ho hem dit, però no està de més repetir-ho, hem d'entendre que qualsevol precarització dels drets socials de determinats sectors socials comportarà, inevitablement, una precarització del sentiment d'identificació nacional d'aquests sectors.

I en aquest sentit, quina manera millor de visualitzar aquest compromís que vincular-lo a la celebració de la Diada de l'11 de Setembre? Quina manera millor de celebrar la Diada d'ara fa 25 anys que institucionalitzar l'11 de Setembre com la Diada Nacional pels Drets de Ciutadania Social?

4.1.6. Paper de CCOO en la construcció nacional de Catalunya.

Alfons Labrador.

Acte d'Acció Jove (2005)

- En la meua opinió, l'aportació principal que ha fet i continua fent Comissions Obreres a la construcció nacional de Catalunya és el seu concepte de sindicalisme de classe i nacional, amb tot el que això comporta.
- El sindicalisme de classe i nacional és una forma de fer sindicalisme, que uneix la lluita pels drets socials amb la lluita pels drets nacionals i considera tots dos elements formant part d'un mateix procés.
- Cal ressaltar que és la primera vegada en la història del moviment sindical de Catalunya que això es manifesta d'una forma tan conscient i tan nítida.
- En el pensament clàssic de molts sectors de l'esquerra social i política sempre s'havia afirmat que la reivindicació del fet nacional era una qüestió que només interessava a la burgesia. Que la burgesia ho instrumentalitzava en el seu profit, i que aquesta demanda situava els treballadors en una posició subalterna.
- Comissions Obreres, ben al contrari, afirma que la classe treballadora, si vol tenir un paper protagonista en el procés de construcció nacional i vol tenir un rol que no sigui purament defensiu, ha d'assumir el fet nacional com a propi.
- Això suposa un gran canvi, que va afectar la dinàmica social i política i que va contribuir a la incorporació dels treballadors i treballadores, molts d'ells nascuts fora de Catalunya, a la lluita per la recuperació de les llibertats nacionals del nostre poble.
- Una primera expressió d'aquesta voluntat de ser un sindicat de classe i nacional és l'adopció del nom de Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

- Ara pot semblar una cosa ben normal dir-se *nacional*. Però l'any 1966, quan es va crear la CONC, les úniques significacions del terme *nacional* anaven referides a nacional d'Espanya. Per exemple, en el cas del Fomento del Trabajo Nacional, la patronal catalana, el terme *nacional* del seu nom no es refereix a Catalunya sinó a Espanya. També en el cas de la CNT, la Confederación Nacional del Trabajo, el terme *nacional* es refereix a Espanya.
- Les Comissions Obreres es van fundar el novembre de 1964, a l'església de Sant Medir. Per això estem celebrant ara el 40è aniversari. I després d'un procés organitzatiu i d'extensió en el territori es va crear la Comissió Obrera Nacional de Catalunya l'any 1966.
- Comissions va participar de forma molt activa en el procés de creació i desenvolupament de l'Assemblea de Catalunya i va estar present des de l'inici en les convocatòries de l'11 de Setembre, desafiant la repressió franquista. Molts membres de Comissions van anar a la presó per defensar les llibertats democràtiques.
- I no podem oblidar que aquest projecte de sindicat de classe i nacional el van construir persones nascudes a Catalunya però també moltes persones vingudes d'altres parts de l'Estat, que van tenir un paper decisiu en la construcció nacional, com ara Cipriano García i tants d'altres.
- Cal recordar la nostra història perquè altres amb molt menys protagonisme no la puguin intentar reescriure o reinterpretar en el seu benefici. I tenim alguns exemples clamorosos d'aquests intents, que m'estalviaré d'esmentar.
- Per això és tan important el paper que desenvolupa la Fundació Cipriano García – Arxiu Històric de la CONC en la conservació i la difusió de la memòria històrica de les Comissions Obreres i del moviment obrer de Catalunya.

- Com que el reconeixement no només ha de ser de la pròpia història, sinó que s'ha d'estendre a totes les persones que han lluitat per defensar el país i les seves llibertats, Comissions va demanar i aconseguir que l'Estadi Olímpic de Montjuïc es digués Estadi Lluís Companys en memòria de qui va ser president de la Generalitat republicana afusellat pel franquisme.
- I en aquesta reivindicació, que, contra el que es pugui pensar, no va ser fàcil d'obtenir, van tenir un paper protagonista els joves i les joves de Comissions Obreres organitzats en Acció Jove.
- Comissions Obreres ha aconseguit que el model de sindicalisme de classe i nacional sigui el model sindical hegemònic a Catalunya. I no només perquè Comissions sigui el primer sindicat del país, sinó perquè avui no és possible aspirar a ser un sindicat representatiu a Catalunya sense reclamar-se d'aquest model sindical. Això és el més significatiu.
- L'evolució seguida per la UGT en els últims temps és l'exemple més evident del que estem dient. I és positiu que això s'hagi produït perquè afavoreix la unitat d'acció sindical. També ho és en el cas de la USOC, que sempre s'havia dit USO i va afegir posteriorment la C de Catalunya.
- Altres, com la CNT, es van quedar al marge. Per aquesta raó, i lògicament també per altres raons, una central sindical amb un passat gloriós té avui una presència molt minoritària.
- En l'inici de la Transició democràtica, la CNT va convocar un gran míting a les Fonts de Montjuïc al qual va assistir molta gent. Es va parlar d'unes 300.000 persones. Van participar-hi Federica Montseny i altres dirigents de l'exili.

- En les seves intervencions, els dirigents de la CNT es van manifestar radicalment contraris a qualsevol implicació dels treballadors en relació amb el fet nacional. Van parlar com si res no hagués canviat al país i a la consciència de la gent sobre aquesta qüestió.
- La CNT ja no tornaria a celebrar mai més un acte d'aquelles dimensions. De fet, va ser el primer i l'últim.
- Això també pot servir per explicar per què, malgrat els esforços que s'han fet, i se n'han fet molts, no ha estat possible la implantació a Catalunya d'un sindicat nacionalista, com ha succeït, per exemple, a Euskadi o Galícia. La resposta és: perquè aquest espai sindical a Catalunya està ocupat en bona mesura pel sindicalisme de classe i nacional que representen les Comissions Obreres.
- I Comissions pot tenir aquest paper de sindicat nacional sense estridències ni fugides endavant i sense haver de demostrar res, perquè la credibilitat se la va guanyar en moments molt més difícils.
- Comissions és un sindicat que té un projecte nacional. Que forma part d'un projecte d'estat vinculat a la Confederació Sindical de CCOO d'Espanya. I que participa d'un projecte europeu a través de la seva afiliació a la Confederació Europea de Sindicats. És a dir: és un sindicat que vol intervenir en el marc català, en l'estatal i en l'europeu, entenent que això és la millor forma de defensar els interessos dels treballadors i treballadores de Catalunya i de desenvolupar la solidaritat de classe.
- El nostre sindicat ha tingut un paper actiu en el procés de construcció nacional amb uns objectius molt clars: reivindicar més poder polític i més autogovern per a Catalunya i omplir de contingut social el fet nacional.

- I ho ha fet sempre en clau d'interès per a les persones. Tractant de representar i defensar no només interessos concrets, sinó també interessos generals.
- En aquesta línia d'actuació, Comissions ha reclamat millors condicions socials i laborals als governs de la Generalitat, als anteriors i també a l'actual. I ho ha fet des de la plena independència sindical, que és un altre dels signes d'identitat de la CONC.
- Una independència que es fonamenta en l'existència d'un projecte sindical propi i autònom i que se sustenta en el vincle social. Que té l'aval de l'afiliació i la representativitat en les empreses i que no requereix cap altra legitimació que la dels treballadors i treballadores.
- En relació amb les aportacions més concretes que han fet les Comissions Obreres a la construcció nacional de Catalunya, s'ha de situar en primer lloc la reivindicació del Marc català de relacions laborals i socials.
- El marc català de relacions sociolaborals és una proposta que Comissions va formular al començament del anys vuitanta. Avui a Catalunya gairebé tothom la reivindica i es preveu dins el projecte de nou Estatut que s'està redactant al Parlament.
- El marc català de relacions sociolaborals té tres pilars bàsics:
  - El primer: És l'ampliació de competències en matèria laboral i social, com ara el desenvolupament de les polítiques actives d'ocupació, la gestió dels recursos per fer formació professional, el traspàs de la Inspecció de Treball o plenes competències per constituir un sistema de protecció contra la pobresa i l'exclusió social que incorpori una renda garantida de ciutadania. O la reclamació de competències en immigració per gestionar els plans d'acollida i participar en la definició dels fluxos dels treballadors immigrants que han de venir a Catalunya.

- El segon eix: És el reforçament del paper dels interlocutors socials i de la concertació social. Això implica desenvolupar àmbits de negociació amb la patronal sobre les qüestions laborals com s'està fent ara amb l'Acord interprofessional de Catalunya. I també implica la negociació amb el Govern català i els empresaris de les polítiques públiques, com s'ha fet per exemple amb l'Acord estratègic signat fa uns quants mesos.
  - I el tercer: És el desenvolupament de la negociació col·lectiva i l'impuls als convenis d'àmbit nacional de Catalunya, superant els àmbits provincials, com és el cas del conveni de neteja que s'acaba de negociar o els d'hostaleria i d'oficines i despatxos, per esmentar alguns exemples.
- Aquesta és una forma concreta i pròpia del sindicalisme de contribuir a la construcció nacional de Catalunya: desenvolupar àmbits d'actuació més propers a les persones i que poden contribuir a millorar la cohesió social i les condicions de vida i de treball.
  - Com també és contribuir a la construcció nacional lluitar per canviar un model econòmic obsolet i injust, instal·lat en la cultura de la precarietat i els baixos costos salarials, per un altre model de competitivitat basat en la qualitat de l'ocupació. Una batalla que estem començant a guanyar en el terreny de les idees i que ha tingut una primera concreció en l'Acord per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana.
  - En aquesta línia, el nou Estatut ha de preveure que la Generalitat pugui ser un actor principal en el foment de l'activitat econòmica de Catalunya, fent de la formació i la innovació tecnològica els motors per a la creació d'ocupació estable, segura i amb drets.
  - Una altra aportació de Comissions Obreres és sens dubte el paper que històricament ha tingut el nostre sindicat en relació amb la **immigració**. Primer, afavorint la integració de molts treballadors que van venir a Catalunya procedents d'altres zones de l'Estat, i ara,

defensant els drets i la dignitat dels treballadors que procedeixen d'altres països.

- Caldrà també fer un esforç per contribuir a la seva plena integració social començant per ampliar la seva presència en els òrgans de direcció del sindicat, en les diverses estructures, d'acord amb el pes que ja tenen en l'afiliació i de portes enfora reclamant el dret de vot per als treballadors i treballadores immigrants.
- Comissions va ser la primera organització que va crear un àmbit com el CITE per informar els treballadors estrangers i que va incorporar en els seus estatuts el principi de sindicat multiètnic que inclou el compromís actiu de treballar per la convivència i lluitar contra qualsevol manifestació de xenofòbia o racisme.
- Aquesta tasca d'integració, que Comissions ha tingut al llarg de la seva història, és un factor que ha ajudat a la cohesió social del país, a potenciar una societat oberta i a fer de la gent que viu i treballa a Catalunya un sol poble. Ha contribuït també a evitar els riscos de fractura social per raons d'origen.
- El nostre sindicat ha contribuït d'una forma molt decidida a la normalització lingüística perquè moltes persones poguessin fer efectiu al nostre país el dret de conèixer el català.
- Comissions s'ha esforçat per portar el català al món laboral superant en moltes ocasions les reticències, quan no l'oposició oberta, dels empresaris, que en línies generals no han fet gaires esforços per contribuir a l'ús social del català.
- L'òrgan central de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, *Lluita Obrera*, és una evidència de la voluntat d'avançar en la normalització lingüística en el fur intern del sindicat. Inicialment, *Lluita Obrera* només tenia en català el nom, com a expressió de voluntat política. Això va anar canviant de forma progressiva i ara la pràctica totalitat dels seus articles estan escrits en català.

- Hem d'acabar recordant el paper que va tenir la Comissió Obrera Nacional de Catalunya en la reivindicació de l'Estatut. Comissions es va implicar a fons en la campanya "Volem l'Estatut" i després en el procés de suport social a l'Estatut de Sau, promovent la participació dels treballadors amb ocasió del referèndum que l'havia de ratificar.
- Ara, en un altre context, Comissions Obreres està participant també de forma activa en l'elaboració del nou Estatut, aportant propostes en matèries laborals i socials, que han estat en general recollides.
- Falta, per cert, incorporar en els capítols de drets i principis rectors el dret a l'emancipació de la gent jove. És una mancança incomprendible que s'hauria de resoldre en el text definitiu.
- Per a Comissions és important que es reconegui millor la personalitat nacional de Catalunya, que s'ampliïn les competències autonòmiques i que es pugui aconseguir un millor finançament. Però és també molt important que el nou Estatut incorpori una Carta de drets socials que amplii el drets dels ciutadans i de les ciutadanes de Catalunya, i així ho hem fet saber. Per nosaltres, aquesta serà una qüestió important a l'hora de fer la valoració definitiva del text que surti del Parlament.
- Per Comissions Obreres, el nou Estatut és una oportunitat que no s'ha de desapropiar i que ha de servir per afermar una identitat nacional construïda a partir del reconeixement i la millora dels drets socials de ciutadania.
- Aquesta és una posició que entenem coherent amb el nostre caràcter de sindicat de classe i nacional.

- No volem amagar les nostres insuficiències, que també les tenim, però ens sentim legítimament orgullosos del que ha aportat i continua aportant Comissions Obreres a la construcció nacional de Catalunya.

**4.1.7. La construcció social de Catalunya i el mercat de treball.
Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2007.
Intervencions d'Andreu Mayayo, Josep Oliver i Joan
Coscubiela**

**I. La catalanitat obrera
Intervenció d'Andreu Mayayo**

Amigues i amics, molt bon dia,

Voldria agrair-vos, abans de res, la invitació per poder participar en aquest acte que lliga els sentiments amb les raons, la identitat amb les polítiques públiques de benestar social.

Salvador Seguí (1887-1923), *el Noi del Sucre*, ha estat, sens dubte, el dirigent sindical català més important del segle xx, amb permís de Cipriano García és clar. Tanmateix, encara no disposem d'una bona biografia. Tenim un llibre molt càlid, molt tendre, molt empàtic de Josep M. Huertas Claveria (*In memoriam*), que va aportar materials per construir una biografia, i poca cosa més. A manca d'una bona biografia, que ens expliqui sobretot la seva trajectòria sindical, la imatge de Salvador Seguí —com la del seu amic Lluís Companys— està marcada pel seu assassinat, el 10 de març de l'any 1923, al carrer de la Cadena, en el context de confrontació social que va tacar de sang els carrers de Barcelona del 1917 al 1923. El martirologi de Seguí —com el de Companys— ens amaga el seu protagonisme en la construcció de l'instrument més poderós de lluita social de la primera meitat del segle xx: la Confederació Nacional del Treball (CNT). Mentre la data clau de Companys és el 19 de juliol de 1936, quan va decidir fer front a la insurrecció militar fent costat a la revolució social, la de Salvador Seguí és el 19 de març de 1919. Ja són quaranta-quatre els dies de vaga general a la ciutat de Barcelona, derivada del conflicte de La Canadenca. Porta quaranta-quatre dies, i vint mil persones omplen de gom a gom la plaça de braus disposades a tot. Els més agosarats proposen assaltar el

Castell de Montjuïc per alliberar els presos. Salvador Seguí no es va deixar endur ni per l'emoció del moment, ni per la desesperació de la gent, ans al contrari, en un discurs memorable, va aconseguir que els treballadors votessin tornar a la feina a canvi d'alliberar els presos i aturar les represàlies. Quan no es pot guanyar, convé saber no perdre. En la famosa frase de Layret —que subtitula *Lluita Obrera*—, “quan els treballadors fan vaga no és que no vulguin treballar, sinó que ho volen fer en millors condicions”, caldria afegir la de Seguí, quan diu que “tan important és saber quan s’ha de començar una vaga, com quan s’ha d’acabar”.

Repetim, tan important és saber quan es comença un conflicte com quan s’ha d’acabar, i després de quaranta-quatre dies *el Noi del Sucre* i la cúpula dirigent de la CNT sabien que no es guanyava aquell conflicte i quan no pots guanyar no pots perdre, perquè perdre significa un retrocés de vegades de molts anys, perquè costa molt construir un sindicat, costa molt guanyar la confiança de la gent, costa molt dins de cada empresa, dins de cada fàbrica, costa molt i, per tant, no es pot malbaratar aquest esforç d’anys i pany.

Dos mesos abans del gest heroic de Salvador Seguí a la plaça de braus de Las Arenas, Max Weber, situat ideològicament en el centre-esquerre liberal i democràtic i pare de la sociologia alemanya, pronunciava una conferència a la Universitat de Munic en plena revolució espartaquista —“carnaval sagnant”, en deia el professor Weber— amb el títol “La política com a professió”. En aquesta conferència va exposar dos conceptes clau, que han fet fortuna en la literatura política: l’ètica del convenciment i l’ètica de les responsabilitats. Les persones que tenen vocació política se’ls ha d’exigir, és clar, passió pels principis que defensen, però alhora, també, responsabilitats de les seves decisions i dels seus actes. Els dirigents polítics i sindicals són responsables de dur a bon port la barca, i són excuses de mal pagador els que diuen que “no envié a mis barcos a luchar contra los elementos”. La defensa d’una causa justa no excusa d’una responsabilitat de l’estratègia adoptada. Ras i curt: un dirigent polític i sindical és responsable de les conseqüències dels seus actes. Això és el que Max Weber intenta

alliçonar als joves estudiants, embogits per la revolució que havia esclatat a Baviera, i això és el que Salvador Seguí, dos mesos després, sense saber-ho, és clar, va brodar a la plaça de braus de Las Arenas. Ningú no li podia discutir els principis i, per aquest motiu, va poder imposar l'ètica de les responsabilitats. Va saber reconduir la situació, va preservar la fortalesa del sindicat i, a la llarga, va permetre fer la travessia del desert durant la Dictadura de Primo de Rivera i reaparèixer amb força amb l'adveniment de la II República.

Un discurs, el de Las Arenas, fet, a més a més, en català en la línia de combat contra el lerrouxisme a Catalunya. Salvador Seguí era un sindicalista pur, però entenia la necessitat, que li plantejaven persones com Francesc Layret o Lluís Companys, de construir un subjecte polític, català i d'esquerres, que disputés l'hegemonia política dins del catalanisme a la Lliga Regionalista de Francesc Cambó.

Tot sovint, els politòlegs, la gent de ciències polítiques, han identificat catalanisme amb burgesia. Els historiadors que, més enllà de l'Estat, el poder polític i les eleccions, analitzem els fenòmens socials, ens adonem que la catalanitat ha estat un dels patrimonis més preuats dels sectors populars i dels treballadors de Catalunya. Aquest és un debat que ve de lluny i que, ben segur, continuarà en el futur. El professor Josep Termes, historiador i Premi d'Honor de les Lletres Catalanes l'any 2006, ha estat el gran referent de la tesi que lliga catalanisme i obrerisme, amb les seves pròpies paraules: "la democràcia i el catalanisme van néixer lligats a l'obrerisme i al món popular".

En el seu darrer llibre, titulat *La catalanitat obrera* (Afers, 2007), exposa una recerca de més de trenta anys sobre l'actitud de les organitzacions obreres, polítiques i sindicals, davant la discussió de l'autogovern i l'Estatut en la Catalunya republicana del segle passat. A partir sobretot dels seus òrgans d'expressió, de la premsa obrera de l'època, Termes observa l'aposta inequívoca per l'autogovern i per la llibertat de Catalunya, amb algunes excepcions, molt vinculades al que aleshores eren corrents molt minoritaris a Catalunya, del PSOE i la UGT. Fins i tot la poderosa i hegemonica CNT, amb mig milió d'afiliats aleshores a Catalunya, un 25%

del total de la població obrera, estava a favor de la llibertat de Catalunya. El problema de la CNT, respecte al catalanisme polític (no la catalanitat social) era que d'estat no en volia, ni el català. Tot amb tot, sectors importants de l'anarquisme, de l'anarcosindicalisme, vinculats a Federica Montseny o Joan Peiró, acceptaven no tan sols l'autogovern i l'Estatut, sinó que apostaven per una solució federal, no a Espanya sinó a Ibèria.

El concepte d'Ibèria era molt més recurrent als anys vint i trenta que no pas avui en dia, tret de José Saramago, que fa poc n'ha fet bandera. Penseu que en el cas del Bloc Obrer i Camperol, és a dir, els comunistes catalans dels anys trenta, la seva proposta era la URSI, la Unió de Repúbliques Socialistes Ibèrica, tot seguint el model de la URSS.

Dic tot això perquè entenguem que en aquells moments, segons en Pep Termes i la gent que ho ha estudiat, hi havia una voluntat explícita no tan sols de catalanitat sinó d'autogovern per part dels treballadors i treballadores de casa nostra, i que, a més, això es plasmava en les diferents organitzacions de manera plural però d'una manera majoritària en propostes, diguem-ne, federals respecte a Espanya o bé a Ibèria, no separatistes ni independentistes. El separatisme —l'independentisme, en el llenguatge polític actual— era, malgrat l'existència d'organitzacions i moviments que el pregonaven, absolutament minoritari durant els anys trenta del segle passat.

Permeteu-me fer un salt cronològic. Jordi Presas s'ha referit a Comissions Obreres com a sindicat de classe i nacional. Absolutament d'acord. No repetirem, ara i aquí, el genocidi social i nacional del nostre país i de la cultura democràtica espanyola, perpetrat pel franquisme. Convé, però, recordar, abans que la memòria no ens jugui una mala passada, la importància de la fàbrica en els anys seixanta i setanta, com a lloc de descoberta per a molts immigrants de la Catalunya popular, obrera i catalana, amb una tradició d'organitzacions col·lectives democràtiques impressionant i una llengua pròpia d'expressió. Els "altres catalans" es van forjar a les fàbriques. Allà van aprendre a dir "paleta" i "plego", però també el model de reproducció familiar català, basat, des dels inicis del segle XIX, en una baixa natalitat. O és que mai no hem sentit dir allò de: "mi niña es catalana porque después de dos hijos ya ha dicho prou".

La demògrafa Anna Cabré ens ha explicat prou bé el model reproductor català. Des de començaments del segle XIX, si més no, els nouvinguts han decidit tenir pocs fills —com els autòctons— i alhora crear riquesa, amb la qual cosa es continua estimulants l'arribada de nous fluxos migratoris. Així mateix, les dones van aprendre que el veïnatge català comportava la separació de béns dins del matrimoni.

Molts italians, en els anys seixanta, amb uns fluxos migratoris també molt importants del sud cap al nord, pensaven que l'arribada de gent del sud es convertiria en un exèrcit de reserva en contra dels treballadors del nord, ja que no se sumarien a les mobilitzacions sindicals. L'antifeixisme va ser, gairebé, una cosa del centre i del nord d'Itàlia i, molt concretament, la Guerra Civil desfermada entre 1943 i 1945. En aquest sentit, la nova República italiana del 1946 es fonamenta en la resistència antifeixista, que és una experiència aliena a la majoria del Mezzogiorno, del sud d'Itàlia. En aquest sentit, els sectors dominants italians pensaven que la riuada d'immigrants cap al nord aigualiria la cultura política de la resistència i, molt especialment, l'esperit democràtic i social. Doncs bé, quina cosa ben curiosa!, aquests treballadors meridionals, molts dels quals ni tan sols parlaven italià, aprenen a ser italians i a empaltar-se de la cultura política de la resistència antifeixista a les fàbriques del nord. No es tracta tan sols d'incorporar-se a la lluita per una millora salarial o de condicions laborals, sinó d'assumir una cultura política i uns valors democràtics vinculats a una tradició pròpia del nord.

Doncs això és el que volia explicar respecte a la catalanitat dels treballadors en la dècada crucial dels anys seixanta. Hem dit frases de Lairet, hem dit frases de Seguí, deixeu-me dir una frase de Cipriano García: “El hecho nacional era, es y será irrenunciable para los trabajadores, para la Comisión Obrera Nacional de Catalunya.” Era l'any 1976 i es referia al 10è aniversari de la creació de la CONC, que, recordem-ho un cop més, es crea com una organització nacional de Catalunya l'any 66, poca broma. La frase del *Cipri*, antològica, assumeix tota una cultura i una tradició: el fet nacional “era”, en fa bandera [és] i la projecta en el futur [serà], com un factor constitutiu i irrenunciable de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

Aquest és un element bàsic per entendre per què CCOO, a partir dels anys seixanta, participarà en les mobilitzacions de la Diada Nacional de Catalunya, de l'11 de Setembre. Encara més, serà la participació de CCOO la que aconseguirà que aquestes diades reivindicatives de la clandestinitat prenguin una certa volada. Així com la mateixa capacitat mobilitzadora de l'Assemblea de Catalunya. Ras i curt: sense la gent de CCOO, que posa la carn a la graella, moltes reivindicacions per la cultura i les llibertats nacionals de Catalunya no haguessin anat més enllà del pur folklorisme.

Catalunya i, molt concretament, els sectors populars d'aquest país, aconseguen una gran victòria amb la manifestació de l'11 de Setembre de 1977, que obre amb la llegenda: "Més que mai un sol poble". Paola Lo Cascio, una estudiant italiana que va presentar la seva tesi doctoral l'any passat a la Universitat de Barcelona sobre el "pujolisme", ens explica amb pèls i senyals la llarga (més de 800 sessions) i dura discussió al voltant de la immersió lingüística i el model escolar a Catalunya en la primera legislatura del Parlament de Catalunya (1980-1984). Ara tothom fa seu i es vanta de l'encert del model escolar català, que no diferencia, per raons lingüístiques, els nens i les nenes de casa nostra (a diferència d'altres models escolars espanyols o estrangers), però en aquells moments no tothom apostava per aquest model o el veia del tot clar. Per exemple, el model de CiU s'inclinava més aviat per la doble xarxa escolar, per raons lingüístiques.

Sense menysprear la batalla parlamentària dels diputats del PSUC, el mèrit de la nova llei i del model escolar català va ser, principalment, de la societat civil, de les AMPA (aleshores APA), associacions de veïns, dels barris d'immigració recent, que ho tenien més clar que els il·lustres diputats: volien que els seus fills i filles no fossin diferents dels altres, que tinguessin els instruments d'integració —també lingüística— que ells no havien pogut gaudir. Aquest país, Catalunya, tira endavant perquè, tot sovint, la gent és més assenyada que les persones que governen. I, molt especialment, en les coses amb les quals convé no jugar o frivoltzar. Amb les coses de menjar no s'hi juga, com tampoc amb la llengua o bé els sentiments de pertinença. Per això convé que organitzacions

col·lectives democràtiques com CCOO continuïn tenint les coses clares i els peus a terra.

En el mateix sentit, la tesi doctoral de José Manuel Rúa sobre el sindicalisme i el nacionalisme, que parteix de la pregunta de per què CiU ha estat incapaç —no per ganes— de crear un sindicat nacionalista. Doncs bé, Rúa ens alligona com l'existència de CCOO, com a sindicat de classe i nacional (no nacionalista), ha fet innecessari o bé ha impossibilitat un sindicat, amb cara i ulls, nacionalista vinculat a CiU. Una altra lliçó que convé repetir tot sovint i explicar-la als més joves que s'incorporen al sindicat.

Finalment, deixeu-me que faci cinc cèntims sobre la catalanitat al segle XXI. En primer lloc, la història ens explica que no hi ha res d'humà que sigui irreversible, com per exemple les conquestes socials del segle XX. No hi ha res pitjor pels sectors populars que el cofoisme, pensar que no cal continuar lluitant i esforçant-se per coses que ens semblen evidents o plenament integrades en la nostra organització col·lectiva. Per exemple, pensar que, igual que en els anys seixanta, aconseguirem integrar i coresponsabilitzar els immigrants d'ara, sobretot ara que tenim instruments propis com els ajuntaments democràtics i la Generalitat. Jo no seria tan optimista i, sobretot, tan cec per no copsar una certa desafecció de certa part de la ciutadania, alguns fills de la immigració nascuts a Catalunya, respecte a la realitat nacional del nostre país. Molts estudiosos ens estan alertant respecte a la renúncia de l'ús social de la llengua pròpia del país, el català, no per raons instrumentals sinó sentimentals. Vull dir, per la gent preocupada pel català, que el problema, tot sovint, no està en la immigració recent —recordem que el català té en comú una cosa amb la resta de llengües, que és que es pot aprendre—, sinó en la seva utilització per gent escolaritzada en català. Per a aquestes persones, el català s'associa a una cosa antipàtica, intolerant o sectària, una llengua poc atractiva i poc útil.

Cal que la gent, la majoria, els treballadors i les treballadores d'aquest país, facin seva la catalanitat, que és una cosa collonuda, que és una cosa que et permet, a part d'aprendre un altre idioma, que està molt bé,

viure en una societat amb cohesió social, amb sociabilitat, amb tolerància, amb voluntat d'integració i de mobilitat social i que això, i per això ens fem catalans, és de les millors coses que es poden ser en aquest món. Que aquest és un combat que l'hem de fer i que a partir de la feina del Seminari Salvador Seguí, espero, tinguem nous elements per fer aquesta batalla. Insisteixo no tant, que també, amb els nouvinguts, sinó amb la gent que palesa un cert rebuig a vegades per coses tan puerils com la identificació que es fa de TV3 com la televisió del Barça. El Barça, no cal dir-ho, ha estat un gran instrument de catalanitat al nostre país, però convé entendre que els catalans i les catalanes som plurals, també en futbol, i que hi ha també vida esportiva més enllà del Barça.

Hem de fer de Catalunya i de la catalanitat una cosa atractiva, útil per a les nostres vides i per al nostre benestar social. Explicar que som una col·lectivitat generosa i solidària, la primera en donants d'òrgans o bé en adopcions, i que ha fet possible que persones que van arribar amb una maleta de cartró a l'Estació de França als anys seixanta, ara estiguin en el Consell d'Administració del Banc de Sabadell o en el govern de les institucions públiques, Generalitat inclosa. Que és un país collonut, amb una llengua rica i plena, pel qual val la pena continuar celebrant i festejant cada any la nostra Diada Nacional. Que així sigui, amics i amigues, per molts anys!

II. Transcripció de la intervenció de Josep Oliver

Primer de tot haig d'agrair la vostra invitació i el fet de posar-me després de l'Andreu Mayayo, perquè em serveix com a contrapunt. Certament, la història ens ajuda molt a entendre, tot i que comparteixo el final de la seva exposició. La meva intervenció introdueix, o pretén introduir, elements preocupants que tenim com a país.

Em sembla que, probablement com mai, com mai en la història moderna d'aquest país, hem d'aixecar el vol per reflexionar on estem i què volem ser de grans. Perquè tot el que té interès en aquesta reflexió d'avui és on estarem al 2025, què farem, què volem fer dels problemes que tenim plantejats com a societat i, en aquests problemes, el món laboral n'és un de crucial.

Però hem d'aixecar el vol per poder entendre les transformacions que s'estan operant en el món laboral i les que s'operaran, de manera inevitable, tant si volem com si no, perquè una part de futur, llastimosament, com veurem, ja està escrita.

Per exemple, i perquè és un tema que comentaré després, els nens que a data d'avui no han nascut, i són molts, en termes dels que naixien fa 15 anys, fa 25 anys, no estaran en el mercat de treball a l'any 2022. Per tant ja hi ha una part del nostre futur que està definida. I si no hi seran perquè no han nascut, les necessitats que aquest mercat de treball tindrà, perquè les tindrà, hauran de ser cobertes necessàriament per més immigració. Per tant, una part del nostre futur, llastimosament, ja està escrita.

Però, en tot cas, la meva reflexió, en fi, pretén, diguem-ho així, fer aquesta visió més àmplia del conjunt de temes que em semblen substantius per al ritme del país. De fet, la meva tesi es pot resumir dient que, probablement com mai, Catalunya és un país en transició, no com el 78, un altre tipus de transició, i probablement també com mai un país en construcció.

Jo crec que aquestes dues idees són el fil conductor de la meva exposició. I si no resollem bé aquestes transicions i no construïm adequadament aquest país... En fi, els països no moren mai, es transformen, però no tindrem aquesta Catalunya probablement tan atractiva que comparteixo. Jo crec que són els valors centrals de la nostra catalanitat el que ha dibuixat l'Andreu Mayayo. Probablement, en el 2025, si no fem bastant bé la feina, podrem tenir una Catalunya bastant diferent de la que vol ell.

Mirin, el punt de partida de la meva reflexió té una data que és l'1 de gener del 1999. Bé, 1 de gener del 99, moment en què la pesseta desapareix. Per què? Perquè l'entrada de l'euro..., la pèrdua de la pesseta, que nosaltres no vam estimar gaire mai. Per exemple, per dir-ho, la pèrdua de la pesseta era el final, si em permeten, de 50 anys de lluita política i social per acostar-nos als estàndards mitjans europeus. Aquest país ha estat, especialment Catalunya, ha estat obsessionat amb Europa, amb la modernitat. No és que això no es fes a la resta d'Espanya... I totes les fites d'aquest país tenen a veure, en els darrers 50 anys, amb aquest procés d'acostament a Europa, a causa del qual van ser l'estabilització del 59, la firma de l'Acord preferencial amb la Unió Europea a l'any 70, la mateixa Transició, la firma l'1 de gener del 86 de l'entrada a la Unió Europea i, finalment, la moneda única.

Però jo crec que, quan vam entrar a la moneda única, tothom va deixar... Tothom va dir ja hem arribat, Estació de França, o Estació de Sants... ara, no?, ja hem arribat al final del procés. I, llamentosament, a partir de l'1 de gener del 99, justament s'encetava una altra història, bastant més complexa que l'anterior, basada en la complexitat que aquesta entrada a Europa i aquests acostaments d'estàndard de vida europeus, i aquest acostament a un sector públic que s'assembla, havien comportat, per tant, el punt de partida. És que a partir de l'1 de gener de l'any 99 canvien radicalment les condicions en les quals es mou aquesta societat, condicions econòmiques fonamentalment, però que tenen impactes socials molt importants.

És l'entrada de l'euro, però és, simultàniament, l'obertura de dos processos de llarg abast: primer la globalització, que coincideixen en el temps. Aquí sí que no és perquè hàgim entrat a l'euro, coincideixen en el temps. Però l'entrada a l'euro coincideix més o menys també en el temps amb la primera expressió a Catalunya de la globalització i la deslocalització, que és el tancament de Learn, que si no recordo malament devia ser a la tardor del 2002, que ja s'estava allargant. Per tant, s'engega un procés absolutament nou, que és l'emergència dels punts de l'est d'Europa i de l'est d'Àsia, que canvien radicalment, com veurem després, les condicions de competència internacional.

I s'engega un altre procés, amb la victòria del PP a l'any 2000, de redefinició de les relacions amb Espanya. Que té una base econòmica que vull explicar i que comentaré, però que políticament, a partir de la segona majoria absoluta del PP, s'engega un procés en el qual estem i que durarà molt de temps amb el qual les relacions Catalunya-Espanya, econòmiques, i per descomptat polítiques, entren en una nova situació.

Per tant, tenim un marc a partir de l'entrada a l'euro, radicalment diferent a l'anterior. I dintre d'aquest marc, jo vull esmentar quatre d'aquestes transicions, quatre d'aquests moments de canvi en els quals el país s'insereix, que se sobreposen i que es reforcen alguns, que altres es frenen, i que poden tenir dinàmiques diferents i no necessàriament positives al final d'aquesta història.

El primer és una transició amb les relacions econòmiques exteriors, diguem-ho així. És una transició amb les relacions econòmiques exteriors. Com veurem ara, l'economia de Catalunya en relació amb la resta del món i la resta d'Espanya és radicalment diferent. Aquestes relacions, els pesos d'aquesta relació, són radicalment diferents avui de fa escassament 20 anys; per tant, alguna cosa del món profund ha canviat amb la nostra inserció en l'economia global.

Segona transició: tenim, estem vivint, ja ho he comentat al principi, una profundíssima transició demogràfica, que té conseqüències molt visibles en la immigració, que no ha acabat —després la caracteritzaré—, que

continuarà operant, que tindrà conseqüències sobre la mateixa immigració i que té efectes que poden ser perversos sobre la capacitat de cohesió social del país, tot i que, efectivament, Catalunya té capacitat d'absorció, però probablement no som conscients del que ha arribat ni del que arribarà, i per tant no és evident que siguem capaços de fer la feina aquesta que en Mayo comentava que s'ha fet fins ara.

La tercera transició té a veure amb aquest Estat del benestar que està en construcció, que està relativament allunyat dels estàndards aquests europeus, que nosaltres voldríem, i que justament s'inicia el seu desplegament en aquest canvi de competència internacional al qual he fet referència i amb aquest xoc migratori. Per tant, és una construcció de l'Estat del benestar bastant més complexa de la que podíem haver pensat fa també 10 o 12 anys.

I, finalment, hi ha una transició estrictament productiva, del model econòmic, i que té conseqüències sobre el mercat de treball més directes i que, per tant, deixaré per al final.

Molt breument, perquè, en fi, no crec que sigui bo allargar-se, els llançaré les principals idees, i eventualment, doncs, em sembla que és el que avui hem de fer.

La primera d'aquestes reconversions, la redefinició de les relacions exteriors: algunes dades del que ens està passant:

Primer: la inversió estrangera directa, que ha sigut un motor de la guia econòmica de Catalunya, avui tendeix a anar molt més a l'est d'Europa que no en el passat; per tant globalment Catalunya i Espanya estan rebent menys inversió directa que en el passat, primera característica.

Segon: nosaltres estem perdent posicions dintre del total espanyol. Per tant, alguna cosa ha canviat de fons. En fi, és la globalització, lògicament, és l'aparició, és l'emergència d'aquest nou focus asiàtic, i sobretot de l'est europeu. Segona, la nostra indústria està perdent posicions relatives en el conjunt de la indústria d'Espanya, estem patint,

de manera més intensa, l'ajust provocat per la globalització. Per què? Perquè tenim un teixit productiu de més petita empresa, més centrat en menys consum, en alguns casos del més baix valor afegit i per tant l'impacte està sent més gran.

Tercer: ha emergit en el conjunt d'Espanya un centre econòmic molt potent, que és Madrid. Un centre econòmic molt potent fonamentat en el capital financer i en el pes enorme de les grans empreses privatitzades, i això ha canviat el model de relacions econòmiques a Espanya, i per tant la nostra posició, relativa, en el conjunt espanyol. Som cada cop menys la fàbrica d'Espanya, i no queda clar què serem d'aquí a 25 anys, amb un Madrid que emergeix amb un terciari extraordinàriament potent, com totes les capitals d'Estat. En aquest sentit no és que Madrid sigui diferent d'Estocolm o de Londres o de l'Ille de France o de qualsevol de les grans capitals d'estat europees. Acumula, per definició, un terciari molt potent, al qual nosaltres tendim a convergir però ens queda molta feina per fer.

Quart: les relacions tradicionals econòmiques de Catalunya eren amb Espanya, les comercials s'han modificat ja de manera radical. Perquè tinguin una idea, si a finals dels vuitanta la suma d'exportacions i importacions de Catalunya amb Espanya eren el 65% del nostre PIB, i la suma d'exportacions i importacions amb relació a la resta del món era el 30% del nostre PIB, o sigui que Catalunya, amb Espanya, doblava les relacions que tenia amb la resta del món, 65 a 30, avui probablement estem parlant de 50% amb Espanya, hem perdut, i estem parlant del 65% amb la resta del món. Per tant, una alteració radical dels mercats de Catalunya. Espanya continua sent un mercat molt important però asimptòticament, tendencialment, cada cop menys i cada cop més la nostra economia és una economia que depèn del que fa la resta del món i la resta d'Europa.

Cinquè: en aquesta dependència europea, Europa està perdent quota de mercat mundial, estem perdent globalment tots, i nosaltres estem en aquest mercat.

I sisè: dintre de la Vall de l'Ebre, que és el nostre principal mercat, tothom està perdent quota per l'entrada dels nous països de l'est d'Europa.

Són sis fets que defineixen un canvi estructural en les relacions i en la inserció de Catalunya en la resta del món, tant en termes de capital productiu com en termes d'exportació, com en termes de producció. Per tant, quan dic què volem ser de grans, em refereixo... quina serà la nova relació econòmica amb Espanya?, que ja ha canviat. Pesen cada cop més els serveis, els intercanvis de serveis a Espanya, més que la mercaderia, tot i que encara pesa la mercaderia, però pesen de manera creixent els serveis. Quina serà la relació amb Europa? Amb una Europa en la qual l'Est està esdevenint un centre manufacturer de primer ordre? Tenim la grandària suficient per competir en aquest context europeu tan globalitzat? Com a país, Catalunya és suficient amb aquests 6,7 milions? I aquesta és una de les transicions, per tant passem breument a la segona.

L'augment demogràfic, aquesta és una transició que va començar quan l'Andreu Mayayo acabava la seva exposició, no temporalment, sinó fa 30 anys. Va haver-hi un moment, a final dels setanta i primers dels vuitanta, que la societat catalana va decidir no tenir fills. Decisió fatal, si em permeten, eh? Això demostra que l'economia, la idea bàsica de l'economia que, quan tothom fa el que vol, hi ha un òptim col·lectiu, és fals, fals, fals. Tothom va fer el que volia, va tenir pocs fills i al final tenim un fracàs com a país. Però bé, es va decidir no tenir fills per molts motius, no entrarem en les causes sociològiques que originen aquesta decisió. Però el que sí veiem és que 30 anys després, 30 anys després, com un tsunami que va avançant lentament, molt lentament, el mercat de treball català se n'entera, d'aquella decisió presa als anys 77, 78, 80, 85. Ordres de magnitud: a l'any 75 naixien cada any 100.000, 105.000, 110.000 nens i nenes, i, per tant, 16 anys després potencialment entraven al mercat de treball més de 100.000 persones, a partir del 85 en neixen entre 48.000 i 50.000. La meitat, la meitat, eh? Per tant avui no estan al mercat de treball català perquè no han nascut, perquè no han nascut de l'ordre de 350.000 persones, de l'ordre de 350.000 que així, *grosso modo*, responen bastant al xoc immigratori que hem tingut i per tant al final els números quadren bastant. Tenim un xoc demogràfic que ens atrapa a finals dels anys noranta i no abans, perquè aquesta economia havia estat incapaç de generar llocs de treball en la quantitat

suficient, i per tant a l'any 95, això fa 12 anys, però sembla la prehistòria, la taxa d'atur a Catalunya estava en el 22%, la taxa femenina d'atur estava en el 34% a l'any 1995, i la taxa d'activitat femenina estava en el 49% de 16 a 64 anys, la taxa d'activitat masculina estava en el 75%, per tant recursos ociosos potencials de nadius a mansalva.

Quan comença l'expansió, el primer que fa el mercat de treball català és començar a absorbir tots aquests recursos que estaven potencialment actius i, efectivament, la taxa d'atur dels nadius avui, segon trimestre del 2007, la taxa d'atur dels homes nadius està a 4, plena ocupació, la taxa d'atur de les dones natives està a 6,50, plena ocupació, la taxa d'atur cada vegada és més alta perquè una part d'aquest atur està en els immigrants en aquest moment. Però el procés d'absorció dels recursos nadius ha estat espectacular. Tan espectacular que a partir de l'any 2000-2001 no queden romanents nadius. No hi ha dones per incorporar al mercat de treball perquè el que s'incorpora massivament són homes de més de 55 anys a partir del 2002, i dones de més de 45, als nadius m'estic referint, eh? Una tercera part de tota l'ocupació que han absorbit els nadius en aquests darrers 12 anys, que potser els llocs de treball creats són 16.000, una tercera part, cap als 90, són persones de més de 45 anys. Per tant, la transició demogràfica l'hem absorbit en el primer xoc de la immigració, però una de segona, derivada, que no és banal, la població nativa ocupada catalana cada cop és més vella. Per què? Perquè no hi ha individus, individus de 16 a 29 anys; han caigut en termes absoluts. Avui tenim menys catalans o gent nascuda a Espanya de 16 a 29 anys vivint a Catalunya que a l'any 95, de l'ordre de 350.000 menys perquè no van néixer, ja no hi són, eh? I què els passarà en els pròxims anys? Que aquest grup de 16 a 29 anys s'aniran morint i mourà la piràmide demogràfica. I a qui aniran desplaçant? Els *babyboomers*, tota la gent nascuda entre l'any 58 i l'any 75, que són els que avui tenen entre 35 i 55 anys, que són la generació potent. I aquesta generació, en els pròxims 15 o 20 anys, senzillament, començaran la seva jubilació. Per tant, demogràficament, ens vénen molt, molt maldades. El que hem vist ha estat el primer xoc de la immigració, en ve un altre, inclòs amb crisi, inclòs que el que està passant acabés generant aquí una recessió que durés tres anys, que és el que ens duraria, i que destruïssim alguns

centenars de llocs de treball. És el que podria passar amb una crisi forta. Aquest problema no es resol, tot i que transitòriament, efectivament, no n'ha sigut mai. Per tant, tenim un problema, a mitjà termini, demogràfic potent, que afecta el mercat del treball, que ha tingut conseqüències molt positives per als nadius. Els nadius estan tots col·locats i no solament tots col·locats, sinó col·locats en posicions ocupacionals més qualificades que en el passat, perquè els llocs de menys qualificació els ocupen els immigrants. Que tenen beneficis fiscals, perquè el que aporten els immigrants és més del que gastem amb ells, des del punt de vista públic, però que té un cost implícit d'integració espectacular.

Per què? Perquè la tendència a la guetització residencial no és evitable. No és evitable, i per tant aquí caldrà que el país prengui mesures agressives d'integració. Per exemple, jo crec que una política que mantingui la unitat escolar propera al barri com a centre està dirigida al fracàs com a societat. En una societat en la qual ha arribat un milió d'immigrants en 10 anys i que n'arribarà un altre milió en els pròxims 10, no ens podem permetre que les famílies vagin a l'escola més a prop, ho sento! Si no volem tenir un gueto a Badalona, als diferents barris en què hi ha un índex d'immigració del 80%, si no volem guetitzar això... Si volem tenir el que deia el Mayayo, que comparteixo, una societat amb mobilitat social, capaç d'integrar-se i d'absorbir cap a la nostra manera de viure, necessitem una actuació molt agressiva amb la immigració. A més a més, amb la transició demogràfica i la immigració cal tenir present que els beneficis són macroeconòmics, són agregats, però els costos són ultraindividuals. Macroeconòmicament els asseguro que ha sigut una benedicció la vinguda de la immigració, una gran part de la reserva econòmica d'aquest darrers anys deriva directament d'allà. Però expliquin això a la persona que ha vist que el seu pis ha caigut un 50% del seu valor, o que la beca del menjador ja no la té perquè ara té un immigrant més pobre que ella al costat, o que la seguretat del barri s'ha deteriorat, etc. Per tant, alerta amb la immigració, alerta amb la immigració. És un problema greu perquè no ha acabat, acaba de començar, i no vull anar més allà del 2025, per no afegir-los més tensions, sobre el que passarà amb el sistema de pensions. No... és que hi ha la qüestió... que la gent tendeix a oblidar: els immigrants han vingut

a cobrir aquest forat de gent d'entre 16 i 35 anys. De fet estan tots concentrats aquí, màxim a 40, per tant ens han cobert els nois i les noies que no van néixer i s'han sobreposat amb els *babyboomers*. Bé, però és que els immigrants, si es queden, que és el que volem, perquè si marxen en vindran d'altres i s'hauran de tornar a integrar, si es queden, també envelliran. També envelliran. Tots aquests que tenen entre 30 i 50 anys seguiran els nostres *babyboomers*, i per tant, quan aquests *babyboomers*, a partir del 2025, començaran a jubilar-se massivament, també es jubilaran, és a dir, començaran a jubilar-se els immigrants. I al darrere o n'entren molts més, o som infinitament més productius que ara, o tindrem un greu problema en pensions. I probablement serà una combinació de totes tres coses. N'entraran, serem una mica més productius i les pensions probablement baixaran. Per tant, aquí tenim una altra de les transicions de molt de fons que el país està abordant, que cal integrar en el debat de tipus de país que volem.

La tercera que els deia és aquesta construcció d'un Estat del benestar encara una mica esquifit en uns moments de canvis tan radicals. Primer, la caracterització: és un Estat del benestar deficitari, baix. Si agafem com a ràtio, per acostar-nos a una comparació internacional, de cada 100 treballadors a Catalunya que treballin en serveis públics, sigui d'oferta privada o pública —estic aquí parlant també de l'escola concertada i per tant dels hospitals privats—, és a dir, serveis col·lectius, sobre 100 treballadors, aquí probablement són 13% de mà d'obra, i en les regions líders europees, o Estocolm o Londres, en fi, Stuttgart, estariem parlant de 19, 20, 24, 25, valors molt, molt distants. No tant en l'àmbit educatiu, que és on probablement ens hi assemblem més, sinó molt més en l'àmbit estrictament sanitari, i sobretot en assistència social, que aquí és on la diferència és gegant. Per tant, això arriba en un moment en què ha arribat també una visió de la fiscalitat... en fi... és a dir, tothom abaixa impostos, i la societat ho vol, i aquest és el repte que tenim com a societat.

Quin Estat del benestar volem? Tant volem, tant pagarem, això és evident, perquè aquí no surten els comptes. Per tant, en fi, com a sindicat, jo crec que hauríem de començar a reflexionar seriosament sobre el nivell de la pressió fiscal i sobre què vol dir que estiguem

rebaixant la pressió fiscal, i que això socialment sigui considerat com la millor de les solucions. Vaja, és una decisió social, lògicament, i avui per avui els votants van en aquest sentit però, implícitament, estem prenent decisions de llarg termini sobre el model de benestar social que volem, perquè si efectivament baixem impostos no estem possibilitant altres solucions. I jo només volia esmentar-ne tres de molt bàsiques, d'aquestes que estan pendents: pobresa, a casa nostra, un país com el nostre, que ha augmentat la renda entre el 1995 i el 2007 en un 40%, som avui un 40% més rics, en termes reals, eh?, en termes reals, que no érem al 95, jo crec que no pot acceptar que el volum de pobresa relativament severa afecti 700.000, 1.000.000, 1.300.000 de persones, depèn de com la mesuram. I sobretot la pobresa infantil, pel que comentaré a continuació, perquè està vinculada amb un altre element, que és profundament injust, de falta d'igualtat en el sistema educatiu, i això té a veure també amb la mancança de la mà d'obra. Després em referiré al paper de l'aparell productiu, retinguin ara que avui, a Catalunya, una tercera part del natiu, una tercera part dels nadius que tenen entre 25 i 35 anys, que estan ocupats, només han fet primària com a màxim. Una tercera part dels ocupats catalans, no immigrants per no distorsionar la comparació, que tenen entre 25 i 35 anys, han assolit com a màxim la primària, això pot ser un problema gravíssim de cara al futur perquè les condicions de treball d'aquests individus seran complicades amb el procés de canvi a què em referiré.

Però ara m'estic referint a l'àmbit de l'Estat del benestar, i crec que és totalment injust, però sobretot és molt estúpid per a una societat com la nostra menystenir recursos humans com ho estem fent, amb el fracàs escolar i amb taxes d'escolarització postobligatòries tan baixes.

La política del Govern actual, la veritat, és que va en la línia adequada però s'hi ha d'efectuar un esforç molt notable per aconseguir una veritable igualtat d'oportunitats en l'ensenyament, que és la base d'aquesta meritocràcia a la qual el meu predecessor feia referència, que és una incapacitat del nostre país. Però en aquests moments hi ha dificultats perquè això sigui així. Per tant, unes polítiques d'igualtat en el sistema educatiu més radicals, polítiques de suport a la família, no

podem continuar tenint taxes de natalitat tan baixes, no podem, això és una aberració, ja sabem el que ha volgut dir taxes de natalitat baixes, no les podem continuar mantenint fins més enllà del 2020. Per tant, aquí ha d'haver-hi una política de suport efectiu a la família, creïble, que faci que els individus joves puguin tenir el dret, que el tenen, formalment, de tenir la família que necessiten.

I, finalment, i amb això acabo, la quarta transició, aquesta que està afectant el teixit productiu, la manera de produir, l'estructura productiva del país que per tant té més relació directa amb el model laboral que podem preveure en el futur.

El punt de partida d'aquesta decisió són aquestes noves condicions de competència internacional. Comencen amb l'entrada de l'euro perquè desapareix la pesseta i desapareix per tant la possibilitat de recuperar, via devaluacions, la competitivitat perduda. La història d'aquest país és la història de les devaluacions contínues: jo encara recordo la pesseta a 60 pessetes dòlar i l'última vegada, quan vam acabar tota la història, la vam deixar a 190. Per tant això va anar perdent. Per què? Perquè els nostres preus creixien més que els dels competidors; una manera de recuperar competitivitat era perdre amb la pesseta. Això s'ha acabat, el que no s'ha acabat és que el diferencial de preus amb els nostres competidors hagi disminuït, eh? Per tant, no tenim la protecció de la pesseta, que això és un canvi molt important de les condicions de competència. La Unió Europea ha fet un gran esforç d'obertura a l'Est, que encara no ha acabat, i que probablement continuarà els propers 15 o 20 anys, amb l'adhesió final de Turquia i els països que quedin a la península de Iugoslàvia. Per tant, aquest procés de competència de l'est d'Europa ha de continuar intensament. En tercer lloc, hi ha un canvi estructural, que ha vingut per quedar-se, en els preus de l'energia i les primeres matèries, és a dir el petroli a 75 o 80 dòlars el barril, i qualsevol primera matèria industrial, als preus que estan ara, no els tornarem a veure com fa 15 anys o fa 10 anys en la propera dècada llarga. I, finalment, hi ha una pressió que coneixen bé vostès, de la globalització, a la baixada de preus dels productes finals i, per tant, estretor dels marges i dificultat per competir en preus, aquest és el marc del canvi productiu.

Quins són els impactes que està tenint Catalunya? El primer és molt evident: la indústria està perdent posicions de manera accelerada en el conjunt del mercat de treball. La indústria catalana, al 1977, era el 43%, 44%, de tota la mà d'obra, avui és el 21, i si agafo la tendència dels últims sis anys, en el 2020 ens arribarem al 12 o 13. Això és imparable, és imparable, no tant perquè la indústria hagi de continuar perdent ocupació, que no la perdrà, parlaré en termes absoluts, perquè ja ha fet una gran part de l'ajust, sinó perquè no en crearà de nova, i en canvi la resta de sectors sí, i per tant, proporcionalment, el pes de la indústria està condemnat a baixar, en termes ocupacionals, no en termes de producció ni, per tant, en termes de competència exterior.

Segon, la construcció perdrà posicions, segur. Tant si hi ha crisi profunda com si no, perquè estem en un màxim històric i els màxims històrics estan perquè deixin de ser-ho, per tant, en els pròxims anys veurem un reajustament del pes del sector de la construcció.

Tercer, el sector que està generant el 90%, 100% de l'ocupació nova en els últims anys, i que acabarà generant més del 100%, són els serveis, i aquí s'estan produint transformacions que van en la línia adequada, igual que en l'àmbit industrial. Hi ha un procés de celerització molt important en el sector comerç i en el sector hostaleria, que va en la línia adequada de millor productivitat. És espectacular la caiguda dels autònoms en relació amb el total de la mà d'obra en aquests dos sectors tan intensius en autònoms. És important, també, la millora en la qualificació mitjana de la mà d'obra tant en la indústria com en els serveis, i també s'ha produït un procés de millora en els llocs de treball generats per les empreses, que tendeixen a anar cap a qualificacions mitjanes més similars a les regions més líders. Per tant, en l'àmbit productiu estem en una transformació molt profunda, molt terciaritzada, i dintre d'aquesta terciarització molt dirigida cap a serveis personals, perquè és la que genera ocupació, que encara no ha acabat i que per tant està canviant, per descomptat, el paisatge urbà i altres coses del país. Finalment, aquesta transformació productiva, quines necessitats ens planteja? En fi, n'hi ha moltes, i l'Acord estratègic les va definir totes probablement, però jo voldria retenir de nou el tema del capital humà: crec que un país com

el nostre no es pot permetre tenir la taxa de fracàs escolar i la taxa de postescolaritat obligatòria tan baixa. No ens ho podem permetre, perquè el procés de canvi, quan analitzem les dades de cap a on va la demanda de treball per part de les empreses, el procés de millora en les qualificacions del lloc de treball i de la qualificació de la persona no para, això va cap amunt. Per tant, podem córrer el perill de necessitar mà d'obra immigrant creixentment qualificada a mitjà termini i tenir taxes d'atur més elevades en nadius que no són capaços de fer el procés de formació que necessitem.

En síntesi, no sé si els he ajudat o els he confós, eh?... En síntesi, el canvi de segle ens ha de fer reflexionar sobre bastant més que el canvi de segle. Hem entrat en terreny poc conegut, de redefinicions de relacions econòmiques internacionals, de redefinicions de relacions econòmiques i polítiques a Espanya, de redefinició del model social que volem, amb un xoc immigratori espectacular, amb una transició demogràfica que no ha acabat i amb una transició productiva que encara està en curs i que tendeix cap a una creixent terciarització. Això dibuixa una Catalunya al 2025 que no la reconeixem, ja costa reconèixer-la quan un pensa en termes dels anys vuitanta, ja costa reconèixer aquesta. Per tant, tot i que hi ha aspectes molt positius, jo crec que el canvi productiu va en la línia adequada, el canvi del terciari també, a pesar d'aquestes crítiques que jo trobo excessives sobre l'excessiva... el pes dels sectors de baix... Per exemple, parèntesis, pensin que la incorporació de la dona nativa al mercat del treball, aquest 70% llarg que tenim de taxa d'activitat, ha estat possible, en part, perquè ha crescut el servei domèstic i, per tant, diem que a l'hora d'avaluar el creixement de determinats sectors s'han de valorar en termes del que està fent el conjunt de la població. I, d'altra banda, hem incorporat fins ara, sense problemes massa grossos, el xoc immigratori, tot i que és molt tendre perquè aquí això ha estat resolt. Ara el que ens ve, sigui en termes d'immigració, sigui en termes de competència internacional, sigui en termes de redefinició d'aquestes relacions amb Espanya o amb la resta d'Europa, sigui en termes d'aquestes mancances i no-clarificació de quin Estat del benestar volem, o sigui en termes d'aquest capital humà que necessita tanta

millora, com poden veure, és un conjunt de reptes que defineixen un futur una mica complex. Això és tot.

III. Intervenció de Joan Coscubiela

Encarem aquesta segona etapa del Seminari Salvador Seguí amb la voluntat d'actualitzar el nostre projecte de sindicat de classe i nacional i d'oferir-lo als treballadors i treballadores i al conjunt de la societat catalana.

Ho fem a partir d'un bagatge important de reflexions i propostes que podreu veure recollides en el llibre que hem editat i que ben aviat estarà a les vostres mans.

Aquesta sessió se celebra en un context marcat, d'un costat, pel desenvolupament de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, i la polèmica anticipada suscitada per la sentència que ha de dictar el Tribunal Constitucional. De l'altre, pels intents de la majoria de forces polítiques de renovar el seu projecte.

En aquest context, cal recordar que qualsevol proposta que vulgui avançar en un projecte nacional per Catalunya ha de donar respostes útils a la majoria de la ciutadania i no sols satisfer les elits polítiques. Podríem afegir que qualsevol projecte nacional que vulgui portar aquest qualificatiu ha d'entendre, ha de conèixer i reconèixer, la realitat en què ens movem, que està en permanent mutació.

Per això han estat tan il·lustratives les reflexions fetes per l'Andreu Mayayo i en Josep Oliver.

La meua intervenció d'avui, evidentment ex cathedra, és fruit de reflexions personals fetes a partir de l'experiència que ofereix aquest immens i impressionant observatori i laboratori de la realitat que és l'activitat sindical.

M'ha semblat oportú, més que donar receptes o respostes, intentar formular algunes preguntes. I fer-les en veu alta.

Té avui encara vigència el conflicte nacional, el conflicte social? com s'expressen?

En la darrera dècada del segle xx alguns significatius creadors d'opinió van teoritzar que entràvem en una etapa de la història significada per la idea d'una societat que havia superat els conflictes.

Com s'ha pogut comprovar, res més lluny de la realitat. La societat del segle XXI és una societat prenyada de conflictes. Tot i que aquests s'expressen de manera molt diferent. Potser perquè, parafrasejant la primera llei de la termodinàmica, podríem dir que "el conflicte ni es crea ni es destrueix, senzillament es transforma".

La novetat del segle XXI es produeix en la manera en què aquests conflictes es canalitzen. Encara que en moltes parts del món hi ha menys gent en situació de pobresa, les diferències de renda i les desigualtats entre persones i sectors socials s'han incrementat.

Les raons del conflicte social continuen vives. La novetat la trobem en les dificultats de la societat organitzada i la política per agregar interessos, per canalitzar i representar el conflicte. Per això, el conflicte social s'expressa de manera no organitzada, difosa, i té en moltes ocasions escassa vertebració i molt individualisme i corporativisme. Per això no tots els conflictes tenen força transformadora.

El conflicte social ha perdut bona part del protagonisme que havia tingut durant el segle xx. I això ha passat no perquè hagin desaparegut les raons que li donaven sentit, sinó perquè una economia i un mercat globalitzat han restat capacitat d'intervenció en la política i les institucions que actuaven en el marc dels estats-nació, i això ha provocat un clar retrocés de les ideologies transformadores en benefici d'una clara hegemonia ideològica ultraliberal.

En aquest escenari, els conflictes nacionals, territorials, religiosos i ètnics han passat a ocupar una bona part de l'espai que ocupava el conflicte

social. I fins i tot en molts casos són el vehicle, el canal a través del qual es canalitzen els conflictes socials a tot el món.

I pel que sembla, així serà durant les properes dècades.

És responsabilitat nostra trobar noves formes per canalitzar, vertebrar el conflicte que representem com a sindicat de classe i nacional.

A Catalunya disposem d'un bagatge històric important, que posa de manifest que els millors moments de la nostra història recent són aquells en què la societat i la política han sabut trobar un lligam fort entre conflicte social i conflicte nacional.

L'experiència del segle xx ens indica diferents etapes

Des d'aquells moments incipients en què el determinant era finançar la identitat cultural i lingüística de Catalunya i en paral·lel aconseguir mecanismes d'autogovern institucional (és l'època de Prat de la Riba i Pompeu Fabra). Una etapa caracteritzada per les dificultats de vertebrar els aspectes socials i nacionals. Només cal veure els debats i la confusió d'algunes organitzacions obreres catalanes que durant bona part del segle xx han negat la dialèctica nacional dels conflictes.

Durant l'etapa republicana es va saber vincular identitat, autogovern i polítiques socials. No sense moltes contradiccions i, malauradament, durant un període massa curt, que va acabar de manera abrupta.

Durant la dictadura i la Transició, la lluita per les llibertats va servir per vertebrar en un únic front les llibertats nacionals, socials i polítiques.

Els darrers 30 anys han estat un període d'avenços significatius en el terreny de la identitat nacional, de l'autogovern polític. De manera molt contradictòria però evident. I alhora han posat de manifest les limitacions d'aquest model. No em refereixo només a les limitacions polítiques o institucionals del model autonomista. Avui em referiré especialment a les

limitacions objectives generades pels importants canvis econòmics, socials i demogràfics que hem viscut en pocs anys.

Així, en el terreny cultural i lingüístic, ens trobem que quan encara no s'ha estat capaç de pair suficientment els processos migratoris dels seixanta i setanta, se'n produeix un altre de major intensitat i de més complexitat.

En el terreny de l'autogovern institucional apareixen les limitacions de l'Estatut del 79. Però s'oblida i no es té present que moltes de les limitacions per avançar en l'autogovern de Catalunya no tenen els seus orígens en el marc institucional, en la relació sempre complexa entre Catalunya i Espanya. Una bona part d'aquestes dificultats deriven de la pèrdua de capacitat de la societat, la política i les institucions per regular la societat i l'economia. Una pèrdua de la societat organitzada en benefici del mercat i l'economia globalitzada, que afecta tots els poders polítics institucionals del món, fins i tot els més consolidats. Aquesta reflexió estratègica sobre el paper de l'economia globalitzada al nostre país queda camuflada, queda amagada darrere del tradicional i més visible conflicte Catalunya-Espanya.

Aquest és, crec, el principal error estratègic en el plantejament de l'Estatut d'autonomia del 2006. Pretendre, i creure'ns, que els problemes més importants de Catalunya tenen una solució fàcil a partir d'un mer canvi legislatiu en la distribució de competències i poder institucional.

Alguns exemples

En matèria d'immigració és evident que la transferència de les competències en relació amb el permís inicial de treball pot millorar la seva gestió en benefici dels treballadors/es i de les empreses. Però sembla difícil creure que aquesta capacitat administrativa per concedir permisos de treball pugui ser determinant per regular un fenomen com el dels fluxos migratoris, que es caracteritza per estar governat per les forces d'un mercat de treball globalitzat i desregulat.

Una cosa semblant passa en les polítiques industrials. Àmbit en què el problema no està sols en quines competències té Catalunya, sinó en les dificultats per la regulació o la intervenció pública en un terreny en què el mercat té una força infinitament més gran que els estats. I en què quan més petit és l'espai de regulació, menys força tenen les institucions i més força té un mercat que es belluga i actua lliurement.

Eixos d'un projecte nacional i de classe renovat

Per avançar en un projecte nacional i social és imprescindible conèixer i reconèixer la realitat. I sobretot no negar-la o inventar-la. O el que és pitjor, recrear-la ucrònicament en un imaginari inexistent.

Reconèixer la societat significa entendre quines persones la formen, quines són les seves inquietuds, quins són els seus interessos propis i els comuns. Amb quins elements de la societat se senten identificats. Què és el que pot fer sentir a més de set milions de persones com a membres primer d'una comunitat, després d'una nació.

Reconèixer l'economia significa saber com funciona, i quina relació té una economia globalitzada i un mercat amb les societats, amb les institucions polítiques, els agents socials i com interactuen entre ells.

Qualsevol projecte de futur s'ha de preguntar en primer lloc: Quins són els ciutadans, els catalans d'avui i els que formaran part de Catalunya, per exemple, al 2014? Com viuran el sentiment de pertinença a Catalunya? Quins seran els factors d'integració d'aquestes persones a la comunitat? Quines seran les forces que determinaran el tipus de societat? Quin paper tindran l'economia i el mercat de treball en aquest escenari?

Deixeu-me dir, amb tots els respectes, que crec que aquesta reflexió que em sembla vital està avui fora de les inquietuds de les forces polítiques catalanes, que pretenen dibuixar l'escenari del segle XXI com si res no hagués canviat. I en aquest sentit crec modestament que els

sindicalistes poden aportar coneixement de les persones i coneixement de les forces i processos econòmics que són tan determinants.

Per això em permeto suggerir algunes línies de reflexió per a aquesta nova etapa:

Anàlitzar el paper de la llengua i la cultura com a pal de paller de la identitat catalana i també les seves limitacions.

Indagar sobre les possibilitats per fer dels drets de ciutadania social d'accés universal un factor clau de la identitat catalana del segle XXI.

Reformular el debat sobre la relació Catalunya–Espanya i donar entrada a un altre protagonista molt important, que és tan decisiu com ignorat: l'economia i el mercat globalitzat.

Aprofitar el conflicte territorial per dotar de capacitat de vertebració i de cohesió el conflicte social i per fer avançar les polítiques socials.

La llengua com a factor d'identitat

Conèixer la societat significa saber que la llengua que s'usa socialment és una cosa molt personal. I que per impulsar el català i el seu ús social cal establir vincles emocionals i d'utilitat molt forts del català amb les persones que volem que facin del català la llengua pròpia.

I per fer-ho, res millor que visualitzar-la com una llengua útil. I res pitjor que generar una percepció de conflicte innecessari amb altres llengües que són les pròpies o properes a aquestes persones. Especialment si es tracta d'una llengua com el castellà, que esdevé, pel seu univers i per la tipologia d'una bona part de la ciutadania catalana, com la llengua pròpia en uns casos i una llengua socialment útil en altres.

Aquests vincles emocionals són lents i els poders públics i les organitzacions socials hem de contribuir a fer-los créixer, però el seu ritme no s'accelera de manera artificial.

Per incrementar l'ús social del català, el primer objectiu és evitar la seva guetització. I per això esdevé imprescindible eradicar de manera simultània la guetització laboral, la social, la urbanística, la veïnal de les persones, que quan es produeixen arrossegueu inexorablement a la guetització lingüística.

El de la llengua és un dels casos més evidents en què no hi ha avenç nacional si no hi ha avenç social. I en què el conflicte nacional i el social requereixen anar agafadets de la mà.

Caldrà reflexionar si el debat avui ha deixat de ser el debat entre català i castellà, o entre llengua pròpia i bilingüisme. Percebo que el repte que se'ns presenta en el segle XXI se situa entre multilingüisme o guetos monolingüístics.

Les llengües són grans factors d'identitat, de diferenciació, de definició d'una nació. El català és, sens dubte, com totes les llengües, un gran factor d'identitat de Catalunya. Pot ser un gran element de cohesió. Però avui, a la Catalunya del 2007, la dels més de 7 milions de persones, amb un creixement molt intens i ràpid de la immigració, no sembla que el català en solitari pugui ser el gran factor que generi sentiment de pertinença.

Cal, doncs, sense oblidar la seva defensa i l'impuls del seu ús social, buscar i trobar aquells elements que puguin tenir un paper més actiu de cohesió i d'identificació del conjunt de la ciutadania amb la comunitat de la qual formen part.

Els drets de ciutadania social com a element clau de la identitat, de la pertinença

Tot apunta que els drets cívics de ciutadania social d'accés universal poden tenir aquest paper, poden ser grans factors que contribueixen a incentivar el sentiment de pertinença. Per això, entre d'altres coses, era i és tan important que les lleis d'estrangeria no els neguin a les persones sense papers.

No crec que sigui anecdòtic que, en ple debat sobre infraestructures i qualitat del seus serveis, alguns dels indicadors de satisfacció dels usuaris del transport metropolità hagin millorat molt sensiblement.

Pot tenir alguna cosa a veure aquesta percepció de millora amb el fet que els grans usuaris d'aquests serveis són persones immigrants, que vénen de països on aquests serveis no existeixen o són de molt mala qualitat? Contribueix aquest factor dels serveis públics a l'arrelament d'aquestes persones?

Poden contribuir els drets socials, els serveis públics de qualitat a incrementar el sentiment de pertinença d'aquestes persones a Catalunya?

Les experiències comparades d'altres parts del món posen de manifest fins a quin punt les societats numèricament petites, amb llengües i cultures minoritàries, que volen millorar la cohesió social i el sentit comunitari de pertinença, es valen d'una important xarxa de serveis a la comunitat, de drets socials.

El conflicte Catalunya–Espanya–mercat

No hi ha cap mena de dubte que per avançar en l'autogovern calen mecanismes i recursos. Instruments institucionals i socials. I un bon sistema de finançament.

En aquest sentit i a grans trets, l'aposta del nou Estatut d'autonomia de Catalunya va en la bona direcció.

Catalunya, la seva societat, requereix més instruments de decisió i de gestió, més i millor finançament.

Per exemple, és difícil considerar el Govern català com a autoritat laboral, si no disposa de la gestió de la Inspecció de Treball.

En una bona part dels serveis a la comunitat, la proximitat en la gestió és una condició necessària, encara que no sempre suficient, per a la seva eficiència. El debat sobre la gestió de la xarxa de Rodalies o la dels aeroports entra en aquesta dimensió.

I sens dubte les polítiques públiques requereixen recursos suficients, que alhora necessiten un sistema fiscal potent i un model de finançament que respongui a la intensitat de les necessitats de la societat i a les responsabilitats de la Generalitat.

Les dades dels primers cinc mesos de l'any 2007 posen de manifest encara més la urgència d'un canvi en el model de finançament. Mentre els ingressos fiscals de la Generalitat, basats en els impostos propis o els cedits han crescut per sota del 2%, els ingressos fiscals derivats d'impostos estatals recaptats a Catalunya han crescut en el mateix període més del 16%. Sembla evident que un canvi en el model de finançament basat en la participació de Catalunya en la recaptació d'una cistella d'impostos esdevé imprescindible i urgent.

Però aquesta reflexió seria parcial si a continuació no afegíssim que tant la distribució de competències com el model de finançament han de tenir molt present el paper que en una economia globalitzada té un mercat que és alhora un gran regulador de les relacions econòmiques i socials.

Quan els agents socials, o les institucions, pretenen regular realitats socials o econòmiques que actuen en àmbits territorials molt més grans que el propi dels instruments reguladors, la conclusió pràctica és que la

regulació esdevé ineficaç. I en aquests casos qui acaba sent el veritable regulador són l'economia i el mercat, perquè actuen en un entorn no regulat o falsament regulat.

Alguns exemples

Ja sabeu que CCOO, com a part del projecte sindical d'avançar en el marc de relacions sociolaborals, estem propiciant els convenis col·lectius de Catalunya. Però, en paral·lel, no perdem de vista que en alguns sectors econòmics, com per exemple el financer, el marc de negociació col·lectiva útil és l'estatal. De la mateixa manera que en aquests moments alguns sectors ja requeririen marcs de negociació europeus. En el sector aeri, un marc contractual europeu contribuiria a lluitar contra les estratègies de dúmping social, posades en marxa per una bona part de les companyies de baix cost, que pretenen aplicar els convenis i la legislació laboral dels països d'origen.

En el terreny legislatiu, aquesta reflexió esdevé encara més necessària. Per exemple, en matèria fiscal no és el mateix que Catalunya disposi de capacitat legislativa per regular fets imposables vinculats a les persones, o al consum, que ho pretengui fer en relació amb impostos que graven el capital en les seves diverses formes. Una major capacitat normativa de les comunitats autònomes (CA) en matèria d'impost de societats no comportaria més autogovern per a Catalunya, sinó més capacitat del capital per eludir la regulació legal. Perquè la capacitat de regulació de Catalunya quedaria minvada per la facilitat que, per a la mobilitat del capital, donen els espais fiscals reduïts. En aquest escenari, qui guanyaria sobirania fiscal no seria Catalunya, sinó el capital, en detriment de la societat i d'un sistema fiscal just i progressiu.

Aquesta reflexió no és una entelèquia, sinó que és molt real i la tenim fent cua a la porta del Parlament de Catalunya. A partir de la capacitat normativa reconeguda a les CA en relació amb l'impost de successions i donacions, algunes CA governades pel PP han iniciat una ofensiva de defiscalització, que aboca a la pràctica desaparició d'aquest impost.

Una ofensiva de la dreta, que ha generat una dinàmica competitiva entre CA per veure qui dona un tracte més favorable a les herències i a les donacions. Si no s'és capaç d'aturar aquest procés, el resultat no serà més autogovern fiscal per a Catalunya, sinó més desregulació per al capital. I de retruc un sistema fiscal més injust.

És un cas paradigmàtic de com, intentant avançar nacionalment, es retrocedeix en termes socials i nacionals per haver obviat el mercat i l'economia globalitzada i la seva capacitat regulatòria, que en ocasions es manifesta amb més força que la de les institucions.

Saber escollir, doncs, quin és l'àmbit de regulació de les polítiques públiques més adequat és imprescindible per avançar en un projecte nacional que vulgui dotar-se d'un fort contingut social.

El conflicte territorial en clau social

Si partim de la premissa molt nostra que vincula la construcció nacional i social de Catalunya en un únic projecte, i si constatem les dificultats que tenim en aquest sentit quan intentem utilitzar propostes i solucions pròpies d'un altre moment, necessitem analitzar de quina manera podem utilitzar la força que avui tenen els conflictes territorials per avançar en termes nacionals i socials.

I el primer repte és el de visualitzar que els conflictes territorials no es donen en el marc de comunitats, de nacions, compactes i homogènies. Ben al contrari, les societats continuen tenint interessos diferenciats i en ocasions confrontats. De la mateixa manera que no és cert que els conflictes socials es donin entre classes compactes, sense diferències internes i sense interessos diversos en clau territorial.

Per il·lustrar-ho, podem utilitzar el debat sobre les infraestructures. Avui ja ningú, o quasi ningú, impugna que Catalunya viu un dèficit important en aquest sentit. El diagnòstic de les causes no és, doncs, tan pacífic. I

existeixen formes de veure diferents que porten a respostes també diferents.

Una part del dèficit en infraestructures deriva de la no correcta distribució territorial de les inversions de l'Estat, que perjudica Catalunya. Un dèficit agreujat durant l'etapa del PP per una clara voluntat de violentar els espais naturals d'aquestes infraestructures. El cas més evident és el del corredor ferroviari mediterrani, oblidat, quan no negat, pel Govern del PP. Aquesta és una política que pretenia beneficiar el País Valencià a partir d'establir un vincle molt intens amb Madrid, i que ha acabat perjudicant més que beneficiant València, fins i tot més que Catalunya, perquè és el País Valencià la comunitat que més necessita el corredor mediterrani.

Però, a més de la injusta distribució territorial de les inversions, hi han intervingut altres factors. L'hegemonia d'idees ultraliberals, que han apostat per la reducció de la despesa pública, per la privatització de serveis públics bàsics i pel predomini del cotxe com a paradigma de llibertat enfront del ferrocarril són també, en bona part, responsables del dèficit d'infraestructures que vivim a Catalunya.

De nou ens trobem amb un conflicte que té de manera simultània dues claus o dos enfocaments, el nacional i el social.

I davant d'això les respostes no són les mateixes, perquè els interessos tampoc no són els mateixos. Nosaltres estem en condicions de dotar de sentit social els conflictes territorials. I aquest és el repte que té el conjunt d'organitzacions socials i polítiques d'esquerres davant d'una major iniciativa de la dreta i dels poders econòmics.

Alguns exemples de com donar sentit social al conflicte territorial passen per:

- Defensar de manera simultània un nou model de finançament autonòmic i un sistema fiscal suficient i progressiu.
- Prioritzar les inversions en mitjans de transport de proximitat i de

mobilitat obligada, que donen servei a més persones.

— Apostar per mecanismes descentralitzats de gestió de les infraestructures, però no privatitzats, cosa que no exclou la participació de la iniciativa privada en funcions i proporcions que no hipotequin el caràcter públic dels serveis.

Addenda

En els propers mesos, i al caliu de les properes eleccions generals, aquest debat pujarà de to. Tot apunta que amb més demagògia que pedagogia. Tot apunta que amb més voluntat de satisfer les elits polítiques i mediàtiques.

Aquest no és un bon escenari per fer avançar un projecte nacional en clau social per a Catalunya.

CCOO, des de la modèstia i les limitacions conegudes que imposen els debats instrumentalitzats mediàticament, intentarem fer pedagogia, almenys entre la nostra gent.

Començant per recordar dues coses senzilles. Que un projecte nacional per a tota la ciutadania requereix una clara dimensió social. I que per ser un projecte nacional ha de tenir present el conjunt de la societat, una societat que està mutant a ritmes vertiginosos.

4.2. Marc català de relacions laborals i socials

4.2.1. Marc autonòmic de relacions sociolaborals a Catalunya (1991)

Introducció

Quan en el II Congrés de la CONC parlàvem per primera vegada del marc autonòmic de relacions laborals a Catalunya, apuntàvem una línia tendencial del que després s'ha anat configurant com un plantejament estratègic del nostre sindicat.

Amb aquesta formulació hem volgut plasmar la idea viva d'un sindicalisme propi, fet des de Catalunya i en funció dels treballadors de Catalunya i de la pròpia realitat catalana. Evidentment, en el marc d'una coresponsabilització amb la tasca confederal a escala de l'Estat. Alhora hem volgut destacar la importància que per al sindicalisme i els treballadors de Catalunya té el fet que la CONC assoleixi nivells d'intervenció, de capacitat de negociació, de poder contractual davant la patronal, i de les diferents administracions, en tots aquells aspectes referents a l'acció sociopolítica i especialment en el camp de la protecció social i de la qualitat de vida.

Aquesta idea s'ha anat configurant en el transcurs dels anys i s'ha obert pas a partir de les constatacions següents:

- L'existència de Catalunya com una realitat econòmicosocial, política i cultural pròpia.
- L'aparició d'un nou àmbit d'interrelació econòmica i, en conseqüència, social, que podríem anomenar les "regions europees".

En definitiva, és també la concreció, en el terreny de la política sindical, d'un element definitori de la nostra pròpia realitat com a sindicat de classe i nacional.

I. Catalunya: realitat econòmicosocial, política i cultural pròpia

Més enllà de les raons històriques i culturals, *per se* suficients, existeixen factors de naturalesa econòmica i social que permeten parlar d'alguns elements diferencials de Catalunya.

- Nivell més avançat de desenvolupament, que s'ha notat en els moments de la crisi econòmica i també, ara, davant del procés de recuperació. Això ha comportat importants canvis en el mercat de treball amb formes d'organització productiva i forta desconcentració del procés productiu.
- Una caracterització de l'economia catalana basada en:
  - Important atomització del procés productiu, amb fort predomini de la petita i molt petita empresa.
  - Diversificació del teixit industrial, amb una distribució que abraça pràcticament tots el sectors.
  - Forta internacionalització de l'empresa i del sistema econòmic i financer, amb índex d'inversió estrangera superior al d'altres zones de l'Estat, afavorits, entre d'altres motius, per la política lliberalitzadora del Govern català.
  - Forta dependència de l'empresa respecte al sector financer.
- Existència del fet metropolità de Barcelona, amb la consegüent concentració urbana i industrial i els successius processos de desequilibris territorials i l'aparició de riscos per a la qualitat de vida.
- Des de la perspectiva demogràfica, es consoliden dos processos paral·lels:

- Major grau d'envelliment de la població, efecte sincopat de les baixes taxes de natalitat i de les altes taxes d'esperança de vida (Catalunya, el segon país del món en esperança de vida).
- En l'àmbit de la protecció social i la qualitat de vida, és un element diferenciador el major protagonisme de la societat civil pel que fa a la cobertura dels serveis socials (ensenyament, sanitat), així com l'existència d'un teixit associatiu més consolidat. Aquest fenomen té com a contrapunt un procés de desresponsabilització en la cobertura d'aquests serveis per part del Govern català.

Aquests canvis en l'estructura econòmica i social generen nous fenòmens, noves necessitats socials, com són:

- Situacions de precarietat en el mercat de treball.
- Aparició de noves formes de marginació.
- Noves necessitats socials per atendre l'envelliment de la població.
- Manca de recursos socials per donar sortida a la integració dels treballadors immigrants.
- Desequilibris territorials entre les diferents zones de Catalunya.
- Importants agressions a la qualitat de la vida urbana i, en general, al medi ambient.

El procés descrit se situa temporalment i geogràficament dins del procés de transformació i construcció europea. Tot i les incògnites que encara té, especialment a partir dels esdeveniments en els països del centre i l'est d'Europa, suposa la definició de noves relacions socioeconòmiques en les quals va perdent força el fet diferencial que ha comportat fins ara l'existència de les fronteres econòmiques i polítiques pròpies dels estats nacionals.

Encara que amb lentitud, perquè són fenòmens consolidables a llarg termini, el que és un fet constatable és l'aparició de relacions econòmiques i, darrere d'elles, socials que permeten parlar de la importància creixent de les regions econòmiques, no necessàriament identificables amb les nacions o els països històrics.

Cal retenir que el procés de creació del mercat únic europeu comporta el traspàs de les competències en temes macroeconòmics a les institucions europees i la pèrdua d'instruments polítics d'intervenció per part dels estats nacionals. Aquest procés és simultani al de "regionalització" d'una part de les funcions socioeconòmiques que no estiguin en mans de la CEE (política industrial – formació – educació – protecció social – polítiques d'ocupació).

En la pràctica, aquest procés pot comportar un trasllat de potencialitats de l'Estat a les regions europees.

Això permet pensar en Catalunya com a component important d'una d'aquestes regions europees, procés afavorit per la situació territorial fronterera del nostre país i per l'efecte d'atracció que pot tenir l'àrea metropolitana de Barcelona, tot i el risc que suposa que el procés d'integració europea incrementi les diferències entre els països i les nacions que componen la comunitat i, dins d'ells, entre les diferents zones (un exemple d'això pot ser el diferent grau de desenvolupament del litoral mediterrani i la Catalunya interior).

Aquestes transformacions econòmiques i socials ens obliguen a posar èmfasi a:

- Reforçar Catalunya com a marc propi d'intervenció sindical.
- Reforçar l'acció sindical sociopolítica com a marc idoni per avançar en la defensa de la qualitat de vida i dels nivells de protecció social i de les noves necessitats generals per aquestes profundes transformacions.

Balanç dels avenços produïts en els darrers 4 anys

1. Obertura a partir de la PSP d'un model de concertació amb el Govern català, que s'ha concretat en els camps de la salut laboral, la formació ocupacional i la protecció social (salari social i habitatge).
2. El reconeixement i la concreció de la nostra capacitat contractual amb les administracions locals envers els problemes de la ciutat i de la qualitat de vida urbana (PSP locals).
3. La concreció d'un marc de negociació interconfederal amb la patronal Foment, al voltant de problemàtiques sociolaborals de Catalunya que s'han abordat globalment:
  - La creació del Tribunal Laboral de Catalunya.
  - La formació ocupacional en l'empresa.
  - Les condicions de treball i salut al centre de treball.
  - La racionalització (*non natta*) de la negociació col·lectiva en determinats sectors.
4. Utilització del Consell de Treball com a marc de diàleg en relació amb problemàtiques socioeconòmiques.
5. Creació d'un marc de negociació col·lectiva per als empleats públics de la Generalitat de Catalunya i racionalització de les condicions de treball del personal laboral a partir de la signatura del conveni únic.
6. La consolidació d'àmbits estables de participació institucional de les organitzacions socials i econòmiques en l'esfera de la protecció social (ensenyament, sanitat, serveis socials) i de la qualitat de vida (consum, comerç i turisme). La nostra intervenció en el Pla estratègic Barcelona 2000 n'és una bona mostra.

Aquests avenços, tot i ser importants, han estat insuficients. Aquesta insuficiència és determinada, entre d'altres motius, per:

- Limitació del marc competencial de la Generalitat de Catalunya.
- Bloqueig del procés d'ordenació territorial i politicoadministrativa de Catalunya.
- Insuficient reconeixement per part del Govern de la Generalitat del paper dels sindicats en la seva funció d'interlocutors socials.
- Les dificultats de representativitat de la patronal catalana per exercir la seva funció representativa i contractual.
- I també les pròpies dificultats dels sindicats en la seva funció d'interlocutors socials.

II. Aprofundiment del procés autonòmic per assolir l'autogovern de Catalunya

L'establiment d'un marc autonòmic de relacions sociolaborals a Catalunya topa amb l'existència de profundes limitacions competencials per les institucions polítiques del nostre país, que tenen l'origen en una visió reduccionista de les possibilitats del marc constitucional i estatutari.

Autonomia financera

Cal afirmar que sense autonomia financera no hi ha autonomia política, sinó descentralització administrativa.

Per reforçar, doncs, l'autonomia política cal avançar cap a un nou model de finançament autonòmic.

L'actual sistema de finançament es caracteritza per:

- Una manca de capacitat política de les comunitats autònomes per incidir en la seva configuració.

- La desresponsabilització dels governs de les comunitats autònomes en relació amb les polítiques fiscals i amb les prioritats de les despeses pressupostàries.
- El caràcter finalista d'una bona part dels recursos econòmics, que ofega la capacitat de decisió política.

Pel que fa als pressupostos de la Seguretat Social (sanitat i serveis socials), cal afegir que el model de finançament és irracional, ja que fa dependre els ingressos definitius de la Generalitat del grau de desviació pressupostària generat per la gestió de l'Insalud i l'Imserso.

Un nou sistema de finançament autonòmic hauria de configurar-se a partir dels trets bàsics següents:

1. Participació de les comunitats autònomes en l'execució del sistema tributari, a partir de l'atribució de competències en la recaptació dels impostos.
2. Garantia de coordinació i cooperació entre les hisendes econòmiques i la hisenda central, a partir de la participació de les comunitats autònomes en l'elaboració de la normativa bàsica, que seria responsabilitat de l'Estat, amb el manteniment de les competències de coordinació i inspecció dels serveis tributaris contingudes en l'Estatut.
3. Respecte absolut del principi de solidaritat, a partir de la garantia dels recursos bàsics de totes les comunitats sobre la base de la seva suficiència financera i de l'existència d'un fons adreçat als desequilibris regionals.
4. Un nou model de distribució de recursos entre les administracions, que incrementi els ingressos de les administracions locals (ajuntaments) i potenciï el seu paper, especialment pel que fa a les prestacions socials.

III. Culminar el procés de transferències en matèria sociolaboral

Tot i estar previst en la Constitució i en l'Estatut, a hores d'ara no s'ha culminat el procés de transferències. Cal, doncs, per raons d'eficàcia i per donar ple contingut a l'autogovern de Catalunya, avançar en la plena transferència de totes les competències d'execució en matèria laboral a la Generalitat de Catalunya. En aquest sentit cal destacar:

1. Ocupació-formació: traspàs de l'INEM

Les competències que en matèria d'ocupació desenvolupa avui l'Estat, directament o a través de l'INEM, haurien de ser traspassades a la Generalitat de Catalunya.

El traspàs d'una part de les funcions formatives (gestió del pla FIP), tot i ser important, és insuficient i pot crear problemes de coordinació en les polítiques d'ocupació.

Es tracta, doncs, de reivindicar de nou la transferència plena de l'INEM a Catalunya i la creació d'un marc de cooperació i coordinació estable de les polítiques d'ocupació i formació de totes les comunitats autònomes en l'àmbit estatal.

2. Inspecció de Treball

La situació actual de les competències d'execució en matèria laboral és insostenible.

Catalunya disposa d'una part d'aquestes competències, però en canvi no té a l'abast l'instrument que permet el control del compliment de la normativa laboral: la Inspecció de Treball.

Urgeix, doncs, la superació d'aquesta contradicció a partir del traspàs funcional ple de les funcions de la Inspecció de Treball a la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a l'organització territorial de la Inspecció i a la seva dependència orgànica, creiem que seria negativa una divisió de l'actual sistema de la Inspecció de Treball entre les diferents administracions.

Aquestes raons i altres d'eficàcia i d'independència del poder polític ens duen a proposar una única organització del sistema d'Inspecció de Treball, amb independència, a partir de la creació d'un organisme autònom, gestionat amb la intervenció de les comunitats autònomes i l'Administració de l'Estat i amb la participació de les organitzacions sindicals i empresarials més representatives.

3. Seguretat Social

Els canvis socials i econòmics estan incidint directament en el model tradicional de la Seguretat Social, i afecten fins i tot els "dogmes" del nostre sistema de protecció social. Així, el moment es caracteritza per:

- Universalització de les prestacions.
- Important mobilitat dels treballadors (comunitaris i extra-comunitaris).
- Mobilitat pràcticament total del capital.
- Pèrdua de força del factor treball en detriment del factor capital (tecnològic i financer).

Això comporta, entre d'altres coses:

- Reducció del principi de professionalització com a valor absolut i determinant del sistema de prestacions de la Seguretat Social.
- L'equilibri financer (que en els sistemes de repartiment depèn de la relació actius/passius) passa a estar condicionat no sols per les dades demogràfiques, sinó també per les migratòries comunitàries.

- La lliure circulació de capitals i de treballadors per la CEE topa amb la no-harmonització a Europa del sistema de protecció social, tant pel que fa a les prestacions com al nivell i el model de finançament.
- Un sistema de finançament, l'espanyol, basat fonamentalment en la retribució del treball, que pot arribar a ser desincentivador de l'ocupació.

En aquest context, cal avançar en una proposta de gestió compartida de la Seguretat Social. La proposta ha de tenir present:

- La necessitat d'abordar prioritàriament l'harmonització progressiva dels sistemes de protecció social de la CEE (en prestacions i finançament).
- El manteniment d'un únic marc normatiu, per a tot l'Estat, tant pel que fa a la gestió de les prestacions com del règim econòmic.
- Transferència a les comunitats autònomes de la gestió de la Seguretat Social, inclosa la del règim econòmic, respectant en tot cas la solidaritat financera del sistema.
- Establiment de mecanismes de participació de les comunitats autònomes en la gestió del sistema de la Seguretat Social i dels agents econòmics i socials en el seu control.

IV. Simplificació de les administracions públiques

La culminació del procés de transferències de l'Estat a la Generalitat ha d'anar acompanyada d'una racionalització territorial i politicoadministrativa de les administracions de Catalunya, basada en la simplificació, la no-duplictat, la descentralització política i l'equilibri regional.

1. Administració de l'Estat

La conversió de Catalunya en província única permetria una reducció del nombre de representants ministerials de l'Estat, així com la conversió de la Delegació del Govern com a representant únic de l'Administració perifèrica.

2. Diputacions

El traspàs de les funcions i competències de les diputacions a la Generalitat, amb l'objectiu de transferir-les als ajuntaments i consells comarcals.

3. Ordenació territorial de Catalunya en regions

La desaparició de les províncies ha d'anar acompanyada de la creació de les regions, com a organització descentralitzadora del poder polític de la Generalitat de Catalunya.

L'actual disbauxa de l'estructuració politicoadministrativa de la Generalitat genera un bon nombre d'irracionalitats.

Especialment en l'àrea de les prestacions socials (sanitat, ensenyament, serveis socials) i dels serveis públics del transport.

Referint-se només a l'Administració de la Generalitat, ens trobem que en la sanitat hi ha una disintonia entre l'organització de les comarques (amb competències sobre salut pública), les regions sanitàries.

Alhora, mentre hi ha quatre direccions provincials de l'ICASS, existeixen set delegacions territorials d'ensenyament i vuit regions sanitàries, sense cap correspondència entre elles.

Paral·lelament a la culminació del procés de transferència del poder polític de l'Administració de l'Estat i de les diputacions a la Generalitat i de l'estructuració política de Catalunya en regions, cal abordar, doncs,

una racionalització administrativa territorial de l'Administració de la Generalitat.

4. Comarques i municipis

La descentralització de funcions de la Generalitat als consells comarcals i als municipis, especialment en l'àmbit de les prestacions socials, haurà d'anar unida a la creació d'instruments de gestió supracomarcal, per aquells àmbits socials i territorials que ho requereixin.

També ha d'anar unida a l'increment de recursos per a aquestes administracions.

5. Aprofundiment del marc autonòmic de relacions sociolaborals a Catalunya

A) Relacions de treball

L'existència d'un marc constitucional i estatutari que reserva en exclusiva a l'Estat les competències normatives en matèria laboral i, alhora, la necessitat d'aprofundir en l'harmonització de les polítiques socials i normatives dels països de la CEE són difícilment compatibles amb l'existència d'un marc normatiu propi pel que fa a les relacions laborals.

En canvi, això és perfectament compatible amb l'impuls d'instruments, recursos i canals propis de Catalunya en l'àmbit de les relacions de treball a partir de:

A.1. Racionalització de la negociació col·lectiva, reduint o reconduint àmbits de negociació i potenciant els convenis de Catalunya en aquells sectors amb identitat pròpia (sanitat, comerç, hostaleria, turisme, ensenyament).

A.2. Potenciació de mecanismes propis de solució dels conflictes, en la línia del Tribunal Laboral de Catalunya i de la seva descentralització territorial i descentralització sectorial.

A.3. Establiment de nous àmbits de negociació interconfederal amb les organitzacions patronals de Catalunya.

A.4. Obertura de nous àmbits de negociació territorials, seguint l'experiència d'algunes comarques, per impulsar processos de desenvolupament local o comarcal o per fer front a situacions de declivi industrial.

A.5. Impuls de negociacions sectorials, per afrontar els processos de transformació i reestructuració de sectors importants de la nostra economia amb identitat pròpia (hostaleria, petit comerç, tèxtil, sector financer català de caixes d'estalvis).

En tots aquests àmbits, un Consell de Treball potenciat i reformat podria tenir un paper dinamitzador, que no protagonista, d'aquest diàleg i la negociació entre les organitzacions sindicals i empresarials de Catalunya.

B) Política social

Les competències plenes de què disposa la Generalitat, en el marc de la normativa bàsica de l'Estat, li permeten desenvolupar una política pròpia de Catalunya pel que fa a la política industrial, l'ensenyament, l'habitatge, la salut i els serveis socials.

Aquesta acció política s'hauria d'exercir per part de la Generalitat de Catalunya a partir de la plena participació de la societat i, en concret, de les organitzacions sindicals representatives. L'experiència dels darrers anys en l'exercici d'aquest poder contractual davant del Govern de la Generalitat comporta:

- Aplicació a Catalunya de la reforma educativa implantada per la LOGSE.

- Elaboració d'un programa marc per a la promoció de l'habitatge social a Catalunya.
- Desenvolupament de l'ordenació sanitària i de la constitució del Servei Català de la Salut. Elaboració del Pla de salut de Catalunya.
- Ordenació-estructuració i descentralització dels serveis socials de Catalunya.

C) Ampliació i consolidació dels àmbits de participació institucional

1. Establiment d'un marc estable de diàleg i participació de les organitzacions socials i econòmiques en el disseny de les polítiques socioeconòmiques de la Generalitat, i en concret:
  - Desenvolupament de la política regional comunitària a Catalunya.
  - Projectes relacionats amb els fons comunitaris (FEDER, FSE, FEOGA).
  - Adaptació de la normativa comunitària (CEE) a Catalunya.
  - Coneixement previ i dictamen de l'Avantprojecte de Pressupostos de la Generalitat de Catalunya.
  - Dictamen en relació amb els projectes de llei o decrets relacionats amb matèries socioeconòmiques.
  - Aprofundiment del nivell competencial de la Generalitat.
  - Programació de l'activitat econòmica de Catalunya, dels diferents projectes de desenvolupament territorial i econòmic.

- Aquest marc estable hauria de trobar formes de descentralització territorial a escala comarcal a partir de la configuració dels consells econòmics i socials comarcals.
- 2. Potenciació del Consell de Treball, dotant-lo de recursos i infraestructures, competències i funcions que li permetin tenir el paper de dinamitzador de les relacions laborals.
- 3. Creació d'un organisme autònom o ens públic d'ocupació que canalitzi la programació i la gestió de la formació ocupacional i articuli la participació comunitària dels diferents agents o institucions implicats.
- 4. Creació de l'Institut Català de Salut i Condicions de Treball.
- 5. Aprofundiment de la qualitat de la nostra intervenció en organismes i institucions. El reconeixement que l'art. 7 de la Constitució espanyola i el mateix Estatut d'autonomia fan del paper que han de tenir les organitzacions sindicals en defensa dels drets que els són propis no ha trobat en l'àmbit polític de la Generalitat de Catalunya un bon acolliment.

Els avenços assolits han estat costosos i en molts casos acompanyats de serioses dificultats en la seva concreció i aplicació.

Un instrument per deixar enrere aquesta indefinició fóra la signatura d'un protocol entre les organitzacions sindicals de Catalunya i el Govern de la Generalitat que tingués com a objectiu reforçar el marc autonòmic de relacions sociolaborals de Catalunya.

Barcelona, 22 de maig de 1991

4.2.2. Marc català de relacions sociolaborals.

Document elaborat per al Seminari Salvador Seguí (1999)

Ara fa 35 anys, les CCOO de Catalunya neixen amb una clara voluntat de fer un sindicalisme nou, de superar les dificultats del vell sindicalisme aixafat per la repressió franquista. Entre els elements diferenciadors d'aquest moviment sociopolític, després convertit en organització sindical, hi ha la voluntat dels homes i les dones que li donen vida de reflectir el seu caràcter de classe i nacional.

Durant l'etapa franquista, la concreció d'aquest projecte té la seva expressió més significativa en la lluita per les llibertats democràtiques, sindicals i nacionals.

La voluntat de fer confluïr en un sol projecte sindical el caràcter de classe i nacional adquireix una especial significació en un moment en què l'arribada de treballadors d'altres indrets d'Espanya va ser molt important i els riscos de fractura en el si de la classe treballadora era real.

Però no estem davant d'una iniciativa "adamista". El que fan els homes i les dones de CCOO en constituir l'any 1966 la Comissió Obrera Nacional de Catalunya és fer emergir unes concepcions sindicals i socials que han estat molt presents en el moviment obrer de tot el segle i que fins i tot han estat en el centre dels debats, dins i entre les organitzacions sindicals, CNT i UGT. Cal també recordar-nos que aquestes concepcions arriben al moviment obrer durant la dictadura, a partir d'un fil conductor polític, que és el PSUC.

Els efectes d'aquella aposta de les CCOO de Catalunya són avui evidents:

- Ha impedit la ruptura social i orgànica dels treballadors catalans en funció de les seves concepcions nacionals.
- Ha fet inviable qualsevol altre projecte sindical, amb pes social en la societat catalana, que no fos alhora de classe i nacional.

- Ha dificultat notablement els intents de la dreta catalanista per controlar el moviment organitzat dels treballadors catalans.

I si ho ressalto no és per fer recordatoris de caire historicista, sinó per la molta actualitat social i política que té avui. El debat i les diferents propostes sobre la construcció social i nacional de Catalunya, que ha estat present durant aquests anys, agafa de nou força amb la nova normativa sobre l'ús social del català, els models de finançament de les comunitats autònomes i el seu impacte redistributiu, la discussió sobre l'ús social de les competències del Consell Executiu.

L'evolució de la CONC durant aquests darrers 20 anys és també la de la concreció progressiva en el terreny organitzatiu i de la política sindical del nostre projecte. El pacte confederal i el marc català de relacions sociolaborals en són les expressions més genuïnes.

Són anys en què, des de la diversitat social i la pluralitat ideològica de les dones i els homes de CCOO de Catalunya, units per un fort vincle social, s'ha anat configurant un projecte que, a partir de l'ampliació i la diversificació de la base afiliativa —amb incorporacions individuals i col·lectives—, s'ha enriquit i potenciat significativament.

I és en aquest sentit que pot afirmar-se que la seva configuració ha estat també un exercici de forta autonomia sindical. Tant el pacte confederal com el marc català de relacions sociolaborals no són projectes subalterns de cap marc institucional o polític. I tenen com a punts de referència la voluntat de construir un subjecte sindical fort, amb legitimitat social pròpia i amb capacitat per exercir el conflicte social en una realitat econòmica, social i política com la de Catalunya.

I. El pacte confederal

En el terreny organitzatiu, la condició de sindicat de classe i nacional s'expressa en el conjunt de relacions i vincles que les CCOO de Catalunya, de manera voluntària, establím amb les CCOO d'Espanya, i que es recullen en el pacte confederal que tenim implícit entre nosaltres.

Són dos els eixos sobre els quals gira aquest entramat del pacte confederal.

El reconeixement que la CONC té legitimitat sindical pròpia, que neix de les persones afiliades i agrupades en les seccions sindicals d'empresa, els sindicats comarcals, les federacions i les unions territorials. I que aquesta no emana com a descentralització de cap legitimitat més àmplia o superior.

El compromís de la CONC amb el conjunt de treballadors espanyols, a través de les CCOO d'Espanya, que s'expressa en la delegació de l'exercici de funcions comunes d'aquesta legitimitat en benefici dels organismes de la CS de CCOO.

En aquest sentit, podem dir que les arrels històriques del nostre projecte organitzatiu estan més a prop del model confederal de la CNT que no del model unionista de la UGT.

Les concrecions més significatives d'aquest pacte confederal són:

- Una capacitat autoorganitzativa de les federacions i les unions territorials pel que fa a les organitzacions sindicals de Catalunya.
- La configuració d'uns processos congressuals propis, que expressen aquesta vinculació entre la CONC i la CS de CCOO a partir de compromisos de matriu confederal.
- Una política d'informació i comunicativa que possibilita el tractament dels temes comuns en l'àmbit de tot l'Estat, però alhora té una línia i uns instruments propis.
- Unes relacions financeres amb la CS de CCOO i les seves organitzacions federatives que podem qualificar de "concert solidari". I que té les dues manifestacions més destacades en la capacitat de recaptar les cotitzacions de l'afiliació que té la CE de la CONC en representació de les seves organitzacions, i en la gestió

pròpia, autònoma i integrada dels recursos de totes les organitzacions de Catalunya, que inclou un compromís confederal de cofinançament de les organitzacions estatals, a partir d'un percentatge de la quota, que es renova periòdicament cada 4 anys.

- L'existència d'una xarxa de serveis sindicals amb personalitat jurídica pròpia i vinculats a l'àmbit de tot l'Estat per un compromís solidari d'extensió de la política de serveis a tot Espanya.

II. El marc català de relacions sociolaborals

La voluntat de la CONC de construir un projecte sindical que tingués com a referència la situació econòmica, social i institucional de Catalunya va portar-nos, a començaments dels vuitanta, a donar cos i forma a un seguit d'iniciatives fins aleshores més aviat disperses, que, de manera progressiva i amb algunes variacions terminològiques, es coneix com a MARC CATALÀ DE RELACIONS SOCIOLABORALS.

Aquesta expressió, que ha fet fortuna, és utilitzada avui per molta gent de manera individual i col·lectiva. Encara que cal reconèixer que amb significats ambivalents, quan no contradictoris.

Per CCOO de Catalunya, el marc català de relacions sociolaborals és el conjunt de les institucions de relacions laborals, d'espais d'intervenció, d'interlocució i de negociació que permeten a les organitzacions sindicals i empresarials i a les institucions públiques catalanes intervenir i regular les condicions laborals i socials dels treballadors i la ciutadania de Catalunya.

En aquest sentit, per a la CONC aquest marc inclou no només els aspectes estrictament laborals, sinó de manera molt important per a nosaltres totes les polítiques socials i econòmiques (educatives, socials, sanitàries, d'habitatge...).

Diversos i complementaris són els objectius del nostre projecte de Marc català de relacions sociolaborals:

- Configurar una xarxa d'instruments que permetin la participació, la interlocució, la negociació de les relacions laborals i les polítiques socials.
- Donar contingut social al govern de les competències, omplir de formes participatives i pròpies d'una democràcia social el seu exercici.
- Ampliar els espais competencials de les institucions catalanes i, també, dels agents socials i econòmics en la configuració i la gestió de les polítiques socials.
- Que aquesta intervenció es faci des de la realitat econòmica, social i institucional del nostre país i per les seves organitzacions sindicals i empresarials i les seves institucions.

Aquesta configuració ja comporta diferències significatives amb altres col·lectius polítics o socials que, malgrat que utilitzen la mateixa expressió, no es refereixen al mateix projecte.

La mateixa majoria parlamentària que dóna suport al Govern català sol identificar el marc català amb un major nivell competencial, però alhora és refractària a les formes participatives en la seva gestió i al paper de les organitzacions socials.

III. Una proposta per al segle XXI

Encara que només han passat vint anys, des que la CE de 1978 configurava el complex entramat de l'actual organització política d'Espanya, durant aquest període s'han produït molts i significatius canvis en la realitat econòmica, social i institucional del nostre país, que

ens han obligat a totes les dones i homes de CCOO de Catalunya a fer un esforç sindical col·lectiu per actualitzar el nostre projecte.

L'avanç imparable d'un model de globalització econòmica, que dificulta el paper de les societats, les seves organitzacions i les institucions públiques; la incorporació d'Espanya a la UE; els avanços, encara que limitats, en la construcció econòmica, social i política de la UE i el desplegament del marc de competències previst en la Constitució espanyola i en l'Estatut d'autonomia de Catalunya són factors de primer ordre que incideixen en la configuració de les propostes de futur.

És evident que el Marc de relacions sociolaborals ha de mirar i orientar-se cap a aquest nou horitzó i no intentar reconstruir uns mecanismes o instruments d'intervenció que corresponen a etapes històriques ultrapassades.

I al nostre entendre, aquests són els elements més significatius que cal tenir presents.

1. El procés de globalització econòmica està comportant una redefinició dels espais territorials i polítics sobre els quals cal actuar socialment i políticament. Aquests ja no són els propis dels estats nacionals nascuts de la Revolució Industrial, sigui quina sigui la fórmula amb la qual s'hagin construït (centralista, federal, confederal, autonòmica).

2. La globalització comporta també una pèrdua de pes de la societat en la seva capacitat i voluntat d'intervenir en els processos socials.

Aquesta reducció de la capacitat de la societat per intervenir en les relacions econòmiques i socials es produeix en benefici del mercat i de l'actuació autocràtica de l'economia.

Aquest retrocés —esperem que momentani— del pes i del paper de la societat s'expressa en les dificultats de la negociació col·lectiva —tal com ara la concebem i la tenim estructurada— per donar resposta a realitats econòmiques i socials globalitzades. I de manera molt

significativa en la incapacitat de les estructures polítiques dels estats, també de les entitats infraestats —en el nostre país les comunitats autònomes i els ajuntaments— per intervenir en la regulació de les relacions econòmiques i socials.

3. Encara que de manera més incipient i menys evident, també està en marxa un procés de reequilibri i reestructuració dels poders en les institucions socials i polítiques dels estats nacionals.

Pel que fa a la Unió Europea, això comporta una transferència de legitimitats, competències i funcions a favor de subjectes socials o institucionals de dimensió europea. Però, alhora, també una forta descentralització política de les entitats estatals en benefici de les realitats econòmiques i socials més properes a la ciutadania.

En el terreny sindical això s'expressa en els esforços per fer de la CES un subjecte sindical fort, amb capacitat per intervenir en representació dels treballadors europeus. Aquest procés per primera vegada anirà acompanyat en el proper Congrés de la CES a Hèlsinki d'un intent de dotar les realitats sindicals regionals d'un espai d'intervenció propi.

I en el de les institucions polítiques, el camí de descentralització està agafant formes diferents, però totes van en la mateixa direcció. És el cas de la reforma institucional italiana, el reconeixement del Parlament d'Escòcia i l'Assemblea Galesa al Regne Unit, o l'aprofundiment del model autonòmic al nostre país.

Les propostes que vénen a continuació estan imbuïdes d'aquesta anàlisi i responen a la nostra concepció de quin és avui el paper que ens correspon fer a les organitzacions sindicals.

Hem de conquerir les nostres condicions de treball i els nostres salaris en l'empresa, en la negociació col·lectiva. Però al mateix temps hem de defensar el nostre poder adquisitiu i el nostre treball en el territori, en la concertació socioeconòmica.

Cartell del miting celebrat per l'Estatut d'autonomia (1977)

...I ESTATUT D'AUTONOMIA!

Gran MITING de
CC.OO. SOC. UGT USO

LOS TRABAJADORES POR LA AUTONOMIA

Congrés de Cultura Catalana
CAMPAÑA PER LES INSTITUCIONS

EN EL PALACIO MUNICIPAL DE DEPORTES DE BARCELONA A LAS 19 H

ABRIL **2** SÁBADO

Manifestació de l'11 de Setembre de 1977

CC.OO. llama a todos los trabajadores a votar

¡SI al Estatut!

¿QUE ES EL ESTATUT?

El Estatut de Autonomía supone la consecución del autogobierno para Catalunya y es un instrumento que permitirá poner en marcha la reconstrucción nacional por una vía de progreso.

¿POR QUE INTERESA A TODOS LOS TRABAJADORES EL ESTATUT?

Porque el Estatut configura un nuevo marco político en donde la lucha por la igualdad de derechos y obligaciones de todas las personas que viven y trabajan en Catalunya podrá desarrollarse en mejores condiciones.

Con el Estatut se abre también una vía para superar marginaciones por motivo de procedencia y cultura impulsando la integración política y social de los trabajadores venidos de otras tierras en una Catalunya solidaria y respetuosa con las aportaciones y rasgos culturales de todos los que en ella viven.

¿CUAL ES LA POSICION DE CC.OO. EN LA LUCHA POR LAS LIBERTADES NACIONALES DE CATALUNYA?

Comisiones Obreras, desde su fundación, ha jugado un papel trascendental en la incorporación del movimiento obrero a la lucha por las libertades nacionales de Catalunya. Desde su participación como co-fundadora de la Asamblea de Catalunya hasta su masiva presencia en las manifestaciones del 11 de septiembre, CC.OO. ha luchado en todo momento, sin regatear ningún esfuerzo, por la creación de una sola clase obrera y un solo pueblo en Catalunya solidario y unido con los demás pueblos de España.

¿POR QUE EL 25 DE OCTUBRE HAY QUE VOTAR SI?

Porque cuanto mayor sea el apoyo que tenga el Estatut en el referéndum del próximo 25 de octubre, más eficaz será el ejercicio del autogobierno de Catalunya para enfrentarse con éxito a la crisis, solucionar los problemas nacionales, económicos y sociales, y avanzar por el camino de la construcción de una Catalunya democrática, progresista y solidaria.

CC.OO. que ha contribuido en buena medida a que el Estatut sea hoy una realidad, llama a todos los trabajadores el próximo 25 de octubre a votar: SI.

Declaració de CCOO de Catalunya davant el referèndum de l'Estatut de Catalunya (1979)

Manifestació de l'11 de Setembre a Barcelona a començament dels anys 80

Acte de CCOO de Catalunya: Drets nacionals i cohesió social. El paper de les CCOO. 11 de Setembre de 1998

Presentació de la 1a edició
del Seminari Salvador Seguí
a l'Hotel Majestic,
el 26 de maig de 1999

VOCABULARI DE CORREUS I TELÈGRAFS

admissió - bústia - carta -
destinatari - expedició - franqueig
- gir - horari - imposar - justificant -
lliurament - mutyalitat-negociat-
origen - precinte - quadrar -
repartiment - segell - tèlex - unitat -
valisa - xec - zona -

BANCA I ESTALVI

Amb la col·laboració de
GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Cultura
Direcció General de Política Lingüística

INSTITUT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
CONSEJO GENERAL NACIONAL DE CATALUNYA

LÈXIC
RELACIONS LABORALS
SERVEI DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE LA CONG

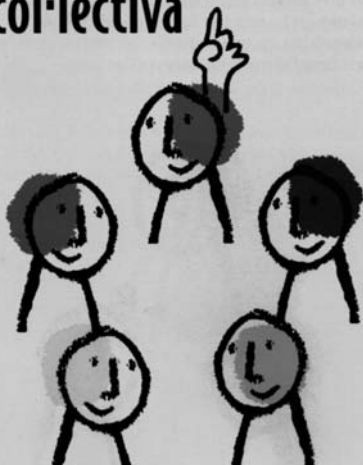
Materials elaborats pel
Servei Lingüístic de CCOO
de Catalunya per a la
promoció de l'ús del català
(1989-2007)

La llengua també és femenina

El català, la llengua de la negociació col·lectiva

في اللغة الكتالانية
انت ستكون الراجح!

EN CATALÀ
TU HI GUANYES

EN CATALAN
TU CASTIGI

EN CATALAN
VOUS Y GAGNEZ

懂得加泰罗尼亚文

你将获得更多!

На каталонском
ты выиграешь.

Campanya pública d'adhesió: Estadi Olímpic Lluís Companys (2000)

Ofrena floral al monument de Rafael de Casanova (2004)

Manifest 11 Setembre de 2007

COMPLIR L'ESTATUT I MILLORAR EL BENESTAR SOCIAL

En la celebració de la Diada Nacional d'enguany, Comissions Obreres manifesta que cal afermar la nostra identitat nacional a partir de la millora dels drets socials i del benestar dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya.

Per això és necessari que el creixement econòmic vagi acompanyat d'una redistribució més equitativa i justa de la riquesa i que s'avanci en les polítiques socials. En aquest sentit s'ha d'invertir la tendència actual a una pèrdua progressiva de pes dels salaris en la distribució de la renda.

Calen més i millors serveis públics, urgeix l'aprovació de la Llei de serveis socials i s'han d'aportar els recursos suficients per al desplegament efectiu de la Llei d'atenció a les persones amb dependència.

És necessari que el Pacte Nacional per a l'Educació avanci més decididament en el desenvolupament del servei públic educatiu i que els centres públics i concertats tinguin els mateixos drets i deures.

És imprescindible una reforma en profunditat de la formació professional si volem que la nostra economia competeixi en valor afegit i amb una ocupació de qualitat i no sobre la base dels baixos costos laborals i la precarietat en el treball.

És urgent l'aprovació de la Llei pel dret a l'habitatge, que permeti avançar en la consecució d'un parc d'habitatges públics suficient (de compra i de lloguer) i consolidar l'habitatge com un dret i no com una mercaderia.

És necessària també una fiscalitat amb una orientació més progressista que proporcioni els recursos suficients per garantir uns serveis públics de qualitat i on pagui més qui més té. En aquest sentit, s'ha de mantenir un impost com el de successions i donacions, previst per afavorir la redistribució de la riquesa, que no pot perdre progressivitat.

Aquestes i d'altres qüestions depenen lògicament de l'acció de govern però també tenen a veure amb el nivell de competències i recursos per desenvolupar-les. I en aquest aspecte el nou Estatut és un instrument que ha de contribuir-hi positivament.

En relació amb l'Estatut, Comissions Obreres planteja, en primer lloc, que es respecti la voluntat del poble de Catalunya expressada en el referèndum i que el text aprovat es compleixi i es desenvolupi de forma diligent per fer efectiva la millora de l'autogovern.

En el seu desplegament, CCOO demana que es doni prioritats als temes que tenen a veure amb els drets de les persones i que afecten la millora de les seves condicions de vida i treball. En aquest sentit, cal complir el capítol dels drets i deures de l'Estatut i agilitzar els traspasos de competències sobre els temes d'immigració, Inspecció de Treball i els que tenen relació amb la mobilitat de les persones, com és el cas del trens de rodalies i els aeroports.

D'altra banda, CCOO considera que s'han de complir les previsions

d'inversions públiques per part de l'Estat que figuren en el nou Estatut per tal de poder superar el dèficit d'infraestructures que pateix Catalunya.

En un altre ordre de coses, cal que es reconegui l'aportació positiva de la població immigrada al creixement de l'economia catalana, se n'han de garantir els drets —entre els quals, el dret de vot— per contribuir a la seva integració en la societat d'acollida i s'ha d'avançar cap a una societat en què els valors de la diversitat es considerin com un valor positiu.

Des de CCOO ens refermem en la necessitat que totes les persones residents a Catalunya tinguin garantit el seu dret al coneixement i a l'ús de les dues llengües oficials. Cal recordar, però, que encara avui el català es troba en una situació de clara inferioritat respecte del castellà en molts àmbits socials i que calen actuacions decidides per garantir-ne la presència.

Per això cal reconèixer el paper positiu que ha tingut el model d'immersió lingüística dut a terme per l'escola, que ha facilitat el coneixement de la llengua catalana a amplis sectors de la societat. La nova realitat de la societat catalana, amb el fenomen de la immigració, reforça el paper fonamental de l'escola en la promoció del coneixement del català, però també posa en evidència la necessitat de dotar-la dels recursos adients per fer front a aquest nou reptes.

Setembre de 2007

1. Negociació col·lectiva de Catalunya. Estructura i articulació

La CONC aposta de manera ferma per aprofundir i generalitzar els convenis col·lectius de Catalunya

Per avançar en el marc català de relacions sociolaborals en el terreny de la negociació col·lectiva, hem de tenir molt present quin és el paper que té la negociació col·lectiva en les nostres societats.

- Canalitza la intervenció col·lectiva dels treballadors en la regulació de les nostres condicions de treball i de vida. En aquest sentit són el principal instrument de solidaritat de què disposem els treballadors.
- Ha de ser un instrument útil de les empreses per governar i gestionar els recursos humans. I en aquest sentit ha de poder donar resposta a les necessitats productives i organitzatives de les empreses.
- És també un factor econòmic de primera magnitud, en la mesura que actua com a mecanisme d'intervenció i regulació d'un àmbit de les relacions econòmiques.

L'estructura i l'articulació de la negociació col·lectiva han de tenir molt present, doncs, quina és la realitat econòmica en la qual aquesta actua, han de garantir l'exercici de la solidaritat entre els treballadors i han de possibilitar espais de participació molt propers a la gent. La proposta de la CONC per avançar i reforçar els convenis col·lectius de Catalunya va en aquesta direcció i té aquests tres objectius.

Uns convenis col·lectius de Catalunya que pretenen englobar els treballadors que avui tenen convenis provincials, aquells que tenen convenis d'empresa, però sense cap vinculació a un conveni general, i a tots els que no tenen cap conveni. L'exemple més proper el tenim en el recentment signat Conveni general del comerç de Catalunya, que inicialment s'aplica als treballadors sense conveni, però que neix amb la voluntat d'anar incorporant els convenis col·lectius provincials

actualment existents i ser el punt de referència de la regulació contractual de totes les empreses amb convenis o pactes propis.

La generalització dels convenis col·lectius de Catalunya no es planteja com a contraposada als convenis d'àmbit estatal, sinó amb una clara voluntat d'articulació.

Aquesta articulació de la negociació col·lectiva, que sempre ha defensat CCOO de Catalunya, té en els convenis generals l'expressió del compromís de solidaritat entre treballadors de tot l'Estat, també entre grans empreses i PIMES, i entre treballadors amb conveni propi i els que no en tenen.

Els convenis col·lectius de Catalunya poden tenir en molts sectors econòmics —especialment dels serveis— aquesta funció d'agregar voluntat i interessos i expressar la solidaritat que tenen els convenis generals. I també poden en altres sectors ser l'espai en què es desenvolupin i es concretin les regulacions dels convenis estatals. En una economia com la nostra, amb una forta proliferació de PIMES, l'articulació en l'àmbit empresarial d'un conveni general s'ha de poder fer en alguns sectors a través dels convenis de Catalunya.

La potenciació dels convenis de Catalunya i la seva articulació amb altres àmbits han rebut recentment una forta empenta per part del Tribunal Suprem. Després del recurs interposat contra el Conveni estatal de la fusta i de la impugnació feta per la CONC contra el Conveni estatal d'aparcaments, la sentència del Tribunal Suprem en interpretar l'art. 83 de l'Estatut dels treballadors garanteix plenament a les organitzacions sindicals i empresarials catalanes poder afrontar amb seguretat jurídica la generalització dels convenis col·lectius de Catalunya.

Avui, però, la posició de la patronal i l'empresariat català ens dificulta avançar en aquesta direcció, en la mesura que pretenen fer de l'esmicolament de la negociació col·lectiva i de l'autarquia dels àmbits de negociació un factor de competitivitat per la via dels menors costos salarials en les comarques de l'interior de Catalunya. Aquest factor està

fent que les estratègies inversores i competitives de moltes empreses i sectors, basades en els menors costos salarials, dificultin la modernització de les seves estructures productives i especialitzin algunes comarques en sectors productius molt madurs i amb poca viabilitat de futur.

Potser per aquesta implicació de caire econòmic, forces polítiques que són molt bel·ligerants en altres aspectes de la nostra realitat nacional li presten tan poca atenció. I això explicaria l'escàs compromís del Govern català amb aquest objectiu.

L'impuls dels convenis col·lectius de Catalunya respon, doncs, a una doble necessitat. Per un costat, ser l'espai en què els treballadors agrupem els nostres interessos comuns i concretem el compromís de solidaritat que la negociació i el sindicalisme expressen. Per l'altre, és un factor d'eficiència econòmica de primer ordre, atès que el manteniment de l'actual estructura autarquitzada i balcanitzada de negociació col·lectiva afecta l'eficiència de les empreses i l'economia catalanes. En definitiva, és una manera —la nostra— d'entendre la construcció social i nacional de Catalunya.

2. Intervenció en les polítiques d'ocupació

Malgrat la millora dels indicadors d'atur, que es concreta en una reducció del nombre de persones aturades registrades a l'INEM, els baixos nivells d'ocupació de Catalunya i la forta precarietat de determinats sectors productius i de persones treballadores continuen sent el principal problema social i nacional del nostre país.

La baixa taxa d'ocupació, especialment entre les dones, que té Catalunya i el seu diferencial amb les regions europees més avançades és l'expressió de l'insuficient desenvolupament social i econòmic del nostre país.

I l'alt nivell de precarietat és la conseqüència d'una equivocada aposta per fer de la temporalitat sense límits, de les ETT i de les hores extres els principals instruments de competitivitat de les empreses.

Cal, però, destacar que, com passa amb els cicles econòmics, l'evolució de la població ocupada de Catalunya i els nivells de temporalitat són substancialment diferents dels d'altres regions econòmiques espanyoles. Hi ha un major creixement de l'ocupació i una reducció molt més significativa dels nivells de temporalitat a Catalunya, que ha passat del 35% el gener de 1996 al 28% a finals de 1998.

En l'actual procés de construcció de la UE, a partir de la unitat econòmica i monetària, és més que probable que es vagi consolidant un escenari complex, en què convisquin una dinàmica de major harmonització entre tots els països i, alhora, un comportament diferenciat entre les regions econòmiques. Un dels seus efectes és el que s'ha anomenat com a crisis asimètriques. Un índex de les conseqüències que pot comportar aquest desajust entre un procés d'harmonització, amb majors competències en els àmbits europeus, i diferències significatives entre països i regions, l'estem vivint en aquests moments en relació amb la política monetària del Banc Central Europeu per incentivar el consum i la inversió en els països centrals de la UE, i l'impacte negatiu que la reducció dels tipus d'interès pot tenir en economies com la catalana, amb nivells molt importants d'inflació (2,7% davant el 2,4% espanyol i l'1% de la UE).

Aquesta nova realitat emergent ens obliga al sindicalisme confederal català a treballar en la línia d'exigir un esforç en el procés d'harmonització de les polítiques fiscals i socials de la UE i, alhora, en la configuració concertada d'estratègies socials i econòmiques adequades a la realitat de Catalunya.

El pacte per l'ocupació impulsat per la CONC i signat ara fa un any s'inclou en aquesta dinàmica.

La novetat dels propers anys en polítiques d'ocupació pot ser determinada per la convivència de dues realitats aparentment —només en aparença— contradictòries: el manteniment d'importants bosses d'atur i precarietat de llarga durada i, alhora, l'escassetat de mà d'obra per cobrir determinats llocs de treball amb certs nivells de qualificació.

El que ja és més que un indici, del qual tenim dades certes, té algunes explicacions. La crisi dels anys vuitanta i noranta ha tingut un fort impacte en col·lectius de persones i de famílies, que han patit la seva expulsió del mercat de treball i alhora han entrat en processos de segregació laboral i en ocasions social, del qual l'educació és un factor clau. Persones que en edats avançades han perdut la seva feina corren el risc de perdre la seva qualificació professional i de retruc qualsevol possibilitat de tornar a treballar. Joves que viuen circumstàncies familiars i socials que els dificulten l'accés a l'educació bàsica són candidats segurs a l'atur i a la precarietat.

La reacció d'alguns sectors empresarials, com la CECOT, és il·lustrativa d'una mentalitat de curta volada. Com a alternativa proposen la "importació" de mà d'obra qualificada dels països de l'Est, deixant al descobert que el seu objectiu no és una tasca de cooperació internacional, sinó d'incidir en el "mercat de treball", en el sentit més literal del terme, per donar satisfacció a les necessitats de les empreses, sense que això comporti un increment de salaris. A més, amb aquest tipus de propostes pretenen eludir els problemes de fons, que no són altres que els profunds dèficits del nostre sistema educatiu, en la seva etapa bàsica i les insuficiències del nostre model de formació ocupacional.

La novetat és que aquesta injustícia social, amb la qual ens ha tocat conviure en els darrers 20 anys, comença a ser percebuda per sectors econòmics influents com un veritable coll d'ampolla del desenvolupament econòmic de Catalunya.

Avançar en el marc català de relacions sociolaborals en polítiques d'ocupació passa avui per:

- Consolidar un espai d'interlocució permanent entre organitzacions sindicals i empresarials i administracions públiques catalanes —amb una forta presència municipal— que tinguin com a objectiu discutir, acordar i consensuar les estratègies de l'economia catalana en el marc de la UE.
- Donar prioritat a les inversions educatives i especialment a aquelles que tinguin com a objectiu acabar o reduir els riscos de marginació de sectors i col·lectius socials. Això comporta generalitzar l'etapa educativa de zero a tres anys com a primer esglaó de la funció de socialització que comporta l'educació. I universalitzar i garantir el finançament dels projectes educatius que permetin la transició al treball amb dignitat dels joves amb dificultats en la seva formació bàsica.
- Reformar en profunditat el funcionament i la gestió de tots els àmbits de la formació professional —reglada, ocupacional i contínua—, a partir de la configuració d'instruments que permetin la detecció de les necessitats de mercat de treball i formatives de la nostra societat, de manera general i també descentralitzada. I de la gestió consorciada i integral de tots els àmbits formatius ocupacionals. Això comporta la transferència de la gestió de la formació contínua (FORCEM) a Catalunya —que no vol dir al Govern català— i la transformació radical del nostre sistema de formació ocupacional, que en el futur ha d'englobar els recursos de la formació contínua dels treballadors i la de les persones aturades.

3. Polítiques socials

L'experiència d'aquests darrers anys posa de manifest que l'àmbit de les polítiques socials —educatives, sanitàries, d'habitatge, socials, adreçades a la immigració— és aquell en què la concreció del Marc català de relacions sociolaborals té més dificultats per avançar.

Cal destacar que estem parlant de sectors i serveis en què les institucions catalanes tenen un major nivell competencial. Ens referim a àmbits en què les competències són plenes —incloent-hi fins i tot les legislatives—, com el de l'assistència social; o altres com el de la sanitat i l'educació, en què el nivell competencial només està condicionat per la normativa bàsica de l'Estat.

Analitzar en detall l'evolució d'aquests 18 anys —des que el 1981 varen començar a produir-se les primeres transferències— és un bon exercici per entendre que el nivell de desenvolupament del Marc català de relacions sociolaborals depèn de més factors que únicament del nivell competencial de les institucions catalanes.

Les variables que hi intervenen són diverses:

- L'existència d'organitzacions sindicals i empresarials, d'agents econòmics i socials amb personalitat pròpia i amb la voluntat d'exercir aquesta tasca i de desenvolupar les experiències de concertació social.
- El grau de desenvolupament i d'aprofitament del nivell de competències assolides per part del Govern català.
- I, molt especialment, la concepció política i la voluntat o no de fer de la concertació social un instrument d'intervenció en les polítiques socials.

Sembla força evident que una actitud política poc agosarada en l'exercici de les competències i unes concepcions que no entenen ni valoren el paper de la concertació en el desenvolupament de les polítiques socials han estat els factors determinants dels pocs avanços produïts en aquest terreny. I això malgrat que les experiències, quan s'han produït, tenen bons resultats —acords en matèria educativa, impulsats des de la reivindicació laboral i professional dels sindicats, Llei de salari social o acords d'habitatge social de 1991.

És aquest, doncs, l'espai en què cal fer més esforços si no volem que es converteixi en el veritable coll d'ampolla del desenvolupament econòmic i social de Catalunya i també de la consolidació del Marc català de relacions sociolaborals.

Dèiem en un altre apartat d'aquest document que les mancances del sistema educatiu i les dificultats formatives d'alguns col·lectius de persones poden convertir-se a curt termini en un obstacle al desenvolupament del nostre país. I d'això es desprèn la necessitat de concertar les polítiques educatives i formatives. Afegim ara que el mateix pot dir-se d'altres àmbits de la política social que cal fer a Catalunya.

Avui, la manca de política d'habitatge social del Govern català i de la major part d'ajuntaments comporta conseqüències socials i econòmiques de primera magnitud. Dificulta la plena autonomia personal de molta gent jove i indirectament el creixement de la població, cosa que pot acabar sent un veritable tap del desenvolupament. Però, a més, en expulsar molts treballadors de la seva ciutat o poble, s'incrementa de manera irracional la mobilitat obligada per raons laborals de les persones, i com a conseqüència provoca un increment de la jornada laboral obligada dels treballadors —aquella que es necessita per complir la jornada efectiva— i genera una saturació en l'ús de les diverses formes de transport.

La incorporació plena i amb igualtat de drets de la dona al treball productiu requereix, a més de canvis culturals i legislatius, la posada en marxa d'una sèrie d'infraestructures socials —serveis d'atenció als nens i a les persones grans, entre d'altres—, sense la qual no serà possible consolidar aquesta conquesta de civilització.

El mateix podem dir de la necessitat de disposar d'una política de recepció de les persones immigrants que s'incorporen al nostre mercat de treball. En el futur la necessitat de contractació de persones que provenen d'altres països pot anar en augment. I això, a més d'una reforma radical de la Llei d'estrangeria, que correspon fer al Parlament espanyol, requereix polítiques socials actives que permetin la seva

incorporació amb igualtat de drets. Adoptar una política en relació amb la immigració no és només regular els fluxos d'entrada i les formes de contractació; és necessari preveure els entorns familiars de les persones i les seves necessitats educatives, culturals, sanitàries, d'habitatge i socials.

Aquests són només alguns exemples del que caldria fer en aquest terreny. Es tracta de drets socials de primer ordre. Però, a més, són avui necessitats del conjunt de la societat catalana per encarar un desenvolupament socialment sostenible.

I en la mesura que el nostre salari el disputem a les empreses, però el poder adquisitiu el defensem en la societat, avui aprofundir el Marc català de relacions sociolaborals en el terreny de les polítiques socials és una prioritat sindical.

4. Ampliació del marc competencial en matèries sociolaborals

Quan al juliol de 1991, preparant els debats del V Congrés de la CONC, vàrem elaborar una proposta per reforçar el Marc català de relacions sociolaborals, una part d'aquesta proposta contenia l'exigència de noves competències.

Avui, una part significativa d'aquells plantejaments s'ha obert pas. Bé per la via de la concertació social, que ens ha permès aprovar unes polítiques de suport a la creació d'ocupació —com s'ha fet en el Pacte per l'ocupació de Catalunya—, o la creació de mecanismes d'intervenció de les parts socials —com el Tribunal Laboral de Catalunya, que a hores d'ara ja ha intervingut en 2.000 conflictes—; o per la via d'aprofitar el marc normatiu del qual disposen les institucions catalanes —aprovació de la Llei d'universalització del salari social—, i també, per la via d'ampliar el marc competencial —transferència i competències en temes d'ocupació i formació.

Resten, però, dos grans espais d'intervenció sociolaboral en què no s'ha produït l'adaptació dels nivells competencials a la realitat econòmica i social de Catalunya. Em refereixo a la gestió de les funcions de la Inspecció de Treball i als mecanismes de govern dels recursos públics vinculats a polítiques de formació contínua —FORCEM— o prevenció de riscos laborals —Fundació de la Llei de Prevenció.

Aprofundir el marc català de relacions sociolaborals passa per culminar el procés de descentralització de la gestió consorciada de la Inspecció de Treball, que tot just ha començat fa uns quants mesos amb la signatura d'un protocol entre el Ministeri i la Conselleria de Treball. I també per acordar una altra forma d'utilització dels recursos econòmics adreçats a la formació contínua i a la prevenció de riscos laborals, que permeti apropar-los a les necessitats i a la realitat econòmica i laboral de Catalunya. A més, hauria de garantir que les funcions de planificació i ordenació de prioritats i la distribució sectorial o territorial de recursos per les actuacions formatives i preventives es fa en un espai de concertació estatal, i alhora que la gestió dels recursos adreçats a empreses i sectors econòmics de Catalunya és responsabilitat dels agents econòmics i socials i les institucions de Catalunya.

5. Fiscalitat i finançament de les administracions públiques

L'assumpció de noves competències, l'ampliació de la cobertura de les prestacions socials, requereix, sens dubte, un finançament adequat.

Finançament que depèn del sistema de finançament de les comunitats autònomes, i, també, de la suficiència del nostre sistema fiscal.

Fiscalitat forta i reforma del model de finançament de les comunitats autònomes són els pilars econòmics sobre els quals se sustenten les propostes que omplen de contingut el Marc català de relacions sociolaborals.

L'estructura institucional construïda als anys vuitanta, malgrat les modificacions introduïdes en els darrers anys pel PSOE i el PP en successius processos de negociació política amb CiU, té efectes perversos per al conjunt d'administracions i ciutadans. El monopoli pràcticament absolut de les competències de recaptació tributària en l'Administració central de l'Estat i la manca de competències de les comunitats autònomes ha esdevingut incompatible amb el procés de forta descentralització política de l'Estat, en benefici de les comunitats autònomes. L'actual esquizofrènia que patim els ciutadans per la divisió de funcions que percebem entre els poders públics esdevé un factor de desestabilització política permanent. Així, mentre els poders públics autonòmics apareixen davant de la ciutadania com el proveïdor d'una bona part dels serveis a les persones i molt en especial d'aquells que tenen un impacte més directe en les condicions de vida —la sanitat, l'ensenyament, els serveis socials, l'habitatge—, les funcions recaptadores apareixen com a responsabilitat pràcticament exclusiva dels poders públics de l'Estat central.

Aquesta no-correlació entre gestió dels recursos i gestió dels serveis i de les prestacions ha esdevingut en el temps un factor determinant en l'aparició de patologies polítiques significatives en la percepció de tres conceptes bàsics: la coresponsabilitat, l'esforç fiscal i la solidaritat.

En aquest sentit, les comunitats autònomes esdevenen davant dels ciutadans —a diferència de les altres administracions, com la central i la local— poders irresponsables. O, dit d'una altra manera, les comunitats autònomes no apareixen com a responsables de la gestió de la recaptació dels recursos necessaris per fer viable la prestació dels serveis a la ciutadania.

En el terreny de l'esforç fiscal, tampoc s'estableix cap relació entre les prestacions que reben els ciutadans —especialment aquelles que superen els nivells bàsics i universals— i el seu esforç fiscal. Una evidència del que diem la tenim en la poca, per no dir nul·la, utilització de les possibilitats normatives de les comunitats autònomes. Ni l'establiment de recàrrecs en l'IRPF ni la capacitat normativa en el tram

del 15% han estat utilitzats per les comunitats autònomes, ni tan sols quan es tracta de finançar els increments de les prestacions socials als seus ciutadans. I quan aquest increment de les prestacions s'ha fet en alguna comunitat autònoma, no es fa cap tasca pedagògica per explicar la relació entre les noves prestacions i l'esforç fiscal dels ciutadans. És el cas de la instauració en algunes comunitats autònomes com Catalunya de les rendes d'inserció (salari social), o el més recent del finançament per la Junta d'Andalusia d'una part de la despesa farmacèutica —la derivada de la “medicamentada”— o el complement de les pensions no contributives. En cap d'aquestes situacions els ciutadans d'aquestes comunitats autònomes han percebut un major esforç fiscal i sí en canvi un acte polític discrecional per part del seu govern autonòmic que apareix com a millora dels seus drets.

El model actual, la manca d'identificació entre ingressos i despeses i, especialment, la manca de transparència —avui l'Agència Tributària no fa públiques les dades de recaptació descentralitzades territorialment, més enllà de les bases líquides de l'IRPF— provoquen també un fort socavament de la legitimitat social de la solidaritat, que tot sistema fiscal progressiu ha de contenir.

Un cop molt avançat el procés de descentralització política de l'Estat, es fa necessari construir un nou marc institucional que faci més evident la necessitat de conjugar per part de totes les administracions amb competències pròpies els criteris de coresponsabilitat, esforç fiscal i solidaritat.

Un model vàlid per a tota la realitat institucional espanyola, que no necessàriament vol dir uniforme, i que ha de dependre de la voluntat i la capacitat d'autogovern que tingui cada comunitat.

A Catalunya, amb un nivell molt significatiu de competències, l'actual mecanisme de finançament, fruit de successius acords polítics conjunturals, com els de la sanitat o els dels mossos d'esquadra, ha esdevingut obsolet i és una font de desresponsabilitat política permanent. En l'origen d'aquest fracàs es troben decisions polítiques de

primera magnitud, que són responsabilitat dels diferents governs espanyols, però també del Govern català. Em refereixo a la no-acceptació en l'Estatut d'autonomia de Catalunya del sistema de concert econòmic, a la recepció de les competències a partir del sistema de valoracions del cost dels serveis que està en l'origen d'una bona part dels dèficits de finançament, o la més recent de basar la participació de Catalunya en la recaptació de l'Estat en un sol impost —el de la renda—, que, com després s'ha demostrat, és molt sensible a la marxa de l'economia i a més està en el centre de totes les estratègies desfiscalitzadores posades en marxa des de 1993 pels governs successius.

L'assumpció per part del Govern català de totes les competències de gestió tributària i la transferència de la capacitat normativa sobre trams significatius de la imposició directa i indirecta atorgaria als poders públics catalans una responsabilitat sobre la política tributària equivalent al nivell de competències gestionades. La base d'aquest acord o concert està en el pacte dels trams que gestionaria cada administració i requeriria un acord previ que tanqui els marcs competencials de cada administració, per atorgar estabilitat al sistema de finançament. Un altre component significatiu de l'Acord de concert és el nivell de transferències que en concepte de solidaritat interpersonal i interterritorial assumeix la societat catalana. És més que probable que amb un model de finançament que comporti la capacitat de recaptació i normativa compartida, el suport o la legitimitat social de la solidaritat fos més important. Dit en altres paraules, el reconeixement de la capacitat tributària del Govern català té com a contrapartida política el reconeixement d'un nivell significatiu de transferències solidàries.

Cal afegir que l'eficiència del sistema, davant dels riscos de frau o elusió fiscal que s'incrementen amb l'euro i la globalització econòmica, requereix un potent instrument tributari. En aquest sentit, s'ha de buscar una forma d'actuació consorciada per part de l'Agència Tributària que, sense suposar una pèrdua de poder polític del Govern català, impedeixi un esmicolament territorial de l'Agència.

Un nou model de finançament que doni més capacitat d'autogovern a les administracions catalanes ha d'anar acompanyat d'un procés d'harmonització fiscal a escala europea, per impedir que l'harmonització es faci per la via competitiva entre estat i/o regions. En cas contrari, ens podríem trobar amb l'efecte indesitjable que la transferència de poders es fes en benefici del mercat i de l'economia privada i en detriment de la capacitat dels poders polítics per regular la realitat fiscal de les societats.

Barcelona, 25 de maig de 1999

4.2.3. Deu iniciatives per al desenvolupament del marc català de relacions sociolaborals.

Comissió Executiva de CCOO de Catalunya (1999)

Catalunya lluita pel desenvolupament del Marc català de relacions sociolaborals com un àmbit d'identitat nacional ple de drets socials i laborals concrets per a les persones. La negociació col·lectiva és un instrument de primera magnitud per a aquest objectiu.

El proper any 2000 serà un any important en la renovació dels convenis col·lectius de Catalunya, ja que més de 800.000 treballadors estaran afectats per la propera negociació col·lectiva. També serà important per als sectors econòmics que renovaran els seus convenis, entre ells: el conjunt del metall i metalgràfiques; convenis tan importants com SEAT, Braun o Sony; els empleats públics de Catalunya, i desenes dels ajuntaments més importants, com l'Ajuntament de Barcelona; el transport de viatgers per carretera i Ferrocarrils de la Generalitat; els convenis col·lectius del sector de la neteja; el Conveni del camp de Catalunya; oficines i despatxos de Catalunya i el sector tèxtil.

Per això, CCOO de Catalunya planteja 10 iniciatives per al desenvolupament del Marc català de relacions sociolaborals:

1. Estendre la protecció de la negociació col·lectiva a totes les persones i les comarques del nostre país

Per tal de possibilitar l'exercici efectiu de tots els drets laborals i socials als treballadors i treballadores de Catalunya. Actualment més de 80.000 treballadors i treballadores no tenen conveni col·lectiu d'aplicació en sectors com l'alimentació, la indústria de l'aigua, tot l'àmbit de la pesca de la costa catalana, les clíniques veterinàries, les notaries, l'educació social, l'educació especial, etc. I de forma molt significativa a Lleida, Girona i Tarragona.

2. Desenvolupar els convenis col·lectius de Catalunya

Els convenis col·lectius de Catalunya han de ser els eixos vertebradors del Marc català de relacions laborals, elements de correcció dels desequilibris i les desigualtats territorials en el nostre país i instruments reguladors de les problemàtiques pròpies de la nostra realitat social i econòmica. CCOO de Catalunya es proposa com a objectius emblemàtics la consecució del Conveni col·lectiu de Catalunya de la construcció i el Conveni col·lectiu de Catalunya de la indústria siderometal·lúrgica, però també convenis en altres àmbits, com oficines de farmàcia, autoescoles, transports de viatgers per carretera, sectors d'alimentació, etc.

3. Renovar el II Conveni col·lectiu de les empreses de treball temporal de Catalunya

Amb l'objectiu de continuar sent —com hem estat— avançats en la conquesta de la igualtat i la dignitat dels treballadors i treballadores d'ETT. Per aconseguir que el nostre conveni marqui el camí cap a una veritable reforma en profunditat del model de les ETT en el proper debat europeu.

4. Aconseguir el ple dret a la negociació col·lectiva en l'Administració pública

Plena llibertat de negociació col·lectiva per a l'Administració pública a Catalunya, amb una política salarial que millori el poder adquisitiu dels empleats públics de la Generalitat i de les administracions locals de Catalunya, i recomponent la injustícia del deteriorament salarial que han sofert en els darrers anys. Proposem un acord marc per a les 35 hores en les administracions de Catalunya, per a l'Administració local i l'autonòmica, que permeti, a més d'una reorganització i una millora dels serveis a la ciutadania, la reducció del temps de treball i la creació de nous llocs de treball.

5. Constituir la Fundació Catalana per a la Seguretat i la Salut Laboral

Proposem la constitució de la Fundació Catalana per a la Seguretat i la Salut Laboral, com a organisme de concertació social per al desenvolupament de polítiques de prevenció de riscos laborals, finançat per la Generalitat de Catalunya amb una dotació anual de 1.500 milions, i el suport efectiu a l'Acord bàsic de seguretat i salut (ABSS), que facin front als alarmants nivells de sinistralitat laboral de Catalunya i superin la passada política "abstencionista" de la Generalitat.

6. Desenvolupar el Tribunal Laboral de Catalunya

El desenvolupament del Tribunal Laboral de Catalunya com a element central del sistema extrajudicial de solució de conflictes a Catalunya, a través d'una descentralització territorial i sectorial efectiva, que, amb una revitalització generalitzada de les comissions paritàries dels convenis col·lectius sectorials, conformen un potent sistema de relacions laborals construït bàsicament sobre l'autonomia col·lectiva i la capacitat de negociació de sindicats i patronals, per orientar les transformacions del món del treball de Catalunya en el proper segle.

7. Generalitzar nous drets sindicals en la utilització de les noves tecnologies de la informació

CCOO proposarem la generalització de nous drets sindicals vinculats a la utilització de les noves tecnologies de la informació i la comunicació a les empreses.

8. Generalitzar i estendre la previsió social complementària a Catalunya

La generalització i l'extensió de la previsió social complementària a Catalunya, a través de la negociació col·lectiva, sectorial i d'empresa, de nous acords de constitució de fons de pensions, que signifiquen també una oportunitat d'igualtat per als treballadors i treballadores de la petita i la mitjana empresa de Catalunya.

9. Constituir comissions per a la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació

Convertir els propers convenis col·lectius en veritables instruments reguladors de la igualtat d'oportunitats efectiva per a la dona, amb la constitució de comissions per a la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació, per fer de Catalunya un país d'avantguarda en la lluita contra la desigualtat de gènere en tots els terrenys. Proposem, com a conclusió del projecte sindical europeu AFRONTAR, un acord interprofessional a Catalunya, amb les organitzacions patronals, perquè, juntament amb els mateixos convenis col·lectius sectorials i d'empresa es creïn les condicions per eradicar del món del treball les conductes de l'assetjament sexual, a través de sistemes desjudicialitzats de recomposició de les situacions que afecten la dignitat i la vida laboral de la dona, i el desenvolupament d'una nova cultura preventiva d'igualtat i no-discriminació en els centres de treball.

10. Garantir l'increment, la recuperació i la millora del poder adquisitiu i aconseguir l'establiment del salari mínim garantit de Catalunya

Una política sindical salarial que garanteixi l'increment, la recuperació i la millora del poder adquisitiu dels salaris reals amb el referent del 3%; amb la generalització de les clàusules de revisió i garantia salarial davant l'evolució de la inflació i l'exigència de polítiques de govern concretes per part de la Generalitat de Catalunya que ataquin l'arrel del rebrot inflacionari que les seves pròpies polítiques de privatització de serveis socials, sanitat i ensenyament han generat. En aquest moment, el 31% dels treballadors de Catalunya no tenen clàusules de revisió salarial —421.000—, i entre els que en tenen no és una garantia total per a 547.000.

CCOO de Catalunya construirà les polítiques reivindicatives salarials tenint, també, en consideració la situació objectiva de baixos salaris d'alguns sectors de l'activitat econòmica, alguns d'emergents, altres de tradicionals. Com a exemples hi ha el personal d'estructura d'ETT, per al

qual reivindicuem un increment mínim del 5%, o el sector de les treballadores de neteja, per a les quals exigim també un 5%.

Amb l'objectiu d'aconseguir una millora significativa dels nivells salarials per a les situacions de baixos salaris i per als treballadors i treballadores sense conveni, regulats solament pel salari mínim interprofessional, CCOO de Catalunya proposa l'establiment del SALARI MÍNIM GARANTIT DE CATALUNYA, producte d'un nou acord interprofessional a Catalunya, que contribueixi a corregir importants i injustos desequilibris salarials entre sectors d'activitat i desequilibris territorials, dins fins i tot d'un mateix sector econòmic. El salari mínim garantit de Catalunya ha d'equivaler —seguint diverses orientacions de política social europea— al 70% del salari mitjà pactat en conveni col·lectiu a Catalunya, i, prenent com a referent els grups professionals, temps de sector i les retribucions bàsiques en jornada ordinària, resulta en 105.000 ptes. mensuals.

Avui és possible, a Catalunya, una millora important de les condicions econòmiques de les persones que treballen, fent-les també beneficiàries de l'important creixement econòmic i de productivitat del nostre país, i generar un moviment de creació de nous llocs de treball i de promoció de l'estabilitat laboral, amb un renovat desenvolupament del Pacte per a l'ocupació a Catalunya.

Barcelona, novembre de 1999

4.3. Estatut d'autonomia de Catalunya

4.3.1. Sí a l'Estatut (1979)

CCOO llama a todos los trabajadores a votar:
¡Sí al Estatut!

¿Qué es el Estatut?

El Estatuto de Autonomía supone la consecución del autogobierno para Catalunya y es un instrumento que permitirá poner en marcha la reconstrucción nacional por una vía de progreso.

¿Por qué interesa a todos los trabajadores el Estatut?

Porque el Estatut configura un nuevo marco político en donde la lucha por la igualdad de derechos y obligaciones de todas las personas que viven y trabajan en Catalunya podrá desarrollarse en mejores condiciones.

Con el Estatut se abre también una vía para superar marginaciones por motivo de procedencia y cultura impulsando la integración política y social de los trabajadores venidos de otras tierras en una Catalunya solidaria y respetuosa con las aportaciones y los rasgos culturales de todos los que en ella viven.

¿Cuál es la posición de CCOO en la lucha por las libertades nacionales de Catalunya?

Comisiones Obreras, desde su fundación, ha tenido un papel trascendental en la incorporación del movimiento obrero a la lucha por las libertades nacionales de Catalunya. Desde su participación como cofundadora de la Asamblea de Catalunya hasta su masiva presencia en las manifestaciones del 11 de Septiembre, CCOO ha luchado en todo momento, sin regatear ningún esfuerzo, por la creación de una sola clase

obrera y un solo pueblo en Catalunya, solidario y unido con los demás pueblos de España.

¿Por qué el 25 de octubre hay que votar sí?

Porque cuanto mayor sea el apoyo que tenga el Estatut en el referéndum del próximo 25 de octubre, más eficaz será el ejercicio del autogobierno de Catalunya para enfrentarse con éxito a la crisis, solucionar los problemas nacionales, económicos y sociales, y avanzar por el camino de la construcción de una Catalunya democrática, progresista y solidaria.

CCOO, que ha contribuido en buena medida a que el Estatut sea hoy una realidad, llama a todos los trabajadores el próximo 25 de octubre a votar Sí.

**4.3.2. Posició de CCOO de Catalunya davant la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.
Comissió Executiva de CCOO de Catalunya (2003)**

Objectius de la reforma

- La Comissió Obrera Nacional de Catalunya parteix d'un balanç positiu de la Constitució i de l'Estatut, que han permès recuperar les institucions pròpies de Catalunya i desenvolupar el seu autogovern.
- Comissions afirma, no obstant això, que tenim el ple dret, reconegut constitucionalment, a reformar l'Estatut per fer efectiva la voluntat del poble de Catalunya de millorar la capacitat i la qualitat de l'autogovern.
- Aquesta posició és la que tradicionalment ha defensat la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, com a sindicat de classe i nacional, i que es recull en els seus estatuts, en què es declara partidària del «desenvolupament progressiu de la Constitució i l'Estatut d'autonomia, com a forma d'avançar cap a l'exercici del dret d'autodeterminació, per mitjà dels mecanismes establerts en la Constitució per a la seva reforma, tot això en la perspectiva del ple autogovern per a Catalunya i defensant des de CCOO la configuració d'un Estat federal».
- Aquesta reforma és necessària per adequar l'Estatut als profunds canvis socials, econòmics, polítics, culturals i ecològics i a les noves necessitats que s'han produït des de la seva aprovació. Fenòmens com el de la mundialització i el canvi tecnològic, la nova immigració o el procés de construcció europea, justifiquen la necessitat d'assumir noves competències i noves funcions, ja que les decisions que afecten els interessos i els drets dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya han de poder comptar amb la intervenció de la Generalitat. També és necessari que les diverses realitats socials i econòmiques que hi ha a l'Estat puguin tenir un tractament

diferenciat —circumstància que preveu la Constitució— en lloc de ser objecte d'una visió uniformitzadora.

- La manera restrictiva amb què en moltes ocasions s'han interpretat i aplicat la Constitució i l'Estatut per part del Govern central ha limitat el potencial constitucional per ampliar les competències i la capacitat d'autogovern de Catalunya i aprofundir en el reconeixement del caràcter plural i plurinacional de l'Estat espanyol. Igualment, un exercici expansiu de les competències estatals ha retallat i desnaturalitzat molt sovint el contingut de les competències autonòmiques.
- D'altra banda, tampoc no és menys cert que no sempre el Govern de la Generalitat ha desenvolupat i utilitzat plenament les seves pròpies competències.
- Per tot això, per millorar l'autogovern, és necessari, en opinió de CCOO: a) el ple reconeixement de Catalunya com a nació, b) la voluntat política per ampliar les competències estatutàries, i c) donar un impuls a l'acció de govern de la Generalitat.
- També es requereix una adequada articulació entre l'Estat i les comunitats autònomes i la participació de les comunitats en les institucions i en les polítiques estatals. La insuficiència dels mecanismes d'articulació s'ha posat especialment en relleu en tres aspectes: el Senat, les relacions intergovernamentals Estat – comunitats autònomes i les relacions entre comunitats autònomes.
- Per CCOO, la reforma de l'Estatut té com a objectiu avançar nacionalment a partir de l'ampliació dels drets de ciutadania com a garantia de cohesió social i de desenvolupament econòmic.
- És també una oportunitat d'actuar sobre l'estructura administrativa per millorar i fer més eficaç el seu funcionament, racionalitzar-la i adaptar-la a les exigències que demanda la nostra societat des dels principis de proximitat i transparència. La millora de l'autogovern

requereix, així mateix, una reforma de les administracions públiques i l'establiment de l'Estatut de la funció pública catalana.

- També volem més autogovern per potenciar el reequilibri territorial, promoure el desenvolupament sostenible i millorar la participació democràtica i un poder més compartit amb les institucions més properes als ciutadans, com ara els ajuntaments, i amb la ciutadania.
- És una reforma que CCOO preveu des de la plena solidaritat d'interessos del poble de Catalunya amb els altres pobles de l'Estat espanyol.
- En tot cas, Comissions Obreres no vol deixar de reiterar que per construir un país amb futur i una societat més justa, cal en primer lloc establir un nou model socioeconòmic que aposti per l'ocupació de qualitat i els drets socials, i que desterrí la cultura de la precarietat.

Metodologia per a la reforma

- A través dels mecanismes previstos en el marc constitucional i estatutari vigent.
- Buscar el major nivell de consens possible i evitar una instrumentalització partidista de la reforma de l'Estatut.
- En el procés d'elaboració, promoure el debat i la participació activa de la societat civil i de la ciutadania, de manera que s'aconsegueixi un ampli suport social.

Continguts de la reforma

Les modificacions estatutàries s'han de produir en clau d'utilitat per a la gent, d'aquí ve que l'ampliació dels drets i la millora de les condicions de vida i de treball siguin per a CCOO la raó principal de la reforma de l'Estatut.

1. Carta de drets polítics, econòmics, socials i culturals

Incorporar a l'Estatut, en un nou títol, una Carta de drets polítics, econòmics, socials i culturals dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya, que, a més d'actualitzar els drets continguts en la Constitució, inclogui els de la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea i amplii el contingut dels drets sobre els quals la Generalitat té competències.

Entre aquests drets cal destacar:

- L'ocupació estable, segura i amb drets.
- El dret a la formació al llarg de tota la vida.
- La integració laboral de la dona en igualtat de drets.
- L'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació.
- El dret a un habitatge digne.
- El dret a l'educació i la salut.
- La igualtat de drets de ciutadania per a les persones immigrants.
- La protecció contra la pobresa i l'exclusió social i el dret a una renda garantida de ciutadania.
- El dret a la protecció davant de situacions de dependència.
- El dret a uns serveis públics de qualitat.
- Coneixement i ús del català.
- El dret a la qualitat de vida i a la preservació del medi ambient.
- El dret a una mobilitat sostenible.
- El compromís amb la cultura de la pau.
- El dret a la llibertat d'expressió.
- El dret a la participació en les decisions que afecten la vida pública.

2. Desenvolupament del Marc català de relacions sociolaborals

Comissions Obreres defensa l'ampliació de competències de la Generalitat en matèria sociolaboral. Aquesta ampliació de competències, la concertació social i la negociació col·lectiva i els convenis de Catalunya són els tres pilars sobre els quals s'assenta el desenvolupament del Marc català de relacions sociolaborals.

Per això, CCOO planteja l'atribució a la Generalitat de plenes facultats executives en matèria laboral, competència que la Constitució preveu però que no s'ha fet efectiva en diverses matèries com, per exemple, la gestió de les prestacions i dels subsidis per desocupació.

Completar les transferències de la Inspecció de Treball.

Atribució de competències de desenvolupament de la normativa estatal en formació professional i contínua i en polítiques actives.

Major capacitat de decisió en la fixació del calendari laboral de Catalunya, de manera que permeti la inclusió de les festes tradicionals catalanes sense les limitacions actuals.

Plenes competències per constituir un sistema integral de protecció contra la pobresa i l'exclusió social.

En matèria d'immigració, ampliació de competències i atribució de facultats executives per definir els fluxos de treballadors immigrants i la reagrupació familiar. Competència en l'aprovació i la gestió dels plans d'acollida i d'integració basats en la igualtat d'oportunitats, la no-discriminació i el foment de la participació de les persones immigrants en la vida social i política.

Reforçament del paper dels interlocutors socials i de la concertació social.

En matèria de drets laborals, la millor manera d'adequar la legislació a la nostra realitat econòmica i social és, per CCOO, per mitjà del desenvolupament de la negociació col·lectiva i dels convenis de Catalunya.

3. Conversió de la Generalitat en Administració única de Catalunya

L'exercici de les funcions administratives té també una gran importància com a expressió de l'autogovern. La conversió de la Generalitat en

Administració única de Catalunya permetria a la Generalitat reforçar la seva posició com a part de l'Estat i actuar com a Administració ordinària a Catalunya, i possibilitaria la simplificació de les estructures administratives, evitar duplicitats i guanyar, sobretot, en eficiència.

Tot això sense perjudici de la descentralització de competències i funcions cap als municipis, com a institucions més pròximes a la ciutadania, en aplicació del principi de subsidiarietat.

Igualment s'han de produir canvis en el model d'organització territorial de Catalunya, amb una reordenació que tingui com a objectiu aconseguir un millor nivell de prestació de serveis a les persones i una aplicació més eficient dels recursos.

4. Un nou sistema de finançament i una millora de les inversions

Encara que amb la recent legislació s'ha guanyat en autonomia financera i en coresponsabilitat fiscal, no s'ha donat encara una resposta satisfactòria a la necessitat d'atendre de manera justa la suficiència econòmica i l'esforç fiscal. Per això, la reforma de l'Estatut hauria de preveure un nou sistema de finançament, en la línia del concert econòmic, que, des d'una perspectiva solidària, resolgués el desequilibri en relació amb els ingressos per càpita que rep la Generalitat.

D'altra banda, Catalunya té un dèficit d'infraestructures que cal superar amb un esforç inversor tant per part del Govern central com de la Generalitat.

5. Desenvolupament de la democràcia participativa

Promoure la participació ciutadana en l'activitat política. Creació d'instruments de participació directa de la ciutadania incorporant els mecanismes del referèndum i la consulta. Aprovació de la Llei electoral catalana, que, entre les seves novetats, ha d'incloure el dret de vot de les persones immigrants.

6. Participació més activa i directa en la Unió Europea

Institucionalització de la presència i la participació de la Generalitat en la Unió Europea, especialment en totes aquelles matèries que incideixen en l'exercici de les seves competències.

Barcelona, 15 d'octubre de 2003

4.3.3. Un nou Estatut per a una nova societat: Participació i drets socials.

Acte de commemoració de l'11 de Setembre de 2004.

Intervencions de Joan Coscubiela i Joan Saura

I. Intervenció de Joan Coscubiela

Benvinguts tots en aquest inici del curs sindical, que a CCOO comença, com sempre, amb els actes de l'11 de Setembre i amb el treball del Seminari Salvador Seguí.

Era evident, a l'hora d'organitzar la sessió d'enguany del Seminari, que hi havia un tema clau per CCOO: aprofitar aquesta circumstància per situar amb molta força les nostres opinions sobre la reforma del nou Estatut d'autonomia per a Catalunya.

Som molts els qui estem convençuts que la reforma de l'Estatut centrarà una bona part de l'interès mediàtic i polític dels propers mesos, i esperem que també sigui així en l'àmbit social. Aquest és el principal repte: que la reforma de l'Estatut atregui també l'interès del conjunt de la societat.

Comissions, com és obvi, vol tenir-hi un paper actiu des del començament —i ho estem intentant— com a sindicat, com a primer sindicat, com a primera organització social de Catalunya que som.

Fins ara hem tingut l'oportunitat de comparèixer amb el company Alfons Labrador (que ha estat encarregat per la Comissió Executiva de coordinar les tasques en aquest àmbit) davant de la ponència parlamentària, a la qual ja hem tingut oportunitat de fer arribar les nostres posicions, i hem tingut oportunitat, també, de mantenir diverses reunions amb el conseller Joan Saura.

Ens agradaria que aquest acte de l'11 de Setembre, emmarcat en les activitats del Seminari Salvador Seguí, servís també perquè el conjunt de la Direcció del sindicat, el conjunt de l'actiu sindical, els quadres que sou

aquí avui, poguéssiu implicar-vos molt més en el debat i en aquesta tasca sindical, com una primera part del que hauran de ser aquests propers 12 mesos: una forta implicació del conjunt del sindicat.

La reforma de l'Estatut no pot ser una cosa només de la ponència parlamentària, només dels partits polítics. Ha de ser cosa d'ells, però ha de ser també un objectiu i una preocupació del conjunt de la societat i, per tant, de les seves organitzacions socials i cíviques.

Vosaltres sabeu que ho hem fet sempre, però volem aprofitar aquesta oportunitat per intentar implicar en la nostra feina el màxim de treballadors i treballadores amb un objectiu que és quasi genètic de CCOO: com es pot construir una Catalunya més plena encara des d'una perspectiva social; com es pot avançar socialment a partir d'ampliar la capacitat de Catalunya com a país.

En definitiva, una vella concepció de sindicat de classe i nacional, situada avui en l'horitzó del segle XXI.

Molts dels qui som aquí entenem la política encara, i espero que per molt de temps, com un concepte vinculat a la «cives», a la civilització, a la ciutat, al gran factor de socialització, però també com a participació de la gent, i sobretot com a pedagogia. Volem que la política, entesa com a pedagogia, permeti implicar el conjunt de la societat catalana en un debat rigorós.

Sabeu, els qui em coneixeu, que no sóc pessimista, més aviat tot al contrari, però em temo, tal com estan les coses, que fer participatiu i pedagògic el debat sobre la reforma de l'Estatut no serà una tasca fàcil.

A hores d'ara ja s'apunta un horitzó en què la proposta del nou Estatut pot quedar-se embolicada, enterrada, confosa en altres debats que són, sens dubte, importants, que són també debats que hi tenen alguna relació. Em refereixo, per exemple, al debat sobre la Constitució europea. Però tinc una petita intuïció no favorable que hi haurà certes dificultats perquè la reforma de l'Estatut no sigui només un terreny de batalla

d'altres batalles, entre les quals hi ha una cosa que és evident avui: el mapa polític català està en recomposició, i massa vegades —almenys aquesta és la meva opinió— en molts dels debats que es produeixen, els temes de fons només són l'escenari per fer aquestes batalles. Jo crec que des del món social, des del món de la política, que té per costum fer pedagogia, des de les institucions, des del Govern català, des del Parlament, s'ha de fer un veritable esforç per fer arribar en primer lloc un debat rigorós sobre què volem que sigui, de debò, l'Estatut d'autonomia del segle XXI.

Jo estic convençut que avui es donen a Catalunya molt bones condicions, molt millors que les que hi havia quan es va començar a parlar de la reforma de l'Estatut; unes condicions que segur que serien millorables, però que són francament molt positives per abordar amb èxit aquesta fita. Es donen condicions de necessitat de reforma de l'Estatut, i es donen condicions d'oportunitat, i crec que cada vegada hi ha més sectors de la societat catalana que són conscients de la necessitat d'un nou Estatut.

Comissions Obreres ha defensat sempre la importància que va tenir l'Estatut de Sau, el paper important que ha tingut durant aquests 25 anys, i per tant no serem nosaltres qui menysprearem el caràcter que va tenir per a la consolidació democràtica nacional del nostre país l'Estatut de Sau, però és evident que aquest Estatut, l'Estatut del 79, avui no dona la talla per encarar el segle XXI, ni des d'una perspectiva nacional ni des d'una perspectiva social.

Per què no dona la talla? Es podrien posar uns quants arguments. A mi em sembla, a nosaltres ens sembla, que n'hi ha tres de principal magnitud. Primer, l'Estatut de Sau es va elaborar en un moment, que no s'oblidi, de transició política molt complexa, de canvi radical del model d'Estat. Això no se sabia en aquell moment, s'ha sabut després, perquè l'hem anat construint entre tots, però sobretot, i que no es perdi de vista, els sindicalistes sabem que a final dels setanta, a començament dels vuitanta, es va viure al nostre país el moment més àlgid i més difícil de l'inici de canvis tecnològics, econòmics i socials importants, amb

reconversions econòmiques de gran magnitud. Realitats que avui ens són molt quotidianes, com és la manera que tenim entre nosaltres de comunicar-nos per mitjà de les tecnologies de la societat del coneixement, no estaven ni en la ment de cap dels que som aquí en aquest moment, ni sens dubte dels que van haver d'abordar políticament l'elaboració de l'Estatut de Sau.

Hi ha una segona raó important des de la perspectiva de la necessitat. L'Estatut de Sau es va elaborar amb la vista posada en dues grans preocupacions, que eren les preocupacions de la societat catalana i del país en aquell moment. Primer, com desenvolupar el títol vuitè de la Constitució espanyola, que sabeu que a més de ser verge era profundament indefinit des d'aquest punt de vista, com és propi d'una constitució, que sempre ha de ser una cosa oberta i ha de tenir una certa vocació de perdurabilitat.

Tocava a les comunitats autònomes i als seus estatuts, lògicament pactats amb les institucions estatals, fer una cosa tan important com era desenvolupar el títol vuitè de la Constitució, que no era ni més ni menys que inventar-se una nova estructura d'un Estat que històricament i ancestralment havia estat central i centralista, i fer-ho des de la perspectiva d'una profunda descentralització. És per això que, si us hi fixeu, l'Estatut de Sau té la vista posada en dues coses: desenvolupar el títol vuitè de la Constitució i crear les institucions catalanes. I és, per dir-ho d'alguna manera, un Estatut interioritzat en si mateix. Això no li treu cap mena de mèrit, perquè, sens dubte, vist amb perspectiva històrica, sóc dels que creuen que l'evolució que ha fet aquest país en 25 anys, passant d'un Estat central i centralista, a un Estat que tots qualifiquen, sigui quin sigui el seu nom, d'Estat de les autonomies, és avui un dels projectes polítics de l'entorn europeu que té uns graus més significatius de descentralització política. No és una cosa fàcil i, sens dubte, jo crec que si algú hagués dit l'any 1979 que el resultat el 2004 seria aquest, molts l'haurien titllat de poc realista o d'utòpic. Però malauradament l'Estatut de Sau té aquestes característiques i és un Estatut, dit d'alguna manera, i sense cap to pejoratiu, fet una mica d'esquena a les persones, a la ciutadania. Parla molt poc dels drets de les persones, per no dir

gens, parla molt poc de la ciutadania. I, sens dubte, l'Estatut del segle XXI ha de resoldre aquesta insuficiència profunda de la primera norma d'autogovern dels catalans que és l'Estatut d'autonomia.

Una tercera raó, que lliga amb aquesta anterior, és que tant la Constitució espanyola del 78 com l'Estatut de Sau estan elaborats en un moment d'inici de la descentralització política d'aquest Estat central i centralista i, sens dubte, en aquells moments difícilment es podien preveure alguns dels conflictes que després ha plantejat.

Han estat vint-i-cinc anys de forta descentralització política de l'Estat, però han estat també anys de relectura de la Constitució i de relectura de l'Estatut de Sau, moltes vegades feta des de l'Estat central i des d'institucions com el Tribunal Constitucional, que, per dir-ho d'alguna manera, han aigualit els avenços significatius que va representar la transferència de competències importants. S'hi han ficat massa, i això també vol dir massa vegades; fins i tot hi ha ordres ministerials que han estat capaces de buidar de contingut competències bastant clares que l'Estatut d'autonomia atorgava a Catalunya i a les seves institucions.

Hem de ser conscients, doncs, que aquestes tres raons —n'hi ha més, però aquestes, almenys— al nostre entendre, a l'entendre de Comissions Obreres, justifiquen de sobres la necessitat d'abordar una profunda reforma de l'Estatut, d'un nou Estatut de Catalunya. Perquè s'entengui, el nou Estatut ha de convertir-se en una veritable carta dels drets socials per a la ciutadania de Catalunya. Aquests drets socials de ciutadania han de fer també la nova identitat catalana. Crec que és important; som molts els qui creiem que identitat i globalització són compatibles, a condició que la identitat es construeixi amb els valors del segle XXI, i no amb els valors i les característiques del segle XIX; a condició que s'entengui que allò que va donar identitat als estats nacionals podien ser les fronteres i els exèrcits, i avui el que dóna identitat als nous espais polítics, possiblement, almenys així ho entenem nosaltres, només té sentit en el marc de l'Europa social, o sigui, amb els drets socials de ciutadania. Aquest Estatut, doncs, ha de ser la gran oportunitat per convertir els drets socials de ciutadania en la principal senya d'identitat del que volem que sigui la nació catalana del segle XXI.

El segon objectiu, torno a dir-ho, és que es reconeixin i es regulin les noves realitats: les noves tecnologies, la immigració, les noves formes de família —després hi faré referència— i altres fenòmens que han anat apareixent durant aquests 25 anys.

I, sens dubte, també, que el nou Estatut permeti avançar en l'autogovern de Catalunya blindant competències assolides l'any 79 i assolint-ne de noves.

Aquestes són les raons de necessitat, i ara em referiré a les raons d'oportunitat. El panorama polític mai no és còmode per fer canvis: l'ésser humà i l'escenari polític són conservadors per definició, i més quan es tracta de discutir temes que afecten l'estómac i el cor, com són els conceptes de nació, d'identitat, la creació d'un Estat plurinacional. L'avenç en aquest sentit mai no és fàcil, però si a més a més s'hi afegeix la distribució de poders dins d'aquest Estat, aleshores la cosa es complica, i per tant, mai no és òptim el moment per abordar aquesta qüestió. Però jo estic convençut que avui es donen a Catalunya i a Espanya unes circumstàncies polítiques bastant favorables perquè abordem aquest repte, que és ambiciós.

A Catalunya estem amb un Govern catalanista i de progrés, i una part de la gent que està a l'oposició —no parlem, ara, del paper que tinguin en aquest debat— sens dubte està compromesa amb una reforma de l'Estatut d'autonomia. Em refereixo a la principal força de l'oposició, que és CiU. I això situa un escenari polític en el qual si, a més a més d'aquest consens social que s'aconsegueix, hi ha un bloc de forces polítiques significatives que coincideixen en la necessitat de reformar l'Estatut, sens dubte es donen certes circumstàncies favorables en aquest sentit. I en principi —perquè, com el valor a la *mili*, només se suposa, i després s'ha de demostrar— el panorama polític a l'Estat és sens dubte molt més favorable que el que hi havia abans de les eleccions del novembre i del març, quan es va començar a parlar d'una possible reforma de l'Estatut d'autonomia.

Insisteixo en l'escenari polític espanyol perquè, malauradament, he sentit opinions, i algunes de molt rellevants, de dirigents polítics catalans que deien alguna cosa com: «el que diguin els espanyols no ens importa, aquí l'important és que els catalans ens posem d'acord i fem no sé què». Bé; aquestes concepcions autàrquiques, qualsevol que hagi fet sindicalisme i política sap que porten a un cul-de-sac, però si a més tenim present que, des d'un punt de vista constitucional, qualsevol reforma estatutària requereix l'acord del Parlament de Catalunya, i a més amb unes majories concretes, i requereix també l'acord del Parlament espanyol... Sens dubte, qualsevol reforma que no tingui present de generar un ambient favorable, consens favorable i condicions per aconseguir les forces favorables de l'Estat, podrà ser una proposta feta per fer agitació i propaganda, però no per fer avançar un nou Estatut.

I aquesta és la primera pregunta que, potser abusant de la confiança que tenim amb l'Honorable Conseller Joan Saura, hauríem de fer-li: la reforma de l'Estatut de Catalunya es plantejarà des del Govern català, des de les forces polítiques que li donen suport, per, de veritat, tirar-la endavant, o al final acabarem atrapats en una campanya d'*agiprop*, d'agitació i propaganda, a veure qui la diu més grossa? Jo crec que, sens dubte, la qüestió no és gens fútil des d'aquest punt de vista.

De la mateixa manera que hi ha la necessitat i hi ha l'oportunitat, hi ha riscos: tots els que he anant esmentant una mica de passada. Però ara els voldria comentar d'una manera una mica més estructurada.

El primer risc que hi veig és que el debat de l'Estatut d'autonomia sigui, com altres debats, com intueixo que pot ser el debat de la Constitució europea, només el terreny de batalla d'un altre de més ampli, que és la lluita pels espais polítics. Després d'un llarg cicle electoral 2003-2004, sembla que d'aquí al proper cicle electoral, a Catalunya i a Espanya s'estan barrejant massa coses. No a Euskadi, que el tenen al maig, l'any que ve, però també les coses que passin a Euskadi ens afecten significativament a Catalunya i a Espanya.

El segon risc, al meu entendre també, i aquests dies a Catalunya ho hem pogut veure, és que el debat de l'Estatut, que sens dubte ha de tenir l'objectiu d'un major i millor finançament de Catalunya, es barregi de manera molt significativa amb el debat sobre el finançament. No hi ha una reforma de l'Estatut sense un, major o menor, millor model de finançament per a Catalunya, però una cosa és que l'Estatut inclogui això i l'altra és que al final tot s'acabi centrant en aquesta qüestió i al final arrossegui molt el contingut de la reforma.

I el tercer, sens dubte, és que el debat de l'Estatut comenci per un cert embull col·lectiu de tot el país amb un debat de símbols. Ja sabeu que les constitucions dels estatuts comencen parlant de banderes, d'identitats, de definicions de coses tan complicades com la nació. Pel que fa a això, no queda més remei —suposo— que, metodològicament, fer-ho així: el títol primer de qualsevol norma d'aquesta naturalesa comença parlant d'aquestes coses. Però una cosa és que al final el resultat sigui aquest i l'altra és que políticament ens posem a discutir de la reforma de l'Estatut de Catalunya embolicant-nos en aquest debat de símbols, que sempre són els més tramposos i sobretot els més delicats, i ens oblidem que possiblement el debat de l'Estatut d'autonomia hauria de començar parlant del que dèiem abans: dels drets socials de ciutadania, del reconeixement de noves realitats al nostre país.

Aquests són els tres riscos que jo hi veig i dels quals crec que hauríem de ser molt conscients.

Passo, doncs, a desgranar alguns dels eixos que, per Comissions Obreres, haurien de ser clau quant al contingut d'aquest nou Estatut. Per nosaltres, per Comissions Obreres, el nou Estatut ha d'avançar en paral·lel a com ho faci també la reforma de la Constitució espanyola, que, tard o d'hora, s'ha d'encarar des d'aquesta perspectiva i des d'altres. Ha d'avançar en el reconeixement de Catalunya com a nació i, per tant, d'Espanya com un Estat de caràcter plurinacional. És un tema que hem d'abordar i del qual en definitiva s'ha de fer pedagogia en el conjunt de l'Estat, perquè permeti, a més, avançar en altres camps. Per nosaltres, per Comissions Obreres, hauria de ser una oportunitat per renovar els

principis i valors que configuren la nostra identitat com a poble i com a nació, i com a institució catalana.

Aquests dies, escoltant diferents dirigents polítics, començo a tenir dubtes que a Catalunya existeixi un consens ampli sobre què és el que caracteritza la nostra identitat. Jo vull saber si la nostra identitat gira al voltant de la Patum de Berga, que segur que hi està incorporada, com és obvi —per cert, una festa mestissa on n’hi hagi—, o si la nostra identitat —com proposem des de Comissions Obreres— gira fonamentalment, sense oblidar la llengua i la cultura, al voltant de l’accés universal als drets socials de ciutadania. Crec que és una gran oportunitat per fer-ho així.

Crec que també seria una gran oportunitat perquè l’Estatut d’autonomia donés la batalla per afermar a Catalunya el valor de la laïcitat. Si algun risc hi ha avui al món és que tornem a una batalla d’ignoràncies. No de civilitzacions: d’ignoràncies mútues; una batalla que sens dubte instrumentalitza, com ha fet al llarg de l’evolució de la humanitat, els sentiments humans de la religió. A més, l’element que pot unificar el conjunt d’una societat, que és el de la laïcitat, hi queda absolutament maltractat. L’Estatut hauria de ser una gran oportunitat per fer això, també.

I també amb aquest caràcter general, el nou Estatut és una oportunitat perquè Catalunya actualitzi, renovi el seu concepte de ciutadania. Ja sabeu que nosaltres no vam ser els primers; sens dubte és una frase que té molts pares, però que afortunadament va tenir hegemonia ideològica a Catalunya al final de la dictadura i en la Transició i en gran part del consens d’aquest país. Segur que es deu a la gent històrica del republicanisme, al PSUC i —per què no hem de dir-ho?— a la gent de Comissions Obreres: és allò de «són catalans els qui viuen i treballen a Catalunya». Però ara ja no n’hi ha prou.

L’Estatut d’autonomia de Catalunya, l’Estatut de Sau, va ser fet per a sis milions de persones, és l’Estatut dels sis milions; l’Estatut del segle XXI ha de ser l’Estatut dels set milions dos-cents mil, amb una diferència

substancial, i és que l'Estatut de Sau va ser fet per a aquells qui tinguessin la ciutadania espanyola i el veïnatge català, i l'Estatut del segle XXI ha de ser fet per a tots aquells qui, si em permeteu l'expressió, visquin, treballin a Catalunya i hi estiguin empadronats, però també per als qui no ho estan, i és cabdal, i no és exagerat, perquè avui les dades ens diuen que a Catalunya, aproximadament, hi ha sis milions set-cents mil ciutadans (suposo que el proper cens ho deixarà clar), però en canvi hi ha set milions dues-cents mil persones que viuen, treballen i sens dubte, segons nosaltres, exerceixen aquesta condició de catalans. Aquest és un tema important, que, com sabeu, té molt a veure amb el factor de la immigració i també amb un nou concepte de ciutadania, no basat en la nacionalitat, sinó en la pertinença del treball, del barri i, en definitiva, de la civilitat, de viure a la ciutat i treballar a la ciutat.

Fetes aquestes consideracions de caràcter general, per nosaltres el més important és que l'Estatut sigui una veritable carta de drets socials. Per cert, amb una forta interrelació amb els drets socials de la Constitució espanyola, però sobretot amb els drets que, per primera vegada, si tira endavant, recollirà la Constitució europea com a drets de tots els europeus. Crec que des d'aquest punt de vista es dona la circumstància històrica que per primera vegada es pot fer un engranatge entre Estatut, Constitució espanyola i Constitució europea, perquè allò que hem anomenat alguns «el model social europeu» reconegui uns determinats drets com a elements de civilització. No em penso referir a tots (els teniu escrits); em penso referir a aquells que són més nous. Per exemple, el dret a una mobilitat sostenible com un element clau de model de societat, sens dubte també als drets de la immigració i sens dubte a aquells que hem anat construint a partir dels anys noranta, que són els drets vinculats a la lluita contra la pobresa i l'exclusió, entre els quals hi ha el dret a l'accés universal a la renda garantida de ciutadania.

L'Estatut ha de ser també una oportunitat per desenvolupar el Marc català de relacions sociolaborals. Una de les mancances de l'Estatut de Sau, també pel moment històric en què es va fer —insisteixo, això no és una crítica ni una mala valoració—, és que està una mica d'esquena a la realitat econòmica i social. Un nou Estatut ha de ser capaç d'entrar en el

que podríem anomenar principis rectors de l'economia, o, per què no, definir l'economia catalana com una economia social de mercat, que ja és molt, com està fent la proposta de Constitució europea en aquest sentit. Però, dit això, seria bo que l'Estatut recollís l'aposta per aprofundir en el Marc català de relacions sociolaborals, que, com vosaltres sabeu, és no sols més competències per a Catalunya, sinó també una cosa important: el reconeixement de la concertació social, és a dir, de la negociació col·lectiva general, com un factor polític que condiciona tots els governs de futur perquè, en els temes de naturalesa socioeconòmica, sindicats i empresaris tinguem un paper complementari al que tenen les institucions: la concertació social com un factor de codeterminació dels grans temes de política econòmica i social.

Tercer gran bloc: després dels drets socials i el Marc català de relacions sociolaborals, la creació d'un sistema català de protecció social. Quan l'Estatut de Sau es va aprovar, no sabíem ni com es desenvoluparia la Constitució. Afortunadament, un dels grans èxits d'aquest país en aquests 25 anys ha estat fer de l'Estat més endarrerit d'Europa en matèria de protecció social un Estat que ha estat capaç d'aprofundir, insuficientment, però aprofundir, en tot el sistema públic de pensions, aprofundir en el tema d'un sistema nacional de salut. En aquell moment pocs imaginàvem que, sens dubte, el títol vuitè de la Constitució, i també l'Estatut d'autonomia de Catalunya, possibilitava avançar en un sistema de protecció social que és complementari, que cada vegada més tindrà un espai europeu, un espai estatal i, en el cas del nostre país, espais autonòmics.

És l'oportunitat per superar la batalla entre la propina de Chaves o de Mas als jubilats, aquesta propina que es dóna gràciament a les portes de les eleccions, o la «unidad de caja única» i de mercat d'alguns. I l'única possibilitat de fer-ho és, sens dubte, forçant que l'Estatut d'autonomia reconegui i impulsi el desenvolupament d'un espai i un sistema català de protecció social. Aquest sistema hauria de recollir temes com la renda garantida de ciutadania, hauria de convertir les propines electorals per als jubilats en una pensió bàsica garantida, i hauria de fer una cosa importantíssima, amb la qual molt probablement

acabem: podem superar el debat sobre l'IPC, que, per cert, avui és molt actual: ja sabeu que ha sortit un 3% interanual a Espanya, i un 3,9% en l'àmbit català.

Els que coneixem com funciona l'economia sabem que cada vegada és més difícil fer propostes autàrquiques. Es poden fer per a la galeria, i la negociació col·lectiva pot ser-ho tot menys galeria i autàrquica, perquè la realitat econòmica és molt complicada. Els qui som aquí sabem que la negociació col·lectiva s'ha de fer tenint en compte l'indicador de l'IPC, però tenint en compte també altres factors. Crec que aquest Estatut d'autonomia hauria de generar per primera vegada un sistema de mesura de com evoluciona el poder adquisitiu dels catalans, i li podríem posar, per exemple —un nou suggeriment que fa CCOO a totes les forces sindicals, econòmiques i polítiques de Catalunya avui— el nom d'IRBAC (que no és *airbag*, és IRBAC!), indicador de rendes bàsiques de Catalunya, que és un indicador, una mesura. I sobretot, que fos el que tingués en compte el Govern català per a tot allò que és competència seva, que són moltes, moltes coses: en matèria de menjadors, en matèria d'habitatge, una part de les beques, en matèria de prestacions que depenen del Govern català... i que fos un referent per mesurar aquelles prestacions i aquells ingressos. Un IRBAC que, per cert, ens podria protegir de l'accident de la inflació, que és, sens dubte, el que paguem les persones que depenem d'unes rendes.

Deixo per al final una cosa que per nosaltres és cabdal, que és la participació social en el procés d'elaboració d'un nou Estatut. Estic convençut, i em penso que el company i amic Joan Saura comparteix aquesta opinió, que l'èxit d'aquest projecte ambiciós que és un nou Estatut depèn en molt bona mesura de tres elements polítics que no són de contingut, que no són tècnics, que, i també és molt significatiu, són elements polítics, d'allò de la «Política» en majúscules de primera magnitud. Primer, de la capacitat i el grau de consens de les forces polítiques catalanes en aquest sentit. En segon lloc, de l'oportuna combinació d'ambició i realisme en el procés de negociació, i d'això els sindicalistes en sabem molt. Ambició en la plataforma reivindicativa; realisme a l'hora de signar el conveni, a l'hora de la negociació final,

perquè els sindicalistes sabem que ser molt ambiciós en la plataforma reivindicativa és condició necessària però no suficient per a l'èxit d'unes negociacions. Però sobretot depèn molt del grau de suport social que tingui aquest procés. I és en aquest sentit que, de la mateixa manera que oferim des d'aquest moment i de manera clara, públicament, la implicació i el suport social de CCOO a l'hora de participar activament en la reforma de l'Estatut, també reclamem i plantegem la necessitat que totes les institucions catalanes, des del Govern fins al Parlament de Catalunya, trobin la manera d'implicar la ciutadania en aquesta reforma.

Sóc conscient —i a més és evident, vosaltres ho sabeu— que s'han posat en marxa experiències noves de participació de base, i suposo que Joan Saura tindrà oportunitat d'explicar-nos-les, però estic convençut també que cal trobar un equilibri entre la implicació dels ciutadans individualment i la implicació de la ciutadania per mitjà de les seves organitzacions. El que diferencia les organitzacions vertebrades de les que no ho estan són aquelles coses en què les organitzacions socials i ciutadanes tenen un paper fonamental, també en el terreny de la política. No pretenc substituir aquí el paper del Parlament, que és el que, a través de la seva ponència parlamentària, en definitiva, ha d'elaborar i consensuar un text que presenti al conjunt de la societat catalana, però sí que creiem que és imprescindible que organitzacions que representem interessos socials i econòmics de primera magnitud, que estan en joc en aquest nou Estatut, no hi tinguem sols un paper d'acompanyants, sinó que hem de ser subjectes actius en tot aquest procés d'elaboració d'un nou Estatut i de reforma del que hi ha avui vigent.

Per últim, vull acabar amb una idea que sens dubte coneixeu tots els qui sou aquí i coneix també el conseller Saura. Estem convençuts, des de CCOO, que tenim una gran oportunitat i una gran necessitat d'un nou Estatut, i volem tenir-hi un paper important, com altres organitzacions socials.

Estic segur que, si els riscos als quals em referia abans se saben resoldre des d'una perspectiva d'intel·ligència política, que em consta que no falta, encara que pugui semblar increïble ens podem plantar a final del

2005 amb un escenari en el qual l'Estatut d'autonomia de Catalunya per al segle XXI, almenys per a la primera part del segle XXI, sigui una realitat. Jo crec que depèn fonamentalment, torno a dir-ho, d'aquests factors: ambició i realisme; ambició i pragmatisme, i sobretot la implicació del conjunt de la societat catalana. La de CCOO la teniu, em penso que no n'hi ha cap mena de dubte, i ens agradaria poder-la exercir i com més aviat millor.

Moltes gràcies.

II. Intervenció de Joan Saura

Estic com a casa i per tant he d'agrair el que ha dit en Joan Coscubiela, sincerament, però, més enllà d'això, he de dir que aquesta invitació es produeix en un moment molt important. En els propers mesos ens jugarem, d'alguna manera, el futur de Catalunya, i si tenim un nou Estatut o no. I, des d'aquest punt de vista, jo vull, agafant les darreres paraules d'en Joan, dir-li que sí, que cal que CCOO tingui aquest paper, que ha de tenir i ha tingut ja aquest paper, sobretot, i a més, recordant que el 79 l'Estatut va ser una conquesta democràtica popular, en la qual el moviment sindical va ser clau.

Va ser clau per recuperar les institucions de Catalunya, per recuperar la democràcia, però també va ser clau perquè, des d'un sindicalisme de classe i nacional, es va defensar que Catalunya era un sol poble i que la classe obrera era una de sola, independentment que s'hagués nascut a Andalusia, Catalunya, Galícia o Extremadura. I això, en aquell moment, va ser un pilar bàsic de la recuperació de les institucions, de la democràcia i l'autogovern, i aquí el moviment sindical —i crec que molt especialment CCOO— va tenir aquest paper. Des d'aquest punt de vista, no només agafo el repte que posa sobre la taula en Joan Coscubiela, sinó que vaig més enllà. Crec que és molt important que l'Estatut de Catalunya, el nou Estatut, no sigui només un Estatut fet des dels despatxos dels polítics, és a dir, no pot ser que sigui un Estatut al marge de les aspiracions i dels anhels de la gent.

I com que hem dit que després potser hi haurà preguntes, només volia centrar la meua intervenció, la meua conferència, en tres qüestions, en tres preguntes: Per què volem reformar? Què volem de la reforma? I com el volem reformar? Intentaré simplement contestar aquestes tres preguntes per explicar quina és la situació.

La primera pregunta és: Per què volem reformar l'Estatut? Per què el reformem ara? Per què en aquest moment n'hi ha la necessitat? Sobretot, tenint en compte que el balanç d'aquests gairebé vint-i-cinc anys de l'Estatut és un balanç positiu, sense cap mena de dubte. En

Joan Coscubiela també ho deia: és un balanç absolutament positiu, que ens ha permès moltes, moltes coses. Mai hi havia hagut a Catalunya tants anys d'autogovern i, com sempre, lligat a la situació democràtica de l'Estat espanyol. Aleshores la pregunta és: Per què? Fora de Catalunya t'ho pregunten molt. Per què cal la reforma? A Catalunya, si feu la prova de preguntar a molta gent per què cal reformar l'Estatut, hi ha dificultats per dir per què cal reformar-lo.

Crec que les respostes són dues: primera, volem reformar l'Estatut perquè la gent de Catalunya visqui millor. Aquesta és la primera resposta; així de fàcil. I, segona resposta, volem reformar l'Estatut perquè volem que l'encaix de Catalunya en l'Estat espanyol i que l'encaix de Catalunya en la Unió Europea siguin molt més satisfactoris del que són avui. En el cas espanyol per nosaltres és insatisfactori, i en el cas de la Unió Europea pràcticament no existeix la relació, o existeix (ara ho he exagerat) però és una relació, com sabeu, molt, molt petita.

I, quan dic que l'Estatut ha de servir perquè la gent visqui millor, què vol dir això? Vol dir diverses coses: primera, que avui la societat catalana té uns reptes que l'any 79 no tenia. Catalunya l'any 79 no tenia el repte de la immigració i l'Estatut no té competències en immigració. Avui no és possible pensar en un autogovern important sense tenir competències en un dels principals actors de la societat catalana. I amb això no estem dient, ni molt menys, que totes les competències d'immigració hagin de ser a Catalunya; no, això no pot ser, però n'hi ha algunes que sí que haurien de ser exclusives: les competències d'acollida. Haurien de ser compartides les competències de la regulació dels fluxos. Però en tot cas és necessari que aquest, que és un repte importantíssim, figuri en l'Estatut. O, per exemple, quan es va fer l'Estatut del 79 no hi havia la sensibilitat general en el món, i tampoc a Catalunya, de la importància de la sostenibilitat des de tots els punts de vista, i l'Estatut no diu res d'això. Per tant, aquí hi ha nous reptes, però també hi ha vells problemes no resolts en aquest Estatut, per algunes de les raons que també deia en Joan Coscubiela, per una interpretació restrictiva de tots els governs, no només del PP, sinó ja de l'anterior Govern de PSOE, del que donava de si l'Estatut.

Fent-ho encara més fàcil: per què volem reformar l'Estatut? Doncs volem reformar l'Estatut perquè els Rodalies de Renfe depenguin de Catalunya i perquè els horaris dels trens, a la nit, es puguin decidir des d'aquí. Volem un Estatut perquè les beques, que avui encara no estan decidides ni distribuïdes des de Catalunya, les puguem decidir des d'aquí. O volem un nou Estatut perquè la Inspecció de Treball depengui més de Catalunya. Tot això té a veure amb la vida quotidiana. I, per tant, el repte de les forces progressistes, de les forces socials i dels sindicats és que aquest sigui el centre dels objectius, com després explicaré, de l'Estatut. És a dir, quan jo us deia abans: «No deixeu que l'Estatut sigui fet només des de la política», el que deia és que les qüestions d'identitat, de superestructura, són punts importants, però que ningú oblidí que aquell Estatut que vam fer el 79 era un Estatut d'identitat, de democràcia, però també era un Estatut fet per la gent que va sortir al carrer perquè volia viure millor. Darrere de les mobilitzacions que es van produir el 1977, el 1978 i el 1979 per un Estatut a Catalunya, hi havia també la voluntat que l'autogovern de Catalunya havia de significar de manera claríssima una millora de les condicions de vida de la gent. La primera raó per la qual volem reformar l'Estatut és aquesta: volem viure millor, i el text estatutari avui no és suficient, no dóna resposta a problemes, aspiracions, anhels que tenim aquí. N'he dit uns quants i en podria dir 45.

Segona raó de per què volem reformar l'Estatut: perquè l'encaix de Catalunya en l'Estat espanyol i en relació amb la Unió Europea és un encaix insuficient. Per què? Perquè en aquests 27 anys de democràcia i 25 anys d'Estatut hi ha hagut molts avenços, però en una cosa no s'ha avançat gens: el reconeixement que l'Estat espanyol és un Estat plurinacional. En això no s'ha avançat gens, som on érem, i volem que hi hagi un reconeixement que aquest Estat és plurinacional. I això vol dir moltes coses: volem que en el Senat, per exemple, hi hagi representacions de les comunitats autònomes que puguin decidir, per exemple, les inversions. El famós tema de què passa amb les inversions, de què passa amb la solidaritat... El que està passant avui és que els governs centrals, de manera arbitrària —ja sé que el Congrés dels Diputats vota, però els governs tenen una majoria—, i quan dic arbitrària vull dir que no hi ha criteris objectius de com ens posem d'acord en la solidaritat o en les inversions.

Què vol dir ser solidari avui? Nosaltres, des del Govern i des de totes les formacions progressistes, volem fer solidaritat. Què vol dir fer solidaritat en relació amb l'Estat espanyol? Quins són els criteris? En altres països estan decidits. Quins són els criteris d'inversió? El Senat el volem per decidir les inversions, per decidir la solidaritat, perquè el Senat sigui el lloc on es decideixi la voluntat de l'Estat i de la Unió Europea. L'Estat no és el Govern central. Quan el Govern central va a Brussel·les a opinar sobre agricultura no està expressant la voluntat de l'Estat: està expressant la voluntat del Govern. Però nosaltres volem que el procés de conformació de la voluntat estatal sigui el diàleg entre el Govern central, les comunitats autònomes i, en alguns casos, els ajuntaments.

I volem, evidentment, que Catalunya participi activament, com a país, sempre europeista, en el procés de construcció europea. Això vol dir que l'Estatut digui claríssimament (com l'estem redactant) quin seria el paper de participació directa de Catalunya en la Unió Europea en aquells temes en què tinguem competència. No pot ser que, en una competència exclusiva de Catalunya que el Govern central no té, qui vagi a negociar a Brussel·les aquesta competència nostra sigui el Govern central només; això no té cap sentit. Primer, perquè moltes vegades ni l'entenen, és a dir, si tenim una competència exclusiva nostra, o Andalusia o qui sigui, que l'estem sancionant, no té cap sentit que la negociació la faci algú que no té la competència.

Per tant, resumim les respostes a aquesta primera pregunta: volem reformar l'Estatut per aquestes dues qüestions. No volem reformar l'Estatut només per donar voltes a un concepte metafísic de la identitat o al concepte de la relació de Catalunya amb l'Estat. En Joan deia una cosa que és molt important, també. Venia a dir: alerta amb la identitat. La nostra identitat no és que el passat comú nostre ens defineixi el present; no tenim una identitat immutable, sinó que hem de lluitar per un tipus d'identitat que sigui un futur compartit sobre uns determinats valors compartits, que facilitin la cohesió social i la integració social. Aquesta és la nostra identitat, i, amb una definició d'identitat d'horitzó de futur, on volem decidir la societat catalana? Aquest futur, què vol dir? Aquest futur vol dir cohesió social, vol dir donar resposta a la immigració, al tema de

la sostenibilitat. Vol dir tot això. Aquesta ha de ser la nostra identitat; la nostra identitat no és només donar voltes al que ha de ser la Catalunya del segle XIX al segle XX. Hem de tenir en compte això, evidentment i, des d'aquest punt de vista la identitat és llengua i cultura, però també, ho deia en Joan, no ens podem quedar amb una visió de la identitat només com la llengua i com la cultura, sobretot en aquests moments.

La segona pregunta seria: i què volem? Si hem arribat a la conclusió que volem reformar l'Estatut per aquestes dues raons, què és el que volem d'aquest Estatut? Jo crec que, simplificant-ho molt, aquest Estatut hauria de significar tres grans coses. La primera, no sé si la paraula és correcta, una modernització del país, un país avançat. Per què? Perquè, fixeu-vos que entre l'Estatut del 79 i l'Estatut d'ara hi ha algunes similituds en relació amb el moment en què es produeixen. El 79 l'Estatut es produeix en un moment de canvi de moltes coses; en Joan ho ha dit: de la dictadura a la democràcia. Els que sou no tan joves recordeu com jo tot el tema de la crisi industrial d'aquells moments, un Estat del benestar pràcticament inexistent, uns serveis públics dolents. Hi havia un moment de canvi, de transició de societats, i en aquest context, en definitiva, es feia l'Estatut.

Ara estem fent l'Estatut en un altre moment de canvi importantíssim: una societat que avança cap a una societat del coneixement. Hem passat d'uns criteris de dilapidar els recursos naturals al fet que cada cop hi ha més gent que entén que necessitem una política de sostenibilitat ecològica. Estem en un moment de canvi, fins i tot de composició, des del punt de vista del que significa la immigració a Catalunya... Per tant, no estem en una situació social o històrica en què no passa res. Estan passant moltes coses, i la pregunta és: en aquest moment de canvi, amb totes les conseqüències que té la globalització, Catalunya, com s'hi vol inserir? Què volem ser, en aquest sentit? I, des d'aquest punt de vista, la idea és ser un país avançat que tingui com a principi fonamental els drets de ciutadania. Per què? Perquè avui hi ha la necessitat de reconèixer drets, que és això que se'n diu els drets de tercera generació, que fins ara no estaven reconeguts, i des d'aquest punt de vista nosaltres, com a Govern i des de la Conselleria, hi estem treballant: des de drets de

l'àmbit de la salut, de l'educació, de l'àmbit laboral, dels serveis socials, del medi ambient, de la infància i la joventut, dels mitjans de comunicació, dels consumidors... L'actual Estatut no fixa cap dret, es remet a la Constitució. Evidentment, els drets fonamentals són de la Constitució, però és necessari, també, definir uns drets de ciutadania que ens col·loquin com a país avançat, perquè en definitiva, què vol dir un país avançat? Vol dir, en primer lloc, una aposta decidida per uns drets de les persones, i en segon lloc vol dir un país que decideix tirar endavant polítiques públiques des d'uns principis que han d'anar més enllà dels principis i els valors que sempre hem defensat —la llibertat, la justícia, la igualtat—, perquè aquí apareixen nous valors: la mobilitat, i fins i tot el tema, la repercussió importantíssima, del feminisme, i molts, molts altres valors.

Per tant, l'Estatut, en primer lloc, també és una oportunitat de modernitzar internament aquest país, de decidir un model de futur de país avançat; avançat en aquest terreny, no avançat en el màrqueting. Si és necessari s'avançarà en el màrqueting, però quan dic avançat vull que s'entengui això. El primer gran objectiu, per tant, seria aquesta idea de país avançat en aquests termes que jo estic explicant.

El segon objectiu seria que necessitem més poder polític perquè estem convençuts que, des de la subsidiaritat de Catalunya en relació amb l'Estat, és a dir, des de baixar l'Estat cap a terra, som capaços de gestionar millor les coses. En aquests moments nosaltres estem mirant des de la Conselleria, des del Govern, què ha passat amb algunes competències exclusives nostres, de Catalunya, en aquests 25 anys. I hem vist com, de coses en què teníem competència exclusiva, ens hem quedat amb res a partir de la legislació de l'Estat i, des d'aquest punt de vista, volem fer un Estatut que prevegi una concreció, una descripció d'unes competències que avui figuren nominalment, però que al darrere no hi tenim res. Per exemple, sabeu que el tema dels horaris comercials és un tema que és al Constitucional? Per què? Perquè els governs centrals anteriors, sota la idea del principi d'ordenació general de l'economia, no permeten que els horaris comercials es facin des d'aquí. La distribució dels diners dels ajuntaments la fa el Govern central

igualment, amb els mateixos criteris, a Galícia, a Andalusia o a Catalunya, independentment de com són les estructures dels municipis. Així també podríem fer-ne quaranta llistes. El que volem és més poder polític, lligat, insisteixo, a aquesta idea de la necessitat de viure millor.

I el tercer objectiu de l'Estatut és l'objectiu de trobar-nos més còmodes, o de definir o avançar cap a un Estat federal plurinacional. Al Govern sabeu que hi ha un partit que és independentista i hi ha dos partits que defensen federalismes amb accents diferents, però en l'Acord de govern del Tinell va ser possible un punt de trobada, que era el punt de trobada del que en dèiem el federalisme plurinacional. I el que volem és que en l'Estatut, i després en la Constitució, es posin les primeres peces d'aquest reconeixement que Catalunya és una nació. No volem anar a Madrid només a demanar coses (això era el pujolisme), sinó que volem participar activament en les decisions de l'Estat i volem participar activament en les decisions de la Unió Europea.

La diferència entre nosaltres i l'anterior Govern és que nosaltres hi volem participar activament. La nostra relació amb l'Estat no és només una relació bilateral; per algunes coses ho haurà de ser, de bilateral, però per altres volem decidir i parlar també del futur de l'Estat. No volem limitar-nos simplement a anar a Madrid a demanar diners; volem incidir, volem que hi hagi organismes on es puguin decidir les coses, i volem participar en el Tribunal Constitucional, que hi hagi representants de les comunitats autònomes en el Consell General del Poder Judicial, en tots aquests llocs perquè, insisteixo, la batalla de fons és que no pot ser que el Govern central pensi que només ell és Estat: l'Estat som tots.

El que volem serien aquestes tres coses: un país avançat, més poder, i el tema de l'Estat plurinacional. I la tercera qüestió, la tercera pregunta que us plantejo com a índex del que vull explicar és: i això, quan s'ha de fer? És a dir: molt bé, si sabem per què ho volem reformar, si sabem què és el que volem, la pregunta seria: i com ho hem de fer? Aquí cal dir que hi ha tres qüestions fonamentals per aconseguir-ho. La primera és el consens polític a Catalunya. Quan dic consens no dic unanimitat. Estic segur —tant de bo que m'equivoqui— que no serà possible que hi hagi

unanimitat. He valorat com a positiva —ho he dit públicament i ho torno a dir avui— la incorporació del Partit Popular a la ponència, però dubto que arribem a un acord tots amb el Partit Popular. Crec que no hi haurà unanimitat, per tant, però sí la voluntat d'un gran consens. Per què? Perquè les regles de joc democràtiques cal pactar-les. Per jugar un partit de futbol, el primer en què t'has de posar d'acord és en quines són les dimensions de les porteries i del terreny de joc, perquè, si no, no hi ha partit de futbol. I per fer política a Catalunya, el que necessitem és pactar les regles del joc. En aquest cas, les nostres serien en l'Estatut. I perquè el consens polític a Catalunya és una gran idea, una gran força perquè s'aprovi en el Congrés dels Diputats, sobretot tenint en compte que el president del Govern va dir que ell aprovaria i respectaria un Estatut que s'aprovés amb consens a Catalunya.

El segon element que necessitem perquè en es tiri endavant l'Estatut és el tema de la participació —també ho deia en Joan Coscubiela. Participació, per dues raons: primera raó, perquè si tenim un Estatut és per poder-nos autogovernar, i per tant per decidir quin ensenyament volem, quina sanitat volem, quin transport volem, i la gent ha de dir quin tipus d'Estatut vol. En la campanya que hem fet des del Govern, que ha estat una campanya en què hem portat catedràtics de l'Estat de dret constitucional, i ens hem vist amb les ONG, hem demanat que la gent faci coses, hem fet el Bus de l'Estatut, hem fet una pàgina web a la qual han entrat més de 50.000 persones en dos mesos. A l'agost va baixar molt perquè la gent estava de vacances, però tot el mes de juliol i al setembre hi ha hagut gairebé de 1.500 a 2.000 persones que hi han entrat diàriament, i els festius també baixa. Això demostra que la gent hi entra molt des de la feina [rialles de la gent; en Joan Coscubiela diu: «volem el dret d'entrar-hi des de la feina, sí, sí, sí», i en Joan Saura diu: «aquest el podem negociar, he, he, he». Rialles]. Hi han entrat 50.000 persones, hi ha hagut 8.000 entrades que han donat aportacions, i hi ha hagut algunes crítiques des d'alguns sectors nacionalistes que, en definitiva, plantegen que la participació és banalitzar l'Estatut. És a dir, que voldrien un Estatut que només debatés la metafísica de la identitat, però quan es parla de l'Estatut i l'habitatge o l'Estatut i l'ensenyament o que la gent hi digui la seva, diuen que és banalitzar-lo. La participació és

fonamental perquè la gent senti l'Estatut com a seu. I també és important perquè tot i que, com després diré, la situació política és molt bona, tindrem dificultats amb el Govern central i amb el Congrés de Diputats; segur que en tindrem. I no és el mateix un Estatut que tingui a darrere com més gent millor fent-se'l seu, perquè veuen l'Estatut com un instrument que dona resposta als seus problemes, que un Estatut que, com he dit abans, és d'uns parlamentaris que estan en un despatx.

I volem que, quan hi hagi problemes o conflictes —tant de bo no hi siguin, però joestic segur que en tindrem—, aquí al darrere, a Catalunya, hi hagi un suport social important.

I el tercer element d'aquesta part, d'aquest com fer-ho, és la necessitat del diàleg i les complicitats amb la resta de l'Estat, és dir, a l'Estat espanyol. Sabeu que, aquests darrers anys, hi ha alguns sectors de la societat espanyola que destil·len un cert anticatalanisme, per dir-ho de manera suau. Ahir a la nit vaig estar en una celebració que vam fer a Madrid per celebrar l'11 de Setembre, que va anar molt bé: hi havia molta gent. I s'hi destil·lava un cert anticatalanisme. I s'estan barrejant dues coses: el nostre dinamisme, la nostra demanda que es respecti el nostre fet diferencial, amb el fet que els catalans volem privilegis. I jo crec que des d'aquest Govern català, de privilegi, no en volem cap.

Us posaré un exemple: amb tot el tema d'aquests dies de debat dels pressupostos, de la sanitat, les tres coses que demanem no són privilegis. Quan estem demanant que cal fer front al dèficit de la sanitat, no ho diem només per a nosaltres: tothom està en la mateixa situació. Hi ha algunes comunitats, com Andalusia o el País Valencià i nosaltres, que estem en la pitjor situació perquè som els que tenim sanitat des de fa més temps, però el que estem dient és: escolti, ens han deixat un finançament de la sanitat —que, com sabeu, a més a més ara no és finalista— que a Catalunya ens porta cada any de 600 milions a 1.000 milions d'euros de dèficit. I el que estem dient és: això no pot continuar així. No ho diem per nosaltres. I quan estem dient, en segon lloc, que volem la modificació de la Llei d'estabilitat, el que volem dir és que cal modificar una Llei d'estabilitat que va fer el Partit Popular, que tots els

grups polítics del Govern vam votar-hi en contra, i que el Partit Socialista Obrer Espanyol la va portar al Constitucional. Per què? Perquè aquesta Llei d'estabilitat impedeix, per exemple, que ens puguem endeutar per fer inversions, i és una llei més papista que la d'Europa, que, com sabeu, permet el 3% de dèficit, i aquí només el 0%. Almunia està en això ara, i està intentant flexibilitzar la Llei d'estabilitat en funció dels cicles. Doncs aquí encara avui estem en el 0% de dèficit. Quan diem que cal flexibilitzar això, tampoc no és una base només per a nosaltres: serà per a tothom. Evidentment que nosaltres necessitem poder endeutar-nos un 0,5 del PIB o un 0,4 del PIB per fer inversions; evidentment que sí, però ho necessita tothom.

I el tercer element, que és molt important, és la necessitat d'explicar-ho en els governs, però també en els sindicats, a tot arreu. Jo n'he parlat amb la Cambra de Comerç, amb els sindicats... perquè aquestes reaccions, diguem-ne centralistes, es produeixen en tots els sectors en la societat espanyola, amb més o menys força: en les agrupacions empresarials, en els sindicats, en les comunitats autònomes, en els partits polítics, a tot arreu. I guanyar aquesta batalla no és només un problema del Govern, dels partits, sinó que és un problema del conjunt de la societat que cal afrontar.

Per tant, resumint —i acabo—: volem reformar l'Estatut perquè volem viure millor i perquè volem tenir una relació còmoda amb l'Estat i amb la Unió Europea. El que volem és que aquest sigui un país avançat, que incorpori drets de ciutadania i que doni resposta a nous reptes i nous problemes que tenim, i solució a problemes antics que encara no hem solucionat. Ho volem fer amb consens polític, ho volem fer amb participació i ho volem fer amb diàleg. I deixeu-me dir que jo sí que sóc optimista: jo crec, i això també ho deia en Joan Coscubiela, que estem davant d'una oportunitat històrica com no havíem tingut mai.

És a dir, hem passat en aquests vuit anys d'un missatge del Govern central que no es podia tocar ni una coma de la Constitució o l'Estatut a un altre en què s'ha obert una dinàmica per la qual totes les comunitats autònomes volen reformar-se l'Estatut. Fa molt poc, en una reunió amb

un Govern d'una comunitat autònoma governada pel PP, un dels seus consellers em deia: «Nosotros no decíamos de reformar nuestro Estatuto porque no nos dejaban, pero ahora evidentemente vamos a pedir la reforma del Estatuto.» És a dir, ara no hi haurà cap comunitat autònoma que no vulgui reformar l'Estatut perquè molts dels problemes que nosaltres tenim també els tenen els altres. Tothom té el dèficit de la sanitat, i tothom no, però moltes comunitats, com sabeu, tenen el repte de la immigració... Hi ha moltes qüestions: el desenvolupament de l'estructura de la legislació de l'Estat en aquests 25 anys ha tingut conseqüències negatives per a totes les comunitats, i la dinàmica del model d'Estat que s'ha engegat és irreversible. I això coincideix en aquests moments amb un canvi de govern, al Govern central. Per això dic que sóc optimista, tot i saber que tindrem problemes.

I acabo dient això: sobretot Comissions, des d'aquest punt de vista, i la seva Direcció, són un exemple de demanar sempre participar activament en les decisions polítiques importants, portant ben alta aquella idea d'un sindicat sociopolític. Crec que des d'aquest punt de vista he de felicitar la Direcció de Comissions perquè en això és un exemple, però, més enllà de la Direcció de Comissions, no deixeu que l'Estatut no sigui vostre, i parleu-ne. Qualsevol cosa, per petita que sigui... moltes coses tenen relació amb l'Estatut; per tant, que ningú pensi, i especialment els treballadors i treballadores, que l'Estatut és cosa d'altres; no, és cosa nostra. Els horaris laborals, els horaris dels comerços, el tema de la sinistralitat... tot això té a veure amb l'Estatut; per tant, igual que vam fer el 79 tornem a fer-ho ara, i fem un Estatut que signifiqui un avenç per a Catalunya.

Res més, i moltes gràcies.

4.4. Sobre la llengua catalana

4.4.1. Resolucions sobre: Normalització lingüística (1994). Nou marc legal d'ús de les llengües oficials a Catalunya (1997). Llengua i ciutadania (2006).

I. CCOO davant la normalització lingüística (1994)

La Comissió Executiva, mandatada pel Consell de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC), en la seva reunió del dia 24 de febrer de 1994, aprova la següent

Resolució

La Comissió Obrera Nacional de Catalunya, que ja des dels seus orígens s'ha caracteritzat pel seu caràcter nacional, ha lluitat des de sempre per la normalització de la llengua catalana en totes les esferes socials, culturals i polítiques de Catalunya. El nostre objectiu en aquest terreny és la normalització i el ple ús de la llengua catalana. Això també concorda amb la nostra naturalesa de sindicat de classe i nacional.

Atesa aquesta naturalesa, la CONC desenvolupa la seva acció en el si de la nació catalana, que és una de les que configuren l'Estat plurinacional i plurilingüístic espanyol. És per això, per la pròpia definició de principis bàsics (de masses, reivindicatiu i de classe, nacional, sociopolític, unitari, democràtic, independent i internacionalista) que aquest Consell de la Confederació Sindical de la CONC es pronuncia a propòsit de la polèmica lingüística i defineix la seva posició com es detalla a continuació:

Considerem que la situació de convivència lingüística a Catalunya ha estat exemplarment possible gràcies als esforços d'organitzacions com la CONC i a l'interès de molts treballadors i treballadores, d'aquells que no han fet del seu origen bandera de conflicte i que han fet de Catalunya la seva terra, estant totalment integrats dins de la societat catalana i formant un col·lectiu **únic**: ciutadans de Catalunya.

Igualment volem posar de manifest que aquesta situació s'ha anat consolidant durant 10 anys, bàsicament mitjançant la introducció del català a l'escola, sense friccions i amb el més ampli suport polític i social. Tanmateix, volem destacar que aquest procés ha estat possible gràcies a la voluntat dels docents i l'interès dels pares i les mares, malgrat la insuficiència de recursos destinats per les administracions públiques. Que enguany, pel que fa a la Generalitat, encara han minvat més, contradient la voluntat expressada clarament per la societat catalana amb la disminució dels recursos humans, tècnics i econòmics (per exemple, enguany el Servei d'Ensenyament del Català té una reducció d'un 17,1% dels recursos humans destinats a suport a la immersió lingüística i formació de professorat a les escoles —assessors de català i especialistes de català—).

El compromís de la CONC en el procés de recuperació de les llibertats de Catalunya i en el seu redreçament cultural i lingüístic es fonamenta en el convenciment que són els treballadors i les treballadores els que han tingut menys accés al coneixement de la llengua catalana i que són els que més han lluitat per la seva recuperació. Per tant, cal seguir treballant per aconseguir la completa igualtat de tots els ciutadans, rebutjant qualsevol tipus de discriminació pel seu origen geogràfic o lingüístic i acceptant plenament l'assumpció de la realitat plurinacional i plurilingüística de l'Estat.

La CONC, des del seu propi caràcter, defensa el dret al coneixement i l'ús de la llengua, en el marc de la seva lluita per la integració, la convivència i la plena cohesió social. I està implicada en el procés de promoció de la llengua catalana tant en el si de la seva organització com en tot el seu entorn social mitjançant la defensa dels drets de tots els col·lectius. Aquesta implicació es concreta en una acció directa de normalització lingüística en el món laboral, i en concret en els centres de treball, mitjançant campanyes com la del "Català a les empreses" i "Treballengua" que promouen el coneixement i l'ús del català en la tasca quotidiana.

La implicació en aquest procés l'ha portat, entre d'altres coses, a establir un conveni de col·laboració amb les confederacions sindicals de CCOO de les Illes i el País Valencià en matèria de normalització lingüística i en defensa d'una unitat d'actuació, cultural i lingüística, en tot l'àmbit lingüístic català a l'Estat espanyol, amb la voluntat expressa d'establir un debat amb les organitzacions de treballadors de tot l'Estat espanyol per tal de promoure la seva implicació en un model respectuós amb el caràcter plurilingüístic i plurinacional de l'Estat.

És per tot això que des de la CONC denunciem:

Que la confrontació de les forces centralistes i conservadores, bàsicament del PP, però també de sectors neopopulistes de caire reaccionari, amb el Govern central, prenent Catalunya com a pretext —arran de la polèmica del traspàs del 15% de l'IRPF— s'ha basat en el relançament de les acusacions d'insolidaritat dels catalans i —i això és més preocupant— en la utilització malèvola i falsa de l'argument de la persecució lingüística dels castellanoparlants. Fins al punt de negar l'objectiva “concòrdia lingüística” i el normal ús d'ambdues llengües que garanteix per llei l'actual ordenament educatiu.

Que aquesta persecució s'hagi acarnissat en l'ensenyament, en l'àmbit en què la normalització del català ha assumit les cotes més elevades d'eficàcia (tanmateix, no sempre gràcies a l'Administració de la Generalitat sinó a la voluntat dels docents i l'interès dels pares), garantint en la pràctica el coneixement de les dues llengües en acabar l'ensenyament primari.

Que, a més, no podem obviar que aquests elements de discòrdia han sorgit des de sectors que no han definit, mai, un projecte plurinacional i plurilingüístic de l'Estat, entre d'altres motius perquè no en tenen voluntat expressa, i sols els queda treure l'espantall de la por de la disgregació de l'Estat com a element d'alarma social.

Que aquests atacs són tant més irracionals quan la defensa de la llengua catalana no és patrimoni de cap partit, ni de dretes ni d'esquerres. Cal

veure, en tot cas, que des de l'esquerra social s'ha defensat sempre el propi caràcter nacional i l'ús de la llengua com a vehicle d'integració. I que cal estar alerta perquè CiU fa servir el seu nacionalisme conservador com a única expressió vàlida del catalanisme.

D'aquesta manera intenta que, en les esferes de la cultura, s'oblidi que existeixen posicions diferents (i contràries) que han fet i fan més per l'assoliment de la integració lingüística i cultural dels col·lectius més desfavorits, col·lectius als quals s'agredeix especialment amb polítiques neoliberals —com ara les que posa en marxa el Govern central en clara coincidència amb CiU—, com són les mesures sobre el mercat de treball, que ataquen l'Estat del benestar, introdueixen una àmplia conflictivitat i comporten la ruptura de la cohesió social.

Per tot el que som i el que hem vist, des de la CONC considerem:

1. Que no es pot acceptar per part de ningú l'atac, per acció o omissió, a la llengua catalana, al foment del seu ús i coneixement.
2. Que no es pot apel·lar a una suposada manca de reconeixement de drets quan el que cal fer és donar suport a les mesures que els reconeixen.
3. Que, en aquest cas, el reconeixement i l'exercici dels drets d'unes persones o altres no pot ser contrari, en un mateix ordenament jurídic, a altres drets d'altres persones.
4. Que la llengua pròpia de Catalunya és el català i que encara manca molt per poder fer realitat l'exercici del dret al seu coneixement i ús.
5. Que ningú no pot patrimonialitzar una llengua amb interessos partidistes, ni des de dins de Catalunya ni des de fora.
6. Que la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, com a sindicat de classe i nacional, defensa els drets de tots els treballadors, independentment del seu origen, llengua o altra circumstància, en el marc d'una societat multicultural i pluriètnica.

7. Que és en aquests moments, difícils econòmicament i social, que cal realitzar una reflexió profunda sobre a qui afavoreix el trencament de la convivència i el consegüent perill d'afebliment de la capacitat reivindicativa i contractual de les organitzacions de treballadors i treballadores.

8. Que considerem positiu el procés d'immersió lingüística, atès que afavoreix tant la normalització lingüística com la integració a la realitat catalana. És per això que rebutgem els intents de crear escoles o aules separades per a catalanoparlants i no catalanoparlants.

9. Que la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, que ja des dels seus orígens s'ha caracteritzat pel seu caràcter nacional, ha lluitat des de sempre, i ho continuarà fent, per la normalització de la llengua catalana en totes les esferes socials, culturals i polítiques de Catalunya. I que el nostre objectiu és la normalització i l'ús ple de la llengua catalana, concordant això amb la nostra naturalesa de sindicat de classe i nacional.

II. Nou marc legal d'ús de les llengües oficials a Catalunya (1997)

La Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC), des dels seus primers orígens, ha mantingut una aposta clara per una societat cohesionada, en què es garantis la igualtat de drets a tota la ciutadania, una ciutadania que configura una única comunitat, amb independència del seu lloc de procedència, de la seva cultura d'origen, dels seus costums i de la llengua que empri en les seves relacions personals i socials.

Aquesta consideració explica la implicació dels afiliats i afiliades de la CONC en la lluita per la recuperació de les llibertats nacionals de Catalunya —com a part indestriable de la recuperació de les llibertats democràtiques— i en el procés de normalització de la llengua catalana; i alhora la nostra definició i pràctica com a sindicat de classe i nacional i, més recentment, també multiètnic, com a constatació d'una nova realitat social a Catalunya.

Cal recordar, quant a aquesta qüestió, el paper protagonista que ha tingut al llarg d'aquests anys el conjunt de la militància sindical, amb independència del seu lloc de naixement, del qual n'és una mostra pública el míting que es va fer el 4 d'abril de 1977 a Barcelona sota el lema “Els treballadors per l'autonomia”, dins del marc del Congrés de Cultura Catalana.

La CONC ha intervingut de manera decidida en el procés de normalització de la llengua catalana, des de tots els seus àmbits d'actuació, com a sindicat sociopolític, tant en el marc de les relacions laborals com en el de la intervenció en les polítiques socials. Els nostres afiliats i afiliades han col·laborat en aquest procés des de la seva condició de sindicalistes i de ciutadans i ciutadanes.

La nostra actuació ha estat, i ho és encara, un element fonamental en el procés de normalització, perquè la recuperació del dret al coneixement i l'ús de la llengua catalana, en tant que llengua pròpia i oficial, es faci en condicions de convivència, i perquè ningú no el visqui com una

imposició, sinó com l'assoliment d'un dret més de ciutadania i d'igualtat d'oportunitats.

Entenem que en una realitat com ara la nostra, en què es dona la convivència de dues llengües en el si d'una mateixa comunitat, totes les persones han de tenir garantit el dret al coneixement i l'ús de les dues llengües i que la persona que en desconeix una pot quedar situada en desigualtat d'oportunitats en el seu desenvolupament personal, professional i social.

En els 14 anys transcorreguts des de la Llei de 1983 s'ha avançat molt en el procés de la normalització del dret al coneixement i l'ús de la llengua catalana, especialment pel que fa a l'ensenyament. L'avenç és més atribuïble al consens social amb què va ser elaborada la Llei i a la implicació de la ciutadania que pròpiament als seus continguts normatius.

El procés de normalització i adquisició de les dues llengües oficials en el món educatiu només s'explica des de la decidida actuació i el compromís de pares i mares i del professorat, que, amb els seus esforços, han sabut superar la insuficiència dels recursos aportats per les administracions i han posat de manifest l'alt nivell de consens social.

La creació del Consorci per a la Normalització Lingüística i l'esforç dels professionals i de les professionals que hi treballen, tot superant precarietats laborals i migradesa de recursos, han col·laborat en gran mesura a l'extensió del coneixement i l'ús del català entre la ciutadania.

La creació i el bon funcionament del Servei de Normalització Lingüística de la CONC ha comportat un increment considerable de l'ús del català en les relacions internes del sindicat i, sobretot, és un element molt important en la dinamització de l'ús de la llengua catalana en les relacions laborals i socioeconòmiques.

Quant a la unitat de la llengua catalana, prescindint del nom que s'hi doni en els diferents territoris, hem establert un conveni de col·laboració amb

les confederacions de les Illes i el País Valencià per tal de promoure'n l'ús social.

Tot i el balanç globalment positiu que es pot fer d'aquests anys, avui encara el dret al coneixement i l'ús d'una de les dues llengües oficials a Catalunya no està garantit. D'una banda, trobem organismes i entitats públiques en què els ciutadans i ciutadanes no poden fer ús efectiu del dret de què legalment disposen a utilitzar la llengua catalana, com és el cas de l'Administració de justícia. De l'altra, una part important de la població de Catalunya no ha tingut els instruments i mitjans necessaris per poder accedir al seu dret al coneixement de la llengua catalana, la qual cosa ha de ser considerada com una limitació en la política d'equitat en l'accés a drets bàsics.

Això és especialment significatiu pel que fa a l'àmbit de les relacions socioeconòmiques. En concret, i malgrat els esforços del conjunt de la CONC i d'altres organitzacions, la llengua catalana continua sense entrar a les empreses de forma generalitzada. L'empresariat del nostre país no té cap interès a facilitar la formació lingüística i, si això comporta alguna despesa, la considera un cost i no una inversió per adequar l'empresa a les noves necessitats socials.

En el moment actual calen noves mesures que donin un nou impuls per garantir l'accés del conjunt de la població catalana al dret al coneixement i l'ús de les dues llengües oficials. Sense rebutjar les mesures legislatives que de manera consensuada puguin adoptar-se, el gruix de les mesures per desenvolupar han de ser de caire social i han de perseguir la compensació de les desigualtats que avui encara existeixen.

Creiem que és convenient que el debat sobre l'ús social de les llengües a Catalunya es faci a partir del coneixement de les diferents realitats de la societat catalana, des de la voluntat de cohesió social, i que es fonamenti en els valors de convivència i d'integració que sempre l'han caracteritzada.

Aquest debat ha de fer-se des de la serenor no influenciada per la publicació de les múltiples posicions que s'han pres i de les temptacions d'instrumentalització política. El resultat no pot ser un altre que el de la voluntat del més ampli consens social i polític sobre el contingut de la nova regulació legislativa i sobre el seu procés d'aplicació. Aquesta preocupació és especialment sentida pel sindicalisme i per l'esquerra social i política, que hem d'evitar que els debats es desenfoquin i que portin a una fictícia línia de separació dels treballadors i les treballadores en funció de la llengua que utilitzin en les seves relacions personals o socials.

En matèria de legislació, la modificació de determinats aspectes de la Llei del 83 ha de tenir com a objectiu garantir el ple dret d'accés i d'ús de les llengües oficials. La nova normativa ha de partir de criteris de gradualitat en la seva aplicació, des de la perspectiva de les diferents realitats socials i des de la del relleu generacional.

Perquè la nova regulació compleixi els seus objectius ha d'acompanyar-se de polítiques de caire social de diferent abast, bàsicament en matèria educativa, en formació ocupacional i contínua, en dotació d'habitatge i en l'atenció específica a les persones arribades en les darreres migracions.

Calen recursos suficients per garantir que el procés d'immersió lingüística compleixi els seus objectius, que no són altres que el fet que els nois i noies del nostre país utilitzin correctament el català i el castellà al final de l'educació obligatòria. Han de tractar-se de forma específica i compensadora les realitats socioeconòmiques i socioculturals més desafavorides.

Cal una major incidència de la formació lingüística dins les formacions ocupacionals i contínua, amb la necessària adequació de gradualitat a les diferents necessitats i expectatives professionals i a l'edat de les persones que hi participen.

La manca de polítiques socials d'habitatge ha comportat massificació, manca de serveis i dificultats per gaudir de determinats drets de ciutadania, entre aquests el de l'accés a la llengua catalana. Calen polítiques d'habitatge i d'equilibri territorial que facilitin la necessària permeabilitat social, cultural i lingüística, i que permetin un millor accés als drets de ciutadania al conjunt de la població catalana.

La nova realitat dels moviments migratoris que aporten a Catalunya un nombre creixent de persones procedents de diferents orígens geogràfics, ètnics i culturals, fa necessària, juntament amb les polítiques abans esmentades, una atenció específica per evitar situacions de marginalitat i per facilitar la seva inserció en la societat catalana, una societat que és diversa i plural.

La Generalitat de Catalunya ha de comprometre els recursos necessaris per fer possible l'avenç de la normalitat lingüística a Catalunya i ho ha de fer des de les propostes legislatives en matèria d'ús de les llengües i des de l'aplicació de polítiques socials i lingüístiques actives que facin possible la seva aplicació.

El dret d'ús de les dues llengües oficials en l'àmbit socioeconòmic i en el de les relacions laborals ha de fonamentar-se en la igualtat de drets i en la no-existència de cap mena de discriminació per a la llengua habitual d'ús, tant per a les persones en actiu com per a les persones en situació d'atur, en el seu accés a una ocupació. Per garantir això calen polítiques específiques de formació lingüística, en el marc de la formació contínua i la formació ocupacional, i mesures de transitorietat i gradualitat en l'aplicació de la nova normativa.

Finalment, considerem que per fer viable el compliment del nou ordenament legal sobre l'ús de les dues llengües oficials seran més importants el consens i les polítiques actives destinades a aquest fi que les eventuals sancions que poguéu comportar el seu incompliment, mecanismes que considerem inadequats per al fi que s'ha d'assolir, que no és un altre que involucrar tota la societat catalana en l'objectiu d'ampliar els drets de tots els ciutadans al coneixement i l'ús efectiu de

la llengua catalana, des del respecte i la garantia dels drets individuals i col·lectius de les persones.

CCOO hem estat un element actiu en tot el procés de recuperació i normalització de la llengua catalana, i volem seguir sent-ho ara i en el futur. Des de la nostra implicació de sempre, volem que les nostres propostes i aportacions siguin una part important del consens social en què s'ha d'inserir l'actual normativa i tot el procés que porti a la total normalitat del coneixement i l'ús de la llengua catalana.

III. Llengua i ciutadania (2006)

La Comissió Obrera Nacional de Catalunya ha tingut sempre present que la vinculació dels drets socials i els drets nacionals és una qüestió cabdal en la construcció d'una comunitat socialment més justa i cohesionada. Aquest principi explica el compromís que, al llarg de la nostra història, hem tingut en la lluita per les llibertats democràtiques i nacionals de Catalunya, i en la recuperació de la identitat cultural i lingüística del país, amb l'objectiu de construir una societat amb igualtat de drets per a tota la ciutadania, que formi una única comunitat consolidada.

CCOO hem estat un element actiu en tot el procés de recuperació i normalització de la llengua catalana, des de la consideració que el seu coneixement i ús és un dret de tota la ciutadania. En el nou context social creat a Catalunya amb la incorporació de la nova immigració, aquest compromís segueix plenament vigent. Ara més que mai, el coneixement de les llengües oficials del país, recollides en l'Estatut de Catalunya, es converteix en un element central per a la promoció de l'autonomia personal de l'individu, ja que és un factor determinant que facilita l'accés de les persones a drets bàsics, com ara el treball, la salut, l'educació, la participació...

Des de CCOO de Catalunya ens refermem en el nostre propòsit que totes les persones residents a Catalunya tinguin garantit el seu dret al coneixement i a l'ús de les dues llengües oficials; ja que la persona que desconeix una de les dues pot quedar en una situació de desigualtat d'oportunitats en el seu desenvolupament personal, professional i social.

En aquest nou context, considerem que la llengua catalana, en tant que llengua pròpia del país, ha d'esdevenir el punt de trobada de tota la ciutadania —sigui quin sigui el seu origen o la llengua materna que parli. Ha de ser l'espai comú de relació entre les persones i un vehicle d'integració social i d'igualtat d'oportunitats. Tanmateix, cal recordar que encara avui el català es troba en una situació de clara inferioritat respecte del castellà en massa àmbits socials, i calen actuacions decidides per garantir-ne la presència.

En aquest sentit, reconeixem el paper positiu que ha tingut el model d'immersió lingüística dut a terme per l'escola, amb la implicació de tota la comunitat educativa, que ha facilitat el coneixement de la llengua catalana a amplis sectors de la societat; però, de forma especial, valorem positivament la configuració d'un model educatiu integrador. La nova realitat de la societat catalana reforça el paper fonamental de l'escola en la promoció del coneixement del català, però també evidencia la necessitat de dotar-la dels recursos adients per fer front a aquest nou repte. És per això que CCOO rebutja la separació educativa segons la llengua i considera imprescindible el manteniment d'un únic model educatiu en què el català sigui la llengua vehicular d'aprenentatge, com a garantia de cohesió social i d'accés al coneixement de les dues llengües en igualtat de condicions per a tothom.

Tanmateix, cal no oblidar que el sentiment d'identificació amb un territori, amb una comunitat, amb una cultura o amb una llengua també està relacionat amb el grau de benestar social que aquesta comunitat és capaç de donar a les persones —nacionals o residents— que en formen part. Augmentar la qualitat de vida de tots els ciutadans facilita enormement que tothom se senti ciutadà de ple dret, i estigui en òptimes condicions per defensar i fer-se seus els signes d'identitat d'una societat que els és pròpia, i la llengua n'és un de destacat. La cohesió social esdevé així un element de gran importància quan parlem de la identificació de tots els ciutadans amb un territori, amb una cultura, amb una societat i amb una llengua.

4.4.2. Documents sobre el Servei de Normalització Lingüística de la CONC. Articles de: Jordi Presas, Joan Vinya, Josep Fuentes, Joan Guil (1994)

I. Article de Jordi Presas, secretari general de la Unió Intercomarcal de les Comarques Gironines

Una normalitat encara llunyana

Tradicionalment, les comarques gironines han rebut del sector més ranci i folklòric del catalanisme diversos “títols honorífics”, que tant la població d’aquestes comarques com la de tot Catalunya ha acabat assimilant en un major o menor grau: hi ha qui creu que aquestes terres són la reserva espiritual de la nació, que els seus habitants som els guardians de la identitat catalana, i que nostres són la sardana, els bunyols i les anxoves. Però de tots els tòpics que han generat les nostres comarques, el que ha fet més fortuna és el referent a la llengua: hi ha una creença molt estesa segons la qual per aquestes terres la salut de la llengua és immillorable (“A Girona, rail”, que diuen alguns).

Amb una anàlisi mínimament seriosa de la realitat lingüística de les nostres comarques, aquest tòpic es desfà ràpidament. Segons els resultats de l’enquesta difosa l’any passat per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, a les comarques gironines hi ha diverses poblacions on el grau de desconeixement oral de la llengua és important. Concretament hi ha 38 municipis on més del 20% de la població no sap parlar el català, i en 18 d’aquestes poblacions, el percentatge supera el 25%; entre aquestes últimes localitats hi ha Roses, Castell-Platja d’Aro, Sant Feliu de Guíxols, Puigcerdà, Salt, Blanes, Lloret de Mar i Maçanet de la Selva. Així doncs, la població té una competència lingüística notable a les localitats petites i de l’interior, però a les ciutats més importants, i sobretot a la franja costanera —és a dir, a les zones de més dinamisme econòmic—, hi ha grans segments de la població que desconeixen el català. Per

comarques, al Pla de l'Estany hi ha un 9,90% de la població que no sap parlar el català; a la Garrotxa, un 9,69%; al Ripollès, un 13%, al Gironès, un 22,03%; al Baix Empordà, un 21,06%; a l'Alt Empordà, un 22,51%, i a la Selva, un 23,67%. En total, a la província hi ha un 19,35% de la població que no sap parlar el català. S'ha de tenir en compte, a més a més, que aquesta anàlisi de la competència lingüística de la població s'ha fet a través d'una enquesta i, per tant, se n'han de relativitzar els resultats. Tampoc no convé oblidar que el nivell de coneixement del català no és indicatiu del nivell d'ús i que, per tant, podem trobar que hi ha un segment de la població que, en efecte, sap parlar el català, però que en realitat no l'utilitza.

Tot plegat fa pensar, doncs, que aquestes dades són les més optimistes que es poden obtenir sobre la realitat lingüística de les comarques gironines. En qualsevol cas, podem afirmar que no pas tota la població de les comarques gironines domina les dues llengües oficials a Catalunya, i hem de concloure, per tant, que el bilingüisme ha servit més per “bilingüitzar” els catalanoparlants que no pas els castellanoparlants.

En aquesta resistència a l'adquisició de la segona llengua per part de la població castellanoparlant seria absurd buscar-hi motivacions ideològiques. Hi intervé el mateix factor que a la resta de territoris de parla catalana: el desequilibri entre les dues llengües, que permet de viure a Catalunya sense conèixer el català. A les comarques gironines, com en moltes altres terres de parla catalana, el nombre de publicacions en català és reduïdíssim en comparació amb el de publicacions en castellà; de la desena de canals que ens arriben, només dos són en català; les emissores de ràdio també emeten majoritàriament en castellà; el cinema és gairebé tot en aquesta llengua; i encara en molts organismes dependents de l'Administració central la presència del català és pràcticament testimonial.

És per això que, al nostre entendre, el respecte a la pluralitat no ha de consistir en la pràctica, hipòcrita, de la “simetria lingüística”, com proposa la dreta espanyola (sota els epígrafs de “bilingüisme real” o “50% i 50%”). Això significaria aplicar el principi de “fets consumats” en

relació amb la persecució del català en els darrers 50 anys, i acceptar com a irreversibles els danys produïts al català durant el franquisme. El que ha de quedar clar és que aquesta irreversibilitat no existeix: el que existeix és un intent de determinats sectors de la classe política de construir la nació espanyola sobre la base d'unes realitats nacionals ja existents: i per a aquest objectiu, l'oblit de la història recent i la renúncia als drets propis en nom del pragmatisme són eines utilíssimes.

Per això no podem considerar que haguem recuperat el català amb un simple reconeixement oficial, de la mateixa manera que no es té feina pel fet que la feina sigui reconeguda com a dret universal de l'home. No n'hi ha prou, de reconèixer drets: s'han de crear les condicions per exercir-los. Per tant, no es pot ser "equitatiu" en matèria lingüística quan a Catalunya mateix (ja no parlem del País Valencià o de les Illes!) el català està en una situació d'inferioritat absoluta als mitjans de comunicació, a l'Administració perifèrica de l'Estat, al comerç i al món laboral (feu un cop d'ull, per exemple, als faxos que arriben a la vostra seu). Ser "equitatiu" equival a consolidar una situació de desequilibri que porta inevitablement a la substitució lingüística.

Aquesta és la raó per la qual el butlletí sindical de la Unió Intercomarcal de les Comarques Gironines surt publicat íntegrament en català; perquè entenem que hem d'implicar-nos en el procés de normalització lingüística essent conseqüents, és a dir, des d'una voluntat clara de trencar l'actual desequilibri lingüístic. Hem de reclamar, i també exercir, el dret al ple ús i coneixement de la llengua catalana en el nostre àmbit, igual com hem de reclamar i reclamem molts altres drets per al conjunt dels treballadors i per a la població en general. Ningú no ha d'oblidar que intentem recuperar un dret que ens va ser arrabassat per la força de les armes, per la Dictadura franquista. La nostra lluita i la nostra posició, com a organització de treballadors, estan encaminades a reconquerir drets perduts o a conquerir-ne de nous. Així és com ho han d'entendre el conjunt dels treballadors: no s'han de deixar influir per les posicions dels qui precisament ens van arrabassar els drets a tots.

Per això reclamem també el dret dels no catalanoparlants a tenir accés a la llengua catalana, i això difícilment es pot fer si el català no té una presència preeminent en tots els àmbits. En aquest sentit, concebem el nostre butlletí com una eina d'integració, una mostra de la nostra fermesa i coherència en la recuperació del dret al ple ús i coneixement de la llengua catalana.

Ara bé, quan parlem de la llengua, a més de les necessàries mostres de conseqüència, és fonamental un treball quotidià de suport a la normalització lingüística. Aquesta és l'ocupació del Servei de Normalització Lingüística de la CONC, l'efectivitat de la tasca d'aquest servei rau en el fet de ser precisament això, un servei. És un organisme al qual els sindicalistes, els delegats i els afiliats poden recórrer lliurement, i la prova que l'extensió del coneixement i l'ús del català també desperta interès en el si del sindicat és la bona acollida que han tingut les actuacions de l'SNL a Correus i Telègrafs, a Banca, a l'empresa Vincke SA, de Palamós, a la Nestlé SA, de Sant Gregori, i a l'Hospital Josep Trueta de Girona. Sense l'interès dels mateixos delegats i delegades difícilment es podria haver distribuït material de suport en aquests centres ni haver-hi difós l'existència de l'SNL. Igualment, la important demanda d'assessorament lingüístic i de formació a la mateixa Unió Intercomarcal demostra que hi ha una voluntat ferma dels sindicalistes de les comarques gironines d'avançar en la normalització de la llengua catalana tant en el si de la nostra organització com en el nostre entorn social.

II. Article de Joan Vinya, secretari general de la Unió Intercomarcal de CCOO de Tarragona

El català a les comarques tarragonines

Els estudis recents realitzats sobre el grau de coneixement del català a les comarques tarragonines demostren que a set de deu comarques tarragonines el nivell de comprensió està per damunt del que està considerat alt; en canvi, a les tres comarques restants (Tarragonès, Baix Camp i Baix Penedès), els índexs no arriben al nivell desitjable. El fet té una explicació lògica i fàcil: aquestes tres comarques constitueixen les zones més industrials, que s'han vist afectades per les conseqüències sociolingüístiques que han provocat les fortes onades d'immigrants no catalanoparlants, que vingueren a les nostres terres atrets per les possibilitats laborals que oferia la petroquímica i altres indústries de la zona.

Concretament, al Tarragonès l'índex de comprensió està per sota de la mitjana de Catalunya. El Vendrell (Baix Penedès) i, especialment, Reus (Baix Camp) es mantenen en una situació més favorable, però també per sota de la mitjana de Catalunya. Tortosa (Baix Ebre), en canvi, presenta una situació més encoratjadora (excepte en el que es refereix al domini de l'escriptura). L'explicació d'aquesta particularitat de Tortosa rau en el fet que en aquesta població la indústria no ha arribat com a les altres ciutats; a més, la seva situació més allunyada de la resta de Catalunya ha afavorit que la llengua s'hi mantingui menys vulnerable.

Cal conèixer bé la importància de les proporcions que va tenir l'allau migratòria dels anys seixanta i fins al 72 per entendre la situació actual de la nostra llengua en aquestes tres comarques més industrials.

III. Article de Josep Fuentes, secretari general de la Unió Comarcal de CCOO del Bages

La normalització lingüística en l'àmbit de CCOO del Bages

Des de 1988, les CCOO del Bages hem fet de forma regular activitats per a la normalització lingüística. Primer, amb el suport de l'Ajuntament de Manresa, i després mitjançant el suport de la Secretaria de Formació de la CONC i el seu Servei de Normalització Lingüística, que té signat un conveni amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Una de les primeres activitats va ser l'edició del *Dossier de Papers Sindicals en Català*, útil per a la confecció en català de convocatòries, actes, comunicats i informes. Posteriorment i fins a l'actualitat, són moltes les iniciatives portades a terme, tant en matèria de sensibilització com d'actuacions pràctiques per a la normalització lingüística en el si del sindicat i per als delegats i treballadors de les empreses. La catalanització dels butlletins i comunicacions del sindicat, la retolació, els curssets de català, el servei de correcció de textos, els avenços en les comunicacions de diversos comitès i delegats i, recentment, la constitució, per acord de conveni, d'una comissió de normalització lingüística a l'empresa Pirelli, són expressions de l'important treball realitzat.

Encara resta molt camí per fer, i persisteixen les dificultats. Per poder fer efectiva la catalanització a les empreses, i en el món econòmic laboral, és imprescindible la disposició favorable dels empresaris, que, cal dir-ho, en molts casos no hi mostren gens d'interès. La normalització lingüística als centres de treball s'ha de plantejar globalment, i incorporar els aspectes orals i escrits en les relacions laborals entre treballadors i empresaris, però també, a més, amb les restants comunicacions internes, la retolació, la denominació dels productes, els aspectes organitzatius i la publicitat. La normalització lingüística ha de ser matèria de negociació col·lectiva.

Des de CCOO, i mitjançant el Servei de Normalització Lingüística, cal seguir sensibilitzant els sindicalistes, afiliats i treballadors en general, i proporcionar-los, sobretot, instruments adequats que els permetin concretar actuacions en l'àmbit del seu centre de treball per anar avançant progressivament. Com hem dit altres vegades, dues raons ens animen a seguir treballant per la normalització. En primer lloc, que la llengua és un senyal d'identitat de Catalunya, i el caràcter nacional és un dels principis bàsics que inspiren l'activitat sindical de les Comissions Obreres de Catalunya. Aquest caràcter nacional fa que tinguem responsabilitat (i que, en conseqüència, ens hi esforcem) en el procés de normalització lingüística.

En segon lloc, per als treballadors i treballadores del nostre país, el coneixement i l'ús de la llengua catalana és un element cultural i significa també estar en millors condicions en les relacions socials i, concretament, en les laborals i professionals.

IV. Article de Joan Guil, secretari general de la Unió Comarcal de CCOO del Vallès Occidental

CCOO i la normalització lingüística

La Comissió Obrera Nacional de Catalunya, en concordança amb la nostra naturalesa de sindicat nacional i de classe, ha lluitat des de sempre per la normalització i el ple ús de la llengua catalana i per la recuperació de les llibertats de Catalunya. En aquest sentit, i des dels seus orígens, s'ha implicat en la promoció de la llengua catalana, i aquesta implicació s'ha concretat en diferents elements d'acció de normalització lingüística en el món laboral, mitjançant campanyes nascudes a iniciativa del nostre Servei de Normalització Lingüística (campanyes al sector de la banca i l'estalvi, a Correus, "Català a les empreses", "Treballengua", etc.) i d'altres accions tant en el si de la nostra organització com en tot el nostre entorn d'influència.

D'altra banda, la defensa dels drets dels treballadors és la nostra tasca principal i, en aquest sentit, el dret al coneixement de la llengua és un dret laboral. No hem d'oblidar que els treballadors i les treballadores són els que han tingut menys accés a la formació necessària per poder fer ús, en les seves comunicacions, tant orals com escrites, de la llengua catalana, i alhora els que més han lluitat per la seva recuperació. Tanmateix, aquests treballadors i treballadores, juntament amb els esforços de diferents organitzacions i col·lectius, han fet possible una convivència lingüística exemplar a Catalunya.

Així, doncs, potenciar la normalització de la llengua catalana es fa cada vegada més necessari si aquest sindicat vol ser en el futur el que és avui, un sindicat implantat i amb una incidència majoritària entre els treballadors i treballadores de Catalunya. Cal que la nostra llengua sigui el nostre instrument de comunicació i el seu ús esdevingui quelcom normal a la nostra organització.

Hem de tenir en compte que en el futur les noves generacions ja s'hauran incorporat al mercat de treball, i les diferències lingüístiques ja hauran

estat superades. Paral·lelament a això, el sindicat haurà d'avançar en el procés de normalització, és a dir, en un major coneixement i ús del català. Aquest procés contribuirà que els quadres facin un esforç per tal d'assumir i entendre que, si bé al seu moment el missatge "llibertat, amnistia i Estatut d'autonomia" tenia un objectiu clar, avui la defensa de la nació catalana passa també per l'assumpció de la seva llengua. El treball dels nostres serveis de normalització lingüística ha estat molt important dins del sindicat. Fa deu anys, quan algú feia una intervenció en català, hi havia oposició; això, sortosament, ja s'ha superat i ara està plenament assumit l'ús del català en totes les actuacions del sindicat.

Igualment, el nivell de català en les comunicacions i la premsa escrita ha augmentat amb una comprensió generalitzada i amb la voluntat d'entendre que és norma d'un sindicat nacional de classe que es faci servir la llengua catalana en els seus escrits. Les actituds d'incomprensió o rebuig són una excepció, i l'acceptació de la normalització d'escrits, retolació, cartells, pancartes, etc., ha estat força important si es té en compte que el Vallès Occidental és una comarca on la majoria dels treballadors i treballadores són nascuts fora de Catalunya o bé són fills de pares immigrants. CCOO és un sindicat nacional i alhora forma part d'una confederació perquè hi prevalen els interessos de classe en concordança amb la nostra naturalesa. Si els intents de constituir sindicats "nacionalistes" a Catalunya han fracassat ha estat perquè CCOO ha sabut compaginar el seu caràcter de classe amb el seu tarannà nacional.

Finalment, crec que un sindicat que en el futur no assumeixi la realitat nacional, i dins d'aquesta, un dels seus trets d'identitat més característics com és la llengua, és un sindicat sense futur a Catalunya.

4.4.3. Document de treball del Seminari Salvador Seguí sobre la llengua (1999)

1. Introducció

Aquest document recull el treball del grup de llengua del Seminari Salvador Seguí. No es planteja com un document definitiu sinó com un document de treball, obert a totes les reflexions, comentaris, aportacions... que s'hi vulguin fer.

2. El català com a dret de tota la ciutadania de Catalunya

La premissa principal, compartida per tots —excepte per aquells que per motius ideològics volen negar-la— és la situació de clara inferioritat del català respecte al castellà tant pel que fa a la competència lingüística de la població com a la seva presència en determinats àmbits de la societat. I és innegable afirmar que aquesta situació ha estat producte d'una política repressora que s'inicià el 1714 i que s'accentuà durant la Dictadura franquista.

I també és evident que, si volem normalitzar l'ús social del català, és necessari que la gent l'usi. I això es refereix tant a aquelles persones que tenen molt clara la necessitat de promoure l'ús del català com a aquelles altres que, sense estar-hi en contra, la situació actual ja els està bé, o estarien en les files, malauradament cada cop més grans, del menfotisme. Per això cal una actitud més activa a favor de la llengua catalana i superar una certa apatia que hi ha en una bona part de la nostra societat.

El sindicat, igual que la societat catalana, està format per multitud d'individus que poden tenir una gran diversitat de postures davant de la situació lingüística a Catalunya. I per això és imprescindible establir una política de consens que, des de la necessitat ineludible de promoure l'ús social del català, permetin incorporar a aquest projecte una immensa majoria de la gent.

Per tant, cal promoure una política lingüística en què es trobi còmoda tant la gent que pot considerar que la motivació principal de promoció del català és el seu caràcter de llengua pròpia i la necessitat que recuperi el lloc que com a tal li correspon, com la de multitud de persones que per infinitat de motius han compartit i comparteixen la convicció que cal promoure el català, o els que senzillament volen usar-lo o volen que s'usi. Entre un extrem i l'altre trobaríem una gran diversitat de situacions intermèdies que compaginen de manera diferent trets ideològics o purament comunicatius davant de la situació lingüística catalana.

La política lingüística que volem ha de garantir el dret a conèixer correctament el català —condició indispensable i prèvia per poder usar-lo— que tenen tots els ciutadans de Catalunya. Conèixer la llengua catalana i estar en disposició de poder-la usar s'ha de considerar com un dret més de ciutadania i d'igualtat d'oportunitats.

Però, també, la política lingüística que volem ha de garantir que aquests mateixos ciutadans puguin usar el català amb tota normalitat en tots els àmbits de la seva vida quotidiana: a la feina, al cinema, davant de les administracions...

Tanmateix, amb això no n'hi ha prou. Si volem que el català sigui cada cop més present en la nostra societat i no només en alguns àmbits reduïts, no n'hi ha prou d'assegurar que tothom el conegui i el sàpiga parlar, ni garantir les condicions perquè tothom el pugui fer servir. Si el que volem aconseguir és que el català esdevingui la llengua de relació habitual entre les persones, cal aconseguir que la gent s'hi senti lligada emocionalment, sigui o no sigui el català la seva llengua materna.

Així, la conjunció d'aquests tres factors: el català com a dret de ciutadania, les garanties d'ús i, especialment, el lligam emocional amb la llengua catalana han de formar part, inexcusablement, de qualsevol política lingüística, però, molt especialment, de la política lingüística de CCOO de Catalunya.

3. El sindicat i la llengua catalana

És un fet conegut per tothom que l'actuació de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya ha estat, i és encara, un element clau en el procés de normalització de la llengua catalana. CCOO ha intervingut de manera decidida, com a sindicat sociopolític, en la recuperació de l'ús del català en tots els àmbits de la societat catalana, des de la consideració que el coneixement i l'ús de la llengua catalana és un dret de tota la ciutadania de Catalunya.

Ara, però, quan estem a les portes del nou mil·lenni, i després de més de vint anys de democràcia sense haver aconseguit normalitzar l'ús de la llengua catalana —cal esmentar que la tasca no és gens fàcil, ja que a Catalunya la Dictadura franquista va tenir molt d'interès a arrabassar-nos tot signe diferencial d'identitat; en especial la llengua i la cultura—, és necessari que tots plegats prenguem consciència que cal un nou esforç, que cal seguir reivindicant el català dins de la nostra societat.

Aquest esforç s'hauria d'estructurar en tres àmbits —en coherència amb la proposta plantejada en l'apartat 2 d'aquest document—: formació per garantir el coneixement (que hauria d'abastar la formació sindical bàsica i dels quadres, i la formació del personal laboral), establir les mesures necessàries per garantir-ne l'ús en tots els àmbits del sindicat i promoure el lligam emocional de tots els membres del sindicat envers la llengua catalana.

1. Garantir el coneixement

Com ja hem dit, la formació és l'eina clau per dotar les persones de la capacitat i la seguretat necessàries per utilitzar el català amb tota normalitat en les tasques quotidianes i en les seves relacions personals. Per això, si volem promoure l'ús del català dins de l'organització, cal una política formativa àmplia, que abasti tant el personal laboral de la CONC com tots els quadres sindicals, especialment els que tenen una dimensió pública, en tant que són la imatge externa del sindicat.

Aquesta política formativa hauria d'assegurar els mínims coneixements de llengua catalana necessaris per desenvolupar les respectives funcions de la tasca que té encomanada cada persona, és a dir, una formació adequada al lloc de treball o a les funcions per desenvolupar, més que no pas una formació de caire tradicional.

2. Promoure'n l'ús

La situació actual de l'ús del català, pel que fa al sindicat, es pot considerar que no és la idònia, però, objectivament, ha millorat notablement en els darrers temps. Cada dia hi ha més gent que parla públicament en català en els fòrums de debat, quan no fa gaire temps hi havia una certa inèrcia, certament absurda, a usar majoritàriament el castellà en totes les intervencions que es feien, tant en els òrgans interns del sindicat com en els externs.

És evident que actualment l'ús del català, oral i escrit, dins de les diferents estructures territorials i federatives del sindicat és desigual en funció de la seva motivació respecte del tema en qüestió —en molts casos, reflex de les diferents realitats sociolingüístiques que coexisteixen a Catalunya. Així, si bé en alguns àmbits sindicals s'ha experimentat una notable implicació en l'ús de la llengua catalana, en altres encara no s'ha experimentat ni la més petita intencionalitat d'emprar-lo.

Si bé en el conjunt del sindicat no es detecten posicions d'oposició radical a emprar el català, també és cert que hi ha sectors que practiquen una oposició subtil i callada. La situació no és ni millor ni pitjor que la que hi ha en el conjunt de la societat catalana i, per tant, ens cal igualment una bona campanya de sensibilització i de motivació per millorar el nivell i la qualitat de l'ús del català en tota l'estructura del sindicat.

Davant d'aquesta situació, cal una actuació decidida per garantir la presència majoritària del català en totes les actuacions del sindicat com a tal, tant en les tasques més estrictament sindicals com en aquelles que són reflex del seu caràcter sociopolític i que tenen la seva incidència en els diferents àmbits de la societat catalana.

Per a això, en l'àmbit més estrictament sindical, s'hauria d'augmentar, millorar i garantir l'ús del català (oral i escrit) en totes les estructures de la CONC, i en tots els actes i manifestacions que el sindicat organitza. Això hauria de comportar la utilització majoritària del català en tots els actes tant interns com externs (plenaris, assemblees, reunions de negociació amb les empreses i amb l'Administració, etc.).

És evident que això comporta l'esforç de molts dels dirigents de la CONC a fer ús del català en les seves intervencions públiques —internes o externes— i a utilitzar el català en la gestió administrativa del sindicat. Aquest plantejament és coherent amb el que es deia ara ja fa 8 anys en els documents congressuals del 5è Congrés de la CONC, que es va realitzar els dies 14, 15 i 16 de novembre de 1991, en què es proposa que “tots els càrrecs sindicals tinguin l'obligació moral de realitzar cursos d'aprenentatge i perfeccionament de la llengua catalana”. També s'hi proposa, d'igual manera, “una utilització superior de la llengua catalana en tots els àmbits, externs i interns, de la vida de Comissions Obreres de Catalunya”. Si els responsables de la Direcció de la CONC, i els de federacions i unions territorials, fan aquest esforç, es converteixen en un element dinamitzador de l'ús del català en els altres àmbits del sindicat.

Com en qualsevol de les infinites reivindicacions que diàriament formulem com a organització, en què fem la més acurada coherència sindical, també en aquesta reivindicació de caràcter lingüístic cal aplicar la més rigorosa coherència testimonial per donar un impuls definitiu a l'ús del català en el si de l'organització.

En l'àmbit extern —entès com l'àmbit d'actuació de la CONC en tant que sindicat sociopolític—, ara més que mai ens cal incidir en la societat catalana en les qüestions relacionades amb l'extensió de l'ús social del català i, en general, amb les reivindicacions nacionals de Catalunya. Això comporta sentir com a cosa pròpia totes aquelles qüestions relacionades amb la llengua, la cultura, les institucions... i en general amb tot allò relacionat amb la reconstrucció nacional de Catalunya.

3. El lligam emocional

La utilització instrumental de la llengua catalana en les confrontacions polítiques i especialment la patrimonialització que ha fet la dreta catalana de les reivindicacions nacionals i lingüístiques han comportat un cert refredament del lligam entre alguns sectors populars i la llengua catalana, i en general amb les reivindicacions nacionals de Catalunya. El català, en molts casos, és vist com la llengua del poder, com una cosa aliena.

Per això, per retornar aquest lligam emocional de les classes treballadores amb la llengua catalana que va caracteritzar els anys de la lluita contra la dictadura cal, en primer lloc, apartar la llengua de manipulacions partidistes i no barrejar-la amb les reivindicacions polítiques. Si el català és considerat patrimoni d'una certa orientació política, és molt probable que sigui rebutjat per les persones que no la comparteixen. Desideologitzar el català és el pas previ per fer-lo cosa de tots.

Cal donar a la llengua catalana un marcat caràcter de normalitat. S'ha de fugir, per tant, de qualsevol tret d'imposició, per remot que sigui, que pugui suggerir discriminació. La utilització del català de manera quotidiana en la nostra tasca sindical, especialment en els àmbits de més incidència entre els delegats i l'afiliació, com ara el Gabinet Jurídic o la formació bàsica, és l'instrument bàsic per transmetre el missatge que el català també és la llengua del sindicat.

Així, la introducció del català com a llengua de docència —i la disponibilitat de materials formatius en llengua catalana— en la formació impartida pel sindicat, tant l'adreçada als delegats i als quadres sindicals com la formació contínua i ocupacional promoguda pel sindicat, és absolutament necessària per dotar el català d'un veritable estatus de normalitat dins del sindicat, alhora que esdevé un veritable instrument de dinamització de l'ús del català dins de l'organització.

Un altre element a tenir en compte és l'important paper que tenen els dirigents sindicals en la promoció de lligams afectius amb el català. Té molta més repercussió entre la nostra gent el fet de veure un determinat

dirigent sindical parlant en català en les assemblees o en els mitjans de comunicació que no pas qualsevol campanya de promoció de l'ús del català dins del sindicat.

Cal trobar la manera perquè la nostra gent no únicament no se senti marginada per la generalització del català sinó que se senti orgullosa del seu nivell de coneixement encara que sigui molt petit. També és necessari valorar de manera engrescadora els esforços que molts castellanoparlants han fet i fan per acostar-se al català.

D'altra banda no hem d'oblidar que el sentiment d'identificació amb un territori, amb una comunitat, amb una cultura o amb una llengua també està relacionat amb el nivell de benestar social que aquesta comunitat és capaç de donar a les persones —novingudes o autòctones— que en formen part. La cohesió social esdevé, així, un element de gran importància per generar aquesta identificació amb la societat d'acollida.

4. Mesures per promoure l'ús del català en el si del sindicat

Com ja hem dit, la presència del català dins de CCOO de Catalunya és poc uniforme. I aquesta realitat és especialment important en el seu vessant territorial. El pes de les diferents realitats sociolingüístiques que configuren la Catalunya actual es reflecteix clarament en la presència i l'ús del català dins de les diferents estructures sindicals.

Això comporta la necessitat d'establir de manera consensuada els diferents ritmes, les diferents prioritats... en funció d'aquestes realitats sociolingüístiques diverses, això, però, sense perdre de vista l'objectiu darrer de fer normal l'ús del català en totes i cadascuna de les estructures de la CONC.

El conjunt de propostes que planteja aquest document, que fan referència al sindicat en tota la seva complexitat, requereix la implicació de tota l'organització, però necessita algú que en marqui els ritmes, les prioritats, que faci el seguiment de la seva aplicació...; aquest paper, òbviament, hauria de correspondre al Servei Lingüístic de la CONC. Per

tant, aquest Servei ha de potenciar el seu paper estructural dins del sindicat: com a dinamitzador de l'ús del català i com a instrument de garantia de qualitat i efectivitat lingüística dels missatges que el sindicat fa arribar a la societat.

4.1. Garantir el coneixement

* Garantir el coneixement del català comporta definir el perfil lingüístic dels llocs de treball de la CONC per assegurar els coneixements lingüístics que requereix cada feina. Això no és un mecanisme de discriminació sinó un mecanisme perquè cada persona s'adapti al que la seva feina li demana. Això no treu que hi hagi una exigència. Un treballador, tant si és nou com si ja treballa a la casa, pot no tenir els coneixements necessaris, però els ha d'acabar tenint en un termini prudencial.

* El sindicat ha d'incloure els coneixements de llengua catalana en la seva política formativa. Aquests cursos de llengua haurien de ser orientats a dotar les persones d'habilitats per desenvolupar la seva feina, més que no pas ser cursos tradicionals.

* Cal plantejar-se una política formativa adreçada específicament als quadres sindicals, que per la seva significació esdevenen la imatge pública del sindicat, que els permeti de potenciar la capacitat d'expressió, de qualitat i en català.

* Incrementar el nombre de cursos de català en els plans de formació contínua promoguts pel sindicat.

* Pressionar les administracions per aconseguir que s'incorporin cursos de llengua catalana en la formació ocupacional promoguda pel sindicat.

* Potenciar especialment els cursos de llengua catalana adreçats als immigrants amb necessitats formatives especials.

4.2. Difusió de l'ús

* La situació del català en molts àmbits del nostre sindicat justifica l'aplicació de polítiques de discriminació positiva que promoguin una major presència de la llengua catalana en tots els àmbits comunicatius del sindicat. La determinació d'aquestes polítiques s'ha de fer amb el màxim consens possible de totes les parts implicades.

* Cal establir una política comunicativa que millori la comunicació de les nostres propostes a la societat. Renovar el llenguatge de manera que la comunicació sigui més directa i més efectiva i assegurar-hi la preponderància del català, correcte i de qualitat.

* Per poder distribuir amb normalitat els documents i materials que arriben de la Confederació estatal, cal establir els mecanismes adequats per assegurar que estiguin disponibles en català.

* Cal una més gran implicació del sindicat en la promoció de l'ús del català en els processos de negociació col·lectiva. Més enllà dels aspectes formals de promoció de la signatura de convenis en català i la inclusió de clàusules de normalització lingüística en aquests convenis, això comporta la incorporació del català de manera activa en tots els processos de negociació col·lectiva: reunions, assemblees, comunicats, acords, negociacions, convenis...

* És especialment important l'establiment d'acords d'empresa per promoure la normalització lingüística de les relacions laborals en les empreses. Aquests acords, per la seva mateixa naturalesa, són un instrument molt més àgil i útil per dur a terme accions de promoció de l'ús del català en el si de l'empresa.

* Cal treballar especialment per donar suport al treball diari en les seccions sindicals perquè els resulti fàcil i còmode utilitzar el català en la seva relació amb l'empresa i els treballadors. Això implica, especialment, assegurar que els materials i documents que els fan arribar les respectives federacions estiguin redactats en català.

* És fonamental potenciar —per mitjà de campanyes sectorials, elaboració de materials (com ara els *Papers sindicals*)...— el paper fonamental i exemplar dels delegats i dels comitès d'empresa com a difusors de l'ús del català en el món laboral.

* És prioritari fer que el Gabinet Jurídic, com a expressió dels serveis que el sindicat ofereix als afiliats i al conjunt dels treballadors, incorpori el català com la llengua habitual de comunicació dins del sindicat i amb el món judicial. Aquesta prioritat en l'aplicació de l'ús del català tindria com a conseqüència una situació de normalitat i, a més, una extraordinària i poderosa influència en els àmbits de la justícia, que és un dels ambients que més reticència manifesta per normalitzar l'ús del català.

* Els serveis que ofereix el sindicat als seus afiliats (agència de viatges, assegurances, habitatge, consum...) —que a vegades són un dels principals mitjans de relació amb els nostres afiliats— també han d'utilitzar normalment el català en la seva tasca quotidiana. De la mateixa manera com s'ha assolit un acord amb Atlantis-assegurances per promoure la utilització normal del català, convindria influir en la resta de serveis en la mateixa direcció.

4.3. Lligam emocional

* Incrementar la utilització del català com a llengua de docència —i en els materials formatius— en la formació impartida pel sindicat —tant en la formació estrictament sindical com en la formació contínua i ocupacional impartida pel Ceprom— com a element de normalitat i com a instrument de dinamització de l'ús del català dins del sindicat.

* Difondre per mitjà d'exposicions, articles, llibres, campanyes... el paper de les classes treballadores en la recuperació del català com a llengua oficial, en l'ensenyament... per retornar-los la implicació amb el procés de normalització lingüística des de la dictadura fins ara i desmuntar tant els arguments patrimonialistes del Govern català com

els intents de fragmentació per motiu de llengua promoguts per certs sectors influents.

* Promoure un canvi de visió del català només com una exigència per una visió més positiva d'enriquiment personal, laboral, cultural... Per fer això es poden fer accions molt diverses: petites campanyes, lliurament de títols...

* Procurar dotar les activitats, els materials... en català d'un valor afegit de modernitat, qualitat, innovació...

* Continuar potenciant la col·laboració amb les confederacions sindicals de CCOO del País Valencià i les Illes Balears, per aconseguir més efectivitat per fer de la llengua que compartim un element de comunicació i treball, dins del sindicat i en la societat en general.

5. Mesures per promoure l'ús social del català

Tot i que cal fer un balanç globalment positiu del procés de normalització lingüística iniciat formalment amb l'aprovació de la Llei de normalització lingüística de 1983, és evident que el dret al coneixement i l'ús del català encara no està garantit en tots els àmbits de la societat catalana, i això és especialment significatiu pel que fa a l'àmbit de les relacions laborals.

D'altra banda, el procés de reforma de la Llei de 1983 va posar de manifest els riscos que comporta per a la convivència la manipulació partidista i la instrumentalització política del debat lingüístic a Catalunya.

Però, més enllà de la necessitat objectiva d'una nova llei de política lingüística —que, recordem, va ser aprovada per una àmplia majoria del Parlament—, estem convençuts que l'extensió de l'ús de la llengua catalana passa necessàriament pel desenvolupament d'una política d'actuació global que vagi més enllà dels aspectes estrictament lingüístics —que s'han de tractar amb flexibilitat, gradualitat i consens—

i que cerqui compensar les desigualtats que encara existeixen i busqui promoure la permeabilitat social i la cohesió social.

5.1. La promoció de la cohesió social

No s'ha d'oblidar que la promoció de l'ús social del català passa de manera determinant per la consolidació d'una societat catalana cohesionada. Cohesió entesa des del punt de vista de la qualitat, l'extensió, la descentralització i l'adequació dels serveis públics, i de la garantia que arriben a tota la societat, en especial on més falta fan. Ens referim bàsicament a sanitat, ensenyament, habitatge social, lleure i cultura i benestar social.

Augmentar la qualitat de vida de tots els ciutadans facilita enormement que tothom se senti ciutadà de ple dret i estigui en òptimes condicions per defensar i fer-se seus els signes d'identitat d'una societat que els és pròpia. La cohesió social esdevé així un element de gran importància quan parlem de la identificació de tots els ciutadans amb un territori, amb una cultura, amb una societat (acollidora) i amb una llengua.

És per això que les mesures adreçades a garantir el dret al coneixement i l'ús del català a tota la població s'han de complementar amb un tractament específic i compensador de les realitats socioeconòmiques i socioculturals més desfavorides.

Aquestes mesures de caire social afavoririen la necessària permeabilitat social, cultural i lingüística. No hem d'oblidar que la segregació dels immigrants, en barris específics especialment construïts per a ells, ha perjudicat molt el procés d'extensió del català entre els nousvinguts a cada moment, ja que la manca de convivència diària entre castellanoparlants i catalanoparlants va suposar la no-assumpció del català per part dels castellanoparlants. Aquesta segregació en un entorn monolingüe castellà —que avui s'està repetint amb l'arribada dels nous moviments migratoris— fa que molta gent pugui arribar a considerar que el català no és ni útil ni necessari per viure al nostre país.

5.2. El paper de l'educació

Tot i les dades estadístiques que ens dona l'Administració que indiquen una presència cada cop més gran del català en el nostre sistema educatiu, l'experiència diària de molts professionals de l'educació —especialment en alguns territoris demogràficament significatius— no es correspon amb aquest optimisme oficial. Sobretot si el que analitzem no és pas el coneixement passiu de la llengua sinó l'ús actiu. I en això, el nivell de “militància lingüística” dels nostres joves és baix, i es deixen portar més per l'utilitarisme i la comoditat.

D'altra banda, la manca de dades objectives sobre la competència lingüística de l'alumnat, és a dir, sobre els resultats de la immersió lingüística, no ens permet avaluar de manera objectiva el seu nivell de competència lingüística. Una bona part de l'alumnat castellanoparlant que no ha fet immersió no acaba l'ensenyament obligatori amb una bona competència lingüística en català. De moment no tenim dades sobre la immersió tot i que, com en el cas anterior, l'opinió dels docents no és gaire optimista.

Cada vegada més s'incorporen al nostre sistema educatiu més persones provinents no ja d'altres llocs de la Unió Europea sinó d'allò que burocràticament es diu immigrants extracomunitaris. Cal que l'escola tingui els mitjans adequats per garantir-ne una correcta capacitat lingüística.

Cal posar una atenció especial en el procés d'incorporació tardana d'alumnat d'origen immigrant per assegurar-los, un cop acabat l'ensenyament obligatori, una bona competència comunicativa en català i també en castellà. Això comporta l'adopció de programes específics —amb una metodologia clara i uns principis d'aplicació concisos— d'aprenentatge de llengües adreçats a aquest col·lectiu, sense que de cap manera pugui justificar-se la legitimació de mecanismes d'exclusió i segregació ni que sigui per a una major eficàcia en l'aprenentatge de la llengua.

I això és especialment important quan l'objectiu de l'Administració educativa és garantir un correcte coneixement de les dues llengües oficials a tots els alumnes en acabar la seva escolarització obligatòria.

Per tant, és necessari potenciar el paper de l'educació com a garantia de l'accés dels nois i noies al coneixement correcte del català en acabar el període d'escolarització obligatòria.

5.3. Les relacions laborals

Com ja hem dit, pel que fa a l'àmbit de les relacions laborals, el català es troba en una situació de franca inferioritat. Malgrat els esforços duts a terme per diferents organitzacions, entre elles de manera destacada la CONC, el català continua sense entrar de manera generalitzada a les empreses. L'empresariat del nostre país no tan sols no ha demostrat, en termes generals, gaire interès a normalitzar l'ús del català en el marc de l'empresa, sinó que, en alguns casos, hi ha estat més aviat reticent.

5.3.1. Els convenis col·lectius

La presència del català en els processos de negociació col·lectiva —tot i els reiterats acords adoptats per la Comissió de Normalització Lingüística en l'àmbit laboral del Consell de Treball, de la qual formen part la CONC, la UGT, Foment de Treball, Pimec-Sefes i el Departament de Treball, per promoure l'ús del català en la negociació col·lectiva i incloure clàusules de normalització lingüística en els convenis col·lectius— és encara molt minoritària, excepte comptades excepcions, i això es reflecteix tant en el procés de negociació com en la llengua de signatura dels convenis.

Si analitzem les dades disponibles sobre la llengua d'ús en els convenis col·lectius registrats a Catalunya recollides en la Memòria de les actuacions previstes en el Pla de normalització lingüística del Departament de Treball per a l'any 1998, podem veure que els convenis i altres documents signats en català representen el 27% respecte del total, el percentatge dels convenis i altres documents signats en català i

en castellà és del 12%, i el percentatge dels convenis i altres documents signats en castellà se situa en el 58,5%.

La presència del català en els convenis col·lectius és encara fortament deficitària, especialment a la província de Barcelona, amb només un 18% dels convenis signats en català, o a la de Lleida, amb només un 26%.

D'altra banda, es podria considerar que la presència del català no és tan baixa com sembla si tinguéssim en compte conjuntament els convenis signats en català i els que s'han signat en castellà i català. Tanmateix, en aquest cas, cal tenir en compte que en aquest segon cas, l'existència d'una versió catalana no garanteix que la seva edició en aquesta llengua ni aquesta versió sigui la més usada en cas de consulta.

Però per analitzar la repercussió del català en els convenis col·lectius cal tenir en compte el nombre de treballadors afectats segons la llengua de signatura dels acords col·lectius registrats a Catalunya.

Així, podem veure —segons dades de la mateixa Memòria— que a la província de Barcelona, el percentatge de treballadors que disposen del conveni signat en català baixa fins al 2,5%. Per contra, a la província de Girona el 94,5% dels treballadors disposen de conveni signat únicament en català. Pel que fa als signats en català i castellà, podríem fer la mateixa valoració que hem fet abans: l'existència d'aquesta versió no vol dir que se'n faci ús. De totes maneres, el 22,3% dels treballadors afectats només disposa de conveni signat en castellà (el 58,4% del total de convenis analitzats).

Un altre aspecte per tenir en compte és el nombre de convenis col·lectius que incorporen clàusules lingüístiques en el seu articulat. Així, pel que fa a l'àmbit de la província de Girona, només 5 convenis inclouen una clàusula de normalització lingüística (alguns d'ells només s'han signat en castellà); només 8 convenis (6 dels quals s'han redactat només en castellà) inclouen l'esmentada clàusula pel que fa a la província de Barcelona, i cap dels convenis de la província de Tarragona i Lleida contenen clàusules de normalització lingüística.

És evident que la manca d'una traducció jurada de la normativa legal d'aplicació en el món laboral, i en concret l'Estatut dels treballadors, dificulta de manera important la utilització del català en la redacció de convenis i pactes d'empresa, però també en tots els aspectes relacionats amb l'activitat judicial vinculada amb el món laboral.

Però també cal una més gran implicació del sindicat a l'hora de promoure l'ús del català en els processos de negociació col·lectiva, i concretament en la negociació i la signatura dels convenis col·lectius, i la inclusió en tots els convenis que afecten els treballadors de Catalunya de clàusules de normalització lingüística. Però, més enllà d'aquestes actuacions en el marc normatiu de les relacions laborals, és especialment important la promoció d'acords d'empresa que comportin l'adopció de mesures per normalitzar l'ús del català en les relacions laborals en el si de l'empresa.

5.3.2. La formació: una eina clau

En aquest marc del món laboral, la formació lingüística esdevé una eina clau. Garantir el coneixement del català entre els treballadors i treballadores ha de ser una prioritat de qualsevol política que pretengui promoure l'ús social del català en l'àmbit socioeconòmic. I és per aquest motiu que la formació —i especialment la formació contínua i la formació ocupacional— esdevé l'instrument essencial de l'extensió de l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits del món socioeconòmic.

En aquest sentit, i pel que fa a la formació contínua promoguda pel sindicat, és interessant fer ressaltar el fet que els acords assolits per la CONC amb el Consorci per a la Normalització Lingüística i l'Escola d'Administració Pública de Catalunya —i, per tant, la possibilitat d'emetre titulacions oficials de català— representen un canvi qualitatiu important que el sindicat ha de potenciar de manera clara: la possibilitat d'oferir l'accés a titulacions de català en cursos gratuïts és un gran al·licient per promoure el coneixement i l'ús del català entre els treballadors i treballadores.

Per contra, en el camp de la formació ocupacional tot està per fer. Aquest tipus de formació, adreçada a les persones amb més dificultats d'inserció laboral que són a l'atur i cerquen feina no preveu la possibilitat d'oferir cursos de català. El Fons Social Europeu no permet la realització de cursos d'idiomes dins de la formació ocupacional, en aquest cas de català, i ningú no hi ha trobat cap alternativa viable. Això representa un entrebanc afegit per a aquestes persones que han tingut poques oportunitats —o cap— d'accedir al coneixement de la llengua catalana. A això s'hi suma la poca presència del català com a llengua vehicular en aquest tipus de formació.

Aquesta situació desvincula els alumnes de la realitat del país on viuen i els priva d'un coneixement que és evident que és un valor afegit a l'hora de trobar feina, ja que cada vegada més es prefereix donar feina a persones que, a més del castellà, sàpiguen el català.

Aquestes persones amb més dificultats d'inserció laboral i que han tingut menys oportunitats d'accedir al coneixement de la llengua catalana haurien de ser un objectiu prioritari per part de les administracions a l'hora de promoure activitats de formació lingüística. El sindicat s'ha d'implicar de manera decidida en la recerca d'alternatives viables a aquesta situació.

La incorporació de persones al mercat de treball amb titulacions de català homologades per les seves titulacions acadèmiques representa un fet molt positiu per promoure l'ús del català en el món del treball, però especialment per desactivar el malestar o el rebuig contra el procés de normalització lingüística del català per part de certs col·lectius amb més dificultats d'accedir al mercat de treball.

Més enllà de la necessitat de promoure específicament l'ensenyament del català des del sindicat, també cal considerar un altre aspecte relacionat amb la formació que té una importància vital en la promoció de l'ús de la llengua catalana, i especialment en el paper "normalitzador" de l'ús del català. Ens referim a la llengua amb què s'imparteix la formació i a la disponibilitat de materials en català adreçats als participants dels diferents àmbits formatius del sindicat.

És del tot indispensable incorporar el català com a llengua de docència en tots els àmbits formatius, especialment en la formació contínua i l'ocupacional, al mateix temps que disposar de materials redactats també en català.

5.4. La nova realitat multicultural a Catalunya

Els nous moviments migratoris —a diferència dels processos migratoris que va rebre Catalunya en els anys seixanta i setanta, formats per persones amb qui compartíem un referent cultural comú i una llengua de relació— es caracteritzen per l'arribada de persones amb cultures, religions i llengües diverses, que configuren una realitat multicultural nova.

En aquest nou context, el coneixement de les llengües de la societat d'acollida es configura com l'instrument que permet que les persones nouvingudes puguin accedir al mercat de treball, a les relacions amb l'Administració, a les relacions personals, a l'ensenyament, a la sanitat... És a dir, aquest coneixement del català —però també del castellà— es configura com l'element bàsic que garanteix l'accés als drets de ciutadania i un vehicle per a la integració social, l'objectiu de la qual és l'assoliment d'una societat cohesionada i igualitària.

I parlar d'integració social —o el que és el mateix, tracte igual quant a deures i drets— vol dir donar resposta, també, a la qüestió lingüística: les persones immigrades, o els seus fills, no han de quedar excloses del dret d'aprendre i d'usar les llengües oficials a Catalunya.

Les diferents administracions implicades han d'establir les mesures necessàries per assegurar el dret a l'ús i el coneixement de les llengües oficials a Catalunya a les persones arribades en les noves migracions. Tant els processos de regularització com els plans d'atenció a la incorporació tardana a l'ensenyament haurien de preveure els mecanismes de formació adients per garantir aquest dret.

Totes aquestes mesures s'han d'acompanyar de polítiques d'actuació globals que donin una resposta adequada a la nova realitat configurada

per la presència cada cop més creixent de persones procedents de diferents orígens geogràfics, ètnics i culturals en el si de la nostra societat, de manera que evitin la segregació, que facilitin la permeabilitat social, cultural i lingüística, i que promoguin la inserció social de les persones nouvingudes.

És important remarcar el paper que el sindicat pot tenir en la incorporació de les persones arribades en les noves migracions a la societat catalana.

4.4.4. El futur de la llengua catalana. Jornades de normalització lingüística i ensenyament de CCOO (2002)

I. La llengua i els joves. La visió d'un sociolingüista.

Intervenció de Joan M. Romaní, Grup Català de Sociolingüística

Introducció

En primer lloc, vull agrair la invitació de CCOO a participar en aquesta trobada, la número sis de les que han anat convocant les federacions d'Ensenyament de CCOO de les Illes Balears, el País Valencià i Catalunya, juntament amb els serveis lingüístics d'aquest nostre sindicat. Més, encara, quan em convideu a prendre la paraula com a conferenciant que fa l'obertura acadèmica. Gràcies, doncs, de nou.

El tema de les jornades que inaugurem és la llengua i els joves. He de fer constar, en primer lloc, que les bases són posades perquè em proposi parlar d'una cosa difícil: els lingüistes encara no ens hem posat pas d'acord en quina mena de cosa és una llengua, i els sociòlegs tampoc no han consensuat uns criteris per tal de deixar ben clar què són els joves. Parlem, doncs, de la intersecció de dos conjunts difusos? Provem de fer-hi llum. Crec que tots estem d'acord que, quan parlem de la primera part de l'enunciat, *els joves*, els definim:

- 1) bé per criteris demogràfics (persones d'entre quinze i trenta anys),
- 2) bé per criteris més laxos: “després de l'ensenyament obligatori, i fins...”, fins no se sap ben bé quan.

Pel que fa a la segona part de l'enunciat, quan diem *llengua* volem dir, alhora:

- 1) “català” i “castellà”, que tenim aproximadament clar què són;

- 2) “les llengües dels novíssims catalans”, de les quals sabem que són diverses i diferents entre elles, i poca cosa més.,
- 3) i les terceres llengües o llengües modernes, sobretot anglès, francès i alemany.

Acordarem, doncs, que considerem joves les persones segons el criteri demogràfic, malgrat el fet que aquestes persones són molt heterogènies pel que fa a estructura familiar, nivell de renda, recursos econòmics i recursos culturals, entre els quals la formació, especialment l'acadèmica, i els capitals de tipus lingüístic. I que per llengua entendrem el conjunt de les seves activitats lingüístiques en situacions habituals.

Aclarits aquests conceptes, passem a la segona part de l'exposició.

Temps era temps, en la primera meitat dels anys vuitanta, ens vam fixar com a horitzó que calia assolir en el panorama lingüístic la normalització lingüística. Per arribar-hi, comptàvem amb la vostra tasca d'ensenyats, entre altres. Aquesta normalització l'hem definida per consens, una manera poc precisa de definir. Així, entenem per normalització lingüística *el ple domini del català de la població de dret que viu en els territoris del domini lingüístic català, i el seu ús habitual com a llengua de relació social*. Cal tenir present que, amb aquesta definició, hem deixat de banda quins pretenem que siguin els coneixements i els usos del castellà, de les altres llengües romàniques, que ens són tan properes, de l'anglès, que és la llengua que ha de dominar avui “una persona civilitzada i culta”, i d'altres llengües com l'àrab, llengua de cultura dels nostres veïns del sud, dels nostres proveïdors de mà d'obra. Crec que com a col·lectiu val la pena que hi dediquem alguna estona, però no serà pas en aquesta ocasió.

Hi ha entre nosaltres una sensació d'insatisfacció, quasi de frustració, per no haver assolit l'objectiu fixat de sentir-nos-en tan lluny com abans. Ens sentim com el personatge protagonista de *L'illa del dia abans*. Vosaltres, els ensenyants, sou un element important en el procés d'extensió del coneixement. Des de l'inici del procés de normalització

han canviat moltes coses en el nostre entorn. En parlaré sense entrar en detalls de tipus quantitatiu, importants, sí, però que seran tractats per altres en aquestes jornades.

En primer lloc, he de manifestar que no coincideixo amb aquells que consideren el moment actual el més desfavorable dels possibles. Tampoc no m'identifico amb els que consideren que mai no havíem estat més bé. En cada generació hi ha hagut persones conscients que el món és molt imperfecte i que cal molta feina per endreçar-lo una mica i fer-lo un lloc de més bon viure-hi. El cas dels catalanousuaris no és un cas únic en el món contemporani. Ja fa uns quants anys que al Quebec es va editar *La crise des langues*, obra en la qual especialistes de diversos països i llengües (França, Bèlgica, els Estats Units, Dinamarca, Espanya, Israel, Catalunya...) coincidien a assenyalar la degradació de la llengua usada pels joves en els seus contextos respectius. En la introducció podem llegir-hi:

“Dels quatre cantons del món ens arriben notícies alarmants sobre l'estat de salut de les llengües. Els temes semblen els mateixos arreu: els joves no dominen l'ortografia de la seva llengua materna, els mitjans de comunicació —en primer lloc la televisió— tenen una influència nefasta sobre la llengua, l'escola ja no aconsegueix la seva missió, els mots estrangers ens envaeixen, etc. Enllà de les fronteres, tots els articles consagrats a la crisi de la llengua s'assemblen d'una manera estranya, començant per la visió ansiògena que ofereixen del món actual” (Maurais, 1985, p. 1).

Jo no presentaré, en aquesta ocasió, ni dades ni estadístiques. Aquest paper pretén una aproximació al tema dels joves i la llengua d'una manera àmplia, generalista. El nostre no és pas un cas únic en el món. Jo pretenc que considerem la qüestió de la relació entre joves i llengua des d'altres punts de vista que el quantitativista, que serà tractat per altres intervinents al llarg de les jornades.

Com a sociolingüista i com a ciutadà, una cosa tinc ben clara: si el jovent dels Països Catalans no parla majoritàriament català, si no el fa servir de

manera més abundosa, freqüent, espontània i rica, com els aquí presents volem, no és pas a causa del fet que els professionals de l'ensenyament no s'hi hagin escarrassat prou. N'estic convençut, tot i que no tinc proves que ho abonin. Crec que podem coincidir a acceptar-ho. Francesc Xavier Vila ja ens va explicar fa un temps que "l'escola no pot fer-ho tot", i demanar-li-ho és reflex d'un abandonament de responsabilitats de pares i adults en general.

Crec que en aquest poc ús habitual de la llengua catalana hi ha coincidit tota una sèrie de concauses, cap de les quals és suficient per si mateixa, però amb realimentació positiva entre si. Pel que fa a l'àmbit dels Països Catalans, les principals són:

- La no-oficialitat plena de la llengua catalana arreu del territori, que ha privat de l'aprenentatge formal de la llengua una part molt important de la població adulta.
- El predomini dels mitjans de comunicació i la cultura de masses en castellà i en anglès.
- El fraccionament del domini lingüístic català entre diverses administracions.
- El fet que dues de les ciutats més importants del territori, Barcelona i València, estan en competència per esdevenir la plataforma logística oriental de la Península, en lloc de plantejar-se la complementarietat entre una i altra. En aquest cas la competència no du pas a l'excel·lència.
- El brutal i profundíssim canvi en la composició demogràfica de la nostra societat, centrada fins fa pocs anys en un model de creixement econòmic basat en l'existència de grans quantitats de mà d'obra escassament retribuïda, ocupada en la producció de béns i serveis amb poc valor afegit. Mantenir aquest model va comportar la importació d'una matèria primera escassa en el nostre territori: força de treball poc qualificada. Aquesta mà d'obra no calia que tingués

gaire aprenentatge formal, ni gaires coneixements tècnics, culturals ni humanístics. Vinguts a treballar, ni es podia ni es va considerar de primera necessitat que aprenguessin un català instrumental de manera massiva. S'ha pogut superar, amb gran esforç, la mancança del coneixement elemental, just elemental, de la llengua del país. En un altre ordre de coses, hem arribat al punt més alt en la proporció de joves en el conjunt de la societat. Ens esperen uns quants anys en què el jovent serà un grup en lenta recessió.

- El fet que ni els moviments de població ni els usos interpersonals poden ser objecte d'una política lingüística democràtica.

Si ampliem el marc de referència fins allò que en diem el món occidental, ens trobem amb tota una sèrie de fenòmens que, associats als anteriors, ens poden ajudar a comprendre millor la situació a què ens enfrontem:

- L'eliminació dels rituals de passatge que la nostra cultura havia establert per tal de fer-nos conscients de l'accés a les diferents etapes de la vida, i de les expectatives que la societat tenia respecte de cadascun de nosaltres: amb la primera comunió es passava de nen petit a ser nen gran; amb la revàlida elemental o la fi de l'EGB, i la consegüent incorporació al món del treball, es deixava de ser nen gran i es començava a ser jove adolescent. Amb la tornada de la mili, la incorporació dels estudiants al món del treball o el casament hom esdevenia adult, i era considerat adult de ple dret per la resta de la societat. La desritualització no és necessàriament un avantatge... Ara no se sap ben bé quan es deixa de ser nen i de quina manera hom ingressa a la vida adulta: no hi ha servei militar, la primera feina seriosa i segura arriba molt tard, viure fora de la llar paterna és molt difícil, i els que marxen no ho fan necessàriament perquè s'hagin casat...
- El canvi de papers i rols socials que ha comportat el pas d'una societat industrial a una de postindustrial, amb noves referències que no són pas basades en la tradició.

- La consolidació del jovent com un grup de consum diferenciat, amb productes, modes, serveis i locals específics per a ells.
- La universalització de la televisió, un convidat xerraire i atractiu, que repeteix el mateix contingut arreu d'Europa. Si hom hi dedica més de dues hores diàries de mitjana, és perquè interessa. És un competidor directe, i molt dur, dels professionals de l'ensenyament: és molt entretingut, explica sense renyar, sense demanar esforç, mai no demana de demostrar el que s'ha après... I si el que hi ha a la pantalla no interessa prou, es canvia per una altra cosa amb un petit cop de botó. Com diu N. Postman,

“Sabem que *Barri Sèsam* ensenya els infants a estimar l'escola només si l'escola és com *Barri Sèsam*. Cosa que vol dir que sabem que *Barri Sèsam* soscava la idea tradicional del que representa l'ensenyament” (Postman, 1990, p. 180).

I, també,

“La televisió educa ensenyant els infants a fer el que mirar la televisió exigeix que facin. I això és tan remot del que els exigeix una aula com veure una funció de teatre ho pot ser de llegir un llibre” (Postman, 1990, p. 182).

I en conseqüència,

“La contribució principal de la televisió a la filosofia de l'educació és la idea que l'ensenyament i l'entreteniment són inseparables (Postman, 1990, p. 184). [...] En altres paraules, a eliminar la idea que la seqüència i la continuïtat tinguin res a veure amb el pensament” (Postman, 1990, p. 185).

- Pèrdua del valor del treball constant i l'esforç personal com a via de maduració i d'accés a l'adulthood.

- Irrupció de la informàtica i les TIC. Tot i que només el 20% de les cases disposen de PC, s'ha difós la idea que tot el saber, tota la informació sobre qualsevol tema, és a l'abast de tothom. Com a conseqüència, només cal aprendre a moure-s'hi, a navegar-hi, i no pas acumular coneixements amb esforç.
- Desprestigi creixent de tot el que és associat amb el món adult i amb les maneres pròpies de relació formal entre adults, basades en el compromís mutu, la comprensió de les necessitats de l'altre i l'assumpció de responsabilitats travades.
- Adopció de la cultura de la queixa i els drets en lloc d'una cultura de deures i pactes.
- Canvis en l'accés a la realitat llunyana: la distància entre allò quotidià i allò llunyà s'ha esvanit, ara tot és immediat, i tant els pares com l'escola han de competir, per guanyar-se l'interès dels nens i dels joves, amb la televisió, els diaris, les revistes, la ràdio, la gent que ve de fora... tot molt més atractiu.
- La consagració de l'anunci com a paradigma del discurs humà contemporani: és el suport que vehicula el major volum d'informació a l'abast del conjunt de la població. I atès que allò que proposa un anunci difícilment es pot provar o rebatre, la complexitat de l'argumentació del discurs travat hi és tan aliena com la gent lletja o infeliç.

Un bon resum del que acabo d'exposar ens el proposa de manera directa i brutal un anunci d'una companyia telefònica present aquest dies en les nostres pantalles. Us el resumiré: un noi parla llargament per telèfon. El pare li diu que talli, que ja fa molta estona que hi parla. El noi li diu que amb les noves tarifes surt molt barat, li dóna un euro i li diu que calli. El pare, en lloc de posar-lo al seu lloc, agafa l'euro, es fica la dignitat a la butxaca amb l'euro i calla. L'adult no és capaç ni tan sols d'establir i fer respectar les normes que se segueixen a casa seva...

Conseqüències lingüístiques:

1. Com que la televisió i els *mass media* ens van donant models per a tot, també ens donen uns models de joves i de com parlen i han de parlar els joves.
2. Hi ha més possibilitats d'escriure textos (sobretot curts!) que mai. La sintaxi hipotàctica i travada se'n va en orris. Textos senzills, elaboració senzilla, pensament senzill.
3. Com que cal viure el present, al dia, i les persones ja no són responsables de res, tampoc no ho són de transmetre la llengua. Ja hi ha les nostres institucions que se n'ocupen.
4. És més important fer l'efecte de saber parlar bé que no pas saber argumentar o desmuntar proposicions per demostrar-ne la incoherència. En el discurs polític, s'està arribant a uns límits impensables.

Algunes confusions sociolingüístiques

Deixeu-me ara que enfili un parell de tòpics habituals entre nosaltres que em provoquen, en el sentit més literal de la paraula:

- 1) Tothom sap què es vol dir quan es parla de "llengua dels joves".

Joves és avui dia un concepte molt ambigu: Quins? En quin medi? En quines ocasions? Amb quins interlocutors? Ja n'he parlat en la primera part, i no ho repetiré ara.

- 2) El català es parla ara menys que *abans*, sobretot entre els joves.

Davant d'una afirmació tan taxativa com aquesta (que és certa), algunes preguntes:

- Quan, en quin moment de la història se situa aquest "abans"? En quin passat arcàdic?

- És la mateixa la nostra societat entre els dos moments observats? Si hi ha hagut canvis, en quin sentit han influït, a favor o en contra de l'enunciat? No se sol explicitar. I el canvi del poblament és un aspecte decisiu, és el punt clau.
- Per què qui fa aquesta mena d'observacions considera com a instrument vàlid i fiable la seva mera observació personal, la seva experiència... i en general desprestigia, menysté i menysprea instruments i tècniques respecte dels quals hi ha consens entre els estudiosos de la societat? Vull dir, amb quina mena de metodologia i instrumental d'observació amb un mínim d'homologació sociològica s'arriba a aquesta conclusió? Les hipòtesis s'han de contrastar, i en el cas que comento, no se sol fer. De fet, qui fa aquesta mena d'enunciats pretén que ignorem més de cent vint-i-cinc anys de sociologia quan examinem com la gent fa servir un recurs social distribuït de manera desigual entre els actors socials.

Vegem-ne un exemple recent:

Certament, no hauríem d'oblidar que partim d'una constatació: la nostra pràctica lingüística no és tan favorable com caldria esperar de tots els esforços desplegats per les polítiques educatives i les campanyes de normalització... (M. Grau Gasulla, Noguero 2000, p. 3).

Fixem-nos-hi: quin és exactament (o aproximadament) el grau de pràctica lingüística esperable? Per què, aquest, és l'esperable? En quin punt situa el valor de la seva observació actual l'observador en qüestió? No se sap, i ens fa saber acríticament que el valor hauria de ser més gran, sense exposar com i quant de més gran.

La situació actual és ambivalent, amb elements a favor de l'increment lent, continuat i sostingut del coneixement del català i alhora de la seva pràctica, i amb elements en sentit contrari:

Elements a favor	Elements en contra
Nombre prou alt de parlants que permet que hi hagi prou actors-locutors que facin tots els diferents rols d'una societat moderna (hi ha una massa mínima crítica, sota la qual la normalització lingüística plena no és possible: és un fet social, no pas lingüístic!).	Malgrat el nombre prou alt, es barreja amb un grup equivalent de parlants majoritàriament d'una altra llengua, el castellà. Els ensenyants, crec, els heu de preparar perquè siguin prou competents en ambdues.
Us del català en l'ensenyament i en l'Administració. Malgrat que no és complet, mai, sobretot en l'ensenyament, no havia estat tan alt des de la seva universalització.	Globalització de continguts culturals que porta a l'homogeneïtzació de comportaments i referents. Amb l'ensenyament no n'hi ha pas prou.
No hi ha una associació clara entre partits polítics i llengua.	Escassa implicació de l'Administració de l'Estat. Falta el recanvi generacional entre els ensenyants: encara no tots han sortit preparats per treballar en català.
Relativa vitalitat cultural i comunicacional associada a la llengua.	Lleure i usos no formals, en castellà. Folklore i cançó, en català.
Increment sostingut de la presència del català en els <i>mass media</i> .	El català encara no es tracta d'igual a igual amb el castellà en els <i>mass media</i> . Escassa inversió de capital privat en productes culturals vehiculats en català.
Increment del grau de coneixement en el conjunt de la població, superior al grau de creixement vegetatiu dels catalanoparlants.	Creença ingènua que increment de coneixement implicaria automàticament increment d'ús.
Altes taxes de transmissió intergeneracional del català entre els qui el tenen com a llengua habitual i de parella (a Catalunya), superiors a les del castellà.	Nativització del castellà en el domini lingüístic català.
Un cert grau de militància social en pro del català (recurs fràgil i de difícil generació).	Creença que una altra legislació lingüística faria incrementar l'ús del català (en situacions formals, i encara, no pas en els usos interpersonals, que són els que asseguren la vitalitat d'una llengua). El jovent és poc sensible a aquesta mena de regulacions (de fet, a quasi totes...).
El català està altament estandarditzat.	Competència amb llengües també altament estandarditzades. Les institucions no poden generar models de català col·loquial, de carrer.
El català pertany al 5% de llengües més parlades del món.	
El català és una de les llengües no oficials d'un estat amb una taxa d'alfabetització més alta.	Índexs de lectura baixos.
El català s'ha incorporat a la revolució de les tecnologies de la informació i la comunicació.	Escassa producció de programari en català, atesa l'omnipresència de l'anglès.
El català és objecte de polítiques lingüístiques que en pretenen la normalització.	El efectes d'una política lingüística són a mitjà termini: divina impaciència per cons-tatar l'efectivitat dels resultats.
	No hi ha acord sobre els indicadors del ritme del procés d'NL.

Conclusions

El futur és obert. Hi ha alhora perills i amenaces. També hi ha oportunitats i aliances possibles.

Així, tenim com a elements a favor:

- L'Institut Interuniversitari Joan Lluís Vives i l'Institut Ramon Llull per a la difusió de la llengua i la cultura.
- El treball conjunt dels serveis lingüístics, de les federacions d'ensenyament, de les associacions d'ensenyants per la llengua, i una plèiade de moviments socials.
- A llarg termini, la preparació dels professionals que accedeixen a l'ensenyament esperem que continuarà en línia de progrés. Per tant, és raonable esperar que els joves cada dia sabran més català i el podran fer servir en una proporció major que actualment.
- Efecte acumulatiu de la preparació i la competència lingüística dels nostres ciutadans: mai, en cap moment de la història, no hi havia hagut una part tan important de la població catalana que n'aprengué a llegir i escriure com ara.
- L'existència d'uns cossos de professionals que treballen en l'extensió del coneixement i de l'ús del català.

I alhora tenim elements en contra, entre els quals podem considerar:

- El desafiament que significa anostrar els novíssims catalans, tant els infants com els joves i els adults, atès que continuarà l'arribada de nous contingents de població forana sense cap coneixement de català.
- Un cert cansament entre els col·lectius més favorables a la promoció de l'ús del català.

- La presència abassegadora del castellà en el nostre territori, seguit de prop de l'anglès, el francès i l'alemany.
- Que amb el sistema escolar no n'hi ha prou per garantir la pervivència d'una llengua i el seu ús com a vehicle de les comunicacions quotidianes.
- La inèrcia de la societat davant dels canvis de capteniment en general, i del lingüístic en particular.

Que els espais de trobada com aquest no siguin tan sols per a jeremiades, que poden alleujar l'ànim practicades amb mesura, sinó també ocasions de refermament en les nostres conviccions, d'enriquiment mutu. Queda molta feina per fer més enllà del que s'espera dels professionals de l'ensenyament, però podem fer-ne molta, perquè també som molts més dels que ells volen i diuen. Fem-ne, doncs!

II. La llengua dels joves. Com ho veuen ells. La visió d'un membre d'Acció Jove – Joves de CCOO de Catalunya. Intervenció de Bartomeu Navarro

Ens agradaria aportar unes quantes reflexions dividides entre els aspectes que fan referència al coneixement de la llengua, d'una banda, i a l'ús que en fem, de l'altra. Coneixement i ús són dues cares d'una mateixa moneda que de vegades semblen dues monedes diferents.

En referència al coneixement

Al Principat, el coneixement és molt bo, gràcies més que res a l'escolarització, ja que des de fa uns quants anys les generacions més joves tenim el català com a llengua vehicular de l'ensenyament, en general i en teoria, és clar. Això, sens dubte, ha ajudat moltíssim al fet que les estadístiques de coneixement de la llengua hagen anat pujant entre els joves. Malgrat això, però, segons *L'enquesta a la joventut de Catalunya de 1998*, adreçada a joves d'entre quinze i vint-i-nou anys, hi ha un 4,5% que no el saben parlar, un 5,3% que no el saben escriure i un 3,5% que diuen que no el saben llegir.

Una altra conseqüència d'aquesta escolarització és que, des de l'any 1992, els joves que acaben el seu procés formatiu tenen reconeguts els coneixements de català equivalents al nivell de formació (nivell B o C) necessari per accedir a la funció pública.

En canvi, hi ha una escletxa important en què aquest dret al coneixement de la nostra llengua encara no es garanteix: la joventut que arriba d'altres països en edat extraescolar. Aquests joves en la majoria dels casos no tenen possibilitats d'aprendre la llengua catalana. Les nostres administracions, totes, haurien de prendre's seriosament aquesta necessitat i actuar en conseqüència. Si no és així, molts joves sense un coneixement suficient de català tenen dificultats greus, per exemple, per accedir a una feina digna o per entrar en contacte amb la resta de joves del seu entorn immediat. Coses, totes dues, importantíssimes per entrar en el funcionament del nostre engranatge social i no quedar-ne exclosos.

En referència a l'ús

Les actituds dels parlants condicionen en bona mesura l'ús o, en definitiva, la llengua que parlaran en segons quines situacions. Actualment, per exemple, molts joves en edat escolar no usen el català perquè l'interpreten com la llengua de l'escola, dels mestres. És com una actitud de rebuig contra la llengua institucional, del poder.

El món del lleure, com a agent socialitzador de gran importància, afavoreix poc l'ús del català entre els joves. El cinema, Internet, la música o els videojocs majoritàriament arriben a la gent no precisament en català.

A més, hi ha molta gent jove que està immersa en una espiral de condicions desfavorables per poder participar activament en la societat. Només cal pensar en la poca ocupació, en la precarietat laboral o en la impossibilitat d'independitzar-se. Amb unes condicions socials favorables no costaria gens d'adoptar i adaptar-se a aquesta societat de progrés. En aquest supòsit, la llengua és un element més de canvi, de millora.

Un altre factor que no ajuda gens és que les qüestions relacionades amb la llengua estan fortament polititzades. Els polítics saben que dir segons què pot donar-los més vots i treure'ls-en dir el contrari. Això practicat des d'ideologies oposades fa que es creï un fals conflicte, que la gent agafi pors que, d'altra banda, la vida quotidiana del carrer demostra que no tenen cap fonament. La llengua és per comunicar-se, però alguns polítics, amb una irresponsabilitat majúscula, propicien que pugui ser per a d'altres coses gens desitjables.

L'última cosa que voldríem aportar és que cal que anem tenint present que el bilingüisme no és un objectiu vàlid, ja que una situació de bilingüisme social és impossible que perdure en el temps. El bilingüisme (a què tan alegrement ens apuntem) és un pas, més curt o més llarg, però un pas cap a la substitució lingüística. No hi ha cap comunitat lingüística que hagi perdurat bilingüe en el temps. I nosaltres no en serem cap excepció. Només ho diem perquè cal anar-hi pensant i actuar en conseqüència.

4.4.5. Plans d'acollida lingüística a la Unió Europea. L'accés de les persones immigrades a les llengües de la societat d'acollida: un dret i una necessitat. Seminari de treball (2002)

I. Ponència “Immigració, llengües i desigualtat”.

Carles Bertran, coordinador del Servei Lingüístic de CCOO de Catalunya

Introducció

L'objectiu d'aquesta ponència es posar de manifest el paper del coneixement de les llengües de la societat d'acollida, en el nostre cas del castellà i del català, pel que fa al procés d'integració social de la població immigrada, i especialment presentar algunes reflexions que cal tenir en compte a l'hora de plantejar-se l'acollida de la població immigrada a Catalunya.

Tanmateix, primer de tot caldria fer algunes consideracions de caire terminològic que ens permetran situar més clarament quin és l'objecte d'estudi. El primer assumpte que cal dilucidar té a veure amb la mateixa denominació de les persones objecte d'aquesta presentació, o sigui, els *immigrants* —com si de fet es trobessin en moviment constant—, els *nouvinguts*, els *nous catalans*... I quan un deixa de ser *immigrat* o *nouvingut* o simplement *nou el que sigui*? Des del meu punt de vista, la resposta hauria de ser “després de només el temps indispensable”. D'una cosa sí que n'estic segur: que el coneixement de les llengües del país hi té alguna cosa a veure.

Per això, i tenint en compte aquesta consideració temporal i lingüística, al llarg de la intervenció aquestes denominacions hi són presents de manera equivalent.

En segon lloc, també és important determinar què entenem per immigrant, nouvingut o nou català, en aquest text. Perquè, de fet, no parlaré dels estrangers comunitaris ni de les elits econòmiques extracomunitàries —alguns d'ells amb importants repercussions

mediàtiques en relació amb el català, com poden ser els alts directius d'empresa, els jugadors o els entrenadors de futbol...— ni tampoc parlaré dels estudiants estrangers —comunitaris o no— matriculats a les nostres universitats i els seus efectes sobre els usos lingüístics d'aquestes universitats. Al llarg d'aquesta intervenció només parlaré d'estrangers extracomunitaris que han emigrat a casa nostra per motius econòmics o polítics, tot i que la diferència entre els dos conceptes és molt sovint bastant difusa.

Pel que fa a la seva estructura, aquesta intervenció està dividida en cinc apartats. En primer lloc, exposaré en quin marc s'ha donat l'arribada de la nova immigració i quins canvis, pel que fa al paisatge lingüístic del país, ha comportat. En segon lloc, tractaré sobre les repercussions que el desconeixement de les llengües de la societat d'acollida té per a les persones nouvingudes. En tercer lloc, analitzaré els efectes que la legislació d'estrangeria té sobre l'exclusió lingüística de la població immigrada. En quart lloc, plantejaré la necessitat d'apostar altre cop, com ja ho va ser fa uns quants anys, pel català com a instrument de cohesió social i, en cinquè i últim lloc, proposaré algunes idees per tenir en compte a l'hora de plantejar-se l'acollida lingüística de la població nouvinguda al nostre país.

Més enllà del català i el castellà: la societat multilingüe

Tot i que l'arribada de persones de llengua primera diferent del català i del castellà, com a conseqüència del procés d'integració europea, i especialment dels fluxos migratoris extracomunitaris, és un procés molt recent, arreu del país podem observar com el paisatge urbà ha anat incorporant noves llengües en els rètols dels comerços, els grafitis, la publicitat... I no només pel que fa a l'expressió escrita, només cal passejar-se pels nostres carrers, viatjar en metro, asseure's en qualsevol bar... per sentir converses en diverses llengües.

De manera paral·lela a l'arribada de nova població immigrada, s'ha anat incorporant la immigració al debat lingüístic a casa nostra. I no diré res nou en afirmar que, històricament, el debat lingüístic al nostre país ha

girat, per motius de tots coneguts, al voltant de la relació dialèctica entre el català i el castellà. Aquest fet, que es va reforçar des de la recuperació de l'autogovern per la cooficialitat de les dues llengües, i especialment pel procés de normalització lingüística iniciat formalment el 1983, ha anat configurant la percepció de la societat catalana com una societat bilingüe. Però, potser el que és més greu, com una societat dividida en dos grups homogenis (i a vegades contraposats), els catalanoparlants i els no catalanoparlants.

Aquesta polarització de la nostra societat ha amagat, com ha denunciat reiteradament Josep-Anton Fernández, de l'Associació Veu Pròpia, una realitat molt més complexa, i ha deixat en terra de ningú infinitat de persones, que tot i ser d'origen no catalanoparlant, han adoptat el català com a llengua d'ús habitual.¹ I això és un element de gran importància en una comunitat lingüística com la nostra en què el creixement del nombre de parlants del català no s'ha donat per l'increment de la natalitat dels mateixos parlants sinó, especialment, per la incorporació de persones novingudes que han adoptat la nostra llengua.

Com diu la demògrafa Anna Cabré,² el sistema català de reproducció està format per dos components ben diferenciats: la filiació biològica i l'aportació immigratòria, i aquesta última té un pes importantíssim. Segons les seves dades, sense migracions d'entrada i de sortida durant el segle xx, Catalunya hauria passat dels 2 milions del 1900 a menys de 2,4 milions en l'actualitat, és a dir, la diferència respecte a la població actual, 3,8 milions, és fruit de manera directa o indirecta d'aquests fluxos migratoris.

Aquesta separació en dos grups homogenis també ha estat un dels aspectes que ha permès la instrumentalització política d'una part important de la població catalana per part d'entitats socials i

---

¹ Aquests arguments estan àmpliament recollits al lloc web de l'Associació Veu Pròpia: www.veupropia.org.

² CABRÉ, Anna. *El sistema català de reproducció. Cent anys de singularitat demogràfica*. Barcelona: Proa, 1999.

d'organitzacions polítiques que s'han autoatorgat el dret de parlar en nom seu. Malauradament, en els darrers anys hem de reconèixer que la instrumentalització i la manipulació partidista del debat lingüístic ha estat bastant generalitzada. Ho hem pogut veure en les diferents confrontacions polítiques i ha estat a bastament difós pels mitjans de comunicació. I, malauradament, en comptes de fer política lingüística, s'ha acabat fent política amb la llengua.

Una de les conseqüències més negatives d'aquesta instrumentalització ha estat la desmotivació i l'allunyament d'importants sectors de la població, tant catalanoparlants d'origen com d'adopció, que havien tingut un paper determinant en el manteniment i en la recuperació del català durant la Dictadura franquista i en la transició democràtica. Això és important tenir-ho en compte perquè, amb l'arribada de l'anomenada nova immigració i la seva incorporació al debat lingüístic català, hi ha qui pot caure en la temptació de seguir fent política amb la llengua i instrumentalitzar el debat generat al voltant de la immigració i les seves possibles repercussions negatives en el procés de normalització lingüística de la llengua catalana.

En aquest sentit, crec que són importants les afirmacions de Lluís Jou, director general de Política Lingüística, que, en una recent intervenció a Barcelona, va plantejar la immigració com un repte més al qual es troba confrontada la llengua catalana, però no pas l'únic ni potser el més important. Només cal recordar aspectes tan crucials com la presència del català en la justícia, el cinema, els mitjans de comunicació o l'etiquetatge, entre molts altres. El que sí és cert és que la immigració actua com una lent d'augment de les contradiccions que configuren la nostra realitat social.

Andreu Claret, director de l'Institut Europeu de la Mediterrània, en la inauguració del Simposi d'Ensenyament del Català a No Catalanoparlants, que es va fer a Vic el mes de setembre, deia que la immigració "fa emergir realitats que ja existien, però que sovint no volem veure. [...] Els reptes que ens planteja l'arribada d'aquests immigrants fan de mirall d'una realitat complexa que ens obliga a redefinir-nos en el

terreny de les idees i del pensament (polític i acadèmic)". De fet, és una realitat molt més complexa que la dels països dels quals hem tingut l'oportunitat de conèixer algunes experiències en el marc d'aquest seminari, per la coexistència de dues llengües oficials, amb diferents nivells de normalitat, en el si de la nostra societat.

La realitat lingüística oficial, l'imaginari lingüístic que només s'expressa en català o en castellà, està canviant, i això comporta la necessitat d'adoptar un nou enfocament per incorporar totes aquestes noves veus, però també perquè aquestes noves persones que han decidit viure i treballar a casa nostra no es vegin excloses del seu dret de conèixer i emprar les dues llengües oficials.

Les repercussions del desconeixement de les llengües de la societat receptora

El 29 d'octubre de 1999 va aparèixer al diari *El País* una informació sobre la mort d'un infant a Holanda per la deshidratació generada per una infecció intestinal perquè els pares del nen, acabats d'arribar de Somàlia, no van poder comunicar-se, per no disposar d'una llengua comuna, amb els metges que van visitar al llarg de diversos dies a la localitat on vivien.

Aquesta notícia, tot i que potser representa un cas extrem de les greus conseqüències que pot tenir el desconeixement de les llengües de la societat d'acollida per a les persones nouvingudes, sí que ens serveix com un element de reflexió per situar en el lloc que li correspon aquesta qüestió.

En una societat com la nostra, en què l'accés als béns i serveis que la societat posa a la disposició dels ciutadans es fa per mitjà d'interaccions en què la capacitat de comunicació hi té un caràcter primordial, les persones que no dominen les llengües majoritàries d'aquesta societat es troben en una situació de clara desigualtat.

Sense voler ser exhaustiu, i per això us remeto un article de Jordi Bañeres³ publicat al número 24 de la revista *Llengua i Ús*, sí que voldria destacar algunes de les greus repercussions personals, familiars i socials que té el desconeixement de les llengües de la societat receptora per a les persones immigrades.

Pel que fa al món laboral, el desconeixement d'aquestes llengües —sumat a un desconeixement del funcionament del mateix mercat laboral i dels mecanismes per trobar feina— dificulta la seva recerca d'un lloc de treball, en tant que no tenen accés en igualtat de condicions a l'oferta de places disponibles. En molts casos, tot i disposant de la preparació acadèmica i l'experiència necessària, la manca de capacitació comunicativa representa un greu handicap en el desenvolupament de la seva tasca professional. Això comporta que moltes d'aquestes persones rebin remuneracions per sota del que els correspon, les aboca a treballar en sectors de l'economia submergida i a perpetuar-se en treballs de baixa qualificació professional.

A més, també tenen dificultats per aprofitar adequadament els cursos de formació professional, cosa que té repercussions en la seva promoció laboral. I també té conseqüències directes en el seu coneixement de les normes d'higiene i de seguretat en el treball, amb el risc de patir malalties professionals o de tenir un accident laboral que això comporta.

Un altre element que volem destacar és que es troben en una situació d'indefensió davant les situacions d'explotació laboral en tant que desconeixen molts dels drets que els corresponen, i especialment la manera com exercir-los.

Des d'un punt de vista sindical, aquest desconeixement té greus repercussions en la relació del sindicat amb els treballadors i treballadores immigrants per donar-los a conèixer els seus drets laborals,

---

³ BAÑERES, Jordi. «Propostes d'acció lingüística per a la immigració adulta. Una primera aproximació», a *Llengua i Ús*, 24, Barcelona: Direcció General de Política Lingüística, 2n quadrimestre del 2002. P. 102-120.

per donar resposta a les seves demandes d'assessorament o per promoure la seva participació sindical.

Com a dada significativa de la magnitud d'aquesta situació, podem dir que, amb dades del desembre de 2002, la immigració representava prop d'un 15% dels afiliats a CCOO de la Federació de la Construcció, un 9% de l'Agroalimentària i el 6% de la de Comerç i Turisme o la d'Activitats Diverses, majoritàriament en el servei domèstic, i amb unes perspectives de creixement molt importants.

Aquest desconeixement també té efectes en la seva vida quotidiana i dificulta el seu accés als serveis i a l'espai públic. En la majoria dels casos, aquestes persones tenen dificultats importants de comunicació en les gestions que estan obligades a realitzar davant de l'Administració per regularitzar la seva situació, que s'han d'afegir, en general, a una manca d'interès per part de la mateixa Administració en una atenció adequada a aquestes persones (només cal visitar les oficines d'estrangeria per comprovar-ho). Això fa que puguin ser enganyats fàcilment per individus sense escrúpols que els cobren els seus serveis per a la redacció de recursos i altres tràmits administratius, en la majoria dels casos inútils. També poden ser estafats més fàcilment en les transaccions comercials, tant en la compra diària com en l'establiment de contractes de tipus divers (de lloguer, de compra d'automòbil...).

A més, tenen dificultats en l'accés als serveis públics (sanitat, Administració...) i de participació en diferents àmbits socials, des de les associacions de veïns fins a l'associació de mares i pares de l'escola dels seus fills o als àmbits de lleure (cinema, teatre...).

Un altre element per tenir en compte és que no compartir les llengües majoritàries de la societat receptora també dificulta la creació de lligams d'amistat o simplement d'interacció amb altres persones que no siguin les de la pròpia comunitat lingüística, cosa que accentua el seu tancament.

No dominar aquestes llengües també comporta un desconeixement del funcionament del sistema escolar i dificulta les relacions amb els

mestres. També té efectes en l'educació dels fills, ja que no els poden donar el suport necessari per no dominar la llengua vehicular de l'ensenyament, en el nostre cas el català, cosa que afecta el seu procés educatiu.

Arribats en aquest punt, no voldria pecar d'il·lús i suposar que el coneixement de les llengües de la societat d'acollida —entès únicament com un domini del codi lingüístic— ho arregla tot, i encara que sigui breument voldria introduir un nou element de reflexió.

No hem d'oblidar que aquest coneixement no exclou la possibilitat de seguir sent discriminat per motius relacionats amb la manera com ens comuniquem: l'accent pot ser un element tan discriminador com el color de la pell, o la sensació d'una proximitat excessiva, o un to de veu elevat pot generar una percepció negativa envers la persona que tenim al davant.

La comunicació humana no és només dominar un determinat codi lingüístic, conèixer les normes gramaticals de la llengua, saber construir oracions gramaticalment correctes... sinó que comporta el mestratge d'un seguit de normes i hàbits d'interacció: saber què podem dir i què és millor no dir, com s'han de fer les preguntes i en quin moment, quin registre utilitzar en cada situació... Però també un seguit d'aspectes paraverbals i no verbals, com ara si s'ha de mirar als ulls quan es parla, la distància a què ens hem de situar, el to de la veu, els silencis entre els torns de paraules...

Aprenem a comunicar-nos com ho fan les persones que tenim més a prop, i això comporta que la nostra competència comunicativa, tal com l'entenen els etnògrafs de la comunicació, sigui el producte d'un entorn social o cultural determinat, i que, per tant, en les interaccions verbals entre persones d'òrgens socials o culturals diferents és molt probable que es puguin donar dificultats de comprensió.

Molt sovint, aquestes petites incomprendions són superades sense gaires dificultats, però a vegades també poden incrementar els

estereotips sobre els membres de determinats grups ètnics o col·lectius socials, o en el pitjor dels casos donar lloc a desigualtats en l'accés a determinats béns socials, especialment quan a les diferències d'origen cultural s'hi han d'afegir desigualtats de tipus econòmic i social, com així ho han demostrat els treballs de Gumperz, en el marc de la sociolingüística interaccional.⁴

Així, en un dels seus treballs,⁵ en què estudiava per què les treballadores pakistaneses i índies de la cafeteria del personal d'un aeroport anglès eren percebudes com a antipàtiques i poc cooperatives per part dels treballadors de l'aeroport a qui donaven servei, el treball dels investigadors va posar de manifest que, tot i que només s'intercanviaven molt poques paraules, la manera com aquestes paraules eren pronunciades era interpretada de manera negativa. Els patrons d'entonació de les treballadores pakistaneses i índies eren diferents dels dels seus companys anglesos.

Quan van saber això, les treballadors índies i pakistaneses van comprendre les reaccions que les seves paraules causaven en els seus companys de l'aeroport i que fins llavors no entenien —i que atribuïen a actituds racistes i discriminatòries—, van començar a intentar canviar els seus models d'entonació. Al mateix temps, els seus companys anglesos van comprendre que l'entonació usada per les índies i les pakistaneses era la seva manera habitual de parlar i que no es tractava d'una actitud indiferent ni descortesa per part seva. Al cap de poc temps, la situació va millorar notablement.

Com es pot veure, les repercussions que poden comportar les incomprendsions de la comunicació intercultural, les divergències en les normes comunicatives, el que Gumperz anomena “moments incòmodes”, van més enllà de petits malestars en la comunicació, o de

---

⁴ Per a una introducció a aquesta disciplina, podeu consultar: GUMPERZ, John J. (1982). *Engager la conversation. Introduction a la sociolinguistique interactionnelle*. Les éditions de minuit. Paris: 1989.

⁵ GUMPERZ, John J. (1982). *Sociolinguistique interactionnelle. Une approche interpretative*. Saint-Denis Cedex: L'Harmattan, 1989, p. 132.

situacions còmiques o anecdòtiques, sobretot si el que està en qüestió és una entrevista de feina, un ajut assistencial o, com el cas de l'exemple, les relacions amb els usuaris en el lloc de treball. En aquestes situacions la "incomoditat" pot tenir conseqüències força més dramàtiques per a les persones d'origen estranger, que es troben en una clara situació de desavantatge, ja que qualsevol infracció de les normes de comportament establertes en aquests contextos específics serà durament jutjada.

Tenir consciència d'aquestes dificultats de comunicació entre locutors d'òrgens socials o ètnics diferents és especialment important per a aquelles persones que treballen de cara al públic.

De tot el que hem vist en podem extreure que la manca de coneixement de les llengües de la societat receptora condemna les persones nouvingudes a una situació d'exclusió, de marginació i de reclusió en comunitats tancades.

Si entenem el llenguatge com una pràctica social, i no només com un procés de transmissió d'informació, si, com deia Austin, la llengua serveix per fer coses, si és un element per a l'acció social, controlar l'accés a una llengua també és controlar l'accés al poder. En aquest sentit, és evident que el domini de les llengües del país confereix autonomia a l'individu, el capacita per interactuar amb la societat d'acollida, és la porta d'accés a la seva inserció laboral i és l'instrument que li permet conèixer i exercir els drets que li corresponen com a membre de la societat. En definitiva, el fa més lliure i responsable de la seva pròpia vida, i és un element determinant del seu procés d'integració social.

Una prova de la importància del paper del domini de les llengües com a element alliberador és que durant el període d'apartheid a Sud-àfrica les autoritats blanques impedièn que els negres poguessin aprendre l'anglès, ja que conèixer l'anglès els donava poder, els feia menys vulnerables, els obria la porta de la igualtat i la ciutadania.

Moltes vegades, davant de situacions d'impossibilitat o de dificultats greus de comunicació per desconeixement de les llengües que parlen ambdós interlocutors, es tendeix a demanar l'assistència d'alguna persona que faci d'interpret. Tanmateix, crec que aquestes situacions en què una persona d'un determinat col·lectiu assumeix les funcions de mediador o d'interpret només s'han de plantejar com una situació provisional, que supleix les mancances comunicatives en els moments inicials, però mai no s'hauria de plantejar com la solució definitiva, que passa, al meu parer, per promoure l'accés d'aquests usuaris al coneixement de les llengües del país.

El coneixement de les llengües de la societat receptora com a dret de subjectes sense drets?

Però és evident que no podem fer una anàlisi veritable de les causes de la situació d'exclusió lingüística que pateixen les persones immigrades, ni plantejar-nos les actuacions necessàries per superar aquesta situació, sense tenir en compte un debat d'abast més ampli i que té a veure amb el debat polític al voltant de la immigració a l'Estat, i a Catalunya.

És clar que l'element més important que condiciona el procés d'integració social de les persones immigrades a casa nostra és la seva situació legal. Perquè, no ens enganyem, com podem parlar d'integració social sense tenir en compte que tenir papers o no és l'element central al voltant del qual gira la vida de moltes persones al nostre país?

Només cal donar una ullada als documents necessaris per poder sol·licitar la renovació del permís de residència o tramitar un expedient de reagrupament familiar, tràmits als quals es veuen abocades milers de persones immigrades al llarg de la seva estada en el nostre país. A més, aquests tràmits estan sotmesos a l'arbitrarietat de l'Administració, que pot decidir canviar-los o suprimir-los. Així, el mes d'agost el Govern va suprimir la possibilitat d'acollir-se al règim general per als treballadors i treballadores estrangers que, trobant-se en situació irregular a l'Estat espanyol, tinguessin una oferta de treball. Segons dades del Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers (CITE), de CCOO de

Catalunya, aquesta supressió ha impedit que entre 50.000 i 70.000 persones poguessin regularitzar la seva situació i les ha condemnades a treballar en situació irregular en l'economia submergida.

I això ens porta a preguntar-nos si la política del Govern en relació amb la immigració, si la legislació en matèria d'estrangeria existent a l'Estat, i en concret, si la Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social —tot i el seu nom— promouen una veritable integració social de les persones immigrades.

Per parlar d'això, utilitzaré algunes de les aportacions que va fer Javier de Lucas, tant en la conferència inaugural del Seminari educació, interculturalitat i llengües,⁶ organitzat per CCOO de Catalunya a l'any 2000, com en la seva intervenció molt més recent en la 2a Jornada formativa de l'11 de Setembre del Seminari Salvador Seguí de CCOO de Catalunya,⁷ que va tenir lloc a Barcelona el 6 de setembre.

Javier de Lucas, en la seva intervenció en la conferència inaugural del Seminari, al maig de l'any 2000, va ser molt clar en afirmar que la legislació sobre estrangeria no pretenia altra cosa que regular els fluxos de procedència no comunitària i acomodar-los a les exigències del nostre mercat de treball, amb dos objectius molt clars: el control dels irregulars i la reducció del reagrupament familiar. Vull aclarir que en aquell moment s'estava referint a la Llei 4/2000, d'11 de gener, que posteriorment va ser modificada pel Partit Popular, que considerava que era excessivament permissiva.

A més, segons el mateix autor, el debat sobre la immigració a l'Estat espanyol està dominat per un discurs clarament utilitarista: la immigració

---

⁶ LUCAS, Javier de. «Lliçons de la immigració (a propòsit del debat a Espanya)». *Interculturalitat, educació i llengües. Seminari de treball, 5 i 6 de maig de 2000*. Barcelona: CCOO de Catalunya, 2002.

⁷ LUCAS, Javier de. «Immigració i ciutadania a la Unió Europea un any després de l'11 de Setembre de 2001». *Drets de ciutadania i cohesió social a la nova Europa: immigrants o ciutadans?* Barcelona: CCOO de Catalunya, 2003.

és entesa com a mà d'obra necessària, que s'ha de dirigir i controlar en funció de les necessitats del nostre mercat de treball, o de la seva major o menor compatibilitat cultural.

Fins i tot el discurs que destaca els avantatges que té la immigració per a la nostra societat ho fa en aquests termes: la immigració és vista com la solució a la disminució demogràfica generada per la baixa natalitat, o també la immigració, en tant que cotitzants a la Seguretat Social, com a solució al manteniment de les pensions futures —això sí, des d'una concepció de treballadors d'anada i tornada, i per tant, no beneficiaris de les seves pròpies aportacions.

Des d'aquest punt de vista, l'immigrant és anorreat en tant que individu, és deshumanitzat i és concebut com una peça intercanviable segons les necessitats del mercat laboral. L'immigrant és entès com a quota, com a flux, com a estadística, com a quelcom que es pot dirigir, escollir, controlar, com a quelcom, tal com indica el seu nom, en constant moviment, en un moviment d'anada i tornada en funció de les nostres necessitats.

Aquesta visió utilitarista té la seva concreció legal en la dicotomia entre els ciutadans i els que no ho són, entre els que tenen tots els drets per la seva pertinença a la comunitat nacional i els altres. En paraules de Javier de Lucas: "l'immigrant no pot aspirar al contracte de ciutadania, sinó a un altre contracte, provisional, parcial, transitori, i evidentment inferior: el d'estrangeria/immigració" (2002:24). La conseqüència d'aquesta política immigratòria és perversa: la legislació no permet la seva integració, i la manca d'integració és atribuïda a un dèficit del mateix immigrant.

Aquesta concepció de l'immigrant com un subjecte mancat de la capacitat d'integració en la societat receptora, i la seva inferioritat legal conseqüència de la seva consideració de no nacional, és transmesa a bastament pels mitjans de comunicació, i fa que als ulls dels "nacionals" siguin els mateixos estrangers ("per la seva tendència natural a la delinqüència i pels seus estranys costums") els responsables de la seva pròpia situació social i econòmica.

La criminalització de la immigració, que té la seva expressió en el debat sobre la inseguretat ciutadana i la manipulació que es fa de la immigració —i pel que fa a això, us remeto a l'Informe anual sobre el racisme a l'Estat espanyol 2002, de SOS Racisme—,⁸ i la pretesa incompatibilitat cultural dominen el debat actual sobre la immigració i condicionen una visió perversa de la integració, entesa com una adaptació unidireccional, en què el que ve de fora s'assimila a la societat receptora mentre aquesta es manté inalterada, en paraules de Javier de Lucas, “com el raig de llum que travessa el vidre, com en la concepció immaculada” (2000:13). Això és important destacar-ho perquè parlar d'integració social dels immigrants vol dir tenir en compte la nostra situació de domini i, per tant, la nostra major responsabilitat a l'hora d'ensenyar les regles del joc als nouvinguts, en concret quins són els drets —i la manera d'exercir-los— i quins són els deures, com diu l'autor, “abans que exigir-los per la via de l'amenaça, de la imposició, a qui és estigmatitzat d'entrada com a sospitós de posar-los en perill, encara que ni tan sols li haguem donat l'oportunitat, no ja de pronunciar-s'hi, sinó de conèixer-los” (2000:13).

Aquesta posició coincideix plenament amb l'expressada per Francesc Carbonell quan planteja que el primer pas per facilitar la integració és suprimir “l'actual discriminació política, que considera els autòctons ciutadans i els immigrants, si no esclaus, almenys metecs. Mentre persisteixen la inseguretat i la precarietat que caracteritzen l'actual estatus de l'immigrant extracomunitari, mentre no se li reconeguin els drets cívics i polítics fonamentals (dret de vot a escala local, per exemple), i no adquireixin plenament els drets de ciutadania, pretendre'n la integració és un sarcasme o, com ja hem repetit, una confusió intencionada entre integració i submissió”.⁹ Tot i que això ho va escriure l'any 1995, crec que els termes de la seva declaració són ben actuals.

---

⁸ WAGMAN, Daniel. «Esto sí es delito», SOS RACISME. *Informe anual 2002 sobre racisme a l'Estat espanyol*. Barcelona: Icària, 2003.

⁹ CARBONELL, Francesc (1995). *Immigrants estrangers a l'escola. Desigualtat social i diversitat cultural en l'educació*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular. Altafulla, 1997.

És a dir, no ens plantegem seriosament la integració social de la immigració si no assumim que és la societat receptora la que ha de fer el primer pas, i no és altre que la garantia de drets i, per tant, la iniciativa a l'hora d'ensenyar-los —com també, per descomptat d'ensenyar els deures. I el primer de tots aquests drets és el coneixement de les llengües de la societat receptora, perquè, com es poden conèixer els deures i els drets, com es pot aprendre a exercir-los sense conèixer les llengües del país? És per això que el coneixement de les llengües de la societat d'acollida per part de les persones nouvingudes es configura com un dret elemental d'aquestes persones.

En aquest sentit, la manca d'una veritable política d'accés a les llengües de la societat d'acollida, que condemna les persones nouvingudes a una situació de desigualtat i marginació, és, diguem-ho clar, una actuació política que promou la desigualtat i la marginació.

L'aposta pel català (altre cop) com a instrument de cohesió social

Fins ara hem parlat de la importància de garantir el coneixement de les llengües del país, com un dret de tota la població, autòctona o nouvinguda: el català, però també el castellà. Però el cert és que l'accés a les dues llengües per part dels nouvinguts no es dona per igual, i que en aquest procés d'aprenentatge el català s'endú la pitjor part.

Hi ha diversos elements que condicionen l'accés de les persones immigrades al coneixement del català, i que al mateix temps reflecteixen el caràcter heterogeni de la immigració a casa nostra, però també la nostra mateixa diversitat. Tot i que són coneguts per tots, no fa cap mal de més recordar-los:

- Potser és una cosa òbvia, però molt sovint s'oblida l'esforç brutal, en paraules de Joan Solà,¹⁰ que representa l'aprenentatge d'una llengua, i encara més de dues, com és el nostre cas.

---

¹⁰ www.avui.com/avui/diari/02/nov/14/k50214.htm.

- La seva situació legal, i d'això ja n'hem parlat. I això també té a veure amb la llengua de relació dominant en els diferents àmbits administratius amb què té relació l'immigrant.
- Només cal mirar la relació de documents que les persones immigrades han d'aportar per veure que l'única menció del català és l'exigència que els documents "en idiomas extranjeros se presentarán acompañados de la correspondiente traducción oficial al castellano o catalán".¹¹ Aquesta situació legal també condiona el seu accés al món del treball i, per tant, la disponibilitat de recursos i una situació més estable que els permeti, per exemple, anar a cursos de formació.
- Tots els aspectes relacionats amb el seu lloc de residència i la distribució irregular, tant territorialment com socialment, de l'ús predominant del català o del castellà arreu del territori. La realitat sociolingüística del territori on s'instal·la la persona immigrada té molt a veure amb el seu accés al català o al castellà.

La immigració té tendència a ocupar les zones urbanes més deprimides socialment, per la seva manca de recursos i per les dificultats d'accedir a un habitatge digne, que coincideixen amb zones amb un domini de l'ús del castellà per sobre del català. La jerarquització social pel que fa a l'ús de la llengua catalana fa que les persones immigrades, com que ocupen l'esglaió més baix de l'estructura social, s'insereixin en entorns en què el castellà és la llengua majoritària.

- Les expectatives personals que tinguin les persones immigrades de permanència o no en el país, o la mobilitat territorial generada per la recerca d'un lloc de treball.
- Però un element crucial que condiona l'accés dels immigrants al coneixement i l'ús del català té a veure amb les mateixes actituds dels seus parlants. Principalment, el commutador que porten incorporat

---

¹¹ Document de la Subdelegació del Govern a Barcelona sobre la documentació que es requereix per a l'exempció de visat i el permís de residència temporal. Actualitzat el 10 d'agost de 2001.

els catalanoparlants que els fa canviar automàticament de llengua quan s'adrecen a un desconegut, o fins i tot quan, tot i parlar en català, detecten algun indici que els faci sospitar de l'origen estrany a la comunitat, sigui l'accent o el color de pell o fins i tot el cognom.

- També ho és una visió una mica paternalista que considera que les persones immigrades “ja tenen prou problemes, i només els falta haver d'aprendre encara una altra llengua i que hi ha moltes coses més importants per resoldre abans”. I els parlem en castellà, per bona educació i per solidaritat. I amb això, a més d'infravalorar la nostra llengua, no els donem l'oportunitat d'aprendre-la.

I també hi ha qui usa el castellà com un element de diferenciació, com una manera de marcar distàncies amb el nouvingut.

Tots aquests elements els podríem resumir dient que regeix un principi d'utilitat: les persones escullen la llengua que consideren més útil per interactuar amb el seu entorn. No hem d'oblidar que per als immigrants el català i el castellà són, en primer lloc, instruments de comunicació, i escolliran el que percebin més útil. Després, potser, i en funció de com visquin la seva estada entre nosaltres, podran ser un element d'identificació.

Doncs, per què en català? Quins elements té a favor per als immigrants esforçar-se a usar el català? No comparteixen les raons ideològiques, militants, que molts podem tenir en favor de la nostra llengua, perquè ells no tenen una llengua per recuperar sinó una llengua per incorporar. Per tant, el català els ha d'oferir alguna cosa a canvi. I aquesta cosa no és altra que la seva incorporació en situació d'igualtat en la nostra societat. El català ha de ser la porta d'accés a una situació més normalitzada, a un lloc entre nosaltres, a ser un més, igual que els altres.

Perquè, com diu Patrícia Gabancho, el domini i l'ús del català en el nostre entorn tenen la virtut d'esborrar etiquetes: “el català em fa anònima, una persona corrent, arrelada precisament en el lloc on visc”.¹²

---

¹² Butlletí de l'Associació Veu Pròpia, núm 1. www.veupropia.org.

Aconseguir el lligam emocional dels immigrants amb el català no pot ser demanar-los que s'impliquin en la recuperació de la llengua d'una societat que els rebutja o els discrimina. En paraules d'Ignasi Vila, “las cuestiones implicadas en el aprendizaje de la lengua no se limitan únicamente a cuestiones técnicas o didácticas, sino que se refieren también a la modificación de estereotipos y prejuicios y al reconocimiento de derechos ciudadanos en la sociedad de acogida, de modo que se sientan en pie de igualdad con el resto de las personas y, por tanto, copartícipes de la construcción social”.¹³

Algunes idees que convé tenir en compte per a un pla d'acollida lingüístic o com passar de fer política amb la immigració a fer política d'immigració

1. Aprendre del passat per construir el present

Cipriano García, un dels fundadors de les CCOO de Catalunya i destacat membre del PSUC —va ser diputat al Congrés i al Parlament de Catalunya—, nascut a Manzanares de la Mancha (Ciudad Real) i que va emigrar a Catalunya el 1951, en un dels seus escrits es referia a la situació de la immigració que es va establir a Catalunya en la dècada dels seixanta en uns termes que poden ser traslladats plenament a l'actualitat:

“Esa gran masa de trabajadores inmigrantes ha imprimido e imprimirá cada vez más fuerte impulso en el crecimiento y desarrollo de Catalunya compartiendo las aspiraciones del conjunto de la población. Pero este importante sector de la clase obrera (...) sufre hoy las consecuencias de unas estructuras que le cierran los caminos para vivir una vida decorosa como corresponde a su condición de trabajadores. Careciendo de las condiciones y medios necesarios, soportando una vida de dificultades y

---

¹³ VILA, Ignasi. «Inmigración, educación y lengua propia». AJA, Eliseo [et al]. *La inmigración extranjera en España. Los retos educativos*. Barcelona: Fundació “La Caixa”, 2000, p. 165.

privaciones, hacinados no pocas veces en viviendas que se asemejan a verdaderos tugurios, se les intenta ignorar por parte de la Administración”.¹⁴

Aquest fragment ens remet a imatges de plena actualitat que sovint hem vist recollides en els mitjans de comunicació. La gran diferència amb el moment que reflecteix aquest escrit, els anys setanta, és que ara disposem de la capacitat política per intervenir des del Govern per canviar aquesta situació. I de res no serveix afirmar que, com que la política d'estrangeria depèn del Govern de l'Estat, no hi podem fer res. Perquè hi ha hagut moltes coses en què sí que hem estat decisius a Madrid, o almenys això ens han dit.

I si més no, a més de reclamar amb força la transferència de les competències en matèria migratòria a la Generalitat, sí que podem fer una política que afavoreixi la integració social de les persones nouvingudes, que eviti la seva situació de discriminació i la seva explotació laboral, i per això la llengua, o les llengües, són un element cabdal.

2. Un pla d'acollida integral de les persones nouvingudes

Tot i que el títol del Seminari parla d'un pla d'acollida lingüístic, és evident que, per tot el que hem vist, no es pot plantejar cap tipus d'actuació de promoció del coneixement de les llengües oficials desvinculada d'un pla d'acollida integral de les persones acabades d'arribar.

Aquest pla d'acollida integral hauria de preveure, a més d'un aprenentatge intensiu del català i del castellà, entre altres actuacions, una informació general sobre els serveis públics, amb un treball específic

---

¹⁴ GARCÍA, Cipriano (1970). «La clase obrera y el problema nacional». Fundació Cipriano García- Arxiu Històric de la CONC. Cipriano García. Una lluita permanent pels drets dels treballadors, les llibertats nacionals i la democràcia. Miscel·lània d'homenatge i selecció d'escrits (1970-1988). Barcelona: CCOO de Catalunya. 1995. p. 40.

de difusió del sistema sanitari i d'acompanyament en la incorporació dels fills i filles de les persones nouvingudes al sistema escolar; l'assessorament sobre els aspectes legals que les afecten, el suport per a la recerca d'un habitatge digne, l'assessorament per trobar una feina...

Això s'ha de complementar amb un increment generalitzat dels recursos dedicats a política social adreçada a tota la població perquè totes les persones que ho necessitin, siguin acabades d'arribar o de tota la vida, puguin tenir cobertes les seves necessitats.

El debat no s'hauria de centrar en si les persones immigrades ocupen o no totes les places de llars d'infants, les beques de menjador o d'altres ajuts socials a què abans tenien dret els sectors més desfavorits de la nostra societat, sinó en la migradesa de la inversió social al nostre país.

3. Diversitat de mitjans adequats a una realitat diversa

Cal tenir en compte la multitud de situacions diverses en què es dona el fet migratori a casa nostra a l'hora d'adoptar les actuacions. Si la immigració és diversa i si la seva distribució territorial no segueix unes pautes homogènies, les mateixes solucions no serveixen per a tothom i a tots els llocs, sinó que calen solucions adaptades a cada necessitat i cada situació específica.

Aquesta diversificació també hauria de comportar un increment significatiu de l'oferta formativa, tant en el llocs en què es realitza (associacions de mares i pares, associacions d'immigrants, sindicats...) com en la diversificació dels horaris i dels mitjans materials utilitzats.

4. Sensibilització d'autòctons i nouvinguts per promoure l'ús del català

Cal donar a conèixer a la població nouvinguda la importància de parlar català com un element d'incorporació social i com un dret que els

correspon només pel fet de viure entre nosaltres. Però molt especialment, si volem tenir èxit perquè la població nouvinguda adopti el català com a llengua habitual de relació, cal aconseguir la complicitat de la població catalanoparlant perquè també usi el català en la seva relació amb les persones immigrades.

I això és molt important quan ens referim als agents de l'Administració més en contacte amb les persones immigrades.

I per acabar, una última reflexió

Un plantejament d'aquesta mena requereix una enèrgica actuació de l'Administració, amb la dotació dels recursos humans i materials necessaris per dur-lo a terme. Però també s'ha de complementar amb una actuació decidida per resoldre els dèficits que té la nostra llengua en altres àmbits. I no sembla que les previsions pressupostàries per a l'any vinent vagin en aquesta direcció, ni pel que fa a la immigració ni a l'àmbit general.

Els pressupostos de la Generalitat per a l'any 2003 preveuen només un increment del 8,90% del pressupost de la Direcció General de Política Lingüística, que passa a ser d'una mica més de 14 milions i mig d'euros. El Govern basc destina 37 milions d'euros a política lingüística. Pel que fa al Consorci per a la Normalització Lingüística, no sembla que un increment del 4,12%, o sigui, una mica més de 9 milions d'euros, sigui suficient per afrontar el repte de fer del català també la llengua dels nous catalans.

Voldria acabar retornant al text de Cipriano García, que hem esmentat abans, per plantejar la relació directa que hi ha entre drets socials i identificació nacional.

Cipriano García ho planteja en aquests termes: "cualquier solución válida que quiera darse al problema nacional ha de empezar por tener en cuenta como un todo el conjunto de los trabajadores que viven, sufren y luchan en Catalunya (...) pero ha de tener en cuenta también que sólo

pueden ser soluciones a medias o vacías de contenido todas aquellas que ignoren o no tengan en cuenta la base material que determina las diferencias sociales existentes”.

Si l’objectiu és fer de les persones nouvingudes els nous catalans del futur, hem de tenir en compte que el sentiment d’identificació amb un territori, amb una comunitat, amb una cultura o amb una llengua també està relacionat amb el nivell de benestar que aquesta comunitat és capaç de proporcionar a les persones que en formen part.

Només així el català pot ser una aposta de futur per a milers de persones que han escollit Catalunya com el lloc on començar una nova vida.

II. Conclusions del Seminari

1. Ja tenim experiència. Aprofitem-la

Catalunya no s'estrena avui en l'experiència de la immigració; tenim una història acumulada, que és la que ens fa ser com som, que ja és plena de corrents migratoris, i que ens ha de servir per intentar encarrilar d'una manera assenyada i responsable aquesta situació que ara se'ns presenta.

Les importants migracions del segle passat van aconseguir acomodar-se aquí; tot plegat va passar sense que cap mena d'autogovern hi pogués intervenir per gestionar la situació, i tanmateix avui ja integren la nostra societat. Ara les coses han canviat: podem ja des d'ara fer una política que afavoreixi la integració social dels nouvinguts. Podem intentar evitar les situacions d'explotació laboral o de discriminació que ja vam viure una vegada i que van dificultar la construcció d'una societat conjunta. També tenim a favor nostre l'experiència dels milers de persones que van decidir deixar casa seva i establir-se a Catalunya a la recerca d'una vida millor i que, individualment o agrupats en associacions de veïns, sindicats o associacions culturals, van optar per incorporar-se a la seva nova societat, per fer seu el català i per implicar-se activament en la lluita pels drets socials i per la recuperació de les llibertats nacionals del nostre país.

Hem de treballar activament perquè tot vagi a favor d'una incorporació positiva en tots sentits, i un d'aquests sentits és la llengua: la població nouvinguda ha de participar de la llengua catalana com la resta de la societat. Per a ells i per a la salut del català és important que la llengua no sigui vista com un element d'exclusió sinó com una eina d'inclusió en la societat catalana.

També podem fixar-nos en les experiències passades i presents dels altres països que reben immigració. Cap no és un model exacte que es pugui copiar, ja que la situació sociolingüística catalana és molt particular, però a tot arreu hi ha idees que es poden utilitzar o que ens

poden inspirar i fer reflexionar. No pot fer-nos cap mal tenir un ull posat en la manera com s'organitzen en els altres llocs perquè la seva immigració tingui accés a les llengües locals, en el tractament que fan de les llengües de les persones immigrades, etcètera. En països amb una sola llengua oficial, sana i potent, es dediquen molts esforços, molts diners de l'Estat i moltes hores de cada immigrant, amb la implicació de les empreses i dels veïns, a l'aprenentatge de la llengua. Moltíssim més que aquí, que amb la nostra proverbial inseguretats tenim por d'estar obsessionats amb la llengua. Això ens ha de fer reflexionar.

2. Un pla d'acollida integral de les persones nouvingudes

No es pot plantejar cap tipus d'actuació de promoció del coneixement de les llengües oficials desvinculada d'un pla d'acollida integral de les persones acabades d'arribar. Aquest pla d'acollida integral hauria de preveure un aprenentatge intensiu del català i del castellà, però també una informació general sobre els serveis públics, amb un treball específic de difusió del sistema sanitari i d'acompanyament en la incorporació dels fills i les filles de les persones nouvingudes al sistema escolar; assessorament sobre els aspectes legals que les afecten, suport per a la recerca d'un habitatge digne, assessorament per trobar feina... I evidentment una solució per a les situacions de precarietat que viuen els que no tenen els papers en regla, que els fan viure amb una por i una provisionalitat que no els permeten fer projectes de cap mena.

Aquest pla d'acollida s'ha de complementar amb un increment generalitzat dels recursos dedicats a política social per a tota la població, perquè totes les persones que ho necessitin, siguin acabades d'arribar o no, puguin tenir cobertes les seves necessitats. Hem d'evitar que el debat quedi centrat, com de fet ja ha passat en algunes poblacions, en si les persones immigrades ocupen o no totes les places de les llars d'infants o si acaparen les beques de menjador i altres ajuts socials a què abans tenien dret altres sectors desafavorits de la nostra societat: la qüestió és la migradesa de la inversió social al nostre país.

I no podem oblidar que, per poder fer una acollida coherent de la població immigrada, cal reclamar el traspass ple de les competències de gestió dels processos migratoris al nostre país.

3. Una realitat diversa demana una diversitat de mitjans

Cal tenir en compte, a l'hora de projectar les actuacions, que el fet migratori al nostre país es produeix en una multitud de situacions diverses. Hi ha diversitat de procedències, de nivells formatius, de realitats sociolingüístiques i d'expectatives, com és lògic. Si la immigració és diversa i si la seva distribució territorial no segueix unes pautes homogènies, les mateixes solucions no serveixen per a tothom i per a tots els llocs, sinó que calen solucions adaptades a cada necessitat i a cada situació específica.

Aquesta diversitat de realitats s'ha d'afrontar amb una diversificació de l'oferta formativa de llengua catalana, tant pel que fa als llocs on es realitza (associacions de pares i mares d'alumnes, associacions d'immigrants, sindicats, escoles d'adults...) com als horaris i als mitjans materials utilitzats. Com en tantes altres coses, la flexibilitat pot ser la clau que permeti adaptar-se a una realitat que és diversa. I com que la participació social més immediata de la immigració a Catalunya és la laboral, l'aprenentatge de la llengua també s'ha de vincular amb el món laboral: les empreses i els sindicats, la formació contínua i la formació ocupacional han de ser vies per les quals les persones immigrades puguin accedir al coneixement del català.

Igual com tothom és conscient de la importància de l'escola per a l'aprenentatge de les llengües locals per part dels fills de les persones immigrades, hem de tenir molt present la importància de la dona com a aglutinadora de la família. Els programes d'aprenentatge de les llengües i de coneixement de la societat dirigits a les dones tenen repercussió sobre elles mateixes i sobre les famílies senceres, perquè quan les llengües de la societat d'acollida entren al cor de les famílies tots els seus integrants tenen més interès per aprendre-les.

També s'ha de tenir present que les associacions d'immigrants són un punt de referència bàsic per a aquestes persones: un centre d'informació, de relació social i de temps lliure. Tant la informació sobre cursos com els cursos mateixos, doncs, han de comptar molt especialment amb aquests centres.

Un altre dels aspectes de la flexibilitat necessària és l'horari. L'horari laboral dels immigrants sovint deixa poc espai per a altres activitats, i han de poder tenir el dissabte i el diumenge com a dies dels quals disposar per fer cursos.

4. Sensibilització d'autòctons i nouvinguts per promoure l'ús del català

La situació actual del català a Catalunya (bon nivell de coneixement, taxes d'ús baixes i minvants) fa que no es pugui deixar que les coses funcionin soles. L'Administració evidentment té unes responsabilitats amb la llengua, però la població també en té. En tenim. La volem conservar, volem que aquesta llengua amb què ens comuniquem i que ens particularitza continuï existint i servint perquè ens hi comuniquem i perquè ens particularitzi. No ens és indiferent una llengua o una altra: volem continuar amb aquesta, perquè és la nostra, la d'aquí, i es mantindrà només si nosaltres la fem servir. És una responsabilitat nostra que no podem delegar, i si no ho fem nosaltres no ho farà ningú.

Aquest sentiment, aquest lligam emotiu amb la llengua, aquest interès per fer-la servir, és l'única cosa que la farà sobreviure dins els aires actuals, que no són exactament propicis. De la mateixa manera que en les altres onades d'immigració hi ha hagut moltes persones que han anat assumint aquesta llengua com a seva (potser no *la seva*, però sí *seva*), és important que aquesta vegada també sigui així. Que no es repeteixin els fracassos que també han existit, de persones que al cap d'anys i anys de viure aquí senten el català com una cosa completament deslligada d'ells, que els desperta sentiments negatius ("m'hi obliguen, m'ho imposen, quina murga, tan bé que estariem si parléssim tots en castellà") o bé no

els en desperta cap. Això no s'ha de repetir. Els que hem nascut aquí i els que hem vingut de fora volem compartir aquesta llengua, que ens converteix en una sola comunitat i en una comunitat singular.

Hem d'aconseguir que la població nouvinguda sigui conscient de la importància de parlar en català com una manera d'incorporar-se en la societat i com un dret que els correspon només pel fet de viure entre nosaltres. Però també, i molt especialment, si volem que les persones immigrades adoptin el català com a llengua habitual de relació és imprescindible aconseguir que tota la població usi el català també en la seva relació amb ells.

Els catalanoparlants tenim el mal costum de parlar en castellà davant de qualsevol estranger, com si per a ells el castellà fos més fàcil (i potser tampoc no en saben: no a tot el món es parla castellà) o com si el català fos un impediment per a la relació (i mantenir-los-en al marge sí que és un impediment per a la relació). Aquest canvi automàtic de llengua és conseqüència d'una història i d'una situació actual que han dificultat i dificulten l'ús normal del català en molts àmbits. No és que en siguem culpables, però és evident que tenim capacitat per rectificar aquest costum, i hem de fer-ho.

No hi ha res com l'experiència diària en la feina i al carrer, res com el contacte personal per crear la necessitat de parlar una llengua. Els que ja vivim aquí des de fa temps tenim la responsabilitat de fer possible aquest contacte i de crear aquesta necessitat, de no permetre que es formin societats al marge (marginades) de la nostra.

I això és molt important quan ens referim als agents de l'Administració que estan més en contacte amb les persones immigrades: l'Administració estatal, les oficines de Treball. Del tracte amb aquestes persones els immigrants en treuen una informació molt valuosa sobre el país on han anat a parar. Si des del començament els fan saber que el català els servirà, tindran una actitud; si els fan creure que en poden prescindir, en tindran una altra. I el català efectivament els serveix. Potser no es veu gaire clar quan acaben d'arribar, però per ser iguals que l'altra

gent, que és el que volem aconseguir, per a una integració de qualitat, és necessari.

Aprendre català requereix un esforç i un temps que hem de valorar. La població catalanoparlant ha d'ajudar aquests nous aprenents. Hem de tenir una clara actitud de col·laboració. Hem de saber corregir si cal, però sense ser perepunyetes, perquè una pronúncia encara imperfecta és un senyal que s'està aprenent la llengua. I sobretot hem d'escombrar les preteses solidaritats paternalistes d'aquells que, en comptes d'ajudar-te, et parlen directament en castellà (perquè ves, ja tens prou problemes, només et falta haver d'aprendre català). Són solidaritats ingènues que, sense proposar-s'ho, dificulten l'aprenentatge de la llengua.

També hem de tenir en compte que els immigrants sovint vénen de terres que com a mínim són bilingües, quan no multilingües. Per a ells no és cap cosa estranya que aquí hi hagi dues llengües en l'escenari, i evidentment tampoc no troben estrany que si volen viure aquí les han d'aprendre. L'emigrant, una persona que marxa de casa seva per buscar una vida millor en algun altre lloc, sap que haurà de posar-hi molt i que haurà d'aprendre moltes coses, i hi està disposat. Són persones llestes i emprenedores, amb un nivell cultural considerable. El català i el castellà, dues llengües quasi bessones, no els són cap escull de mal passar.

5. Cal destinar-hi els recursos necessaris

Un plantejament d'aquesta mena requereix una enèrgica actuació de l'Administració, amb la dotació dels recursos humans i materials necessaris per dur-lo a terme. Sense deixar de banda les actuacions necessàries per resoldre els dèficits que té la nostra llengua en altres àmbits, el tema de la immigració ha de ser una prioritat i no es pot afrontar amb misèries.

Es pot pensar, per exemple, si la durada dels cursos que es preveuen per a la formació lingüística dels immigrants és suficient. Hem vist que a Suècia o a Holanda es parla de programes d'iniciació a la llengua de 500

o 600 hores de durada, i que això els sembla insuficient. Nosaltres, aquí, tenim previstos cursos d'acolliment d'entre 20 i 45 hores, uns cursos que s'anomenen "de tast i sensibilització". Al final d'aquest curset, l'aprenent pot apuntar-se, si vol, si en sent la necessitat, a altres cursos, ja fora del que es preveu com a acolliment lingüístic. Llavors disposa del mateix programa que qualsevol altra persona, amb un primer bloc gratuït per a no catalanoparlants de tres cursos de 45 hores (135 hores, en total). És a dir, que el que preveiem per als immigrants més aplicats són 180 hores de llengua. Que potser pensem que amb el que es pot aprendre amb 180 hores de classe, és a dir, amb un discret "defensar-se", en tenen prou? Recordem els cursos de 600 hores de formació lingüística dels immigrants a Suècia: darrere d'una planificació de cursos com la nostra no s'hi veu l'objectiu que l'immigrant arribi a un nivell de llengua que li permeti competir amb una persona d'aquí en el món laboral. Després, és cert, poden continuar la seva formació, ja amb un cert cost de matrícula, però caldria saber quantes persones comencen a fer un curs d'acolliment lingüístic i després continuen la formació lingüística, encara que sigui només fins al nivell B, que és el que equival als coneixements d'una persona escolaritzada aquí fins als 14 anys.

Té una importància especial aprofitar els moments inicials d'estada al país de les persones nouvingudes, quan estan en una situació d'obertura a la incorporació d'una nova llengua. Això també vol dir que si l'Administració emprèn una campanya de promoció de l'ús del català entre la població immigrada, no pot deixar de donar resposta a les expectatives generades entre aquesta població, especialment pel que fa a les demandes formatives, perquè això podria arribar a crear una reacció contrària als objectius plantejats.

Totes les institucions que tenen a veure amb la immigració i amb la llengua han de treballar de manera coordinada. Cada una ha d'assumir les seves responsabilitats, que han d'estar ben definides, però han d'estar prou comunicades entre elles perquè no es repeteixin actuacions, perquè no es facin actuacions oposades i perquè no es malgastin energies en actuacions vanes.

I no es pot oblidar que les actuacions que es duguin a terme, del tipus que siguin, han d'incloure algun sistema d'avaluació que permeti saber fins a quin punt els resultats són els que s'esperaven i, si és el cas, reorientar les polítiques.

6. El català ha de ser, altre cop, una llengua de futur i de cohesió social

En definitiva, la incorporació lingüística de les persones immigrades ha de ser part d'una incorporació en situació d'igualtat en la nostra societat. El català ha de ser una porta d'accés a una situació més normalitzada, a un lloc entre nosaltres, a ser un més, igual que els altres.

Si assumim que les persones nouvingudes han de ser catalans com tothom, hem de tenir en compte que el sentiment d'identificació amb un territori, amb una comunitat, amb una cultura o amb una llengua també està relacionat amb el nivell de benestar que aquesta comunitat és capaç de proporcionar a les persones que en formem part.

Només així el català pot ser una aposta de futur per a milers de persones que han escollit Catalunya com el lloc on comencen una nova vida.

4.4.6. Activitats del Servei Lingüístic (2007)

1. Per què un Servei Lingüístic a CCOO?

El Servei Lingüístic de CCOO de Catalunya va néixer el 1989 com a organisme responsable d'impulsar accions de normalització lingüística a CCOO, accions que fins aleshores havien estat més disperses. Actualment, per desenvolupar les activitats anuals del nostre projecte, ens acollim a la convocatòria de subvencions per a iniciatives adreçades a promoure els usos interpersonalment de la llengua catalana que atorga la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. La feina que realitzem és la que es porta a terme en qualsevol altre servei lingüístic: impulsar l'ús del català, difondre'n el coneixement i garantir-ne la qualitat lingüística.

La pregunta que molts es poden fer és: "Per què CCOO, un sindicat, ha de fer normalització lingüística?" Doncs és per la seva mateixa definició com a sindicat nacional, implicat des dels seus orígens en la recuperació de les llibertats nacionals de Catalunya i en la defensa de la llengua catalana. I també pel seu caràcter de sindicat de classe: res del que estigui relacionat amb els treballadors i treballadores no li és aliè. El nostre concepte de país conjumina de manera indissoluble les llibertats nacionals i els drets socials.

2. On som?

El Servei Lingüístic de CCOO de Catalunya té seus a Barcelona, Lleida, Manresa i Tarragona. En total hi treballen set persones, acostades a les diverses realitats locals, i entre totes tenen repartit tot el territori català per fer-hi les actuacions que semblin convenients. Al mateix temps, tenim unes estretes relacions amb els serveis lingüístics de CCOO de les Illes Balears i del País Valencià per fer actuacions conjuntes.

3. Què s'ha fet?

En un primer moment, les tasques del Servei Lingüístic es van centrar a impulsar l'ús del català en el si d'una organització que, malgrat el seu

compromís ideològic, patia fortes deficiències quant a la presència normal del català. És a dir, el primer objectiu va ser fer del català la llengua habitual en el sindicat. Al mateix temps, el Servei va anar promovent campanyes de sensibilització per estendre l'ús del català a diferents sectors: correus i telègrafs, banca i estalvi, petita i mitjana empresa, etc., que comportaven l'edició de diferents materials, especialment vocabularis sectorials. Les seccions sindicals de CCOO a les empreses, que representen l'organització del sindicat més propera als treballadors i treballadores, han estat i són un àmbit preferent de les actuacions dutes a terme pel Servei.

L'any 1993 es va signar un acord de col·laboració amb les confederacions sindicals de CCOO de les Illes Balears i del País Valencià per promoure conjuntament actuacions de normalització lingüística, i com una aposta clara en defensa de la unitat de la llengua catalana. D'aquest acord en va sorgir la **campanya "Treballengua"**, que encara avui preveu activitats cada any, i que ha promogut diverses actuacions: edició de vocabularis (*Lèxic de relacions laborals*, *Lèxic de Correus i Telègrafs*, etc.), jornades (Jornades de normalització lingüística en l'ensenyament als països de parla catalana, de les quals, actualment, ja se n'han fet set edicions), material de sensibilització (calendars de sobretaula, fundes de targeta, blocs de notes, estorettes de ratolí, etc.), i, sobretot, una normalitat de contacte i d'intercanvi de material, informació i iniciatives entre els serveis lingüístics de CCOO dels Països Catalans.

Per la seva importància, entre les accions del "Treballengua" volem destacar l'edició de *La Teranyina* (des del 1998 fins al 2002), una publicació que els serveis lingüístics de CCOO del País Valencià, les Illes Balears i Catalunya van elaborar com a vehicle d'expressió de la voluntat de fer conjunta dels serveis lingüístics de les tres confederacions sindicals.

Entre les actuacions dels darrers anys volem destacar l'edició dels **Papers sindicals**: un manual per a la redacció dels documents sindicals d'ús més freqüent. Aquest llibre de consulta ha nascut amb la voluntat de ser una eina pràctica i útil per a totes les persones que treballen en el

si del sindicat i que, diàriament o de forma ocasional, han de redactar qualsevol tipus d'escrit sindical. En aquest manual, a banda del recull que es fa dels aspectes més convencionals de la llengua (orientacions per a l'ús d'un llenguatge no sexista, noms de lloc, majúscules i minúscules, abreviacions, lèxic laboral, dubtes i incorreccions més freqüents, etc.), també es vol fer un èmfasi especial en exemples de textos concrets emmarcats en múltiples situacions que es poden produir en un context sindical. Per tant, s'hi poden trobar des de convocatòries d'assemblees, actes de reunió o fulls informatius fins a sol·licituds, cartes, notificacions i documents més específics destinats al Gabinet Tècnic Jurídic del sindicat. Els *Papers sindicals* han arribat a la seva sisena edició i ja s'han convertit en un element imprescindible dels cursos de formació de nous delegats i delegades de CCOO de Catalunya. A més, dins del marc de col·laboració amb el Servei Lingüístic de CCOO de les Illes Balears, l'any 2002 es va fer la primera edició illenca d'aquesta obra.

Així mateix, des del Servei Lingüístic hem editat diversos **materials d'assessorament**. Entre ells, hi ha una proposta per afavorir un ús del llenguatge no sexista en els escrits que es fan en el si del sindicat titulat *La llengua també és femenina*. Aquesta proposta pràctica, de la qual ja s'han fet tres edicions, vol donar resposta a una de les qüestions que més sovint ens trobem dins dels textos que ens porten a revisar: tot s'ha de dir, no només per una manca d'utilització de recursos no discriminatoris, sinó també, molt sovint, per un excés de zel que complica la lectura del text.

Un dels punts d'interès del Servei ha estat la **promoció del coneixement de la llengua catalana**, i amb això, principalment, les gestions per organitzar cursos de català per a treballadors i treballadores, gratuïts i amb titulació oficial (acords amb l'Escola d'Administració Pública i amb el Consorci per a la Normalització Lingüística).

Una altra línia de treball ha estat la de la **immigració**. Juntament amb la Federació d'Ensenyament de CCOO vam organitzar un Seminari de discussió amb el nom d'immigració, integració i llengua, i un altre de titulat

interculturalitat, educació i llengua. Ambdós van tenir un gran èxit de participació i van ser molt fructífers. De tots dos en vam publicar les actes, que han tingut una molt bona rebuda entre els professionals de l'ensenyament i entre altres persones vinculades al món de la immigració.

L'any 2002, i ja amb una orientació més general i no tan centrada en l'àmbit de l'ensenyament, vam organitzar el Seminari sobre plans d'acollida lingüística a la Unió Europea, amb la participació de ponents de diversos països europeus, que va tenir un gran èxit de participació.

També ens hem preocupat per fer cursos de català per a immigrants, gratuïts i amb titulació oficial, igual que els que organitzem per a la resta de treballadors. Dins d'aquests aspectes formatius, volem destacar el Pla de formació lingüística adreçat als assessors i assessores del nostre Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers (CITE).

El Servei Lingüístic de CCOO també ha pres un posicionament en allò que fa referència a les polítiques de normalització lingüística. Les tres resolucions que s'han fet en el sindicat sobre el tema de la llengua són fruit d'aquest treball interior i exterior de reflexió: Resolució de la Comissió Executiva sobre la normalització lingüística (1994), Resolució sobre el nou marc legal d'ús de les llengües oficials a Catalunya (1997) i Resolució de les Jornades de Llengua i ciutadania (2006).

Com un murmurí, permanent però mai gaire vistós, hi ha la feina constant de correcció i traducció de textos de tot tipus dins del sindicat. Des dels primers moments, en què cada carta necessitava una revisió, fins ara, en què la difusió dels coneixements de català entre els treballadors fa que només calgui corregir o traduir els textos que es publiquen, hi ha hagut molts canvis. Però al darrere sempre hi ha hagut la feina pacient i meticulosa del personal del Servei Lingüístic.

4. Treball actual

El Servei Lingüístic de CCOO de Catalunya té unes línies de treball molt marcades, que donen una continuïtat a la tendència que hem seguit fins

a l'actualitat: busca promoure el coneixement del català com a premissa necessària per poder usar-lo; treballa per obrir àmbits en què es pugui usar amb normalitat, i per això elabora diversos materials de suport i assessorament a aquest ús en normalitat; i, per últim, promou el que hem anomenat el lligam emocional amb la llengua, que assegura que la persona, un cop formada i establerts els àmbits de normalitat, vulgui usar-la.

Les dades estadístiques sobre la llengua posen èmfasi en la divergència observada entre les dades atribuïdes a la competència lingüística de la població i la realitat de l'ús quotidià. La promoció del lligam emocional amb el català busca incrementar el nombre de persones que assumeixin l'ús normal i quotidià de la llengua catalana (i no la vegin només com un mitjà de promoció laboral).

Cal destacar que col·laborem en les diverses campanyes que es porten a terme des de la Secretaria de Política Lingüística. Un bon exemple en són les actuacions que hem desenvolupat per promoure els usos interpersonals de la llengua catalana en el marc de la campanya "Dóna corda al català".

Pel que fa a la promoció de l'ús del català i a la consegüent normalització dins l'àmbit socioeconòmic, hi ha una sèrie d'activitats que s'hi emmarquen. La primera a la qual podem fer esment, per exemple, són els **Tallers sobre la comunicació sindical i els mitjans de comunicació**. Amb aquesta iniciativa, desenvolupada en diferents punts del territori (Tarragona, Vallès Occidental, Lleida i Manresa), hem volgut millorar la comunicació externa del sindicat i promoure l'ús de la llengua catalana en el moment de fer aquestes comunicacions. D'aquesta manera, afavorim que el nostre sindicat s'adapti més bé al seu entorn, cosa que possibilita el màxim suport al treball sindical. En la primera part del taller, un periodista de la zona o un membre de la Secretaria de Comunicació i Imatge de CCOO explica quines són les característiques pròpies dels mitjans i quins són els elements bàsics del Pla de comunicació del sindicat. En la segona part, es parla de la tria lingüística en els mitjans de comunicació, especialment en els locals. Com que en

la majoria d'ells la llengua vehicular és el català, es reflexiona sobre la importància d'usar aquesta llengua per dirigir-nos-hi. L'última part es reserva per als exercicis pràctics; aquí la finalitat és que els participants agafin confiança parlant en català quan es dirigeixen als diversos mitjans.

Cal destacar, també, el **Taller de sensibilització** i el **Taller d'espai lingüístic personal** que el Servei ha coordinat amb la Fundació Reeixida, amb la finalitat de proporcionar un conjunt de recursos per superar les situacions de conflicte lingüístic i per incrementar progressivament les situacions d'ús del català. El primer està destinat a persones d'origen catalanoparlant que tenen el costum de canviar al castellà quan aquesta és la llengua de l'interlocutor, o a persones que saben parlar català però que, per motius diversos, decideixen no fer-ho. El segon està pensat per a tots aquells catalanoparlants que, en situacions d'interacció entre el català i l'espanyol, sovint pateixen malestar, tant si s'han mantingut parlant en català com si s'han passat a l'espanyol.

Una altra de les activitats que segueix aquest vessant és el **Taller de papers sindicals en línia**, que està basat en els continguts del manual *Papers sindicals* i vol afavorir i potenciar l'autonomia de les persones que desenvolupen tasques sindicals i del personal administratiu en la redacció de documents; així mateix, vol dotar l'organització d'una eina per a l'aprenentatge a distància i vol desenvolupar noves formes d'aprenentatge autònom per a les persones amb responsabilitats sindicals perquè puguin fer compatibles les seves funcions amb l'aprenentatge de la llengua catalana. És un taller dissenyat a partir de l'entorn virtual Moodle (que és una plataforma de codi obert) i del qual, des del Servei Lingüístic, es pot fer un seguiment i una tutorització de les persones inscrites, les quals poden treballar-hi des de les seccions sindicals, els locals sindicals o altres espais, cosa que facilita la conciliació de la vida laboral i la familiar.

El **Gabinet Tècnic Jurídic** també ha estat un dels nostres principals objectius per promoure-hi l'ús del català. Hem continuat aplicant el Pla de normalització lingüística, aprovat el 19 de juliol de 2005 pel Consell d'Administració, per la qual cosa hem fet un seguiment i hem realitzat les

modificacions necessàries dels documents formals externs d'un nivell més baix de dificultat d'implementació. També hem fet revisions i traduccions dels documents de facturació que es fan servir en el Departament de Finances del Gabinet.

Una altra de les actuacions que s'hi ha dut a terme és l'organització, amb la col·laboració de l'Associació de Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia (AJDLP), de dues sessions d'un **Taller de recursos de documents jurídics a Internet**, dirigit als advocats i al personal administratiu de les diferents àrees del Gabinet. La finalitat principal ha estat la de proporcionar un conjunt d'eines i recursos per assegurar un bon ús del català en la redacció dels documents que es produeixen en aquest departament. A més, durant l'any 2007 s'ha signat un conveni de col·laboració amb l'AJDLP per impulsar l'ús del català dins del Gabinet.

Paral·lelament, una de les tasques de promoció de l'ús de la llengua catalana més importants que estem portant a terme des del Servei és en la **negociació col·lectiva**. Com que aquest àmbit és l'eix central de les relacions laborals, creiem que fomentar l'ús del català en el procés negociador dels convenis col·lectius és una eina cabdal per assolir la normalització d'aquesta llengua en el món laboral. La negociació col·lectiva, però, es caracteritza per ser complexa, a causa que durant tot el procés hi intervenen molts actors. Per aquest motiu hem elaborat un protocol d'actuació en què es recullen les diferents fases que s'han de seguir en el moment de negociar (elaboració de plataformes, reunions de negociació, elaboració de les actes i redacció i difusió dels acords), i en què s'observa, també, la necessitat d'implicar els diferents agents (patronal, sindicat i Administració) per poder assolir amb èxit aquest objectiu.

Així mateix, hem dissenyat i elaborat un tríptic sobre l'ús del català en l'àmbit de la negociació col·lectiva, per distribuir entre els delegats i delegades i també entre les organitzacions sindicals que treballen directament amb la negociació de convenis. El tríptic conté un apartat sobre el marc legal, un altre sobre la trajectòria de CCOO en la lluita de la recuperació de la identitat cultural i lingüística del país, i un sobre la

consideració que la llengua catalana ha d'esdevenir el punt de trobada de tota la ciutadania. A més, també hi ha alguns arguments per poder negociar en català sense canviar de llengua.

Dins d'aquest grup, també cal remarcar la funció del **web del Servei Lingüístic** com una eina clau per a la difusió de les activitats del nostre projecte, així com per a la inclusió de les notícies vinculades a la promoció de l'ús del català en la pàgina web general de la CONC i de les organitzacions territorials. Per complir aquests propòsits hem plantejat una renovació en profunditat del lloc web que ja hi havia, n'hem fet una revisió dels continguts i hem elaborat noves propostes per incloure-hi les activitats de la promoció de l'ús de la llengua que es realitzen en el marc sindical i per millorar l'accés i l'actualització de la informació.

D'altra banda, una de les nostres principals accions, la qual està directament vinculada amb la campanya "Dóna corda al català" d'enguany, és l'organització d'una activitat adreçada específicament als joves, que ha estat promoguda per la Unió de les Terres de Lleida, el Servei Lingüístic i Acció Jove. La finalitat és clara: aconseguir que el català es faci extensiu entre els joves vinculats a CCOO de Catalunya. Aquesta activitat, que rep el nom de **Cocopoint**, és un concurs en què el col·lectiu que va des dels setze fins als vint-i-nou anys, mitjançant una presentació gràfica, ha de reflectir, a través d'imatges i textos en català, i opcionalment música, quina és la visió que té de l'àmbit laboral actual. Amb aquesta iniciativa hem volgut enllaçar, doncs, tres punts importants: els joves, per ser usuaris majoritaris d'aquest tipus de tecnologies de vessant lúdic a causa que les coneixen prou bé i els atrau; el sindicat, perquè el tema al voltant del qual ha de girar la presentació gràfica ha d'estar-hi vinculat; i la llengua, perquè és cabdal promocionar l'ús del català en el món de les noves tecnologies.

Centrant-nos en l'aspecte del lligam emocional de la llengua i la vinculació de les persones amb aquesta, cal dir que són diverses les actuacions que hem dut a terme. La col·lecció «Llegim», de **lectura fàcil**, n'és una. Aquesta iniciativa es va engagar l'any 2002 per part del Servei Lingüístic i del Centre de Formació d'Adults Manuel Sacristán, i pretén

elaborar uns materials que són redactats amb una cura especial perquè puguin ser entesos per les persones que tenen dificultats lectores i/o de comprensió per diverses causes, així com per fomentar l'ús del català. En aquests moments, la col·lecció consta de dos títols: *No estem mai sols: conèixer Miquel Martí i Pol*, de Carme Pérez (tercera edició), i *La mirada ferida*, de Mireia Companys (segona edició). Per tal de seguir fent una difusió de la col·lecció «Llegim», hem editat un tríptic específic per donar-la a conèixer entre l'afiliació, els centres de formació de persones adultes, els centres educatius, les entitats d'immigrants, etc. També hem elaborat, juntament amb Publicacions de l'Abadia de Montserrat i l'Associació de Lectura Fàcil, una targeta en què es presenten els dos llibres de la col·lecció.

Paral·lelament, per incidir en aquest lligam emocional envers la llengua, des de l'any 2003 estem adherits a la campanya de **“Voluntariat per la llengua”**, que promou la Secretaria de Política Lingüística, per fomentar l'ús del català entre les persones nouvingudes o entre aquelles que en tenen coneixements però no l'usen. Enguany, s'ha fet una nova edició i distribució dels cartells de la campanya, s'ha facilitat la creació de tretze parelles lingüístiques i s'ha elaborat una revista, *En català tu hi guanyes! L'experiència dels voluntaris lingüístics a CCOO de Catalunya*, en la qual hem volgut plasmar en paper el testimoni d'algunes persones que han fet o continuen fent de parelles lingüístiques, perquè, amb la seva tasca, és a dir, parlant català, estan contribuint a normalitzar-ne l'ús social en diversos àmbits de la vida quotidiana.

D'altra banda, treballem de manera molt especial en el camp dels **treballadors immigrants**, de manera coordinada amb la Secretaria d'Immigració de CCOO. En aquest sentit, volem destacar els convenis de col·laboració signats amb diferents entitats d'immigrants per promoure l'ús del català entre els seus associats i en el seu funcionament intern.

En aquest mateix àmbit, el Servei Lingüístic i la Secretaria d'Immigració de CCOO han coordinat de manera conjunta el disseny d'un díptic traduït a dotze llengües (català, castellà, anglès, àrab, francès, ucraïnès, rus,

tagal, urdú, xinès, romanès i portuguès). Amb aquesta publicació, es vol reflectir que conèixer una llengua és un element central per a la promoció de l'autonomia personal de tot individu i que pot ser un element d'incorporació social molt rellevant. També es fa incidència en el fet que aprendre català és un dret que tenen totes les persones que resideixen a Catalunya.

Així mateix, també hem fet una nova edició de la guia per a delegats i delegades sindicals, *La immigració: una nova realitat al centre de treball*, que inclou l'apartat "Aprendre català", i la guia *Coneixes els teus drets? Manual informatiu sobre el món laboral*, que també inclou un apartat dedicat a la llengua per sensibilitzar els treballadors i treballadores estrangers de la importància que té el coneixement del català per a la seva integració social, i que està editat en nou llengües (català, castellà, xinès, àrab, urdú, rus, anglès i francès).

Paral·lelament, hem mantingut la campanya de col·laboració en matèria de normalització lingüística entre les confederacions sindicals de CCOO del País Valencià i les Illes Balears i la Confederació Sindical de la CONC a través de les **VII Jornades de normalització lingüística i ensenyament de CCOO**, les quals han tractat sobre llengua i ciutadania, i, en concret, del paper de l'aprenentatge de les llengües en l'adquisició de l'autonomia personal. Les jornades s'han desenvolupat durant el mes de març i han estat organitzades per les federacions d'Ensenyament de CCOO de les comunitats amb presència de parla catalana i els serveis lingüístics de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, i han tingut la col·laboració de la Secretaria d'Immigració de CCOO de Catalunya.

Finalment, cal destacar les **activitats culturals** que portem a terme des del Servei Lingüístic, en col·laboració amb l'Àrea de Cultura del sindicat, amb les quals tenim la intenció d'estimular l'ús del català en els espais lúdics, de fomentar el lligam emocional amb aquesta llengua i d'explicitar el compromís de la nostra organització amb la cultura catalana i els seus trets d'identitat. Algunes d'aquestes activitats també es porten a terme en tots els territoris on el Servei Lingüístic té representació:

- Mostra de Cuines: és un espai de relació on totes les persones que hi participen porten un plat o una beguda, i la seva recepta escrita en català. El Servei s'encarrega de corregir-les i adaptar-les i les recull en forma de llibre cada dos anys. És una activitat conjunta amb el CFA Manuel Sacristán i la Secretaria d'Immigració.
- Premi de Poesia de Tardor: és un concurs de poesia per a persones jubilades que organitza la Federació de Pensionistes i Jubilats de CCOO de Catalunya. El Servei hi col·labora amb l'organització del concurs, sobretot per encoratjar que s'usi el català, encara que no sigui la llengua d'ús habitual dels organitzadors.
- No és un joc: suport a l'edició de la versió catalana d'aquest documental sobre el treball infantil, promogut per la Secretaria de Formació i Cultura, i seguiment de la campanya a través d'un web específic.
- "Lletrafòrum": potenciació d'aquest club de lectura com un espai per al foment de la lectura en català i també dels autors catalans.
- 11 de Setembre: organització del Seminari Salvador Seguí, que és un espai de debat i reflexió del sindicat per aprofundir en aspectes estratègics de futur en clau nacional i social, sobretot en la normalització de l'ús social del català com a dret de tota la ciutadania.
- Exposicions d'immigració: suport a la difusió de les exposicions sobre immigració "Busco feina" i "Demana tanda!", en què s'ha inclòs la reflexió sobre el coneixement de la llengua catalana.
- Calendaris: suport a l'elaboració de calendaris basats en les exposicions fotogràfiques, i suport a l'edició en català dels webs i dels programes de mà d'aquestes exposicions.

4.5. Estadi Olímpic de Montjuïc “Lluís Companys”

4.5.1. Homenatge de CCOO de Catalunya al president Companys, en el 50è aniversari del seu afusellament. Joan Rigol (13 de setembre de 1990)

A. Preàmbul

La Comissió Obrera Nacional de Catalunya es proposa, en aquest acte, homenatjar el qui fou president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys i Jover, en el 50è aniversari del seu afusellament, el 15 d'octubre de 1940, en el marc de la brutal repressió de la Dictadura del general Franco a les institucions i personalitats polítiques de Catalunya.

Vull agrair als dirigents de CCOO de Catalunya l'honor que m'han fet de poder expressar aquestes paraules de memorial a l'home que en moments de dificultats i de convulsió a la nostra pàtria hagué de responsabilitzar-se de la màxima institució política de Catalunya i que d'acord amb això, amb la seva mort, ens va donar un gran exemple de dignitat política.

No és aquest acte d'avui un fet ritual, d'aquells que cal fer en aniversaris més o menys assenyalats. Ni és un fet de simple rememoració historicista. CCOO de Catalunya se sent formant part integrant de la història del poble de Catalunya de tal manera que se sent vinculada i hereva del llegat de tots els homes que han lluitat per la dignitat i la llibertat del nostre poble. És per això que no necessita mediacions rituals i rutinàries. És més, va ser la mateixa dictadura i repressió la que va matar el president Companys i la que va perseguir tants homes i dones de Comissions. Si el president Companys era afusellat en l'inici d'aquesta negra i llarga dictadura, una munió d'homes a l'exili i a l'interior en la clandestinitat d'aquesta mateixa opressió van agafar el relleu de la defensa de la llibertat i la justícia en el nostre poble. Tot i el tall generacional, sociològic i cultural que es va donar en els llargs quaranta

anys de dictadura en el nostre país, és el record d'aquesta mateixa opressió la que vincula avui les dones i els homes de CCOO amb el president Companys.

Amb aquest acte d'homenatge, CCOO de Catalunya reafirma la seva voluntat nacional i el seu entroncament amb els homes que ens han precedit en la lluita per les llibertats nacionals i en la lluita per una societat més justa.

B. Biografia breu del President Companys

Fem un breu record cronològic de la vida del president Companys, extret d'un estudi de Josep Benet:

- 1883: Al Terròs, poble de la comarca de l'Urgell, a les terres de ponent, neix Lluís Companys, en el si d'una família de pagesos benestants.
- A començaments dels anys noranta estudia Dret a la Universitat de Barcelona.
- L'any 1917 és cofundador del Partit Republicà Català. Abans, però, en la seva etapa d'universitari havia fundat l'Associació Escolar Republicana; havia format part de la Unió Federal Nacionalista Republicana i del Bloc Autonomista Català. En aquest mateix any 1917 és elegit per primera vegada regidor de l'Ajuntament de Barcelona.
- Comença la seva etapa d'advocat laboralista al despatx de Francesc Layret. És empresonat amb altres sindicalistes com Barrera, Seguí i Viadiu i confinat a l'illa de Menorca. Quan Layret es dirigeix a defensar-lo, és assassinat.
- Posteriorment esdevé diputat per la circumscripció de Sabadell. Cofunda la Unió de Rabassaires.

- Durant la dictadura de Primo de Rivera continua actuant políticament en l'oposició.
- L'any 1931 funda, amb altres personalitats, l'Esquerra Republicana de Catalunya.
- El 12 d'abril de 1931 és elegit regidor de Barcelona i el 14 d'abril des de l'Ajuntament proclama la República a Barcelona.
- Després de proclamada la República Catalana per Macià i transformada en Generalitat de Catalunya, Companys és nomenat governador civil de Barcelona.
- Posteriorment és elegit diputat a les Corts Constituents de la República i és nomenat portaveu del seu grup.
- 1932: Un cop proclamat l'Estatut d'autonomia, esdevé diputat al Parlament Català i és elegit el primer president del Parlament.
- 1933: És designat ministre al Govern central. I esdevé novament diputat a Madrid.
- 25 de desembre de 1933: mort el president Macià, el Parlament de Catalunya designa Lluís Companys com a president de la Generalitat.
- Governen a Madrid homes del Partit Radical de Lleroux i de la CEDA de Gil Robles. Les friccions entre la dreta central i l'esquerra a Catalunya, i agreujades a l'interior de Catalunya en la discussió de la Llei de contractes de conreus, esclaten a tot Espanya en una convulsió social, centrada a Astúries i a Catalunya, on es concreta amb el manifest del president Companys del 6 d'octubre proclamant l'Estat Català en el marc d'una República Federal Espanyola. El Govern català, amb el seu president al davant, és reduït pel general Batet, detingut, processat i condemnat a 30 anys de presó al Penal del Puerto de Santa María, a Cadis.

16 de febrer de 1936: El Front Popular guanya les eleccions. Companys retorna, amb gran entusiasme popular, restituït com a president de la Generalitat.

En previsió del cop militar que intueix com a molt proper, organitza els serveis d'ordre públic que amb el suport popular sufoquen la rebel·lió militar a Barcelona del general Goded el 16 de juliol de 1936.

- Tot i perdre gran part del control polític, ja que bona part de l'armament militar ha passat a mans de l'anarquisme del moment, procura retornar al progressiu control polític d'aquella situació caòtica arribant a fórmules de compromís amb els poders fàctics.
- Ajuda a salvar persones i béns en perill de ser malmesos.
- El Govern central i centralista de Negrín, instal·lat a Catalunya, redueix el poder polític de la Generalitat.

23 de gener de 1939: Companys s'ha d'exiliar i creua la frontera francesa. Es trasllada a París i es dedica a ajudar els refugiats. Procura la constitució d'un Govern de la Generalitat a l'exili i en no aconseguir-ho crea el Consell Nacional de Catalunya.

El 1940, quan l'exèrcit nazi entra a França, Companys no emprèn la retirada perquè ha perdut el seu fill disminuït mental, a qui tant estima, i no el vol abandonar en aquesta situació. El 13 d'agost és fet presoner a la seva casa de Le Boule les Pins (a Bretanya) i és empresonat a La Santé. El 29 del mateix mes és entregat a la policia espanyola a la frontera d'Hendaya.

El 3 d'octubre és traslladat a Montjuïc. El 14 se celebra el simulacre de judici per un tribunal militar. Malgrat l'esforç del seu defensor, és condemnat a mort.

- El 15 d'octubre de 1940 mor afusellat al Castell de Montjuïc amb el crit de "Per Catalunya".

C. Tres dates significatives

Fins aquí la breu cronologia de la seva història. Cal, però, per copsar la importància política de Companys, assenyalar tres moments històrics dels quals esdevé protagonista. No pretenem pas fer una anàlisi exhaustiva d'aquestes complexes situacions històriques que assenyalarem. Tan sols pretenem una evocació més circumstancialitzada de la personalitat que avui homenatgem.

1) El 14 d'abril de 1930

Companys, juntament amb un grup de coreligionaris, està reunit el matí del 14 d'abril a la llibreria Ariel de la plaça Cucurulla esperant instruccions davant la victòria obtinguda dos dies abans en les eleccions municipals del 12 d'abril de 1930. Ells no poden esperar més i per pròpia iniciativa es dirigeixen a l'Ajuntament de Barcelona. Adreçant-se a l'alcalde Martínez Domingo, Companys diu: "Els representants del poble venim a fer-nos càrrec del govern de la ciutat." L'alcalde afirma que no entregarà el poder a un govern no constituït encara. Un seguidor de Companys —Aragay— agafa en aquell moment la vara d'alcalde i la dóna a Companys tot dient-li: "Des d'ara ets alcalde de Barcelona." Companys crida "Visca la República"; surt al balcó de la plaça de Sant Jaume i diu: "Poble de Barcelona! Els homes triomfants en les eleccions acabem de prendre possessió de l'Ajuntament i proclamem la República, que és el règim que havíem promès al poble." Josep M. Poblet, a la *Història de l'Esquerra Republicana 1931-1936*, en diu: "El rellotge marca dos quarts i cinc de dues. Companys, emocionat, ha abaixat el rostre i dues llàgrimes li han caigut cara avall. L'ideal de tota una vida acabava d'esdevenir la més clara, la més viva de les realitats. Al cap de pocs moments eren hissades al balcó de l'Ajuntament la bandera catalana i la de la República."

Francesc Macià agafarà des d'aquest moment el relleu del protagonisme polític. Però haurà estat la freturança de Companys el que haurà donat a Barcelona i a Catalunya la iniciativa política d'aquest capítol de la nostra història recent. Els imprecisos pactes de San Sebastià, el fracassat

reformisme monàrquic de Cambó, la digna radicalitat nacionalista del president Macià, convergien en aquest moment històric del catalanisme polític sota l'empenta i gosadia de l'home que avui homenatgem, Lluís Companys i Jover.

2) El 6 d'octubre de 1934

A les 8 del vespre Companys, president de la Generalitat, s'adreça al poble català amb el missatge següent: “Catalans, les forces monarquitzants i feixistes que d'un temps ençà pretenen traïr la República han aconseguit llur objectiu i han assaltat el poder... La Catalunya liberal, democràtica i republicana no pot silenciar la seva veu de solidaritat amb els germans que en les terres hispàniques lluiten fins a morir per la llibertat i pel dret. En aquesta hora solemne, en nom del poble i del Parlament, el Govern que presideixo assumeix totes les facultats del poder a Catalunya, proclama l'Estat Català de la República Federal Espanyola...”

La reacció immediata del general Batet, amb el desplegament de l'exèrcit, fou suficient per reduir ràpidament les forces populars que havien donat suport al posicionament del president Companys. El Govern, amb el president al davant, fou detingut i empresonat el 6 de juny de 1935, al vaixell *Uruguay*. El Tribunal de Garanties Constitucionals dictava la sentència contra el president de 30 anys de reclusió major i per això fou reclòs al Puerto de Santa María.

Com s'havia arribat en aquesta situació límit? El president Companys havia pogut comprovar com l'Estatut plebiscitat i ja de si reduït era cada vegada més minimitzat des del Govern central i com s'allunyava cada vegada més de les aspiracions polítiques del poble català. Companys havia pogut comprovar les dificultats de defensar un federalisme de bona fe davant d'un centralisme militant del Govern de l'Estat. L'apel·lació dels homes de la Lliga Catalana al Tribunal de Garanties Constitucionals de Madrid a la Llei de contractes de conreu del Parlament català, al·legant que la Generalitat no tenia competències d'ordre social, havia provocat una greu fractura al catalanisme polític. Vull ressaltar aquí la dignitat

política dels homes d'Unió Democràtica d'aquell temps que, per fidelitat a Catalunya i compromesos en la defensa de la justícia social, foren fidels a la sobirania del Parlament de Catalunya. Destaco el nom del diputat Pau Romeva i el del Dr. Lluís Vila i d'Abadal, divulgador del sentit social que ha de tenir la terra que es treballa, clarament separat en aquest aspecte dels homes de la Lliga. Companys havia pogut comprovar com s'aprofundia cada dia més la radicalitat de l'enfrontament entre les dues Espanyes, cristal·litzades en els governs radical-cedistes, per una banda, i el moviment revolucionari, especialment d'Astúries, per l'altra. I havia constatat com el ritme i l'estil polític de Catalunya no era pas el de la resta de l'Estat espanyol.

No és moment ara i avui d'assajar judicis d'oportunitat estratègica de l'opció presa pel president Companys el 6 d'octubre. Cal només constatar la gravetat de les dificultats amb què es trobà com a president de Catalunya i amb quin coratge les intentà afrontar. Això li ho reconegué tot el país, amb la seva tornada triomfant al Palau de la Generalitat des de la presó de Cadis el febrer de 1936.

Amb l'experiència d'aquestes convulses situacions Companys va emprendre una línia de govern de pacificació i pacte a l'interior del país. Mentre a Madrid al Parlament s'aprofundien les dramàtiques diferències en dos blocs irreconciliables, a Catalunya es procurava legislar cercant la unanimitat de les diverses forces polítiques. Aquesta situació queda greument trasbalsada per la revolta militar del 18 de juliol de 1936. Malgrat això, el president Companys procurà que la Generalitat fos una institució que ajudés a tota mena de persones, moltes de les quals, perseguides per una situació incontrolada d'ordre públic, obtenien del president el passaport per tal de salvar les seves vides. He de recordar personalment, en aquest sentit, les indicacions que féu al polític d'Unió Democràtica, Manuel Carrasco i Formiguera, de sortir del país per tal que la seva vida no correu perill. L'assistència als refugiats, ja des de l'exili, denota el sentit de servei als catalans que el president Companys tenia del càrrec institucional que ocupava. No podem oblidar, però, les persones del país que foren en aquesta etapa injustament vexades i perseguides, en molts casos fins a la mort.

3) El 14 d'octubre de 1940

Companys moria afusellat al Castell de Montjuïc, als Fossars de Santa Eulàlia, al crit de “Per Catalunya”. Del llibre de Surroca i Barrera *Homenatge a Companys, president de la Generalitat de Catalunya* traiem el testimoni directe del qui va ésser present en el judici i execució del president. És el testimoni de l'aleshores capità de la Guàrdia Civil Bravo Montero.

- El secretari instructor del judici sumaríssim és el comandant de cavalleria Sr. Urrutia, que no troba qui vulgui testificar en contra del president amb la rapidesa a què l'obligava el coronel de la IV Regió Militar.
- El secretari, a més de recórrer al cap i al secretari de la FE i de les FONS, recorre a Eduardo Quintela i Pedro Polo, antics marxistes que volien fer mèrits al nou règim. Aquest capità de la Guàrdia Civil diu textualment: “El informe que hicieron Eduardo Quintela y Pedro Polo es el que hacen los traidores, es decir, un asqueroso y repugnante informe nada objetivo.”
- El judici fou breu, s'acusà Companys de qüestions polítiques i el fiscal va rebutjar l'informe repugnant dels caps de policia de la Brigada Político-Social. El defensor, capità Colubi, s'esforça tot el possible en la seva tasca.
- El president Companys, que vestia de gris ratllat amb mocador blanc característic a la butxaca superior de l'americana, es mostrà tranquil i serè, sense actituds estridents. Només va protestar airadament davant l'informe de la Brigada Político-Social. En el text de la sentència, a més de recollir aquesta protesta, recull la seva manifestació en el sentit que la història ens jutjarà a tots, en les nostres intencions, i si la sentència el condemna a morir, ho farà serè, molt tranquil pels seus ideals i sense obra de rancor.

- Acabat el judici, travessa el pati d'armes del castell, escortat per dos sergents que, per respecte a la seva persona, no l'emmanillen. El president demana ésser atès religiosament. I això s'acompleix.
- A l'albada, mentre el president passejava pel pati d'armes, dirigint-se als qui el voltaven, digué serenament: "Anem-hi ja." Va escriure unes cartes i així s'acomiadà dels seus familiars.
- El piquet d'infanteria fou l'elegit per executar la sentència. L'oficial, tremolós i emocionat, pretengué tapar-li els ulls i girar-lo d'esquena. El president no ho volgué i es posà al front del piquet amb la cara descoberta.
- L'oficial abaixà el sabre i els soldats van disparar els seus fusells sobre el president Companys, el qual, en aquell moment, alçant el braç dret va cridar: "Per Catalunya".

Aquesta és, en resum, la narració del testimoni esmentat. La dignitat de la seva mort donà el sentit i explicà la intenció última de la complexa tasca política que hagué de desenvolupar en vida.

D. "Per Catalunya". El nostre repte

En la llarga nit de la dictadura molts catalans assumiren la tasca de continuar aquest crit de Companys "Per Catalunya". Homes i dones de totes les procedències polítiques, sociològiques i culturals varen treballar per redreçar els drets del nostre país. I avui en aquest homenatge cal fer memòria dels militants de CCOO que, braç a braç amb altres persones, lluitaren des de la clandestinitat per una Catalunya més lliure i més justa.

És en aquest sentit que cal recordar ara la continuada vocació social dels governs de la Generalitat republicana.

Aquest és el testimoni de les paraules del president Macià a la premsa de Madrid i citades per Miguel Ferrer i Sanxis: "Tinc moltes preocupacions. Principalment socials. Els problemes de caràcter social

m'interessen tant com els polítics i fins li diria que m'apassionen més. En realitat, quina és la gran qüestió de la Catalunya triomfant, sinó un problema de cultura i justícia social?... Vull una gran Catalunya per fer-hi un poble feliç; és a dir, un poble que visqui per a la cultura i per a la justícia social, que són les dues condicions essencials de la felicitat.”

La procedència professional d'advocat laboralista de Lluís Companys al costat de Layret, la seva acció davant els rabassaires, la seva actitud davant la promoció i defensa de la Llei de contractes de conreu, són fets i fites de la gran preocupació social del president Companys.

Però el context cultural, sociològic, econòmic i demogràfic de la Catalunya actual no és pas el mateix de la dels anys trenta. Avui, en la memòria del president Companys, ens pertoca reafirmar el compromís d'una Catalunya que esdevingui plataforma de solidaritat entre els seus conciutadans. Avui ens trobem davant nous problemes d'una societat que té quasi com a única resposta davant el treball la capacitat de consumisme i l'economicisme individualista com a quasi única motivació davant les iniciatives empresarials. La tècnica i la tecnocràcia assumeixen sovint la funció d'ideologia universal en la buidor de motivacions més humanes i quasi sembla extemporani, inoportú i pejorativament idealista preguntar-se si la funció última del treball de la persona ha d'ésser el d'una mercaderia que es compra i es ven. Això sí, amb les degudes condicions de seguretat i higiene i de cultiu de les virtuts individuals. O ha d'esdevenir la contribució personal a una tasca col·lectiva de la qual cada ciutadà se n'ha de sentir partícip.

Els valors morals que ara se'ns reclamen tan sovint han de servir per complementar esquizofrènicament aquesta situació de pur consumisme o per intentar superar-la en unes condicions més personalitzadores?

Si volem reconstruir els lligams dels catalans amb Catalunya no podem fer-ho reduint-nos a l'estricta defensa de les nostres especificitats, sense tenir plantejats en el moll de l'os de la nostra societat tots aquests problemes socials. No hi ha solucions, però aquesta dialèctica, aquesta tensió, ha d'ésser viva en la societat catalana. És des d'aquesta

perspectiva també que els sindicats, si volen que la nació sigui viva, quan assumeixen aquesta inquietud són peces necessàries de la nostra vertebració pública.

Catalunya és el nostre espai comú, és la casa de tots els catalans, amb les nostres diverses procedències ideològiques, de classe, de lloc de naixement, etc. Catalunya és el marc cultural on tots nosaltres hem d'assajar la nostra vida més humana, més creativa, més justa. La Catalunya que rebem del president Companys i de la història ens marca la nostra identitat. El dret que tots tenim de poder afirmar aquesta identitat ha ser la força política del nostre país. I en això totes les nostres institucions polítiques, socials i culturals hi tenim el nostre propi paper específic.

Però aquesta identitat quedaria minimitzada per nosaltres mateixos si no ens impel·lís a la recerca d'una solidaritat universal. No pas una solidaritat folklorica com la que ens limita a celebrar esporàdicament grans concerts de rock en nom d'una justa causa i prou. Vet aquí una nova solidaritat de consum. Hem d'ésser capaços, des de la nostra catalanitat, de contribuir a una solidaritat universal, amb força moral coactiva davant de les insolidaritats. I a aquest procés de catalanitat i universalisme ens hi han d'ajudar els sindicats del nostre país. Tant en l'aprofundiment de la nostra identitat com en la projecció d'aquest universalisme de justícia i humanisme.

He dit al començament que aquest no era un acte d'homenatge ritual o historicista. El president Companys no és per a nosaltres un home llunyà ni en el temps ni en l'espai. El seu crit "Per Catalunya" davant la mort ens és molt proper i esdevé un crit del nostre poble. Per això la seva memòria ens compromet en la catalanitat i en la justícia.

Moltes gràcies.

**4.5.2. Commemoració del 60è aniversari de la mort de Lluís Companys.
Joan Coscubiela (9 d'octubre de 2000)**

Homenatge a Companys, un lluitador i home d'esquerres

Vull agrair als amics Josep Benet, Andreu Mayayo i Francesc Casares que ens hagin ajudat a recordar un vessant no tan conegut, si no amagat, d'en Lluís Companys.

I) El vessant de lluitador social, vinculat a la unió de rabassaires, al moviment obrer, a partir de la CNT i els dirigents confederals.

Sens dubte, fou una persona que va impulsar el catalanisme en els àmbits populars i va dotar de contingut social les reivindicacions nacionals.

En aquest sentit la seva figura és més vigent que mai i requereix ser recordada no només pel càrrec institucional que va ocupar o per la manera tan injusta en què va ser privat de la vida. També, i sobretot, ens interessa per la seva condició de persona d'esquerres.

II) Especialment per la capacitat de situar les reivindicacions socials en l'eix de l'acció política, que tanta falta ens fa en aquest moment.

També per les reivindicacions de gènere, quan va votar a favor del vot femení l'octubre de 1931, en plena discussió de la Constitució republicana.

Un vot femení que avui resulta evident, però que no ho era fa 70 anys. Com ara no ho és per a alguns, que neguen el dret de vot i altres drets de ciutadania a les persones immigrants.

III) Espero i desitjo que els molts actes que se celebren al voltant de la figura de Companys serveixin.

Catalunya necessita recuperar una part de l'empenta que li varen donar les generacions de la República.

1. Dels drets de nacionalitat als drets de ciutadania (Llei d'estrangeria).
2. L'educació com un factor clau de l'equitat i la igualtat. L'empenta de la Institució Lliure d'Ensenyança Rosa Sensat, "escola d'adults".
3. El paper de Catalunya en una realitat plurinacional com ho és la de l'Estat espanyol.

IV) També és una bona oportunitat per recordar a totes les persones que varen ser afusellades, com Lluís Companys, per defensar la democràcia.

- Als Fossars de Montjuïc, al Camp de la Bota o a les parets de l'enderrocada plaça de braus del Turin a la Barceloneta.
- Tots ells es mereixen que la societat catalana els reconegui l'esforç fet i la seva aportació.
- Ens ho recorden permanentment la gent de l'Associació d'Expresos Polítics i Socials.
- Necessiten un reconeixement social, encara que només sigui perquè els nens i nenes que no tenen avis no creguin, llegint la lectura de la història...
- No creguin que les úniques víctimes de la Guerra Civil varen ser tots aquests seglars i capellans a qui ara el papa està beatificant o canonitzant.

V) La commemoració del 60è aniversari de l'assassinat de Lluís Companys podia ser una bona manera de reconèixer aquella generació.

Recullo una proposta que va fer CCOO de Catalunya amb poc èxit, allà per l'any 1988, quan s'estaven preparant els Jocs Olímpics del 92,

perquè l'Estadi Olímpic de Montjuïc sigui batejat amb el nom de Lluís Companys.

- És la millor manera que tindrien la ciutat i Catalunya de rescabalar les males experiències de la muntanya.
- Seria una manera de fer un reconeixement a Lluís Companys i a totes les altres persones assassinades per lluitar a favor de la democràcia al nostre país.

4.5.3. Campanya pública d'adhesió: Estadi Olímpic Lluís Companys (2000)

En el decurs de l'acte organitzat per CCOO de Catalunya en motiu del 60è aniversari de l'afusellament de Lluís Companys es va prendre la decisió d'impulsar de nou la iniciativa —que ja vam tenir l'any 1988 amb motiu de la remodelació de l'Estadi Olímpic de Montjuïc per adequar-lo per als Jocs Olímpics de Barcelona 92— de sol·licitar que l'Estadi Olímpic de Barcelona rebi el nom de Lluís Companys en ser la seu de l'Olimpíada Popular —de la qual Lluís Companys era el president d'honor— que es volia realitzar el juliol de 1936 com a protesta contra els Jocs Olímpics de Berlín, que van ser utilitzats com a propaganda pel nazisme, i com a reconeixement del paper de Companys com a lluitador per les llibertats nacionals i socials de Catalunya.

Amb aquesta demanda, les CCOO de Catalunya impulsem una campanya d'adhesió entre les entitats socials i la ciutadania per tal d'aconseguir aquest objectiu de reconeixement de la figura del president Companys.

Si esteu interessats a adherir-vos a aquesta iniciativa, ompliu la butlleta adjunta i envieu-la per fax al 93 481 29 22, per correu-e a ccoo@ccoo.cat o a través del web de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya a <http://www.ccoo.cat>.

L'entitat .....
de ..... s'adhereix a la campanya popular
perquè l'Estadi Olímpic de Montjuïc rebi el nom de Lluís Companys.

Signatura i segell

4.5.4. Estadi Olímpic Lluís Companys (2001).

Article de Joan Coscubiela al diari Avui (1 d'abril de 2001)

Pels volts de l'any 1988 i en plena eufòria ciutadana per la propera celebració dels Jocs Olímpics, CCOO va proposar que, un cop remodelat, l'Estadi Olímpic de Montjuïc portés el nom de Lluís Companys. Cal fer justícia, afegint-hi que la idea va sorgir a partir d'un recordatori fet per l'amic i historiador Andreu Mayayo.

Malauradament, la proposta no va reeixir. La brillantor dels preparatius dels Jocs va aixafar una proposta que pretenia aprofitar els Jocs per fer quelcom tan important per a una societat com relacionar el futur proper amb el nostre passat recent. La proposta no va ser considerada políticament correcta i la manera de sortir del pas de les nostres institucions va ser acordar que les instal·lacions olímpiques no portessin noms de persones. Així algú s'estalviava haver de recordar allò que molts altres ciutadans catalans volíem que coneguessin les noves generacions, la gent jove. Que Catalunya té el trist honor de tenir en la seva història un president elegit democràticament que va ser assassinat per l'exèrcit feixista sota l'aparença de legalitat d'un judici militar. I també que, abans de ser president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys va lluitar políticament i professionalment, com a advocat, al costat d'organitzacions obreres i camperoles com la CNT i la Unió de Rabassaires, amb una forta vinculació amb persones com Francesc Layret o Salvador Seguí. També volíem explicar i recordar que, molt abans del 92, l'Estadi Olímpic de Montjuïc havia de ser l'escenari d'unes olimpíades populars, que volien ser el contrapès de l'Olimpíada de Berlín, utilitzada per Hitler per fer una veritable exhibició del poder nazi, en un moment en què catalans i espanyols ja estàvem rebent la batzegada feixista a la nostra pròpia pell.

Ves per on, dotze anys després, i aprofitant l'impacte mediàtic produït pels homenatges d'estiu a Lluís Companys, alguns d'aquells joves als quals es volia amagar la història han reaccionat. És així com, a partir de la iniciativa d'Acció Jove de CCOO, reneix la proposta i per fi es fa

realitat. Han passat sis mesos, en els quals semblava que la història es tornava a repetir. Una primera resposta negativa de l'Ajuntament de Barcelona, l'oposició del PP, que va proposar el nom de Juan Antonio Samaranch, i la tècnica aplicada per l'alcalde de deixar passar el temps per veure si al final els joves se'n cansaven, feien témer el pitjor. Però, afortunadament, la història no s'ha repetit. Els milers d'adhesions individuals a la campanya, el suport de centenars d'entitats cíviques i socials de tot Catalunya, el treball fet per alguns mitjans de comunicació i el discret però sincer i eficient suport dels grups d'IC-V i ERC a l'Ajuntament, al qual s'ha afegit després CiU, ho han fet possible.

El Plenari de l'Ajuntament de Barcelona per fi aprovarà la proposta de posar el nom de Lluís Companys a l'Estadi Olímpic. I això no pot fer-se amb mala consciència o barrejant aquesta decisió amb els expedients dels contractes d'adjudicació d'obres. Ara només ens resta aconseguir que la decisió vagi acompanyada d'un acte en què participin la ciutadania de Barcelona i de Catalunya i les organitzacions cíviques i socials que han intervingut en la campanya. Fer de la memòria col·lectiva d'un poble una eina democràtica per construir una societat més justa i solidària s'ho mereix.

Perquè després algú digui que els nostres joves no estan implicats ni participen en la vida del nostre país. Crec sincerament que els hem d'estar agraïts per no deixar-nos que, una vegada més, amaguéssim la nostra història.

4.6. Comissions Obreres de Catalunya davant la commemoració de l'11 de Setembre. Resolucions

4.6.1. *Ante el 11 de Septiembre, Día Nacional de Catalunya (1979)*

La Comisión Ejecutiva de las CCOO ha acordado hacer público el siguiente llamamiento:

A todos los trabajadores y trabajadoras

Los trabajadores y el pueblo de Catalunya vamos a celebrar un año más el 11 de Septiembre. Esta fecha, íntimamente ligada a la lucha que durante largos años hemos desarrollado por nuestros derechos nacionales y sociales, tiene este año unas características especiales, ya que la consecución del Estatut de Autonomía representa para Catalunya la recuperación de su autogobierno, un paso adelante en el camino de la recuperación plena de nuestras instituciones democráticas.

Las Comissions Obreres somos conscientes de que el Estatut aprobado no reconoce algunas de las facultades por las que siempre hemos luchado, pero la continuidad en el esfuerzo de los hombres y mujeres de nuestro pueblo hará que las conquistemos en un futuro inmediato si aprovechamos para ello el Estatut como instrumento válido para avanzar.

Estamos ahora en el momento de la verdad, en el de la conquista de un sistema autonómico capaz de poner en marcha de inmediato el proceso de reconstrucción nacional de Catalunya desde una perspectiva que CCOO queremos lo más avanzada, progresista y popular posible, que ayude a la solución de nuestros graves problemas económicos y sociales. Una tarea justa y necesaria por la cual nos hemos movilizado y hemos luchado constantemente los trabajadores. Una tarea inaplazable y fundamental. Una tarea, también, que supone una gran aportación al proceso de reconstrucción y democratización del Estado español, como base imprescindible para la convivencia pacífica, solidaria y democrática de todos los pueblos de España. En ese sentido, la aprobación definitiva

del Estatut en el referéndum y su aplicación, junto a la defensa intransigente en su marco de los intereses de la clase obrera y del pueblo de Catalunya, será la máxima aportación y ayuda a las autonomías de otras nacionalidades y regiones con cuyos pueblos nos sentimos plenamente solidarios y unidos. No nos harán desviar de este objetivo voces no identificadas con los intereses de los trabajadores, que no han padecido ni padecen nuestros problemas.

Durante muchos años las CCOO hemos estado al frente, junto a otras fuerzas, de la lucha por la conquista de los derechos nacionales de Catalunya, derechos que son expresión viva de la voluntad de solucionar los problemas de todos los que vivimos y trabajamos en Catalunya. A través del Estatut avanzaremos en ese camino. Es hora de que los trabajadores estemos una vez más al frente, sin vacilaciones, de la explicación y la movilización para la aprobación masiva del Estatut cuando se plantee el referéndum. Sabemos que el Gobierno y la derecha económica y política pondrán dificultades, intentarán recortar atribuciones, diluir competencias que reconoce el Estatut. Está en nuestras manos el evitar que eso suceda así. Por eso este 11 de Septiembre debe ser un gran acto de masas en el que debemos participar todos los trabajadores evidenciando con ello que estamos dispuestos a defender nuestros derechos legítimos de pueblo en el camino hacia una sociedad más justa, libre y solidaria.

Es en este sentido que la Comissió Obrera Nacional de Catalunya llama a todos los trabajadores y trabajadoras, a todos sus afiliados, a todas sus estructuras organizativas —uniones locales y comarcales, federaciones de ramo— a hacer de este 11 de Septiembre una gran jornada de explicación y movilización en los centros de trabajo, a propiciar y participar en los actos unitarios que en cada localidad se organicen, en la manifestación central de Barcelona el día 11 a las 7 de la tarde, con el firme propósito de demostrar nuestra voluntad creadora de una sola clase obrera y un solo pueblo en Catalunya, de solidaridad irrenunciable con los otros pueblos de España y de pleno apoyo al Estatut.

¡Viva el 11 de Septiembre!
¡Viva la clase obrera!
¡Viva Catalunya unida y solidaria!

Barcelona, 5 de septiembre de 1979

Comisión Ejecutiva de CCOO de Catalunya

4.6.2. Drets nacionals i cohesió social, l'aportació de les CCOO (1998)

La voluntat dels homes i les dones que van formar les CCOO de Catalunya de defensar els drets laborals i socials dels treballadors i treballadores i de construir una societat democràtica i cohesionada socialment i culturalment els va comprometre, com a persones i com a organització —la Comissió Obrera Nacional de Catalunya—, en la lluita per les llibertats i els drets nacionals de Catalunya en el marc de la lluita per la democràcia.

Al llarg de tots aquests anys la CONC ha intervingut de manera decidida en els diferents aspectes que configuren la recuperació i el desenvolupament del dret de la societat catalana a normalitzar la realitat com a poble i com a nació. I ho ha fet des de la concepció de la necessitat de construir una societat catalana que garanteixi la igualtat de drets de tota la ciutadania, amb independència del seu lloc de procedència, de la seva cultura i costums i de la llengua que empri en les seves relacions socials i personals.

La CONC s'ha implicat en el procés de normalització de la llengua catalana en tots els seus àmbits d'actuació com a sindicat: en les relacions laborals, en les polítiques educatives i en les polítiques socials en general. Una normalització que ha de seguir fent-se des del consens, des del coneixement i l'atenció a les diferents realitats que conformen la societat del nostre país, i que s'ha fonamentat en els valors de convivència i integració que sempre ens han caracteritzat com a poble.

La nostra definició com a sindicat de classe i nacional, i les pràctiques sindicals quotidianes que en aquest sentit ha mantingut la CONC al llarg dels anys, ha contribuït de manera fonamental a la construcció d'un model de sindicalisme a Catalunya de caire democràtic, plural, divers, solidari i fortament arrelat en la realitat social i nacional del país.

La CONC ha desenvolupat una política sindical adreçada a construir i desenvolupar un marc català de relacions sociolaborals en matèria de

negociació col·lectiva i en la concreció d'acords amb les institucions de govern. Si no hem avançat més en aquest terreny ha estat per la manca de voluntat, quan no l'oposició, de la patronal catalana i l'actuació poc decidida del Govern autonòmic, i no pas per manca de voluntat o per absència de propostes del sindicat.

Avui tothom reconeix que el model i les pràctiques sindicals de la CONC han contribuït de manera decisiva, ho segueixen fent ara i pretenen fer-ho en el futur, a evitar divisions artificials entre la classe treballadora catalana, i també en el conjunt de la societat, en funció dels llocs d'origen, de les cultures o de les llengües que parlen les persones. Les tendències dels moviments migratoris, que aporten cada vegada més diversitat a la societat catalana i molt especialment a la classe treballadora, ens reforcen en els nostres plantejaments per aconseguir que ningú no pateixi cap mena de discriminació en la seva integració.

Coincidint amb la data de l'11 de Setembre, la CONC vol manifestar la seva aposta per:

- La construcció d'una societat catalana fortament cohesionada en tots els aspectes. Volem un model de societat oberta, dinàmica, plena de diversitats de procedència, de cultura, de costums..., i en què s'escoltin totes les veus amb igualtat i respecte. Volem una societat de la qual totes les persones se'n sentin components, perquè tenen els mateixos drets i les mateixes responsabilitats.
- Avançar en la recuperació de la plena capacitat d'autogovern i de normalització dels nostres drets com a poble en el marc del consens general de la ciutadania de Catalunya.
- El desenvolupament de polítiques socials destinades a garantir la igualtat de drets de tota la població de Catalunya, i adreçades de manera específica als col·lectius desfavorits o amb dificultats d'integració social.

- La plena consolidació d'un marc català de relacions sociolaborals que abasti tots els aspectes que ens afectin com a treballadors i treballadores en els àmbits laboral i social.
- La nostra consolidació com a sindicat de classe i nacional que agrupa i representa la majoria de treballadors i treballadores i d'altres col·lectius socials de Catalunya.

Finalment, la CONC vol manifestar la seva preocupació sobre la manera com s'està produint el debat d'aquests temes, per com s'enfoquen en general i per la tendència a reduir-los només a l'àmbit de la llengua, oblidant la resta de polítiques socials que són necessàries per garantir els drets plens de ciutadania.

Creiem que, pel seu dinamisme, la seva importància social, i per com afecta la sensibilitat de cada persona, convé fer aquest debat de manera clara, prudent i sincera, i amb voluntat de consens general, perquè ens condueixi a la normalitat com a país. En aquest debat caldrà renunciar als personalismes i a qualsevol mena d'instrumentalització electoralista o partidista, i s'hauran de posar per davant de tot els interessos generals del conjunt de la ciutadania de Catalunya.

4.6.3. Volem una nació amb drets socials i sense precarietat (1999)

Comissions Obreres, davant la commemoració de l'11 de Setembre d'enguany, constata la necessitat de reivindicar una Catalunya amb drets col·lectius i individuals plens i sense cap mena de precarietat, ni de tipus laboral ni social.

Per construir una Catalunya cohesionada socialment i equilibrada territorialment és imprescindible posar fi a una realitat econòmica i social, a un model polític, que s'ha basat en la precarietat.

És la precarietat, per exemple, d'un model de finançament revisat contínuament i que només ha servit per provocar debats ficticis que han actuat de cortina de fum per evitar els debats de fons sobre la gestió del Govern autonòmic, un model de finançament que, d'altra banda, continua sense obeir veritables sortides ni garanties al país pel fet de no estar basat en uns criteris clars, coherents i sostenibles.

Reivindiquem, per tant, un model de finançament que, des de la solidaritat amb els altres pobles de l'Estat, sigui just socialment i econòmicament i respongui a les necessitats reals que tenim com a poble.

Reclamem la necessària inversió pública en serveis i infraestructures per aconseguir una Catalunya equilibrada territorialment en què els serveis públics arribin en igualtat de condicions al conjunt de la població.

I també és hora de posar fi al model de precarietat en el mercat de treball i en les relacions laborals que ens han volgut imposar.

Volem una Catalunya més eficient en els terrenys social i econòmic, amb la creació de més ocupació i amb la incorporació de la dona al mercat de treball i l'augment de la taxa d'activitat femenina, però amb plena igualtat de drets, no pas amb models de contractació subsidiaris o complementaris de l'activitat laboral dels homes.

Apostem per una ocupació estable i de qualitat, que posi fi als models precaris per als joves, amb l'adaptació dels sistemes educatius i de la formació professional a les veritables necessitats del país i eradicant d'una vegada per totes aquest denominat "fracàs escolar" que condemna amplis sectors juvenils a una vida laboral precària i marginal.

A CCOO no ens podem donar per satisfets amb els canvis legals que s'han produït a la Llei de les ETT. Les millores que hem aconseguit les defensarem i les desenvoluparem a les empreses, però alhora, des de tots els terrenys de la nostra acció sindical, des de la negociació col·lectiva, i d'acord amb l'exigència de nous canvis legislatius, continuarem lluitant per una reforma en profunditat del sector de les ETT, que proporcioni estabilitat laboral a milers i milers de persones i els eviti la precarietat.

Volem avançar en la construcció d'un marc català de relacions sociolaborals que permeti fer un pas més en la cohesió de Catalunya com a col·lectivitat i en la regulació de les condicions laborals i socials del país.

S'ha d'avançar en la consolidació dels drets socials per satisfer les noves demandes que ens adreça la societat, com ara les escoles bressol o tot el seguit de serveis imprescindibles per atendre amb dignitat la gent gran.

I finalment exigim els plens drets, en un pla d'igualtat respecte als altres ciutadans, per als nous catalans i catalanes. Només podrem construir una Catalunya en plena convivència i sense cap tipus de discriminació quan aconseguim la igualtat de drets i deures per a tota la població.

Exigim la reforma immediata de l'actual Llei d'estrangeria i una solució per als milers de persones que es troben en l'anomenada "situació irregular" com a resultat d'una legislació regressiva basada en models policíacs i no pas en un model de convivència i integració.

4.6.4. Per una Catalunya amb treball estable, sense risc ni precarietat (2000)

CCOO de Catalunya ens plantegem la Diada Nacional de Catalunya d'enguany com una fita per donar a conèixer les nostres reivindicacions nacionals i socials. Considerem necessari omplir de contingut social la diada de l'11 de Setembre, perquè el caràcter nacional de Catalunya parteixi de la seva realitat social concreta.

Avui la realitat de Catalunya, com la del conjunt de l'Estat espanyol, es troba condicionada pel gran moviment derivat del procés de construcció europea i dels debats sobre el model que cal construir. La societat europea per la qual apostem ha d'avançar en la construcció social i política d'Europa.

Per CCOO de Catalunya, la imprescindible construcció política i social d'Europa ha de fer compatible l'alt grau de cohesió social necessari del conjunt de la societat europea i de les polítiques generals amb un alt grau de descentralització política, que permetin el màxim reconeixement de les diversitats i la participació social. Cal fer compatible la unitat i la diversitat social europees.

Cal destacar que, fins ara, els drets socials, imprescindibles per aconseguir els graus necessaris de cohesió social, van a la cua del procés de construcció europea. És en defensa dels drets socials que el sindicalisme europeu està portant a terme un seguit de mobilitzacions que, després de Porto, es concentraran a final d'any en una gran concentració dels sindicats a Niça.

Els riscos per a la cohesió social, a qualsevol àmbit territorial —sigui català, espanyol o europeu—, estan determinats per l'existència de graus considerables de desigualtat social provocats per polítiques —econòmiques, fiscals i socials— injustes. És per això que les CCOO de Catalunya defensem la necessitat de crear marcs de concertació social d'àmbit català, espanyol i europeu per concretar acords sobre polítiques que permetin reduir les diferències socials i potenciar polítiques

d'integració i de cohesió socials a partir de la generalització i l'aprofundiment del que ha estat un referent del model social europeu que s'ha conegut com a Estat del benestar. És en aquest sentit que aprofitem l'11 de Setembre per cridar novament la patronal catalana i el Govern de la Generalitat perquè acceptin omplir de contingut el Marc català de relacions laborals.

A CCOO de Catalunya hem estat sempre fermes defensors dels drets i les llibertats de Catalunya com a nació, que hem associat sempre amb els drets i les llibertats de tots i totes els qui componen Catalunya. Entenem que cal aprofundir en la capacitat d'autogovern del nostre país per construir una societat socialment més justa i solidària, tant internament com externament. Cal fer passos continuats per millorar la cohesió social del nostre país i, sense dubte, per aconseguir-ho cal més ocupació, i una ocupació millor, per a tots i totes els qui vivim i treballem a Catalunya.

Per aconseguir-ho necessitem un nou model de finançament basat en criteris de coresponsabilitat, esforç fiscal i solidaritat, que apropi la gestió dels recursos en matèria social a les administracions més properes a les persones, tant les autonòmiques com les municipals.

Catalunya encara no és el país que desitgem: molts dels nostres ciutadans i ciutadanes encara no gaudeixen del dret a una feina digna i en condicions. Cal aconseguir la plena ocupació, l'estabilitat en el treball i un treball en condicions pel que fa a la salut i a la seguretat. Aquest 11 de Setembre volem recordar que, a Catalunya:

- Les dones encara no estan en una situació de plena igualtat, ni salarial ni social. Des de Catalunya donem tot el nostre suport a la "Marxa Mundial de les Dones 2000", concretament a la seva lluita contra la violència a la feina i contra la precarietat i l'atur.
- La precarietat i l'atur són també elements negatius de la vida dels joves, que els impedeixen, en molts casos, l'accés a la independència.

- Tenim un alt nivell de sinistralitat laboral, com evidencien les estadístiques d'accidents de treball. Les mancances pel que fa a les mesures de prevenció en els temes de seguretat laboral no tenen equiparació a la resta de països del nostre entorn.

Les CCOO de Catalunya hem estat sempre implicades en la lluita per aconseguir la plena integració social a Catalunya de tots els treballadors i les treballadores, autòctons i nouvinguts. Si en els anys seixanta i setanta vam ser un factor d'integració dels que venien d'altres terres de l'Estat espanyol, ara, amb força renovada, ho volem ser dels que procedeixen d'altres països. És per això que la nostra organització ha estat sempre activa a l'hora d'incorporar els treballadors i treballadores estrangers.

CCOO de Catalunya sempre hem plantejat la necessitat i l'interès que té la societat en la immigració. Ara ja tothom reconeix que els immigrants són necessaris per al desenvolupament econòmic de la societat catalana, espanyola i europea. Les CCOO de Catalunya, que hem tingut un paper capdavanter en la lluita pel reconeixement del fet migratori i la necessitat del ple reconeixement dels drets de les persones immigrades, plantegem la necessitat de:

- Mantenir la redacció actual de la Llei d'estrangeria. Ens oposem als intents de reforma del Govern del PP.
- Establir noves mesures integradores que ajudin a assolir plenament els drets de ciutadania de totes les persones immigrades i a avançar cap a una societat en la qual els valors de la multiculturalitat es reconguin com un valor positiu.

Amb aquest manifest, des de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya volem dotar de contingut la celebració de la Diada Nacional de Catalunya i apropar-la a la realitat dels treballadors i treballadores al nostre país.

4.6.5. Afrontem la globalització amb una societat cohesionada i oberta (2001)

Davant la commemoració de l'11 de Setembre, Diada Nacional de Catalunya, CCOO manifesta que la millor manera de fer front a la globalització com a país és amb una societat cohesionada i oberta, i amb més capacitat d'autogovern.

Per afavorir la cohesió cal defensar l'ocupació estable i de qualitat enfront de les polítiques econòmiques i els models empresarials instal·lats en la cultura de la precarietat, que condemnem amplis sectors de treballadors i treballadores, i en particular els més joves, a una vida laboral marginal i a la inseguretat, i que són la causa principal de l'elevat nombre d'accidents de treball. I cal apostar per la innovació tecnològica i la formació com a alternatives a les estratègies de competitivitat basades en la precarietat i en la reducció dels costos laborals.

És necessària la incorporació de la dona al mercat de treball i l'augment de la taxa d'activitat femenina amb plena igualtat de drets i desterrant fórmules contractuals i condicions discriminatòries.

Un altre factor essencial per reforçar la cohesió és la defensa i la consolidació dels drets socials i de l'Estat del benestar, satisfer les noves demandes de la societat, com ara el desenvolupament dels serveis per cobrir tota l'etapa educativa i l'atenció de les persones grans i dependents, i avançar en nous drets de ciutadania creant una prestació de garantia de mínims per a totes les persones amb ingressos inferiors al salari mínim interprofessional i sense altres rendes.

Una cohesió que s'ha de construir des del reconeixement de les diversitats, que no pot ser exclouent sinó integradora i que ha d'incorporar les persones immigrants en igualtat de drets i deures.

En aquest sentit, CCOO refusem la Llei d'estrangeria com a contrària a aquests objectius, ja que dificulta enormement l'accés al permís de treball i residència dels immigrants i provoca situacions de marginació;

així mateix, plantegem la necessitat d'establir mesures que ajudin a aconseguir plenament els drets de ciutadania de totes les persones immigrants i a avançar cap a una societat en la qual els valors de la diversitat es reconeguin com un valor positiu.

Si les desigualtats i la precarietat erosionen tremendament la cohesió, els drets socials, una ocupació digna i la solidaritat són factors que l'enforteixen.

Cal també una capacitat d'autogovern més gran, i disposar dels recursos financers suficients per al desenvolupament de polítiques que afavoreixin la cohesió de la societat.

Des de la nostra concepció de sindicat de classe i nacional, la vinculació dels drets socials als drets nacionals és una qüestió imprescindible per a la implicació dels treballadors i treballadores en el procés de construcció nacional.

La globalització genera riquesa, però no la reparteix, concentra el poder en mans d'uns pocs mentre que els costos socials i els riscos mediambientals es mundialitzen. Incrementa les desigualtats i amenaça la diversitat cultural des de concepcions i pràctiques uniformitzadores.

És des d'aquesta Catalunya cohesionada i oberta que volem, amb més capacitat d'autogovern, com millor podem fer front als riscos de la globalització neoliberal, afermar la nostra cultura i la nostra personalitat nacional i contribuir perquè un altre món sigui possible.

4.6.6. Per la construcció nacional: drets de ciutadania i cohesió social (2002)

En la commemoració de l'11 de Setembre, Diada Nacional de Catalunya, CCOO vol refermar el seu compromís per la construcció d'una Catalunya socialment més justa, cohesionada i integradora.

Volem un país capaç de fer front als nous reptes de la societat i conjuminar de manera indissoluble les llibertats nacionals i els drets socials. Un país que, entre altres coses, ha de donar resposta al caràcter divers de la societat catalana actual i ha de configurar els drets de ciutadania, els drets que corresponen a totes les persones en tant que membres d'una societat, com l'element aglutinador i cohesionador d'aquesta societat.

La Catalunya que volem ha d'apostar per la defensa de l'ocupació estable i de qualitat i fugir de models econòmics instal·lats en la política de la precarietat, agreujada per les retallades de drets laborals, com hem vist amb el recent cop de decret del Govern del PP.

Aquest model condemna amplis sectors socials a una vida laboral incerta que dificulta els projectes vitals de les persones, especialment per raons d'edat, de gènere o de procedència.

No volem un país instal·lat en un model competitiu fonamentat en la precarització del treball que, entre altres coses, provoca una sinistralitat elevada, com desgraciadament hem pogut comprovar aquest estiu per l'increment de la mortalitat en accidents laborals. És per això que reivindiquem la necessitat d'una actuació més decidida del Govern català per garantir el compliment de la Llei de prevenció de riscos laborals i perquè els empresaris assumeixin la seva responsabilitat.

Cal fugir de la competitivitat basada en la reducció de costos laborals i apostar per un increment de la inversió en recerca i desenvolupament i en formació professional dels treballadors i treballadores.

Per CCOO, la configuració d'un marc català de relacions laborals, com un àmbit d'identitat nacional ple, de drets socials i laborals concrets per a les persones, ha de donar resposta a tots aquests reptes i a molts altres.

La Catalunya que volem ha de fer de l'educació un factor central per garantir la igualtat d'oportunitats i la cohesió. Per això rebutgem les polítiques segregadores del PP concretades en la Llei de qualitat de l'ensenyament i cridem el Govern de la Generalitat, en el marc de les seves competències, a obrir negociacions amb la comunitat educativa per la millora real de la qualitat de l'ensenyament a Catalunya.

Aquesta cohesió s'ha d'entendre des del punt de vista de la promoció de polítiques socials que assegurin la qualitat, l'extensió, la descentralització i l'adequació dels serveis públics (sanitat, ensenyament, habitatge social, lleure i cultura, atenció a les persones dependents, prestació de garantia de mínims...) i la garantia que arribin a tota la societat, especialment on més falta fan.

Una cohesió que s'ha de construir des del reconeixement de les diversitats, que no pot ser excloent sinó integradora i que ha d'incorporar les persones immigrants en igualtat de drets i deures. És per això que rebutgem les polítiques d'immigració del Govern del PP com a contràries a aquests objectius.

Com ja hem dit, des de la nostra concepció de sindicat de classe i nacional, la vinculació dels drets socials als drets nacionals és una qüestió imprescindible per a la implicació dels treballadors i treballadores en el procés de construcció nacional.

Augmentar la qualitat de vida de tots els ciutadans facilita enormement que tothom se senti ciutadà de ple dret, i que estigui en òptimes condicions de defensar i fer-se seus els signes d'identitat d'una societat que els és pròpia. La cohesió social esdevé així un element de gran importància quan parlem de la identificació de tots els ciutadans amb un territori, amb una cultura, amb una societat —acollidora— i amb una llengua.

Aquest ha estat, de fet, sempre el nostre repte.

4.6.7. Per la Catalunya social: més drets de ciutadania, més cohesió social i més autogovern (2003)

Davant la Diada Nacional de Catalunya de l'11 de Setembre de 2003, les CCOO ens refermem en el nostre compromís de lluita per una Catalunya més justa, amb cohesió social, integradora de la seva ciutadania i reivindicadora de la seva capacitat de més autogovern.

Per CCOO, la lluita per les llibertats nacionals i els drets socials sempre ha anat unida de forma indissociable amb l'objectiu d'aconseguir una societat catalana lliure, en la qual tots els seus membres gaudeixin dels drets que els corresponen com a membres d'una societat cohesionada i oberta.

L'11 de Setembre d'enguany s'escau a les portes de les eleccions al Parlament de Catalunya. Catalunya es troba avui en la cruïlla d'un final d'etapa, tant en l'àmbit econòmic com en el polític.

Ha arribat el moment de posar fi a un model competitiu basat en la precarietat i els salaris baixos. El futur competitiu de les empreses i alhora el futur de la nostra societat obliga a promoure un nou model econòmic fonamentat en l'increment de la productivitat i la qualitat de l'ocupació, fruit de més investigació, més innovació tecnològica, més formació i una organització millor de la producció.

Els ciutadans i ciutadanes de Catalunya volem viure en un país amb futur, on la nostra identitat com a nació sigui reconeguda i es fonamenti en els drets socials, que siguin, alhora, un factor de cohesió social i d'eficiència econòmica. Per això hem de millorar en educació, en investigació, en inversió social, en serveis a les persones, en habitatge social, en tots aquells aspectes en què ens trobem molt per sota de les mitjanes de la UE. Catalunya no serà res sense la seva gent, i això significa que els joves puguin aspirar a un projecte de vida autònoma, que les dones tinguin una situació d'igualtat per accedir a la vida laboral, que les famílies tinguin equipaments i recursos socials per atendre les persones amb dependències.

La consideració i l'ús del català és un dret de ciutadania i un element d'identificació col·lectiva i de cohesió social. Cal, doncs, reivindicar la promoció de l'ús de la llengua catalana, especialment en aquells àmbits en què té una presència deficitària. La millor política d'integració lingüística és la que preveu la integració social i laboral dels nous ciutadans i ciutadanes. Per això, la potenciació de la llengua és inseparable de les polítiques que promoguin el conjunt de drets de ciutadania i, especialment, el dret a una ocupació estable, a un habitatge digne, a serveis públics de qualitat, a la participació política, etc. Només uns plans d'acollida integrals garantirán la necessària cohesió de la nostra societat i evitaran els perills de fractura social.

Avui Catalunya necessita i reclama més i millor autogovern per donar resposta a aquests reptes, i CCOO afegeix la seva veu a aquesta reivindicació. La millora de l'autogovern ens ha de permetre més competències per construir un nou model social i econòmic que garanteixi un futur millor a tots els que vivim a Catalunya; més capacitats per desenvolupar la cultura de la sostenibilitat, com un dels principals reptes que tenim com a societat, i un nou impuls a les polítiques de cooperació, de pau i de solidaritat entre els pobles, alternatives a la globalització neoliberal.

Aquesta ha estat sempre, i és ara, la lluita de CCOO de Catalunya.

4.6.8. Reformar l'Estatut per guanyar drets socials (2004)

Davant la commemoració de la Diada Nacional de l'11 de Setembre, CCOO manifesta que cal reformar l'Estatut per fer efectiva la voluntat del poble de Catalunya de millorar la capacitat i la qualitat del seu autogovern.

És una reforma necessària per adequar l'Estatut als profunds canvis que s'han produït. Fenòmens com el de la globalització i el canvi tecnològic, la nova immigració o el procés de construcció europea justifiquen la necessitat d'assumir noves competències i noves funcions, ja que les decisions que afecten els interessos dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya han de poder comptar amb la intervenció de la Generalitat.

Les modificacions estatutàries s'han de produir en clau d'utilitat per a les persones, per incrementar el seu nivell de benestar. D'aquí ve que l'ampliació dels drets socials sigui per CCOO la raó principal de la reforma. L'Estatut ha de servir per refermar una identitat nacional construïda a partir del reconeixement i la millora dels drets socials de ciutadania.

El nou Estatut ha de recollir que la Generalitat ha de ser un actor principal en el foment de l'activitat econòmica de Catalunya, que faci de la formació i la innovació tecnològica els motors per a la creació d'ocupació de qualitat.

També ha de contribuir al desenvolupament del marc català de relacions sociolaborals i del sistema català de protecció social. Per a això cal l'atribució a la Generalitat de més facultats en matèria laboral, i que tingui plenes competències per constituir un sistema integral de protecció contra la pobresa i l'exclusió social.

L'exercici de les funcions administratives té una gran importància com a expressió de l'autogovern. En aquest sentit, la conversió de la Generalitat en administració única li permetria actuar com a administració ordinària a Catalunya i possibilitaria la simplificació de les

estructures administratives, evitaria duplicitats i es guanyaria, sobretot, en eficiència.

La Generalitat ha de tenir competències en matèria d'immigració per tal de definir els fluxos de treballadors immigrants i afavorir la seva integració laboral i social, incloent-hi el dret de vot.

D'altra banda, cal un nou sistema de finançament que proporcioni més recursos i més capacitat sobre els impostos que paguen els ciutadans i les ciutadanes de Catalunya. Per això la reforma de l'Estatut hauria de preveure un nou sistema de finançament, en la línia del concert econòmic pel que fa als seus resultats, en què Catalunya, des d'una perspectiva solidària, contribuís segons la seva renda i rebés en funció de la seva població.

Finalment, Catalunya ha de tenir una participació més activa i directa en la Unió Europea, especialment en totes aquelles matèries que incideixen en l'exercici de les seves competències.

Avançar nacionalment, a partir de l'ampliació dels drets socials de ciutadania com a factor de cohesió i de desenvolupament econòmic, ha estat sempre un objectiu central de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya que aquest 11 de Setembre volem refermar.

4.6.9. Volem un nou Estatut amb més autogovern i més drets socials (2005)

La celebració de la Diada Nacional de Catalunya coincideix aquest any amb la recta final dels treballs del Parlament de Catalunya per a l'elaboració del nou Estatut.

Volem la reforma de l'Estatut per adequar el text vigent a les noves realitats i als canvis socials, econòmics, polítics, culturals i ecològics que s'han produït en la nostra societat, per la qual cosa és necessari ampliar la capacitat d'autogovern de les institucions catalanes i aconseguir un millor sistema de finançament.

Per Comissions Obreres, el legítim debat sobre els continguts que ha de tenir el nou Estatut no hauria de fer perdre de vista el que creiem que és l'objectiu central de la reforma: la seva utilitat per a les persones.

El nou Estatut és una oportunitat per donar resposta a les aspiracions del poble de Catalunya de millorar el contingut i la qualitat del seu autogovern i per afermar una identitat nacional construïda a partir del reconeixement i la millora dels drets socials de ciutadania.

Per això CCOO valorem molt positivament la incorporació al nou Estatut d'un títol de drets, deures i principis rectors, socialment avançat, que amplia els drets de ciutadania i recull moltes de les aportacions que com a sindicat hem fet durant el procés de la seva elaboració. El dret a una renda garantida de ciutadania, la promoció de polítiques públiques que afavoreixin l'emancipació de la gent jove o el dret a l'accés a les noves tecnologies de la informació en l'àmbit laboral en són alguns exemples.

També valorem de manera positiva l'ampliació de competències en matèria sociolaboral, incorporant una proposta històrica de Comissions Obreres, com és el Marc català de relacions laborals, el foment de la concertació social i la participació d'empresaris i sindicats, la Inspecció de Treball, la formació professional o poder disposar de competències en matèria d'immigració.

D'altra banda, ens identifiquem plenament amb la definició de Catalunya com a nació, que exerceix el seu autogovern a partir d'un Estatut renovat i en el marc de la Constitució. Considerem important el reforçament dels instruments per afermar el català i el seu ús social com a llengua pròpia que és de Catalunya, al mateix temps que s'avança en la igualtat jurídica del català i el castellà en tots els àmbits.

En matèria de finançament, els criteris que es recullen en la proposta de nou Estatut representen sens dubte un avenç important en relació amb la situació actual, tant pel que fa als ingressos com a la capacitat normativa o a la gestió dels impostos que es recapten a Catalunya.

En la nostra opinió, cal que el nou sistema de finançament porti més recursos i més capacitat de decisió, i que sigui un model que asseguri l'equilibri necessari entre solidaritat i esforç fiscal. També ha d'incorporar una fórmula d'Agència Tributària Consorciada que garanteixi alhora l'autogovern fiscal i l'eficiència en la gestió dels tributs i el combat contra el frau fiscal.

Creiem que és perfectament possible aprovar un text que sigui políticament ambiciós, capaç de garantir millor les competències de la Generalitat i que a la vegada respecti el marc constitucional. I cal fer-ho amb el màxim de responsabilitat, flexibilitat i consens. No podem perdre l'oportunitat de poder tenir un nou Estatut que ens permeti fer front en millors condicions als reptes econòmics i socials que ha d'encarar Catalunya en els propers anys. Ningú no ho entendria.

Comissions Obreres hem mantingut un paper actiu en el procés d'elaboració de l'Estatut i ens comprometem a continuar aquesta tasca explicant els seus continguts entre els treballadors i treballadores de Catalunya per tal d'aconseguir un Estatut amb ampli suport social i polític. I per aconseguir-ho cridem els afiliats i afiliades a participar en els actes que amb motiu de la diada de 11 de Setembre han estat convocats pel sindicat i de manera conjunta per les institucions catalanes.

4.6.10. Per la Catalunya social, avancem en els drets de ciutadania (2006)

Davant la commemoració de la Diada Nacional de Catalunya de l'11 de Setembre de 2006, CCOO referma el nostre compromís de lluita per una Catalunya més justa, amb cohesió social, i integradora.

L'aprovació del nou Estatut i el seu posterior desenvolupament han de permetre avançar en el contingut i la qualitat de l'autogovern i afermar una identitat nacional construïda a partir del reconeixement i la millora dels drets socials de ciutadania.

Per això CCOO considera prioritari que es promogui un nou model econòmic que no es basi en la precarietat i en els salaris baixos, i que tingui en la innovació tecnològica, la investigació, la formació i una millor organització de la producció els pilars dels seus factors de productivitat.

En la nostra opinió, l'avenç en els drets socials, la millora de l'educació, dels serveis a les persones, de les infraestructures i de l'habitatge social, són, alhora, un factor de cohesió social i d'eficiència econòmica. Per això cal més inversió de recursos públics, que ha de portar el nou model de finançament i l'impuls d'una política fiscal més progressiva.

Per Comissions Obreres, la lluita pels drets nacionals i els drets socials sempre ha anat unida, de forma indissociable, amb l'objectiu d'aconseguir una societat socialment més justa i cohesionada, en la qual tots els membres gaudeixin dels drets que els corresponen com a membres d'una única comunitat consolidada, amb igualtat de drets per a tota la ciutadania.

CCOO considera que la importància del col·lectiu de les persones immigrades és ja avui una realitat en la nostra societat i que la participació democràtica és un element fonamental per a la seva integració social. El dret a votar i a ser escollit és fonamental per a la cohesió social; aquest dret fonamental no pot ser limitat per motius de gènere, d'origen ni de creença.

Si volem una societat cohesionada, les persones immigrades han de tenir el dret a la participació en igualtat de condicions en els assumptes que afecten tota la ciutadania. Per això ens manifestem, seguint les directrius de la Unió Europea, a favor del reconeixement del dret de vot en les eleccions de totes les persones immigrades residents.

Cal no oblidar que el sentiment d'identificació amb una comunitat també està relacionat amb el grau de benestar social que aquesta és capaç de donar a les persones que en formen part. Així, la cohesió social esdevé un element de gran importància en la construcció d'una Catalunya social.

4.6.11. Complir l'Estatut i millorar el benestar social (2007)

En la celebració de la Diada Nacional d'enguany, Comissions Obreres manifesta que cal afermar la nostra identitat nacional a partir de la millora dels drets socials i del benestar dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya.

Per això és necessari que el creixement econòmic vagi acompanyat d'una redistribució més equitativa i justa de la riquesa i que s'avanci en les polítiques socials. En aquest sentit s'ha d'invertir la tendència actual a una pèrdua progressiva de pes dels salaris en la distribució de la renda.

Calen més i millors serveis públics, urgeix l'aprovació de la Llei de serveis socials i s'han d'aportar els recursos suficients per al desplegament efectiu de la Llei d'atenció a les persones amb dependència.

És necessari que el Pacte Nacional per a l'Educació avanci més decididament en el desenvolupament del servei públic educatiu i que els centres públics i concertats tinguin els mateixos drets i deures.

És imprescindible una reforma en profunditat de la formació professional si volem que la nostra economia competeixi en valor afegit i amb una ocupació de qualitat i no sobre la base dels baixos costos laborals i la precarietat en el treball.

És urgent l'aprovació de la Llei pel dret a l'habitatge, que permeti avançar en la consecució d'un parc d'habitatges públics suficient (de compra i de lloguer) i consolidar l'habitatge com un dret i no com una mercaderia.

És necessària també una fiscalitat amb una orientació més progressista que proporcioni els recursos suficients per garantir uns serveis públics de qualitat i on pagui més qui més té. En aquest sentit, s'ha de mantenir un impost com el de successions i donacions, previst per afavorir la redistribució de la riquesa, que no pot perdre progressivitat.

Aquestes i d'altres qüestions depenen lògicament de l'acció de govern però també tenen a veure amb el nivell de competències i recursos per

desenvolupar-les. I en aquest aspecte el nou Estatut és un instrument que ha de contribuir-hi positivament.

En relació amb l'Estatut, Comissions Obreres planteja, en primer lloc, que es respecti la voluntat del poble de Catalunya expressada en el referèndum i que el text aprovat es compleixi i es desenvolupi de forma diligent per fer efectiva la millora de l'autogovern.

En el seu desplegament, CCOO demana que es doni prioritat als temes que tenen a veure amb els drets de les persones i que afecten la millora de les seves condicions de vida i treball. En aquest sentit, cal complir el capítol dels drets i deures de l'Estatut i agilitzar els traspassos de competències sobre els temes d'immigració, Inspecció de Treball i els que tenen relació amb la mobilitat de les persones, com és el cas del trens de rodalies i els aeroports.

D'altra banda, CCOO considera que s'han de complir les previsions d'inversions públiques per part de l'Estat que figuren en el nou Estatut per tal de poder superar el dèficit d'infraestructures que pateix Catalunya.

En un altre ordre de coses, cal que es reconegui l'aportació positiva de la població immigrada al creixement de l'economia catalana, se n'han de garantir els drets —entre els quals, el dret de vot— per contribuir a la seva integració en la societat d'acollida i s'ha d'avançar cap a una societat en què els valors de la diversitat es considerin com un valor positiu.

Des de CCOO ens refermem en la necessitat que totes les persones residents a Catalunya tinguin garantit el seu dret al coneixement i a l'ús de les dues llengües oficials. Cal recordar, però, que encara avui el català es troba en una situació de clara inferioritat respecte del castellà en molts àmbits socials i que calen actuacions decidides per garantir-ne la presència.

Per això cal reconèixer el paper positiu que ha tingut el model d'immersió lingüística dut a terme per l'escola, que ha facilitat el coneixement de la llengua catalana a amplis sectors de la societat. La nova realitat de la societat catalana, amb el fenomen de la immigració, reforça el paper fonamental de l'escola en la promoció del coneixement del català, però també posa en evidència la necessitat de dotar-la dels recursos adients per fer front a aquest nou repte.

4.7. Acords i convenis

4.7.1. Conveni de normalització lingüística CCOO-Generalitat (1988)

Barcelona, 22 de novembre de 1988

REUNITS: D'una part, la senyora Glòria Riera i Alemany, secretària general del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

I de l'altra, el senyor José Luis López Bulla, secretari general de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

ACTUEN: La primera, en nom i representació del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, en virtut de les facultats delegades per l'Ordre del conseller de Cultura de 24 d'abril de 1987.

El segon, en nom i representació de la CONC.

Ambdues parts es reconeixen mútuament la capacitat necessària per a aquest acte i

EXPOSEN: Que ambdues parts estan interessades a col·laborar per tal d'estendre el coneixement i l'ús del català en el funcionament de la CONC, per la qual cosa subscriuen el present conveni,

que es regirà pels següents

PACTES:

Primer. El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la CONC estableixen conjuntament un Servei de Català, amb caràcter experimental, per a l'impuls de la normalització lingüística en l'àmbit d'aquesta entitat sindical. Aquest servei tindrà la seva seu a les dependències centrals de la CONC, a ronda de Sant Pere, 21, Barcelona.

Segon. Aquest servei tindrà com a finalitat:

- a) Dinamitzar i impulsar l'ús del català a l'interior de la CONC.
- b) Assessorar la CONC en els aspectes lingüístics i de llenguatges específics que aquesta necessiti.
- c) Donar suport a la traducció i correcció de textos de les publicacions de les federacions i sindicats de la CONC i de tots aquells textos que hagin de tenir una àmplia difusió. En especial, el Servei de Català garantirà la correcció de les versions catalanes dels convenis col·lectius en què intervingui el sindicat.
- d) Proposar a la Direcció General de Política Lingüística la realització de cursos de català i activitats d'aprenentatge de català que es considerin adequats a les necessitats de la CONC.

Tercer. Anualment, ambdues parts aprovaran el programa d'activitats del Servei de Català i el pressupost per portar-lo a terme, mitjançant una comissió paritària composta de tres membres per cada part.

Quart. Les aportacions d'ambdues parts al pressupost restaran supeditades a l'aprovació per part dels òrgans pertinents de les partides corresponents en els pressupostos respectius.

Cinquè. Per tal de mantenir aquest Servei de Català, la CONC es compromet a:

- a) Fer-se càrrec de les despeses d'infraestructura, de manteniment, de material fungible i de material inventariable necessaris per al bon funcionament del Servei.
- b) Fer-se càrrec de la contractació del personal, si bé en la selecció i en l'assignació de funcions hi participaran les dues parts signants del conveni. Això no obstant, el Departament de Cultura no tindrà cap tipus de vinculació laboral amb el personal contractat.

- c) Assumir un terç del cost del personal i dels cursos de català previstos al programa anual d'activitats esmentat al pacte tercer.

Sisè. El Departament de Cultura, per la seva part es compromet a:

- a) Prestar, a través de la Direcció General de Política Lingüística, tot el suport necessari per al bon funcionament del Servei de Català i per al desenvolupament de les activitats anuals programades.
- b) Assumir anualment mitjançant subvenció dos terços de les despeses que resultin de la contractació del personal necessari i del programa de cursos de català; pel que fa a la resta d'actuacions normalitzadores que no quedin incloses entre les esmentades, n'assumirà la totalitat del cost. Aquesta aportació es farà efectiva de la manera següent: el 50% del total, després de l'aprovació del pressupost anual; el 50% restant, un cop justificades totes les despeses.

Setè. Aquest conveni tindrà vigència fins al 31 de desembre de 1990, i serà prorrogat automàticament mentre no el denunciï cap de les dues parts vàlidament.

I en prova de conformitat i d'acceptació, ambdues parts signen el present document en tres exemplars en el lloc i en la data esmentats a l'encapçalament.

4.7.2. Document de bases per a la integració de la Coordinadora Nacional de la CSC a la CONC (1989)

Pel reforçament del sindicalisme nacional i de classe a Catalunya

Aquest document té l'objectiu d'establir les bases en les quals fonamentar el projecte sindical de reforçament del sindicalisme nacional i de classe a Catalunya que suposa la integració a la Comissió Obrera Nacional de Catalunya de la Coordinadora Nacional de la Confederació Sindical de Catalunya. La seva elaboració és fruit de les reunions mantingudes per una delegació de la CONC i una comissió de responsables confederals i territorials de la CSC.

En els darrers anys s'han produït a Catalunya importants avenços en el camp de les mobilitzacions socials; entre els quals cal destacar la vaga del 20 de juny de 1985 contra la reforma regressiva de la Seguretat Social i la retallada de les pensions, i la vaga general del 14 de desembre en exigència d'un canvi en la política econòmica i social del Govern del PSOE favorable als treballadors.

Aquest procés, que ha suposat una important consolidació del sindicalisme nacional i de classe, ha comportat també destacar els aspectes més unitaris del sindicalisme, i especialment la necessitat d'aprofundir en el seu vessant orgànic, per reforçar les posicions dels treballadors i defensar-ne millor els interessos.

En aquest sentit, la incorporació de la Coordinadora Nacional de la Confederació Sindical de Catalunya en la Comissió Obrera Nacional de Catalunya sota les bases següents pot ser un pas decisiu per:

1. Potenciar el caràcter **nacional** de la CONC, en consonància amb els principis bàsics recollits en l'art. 3 dels Estatuts, i que constitueixen els eixos de l'avanç cap a l'exercici del dret d'autodeterminació en la perspectiva del ple autogovern per a Catalunya.

2. Reforçar els components plurals i unitaris de la CONC, premisses bàsiques per consolidar el caràcter independent d'aquest projecte respecte de les administracions públiques, dels poders econòmics, dels partits polítics i de l'Estat.

3. Impulsar la consolidació d'un marc propi de relacions sociolaborals a Catalunya que suposi:

- El ple reconeixement de la negociació col·lectiva en l'àmbit de Catalunya com a factor determinant de l'articulació de la negociació en altres àmbits.
- La reivindicació de competències en matèria laboral i social per a Catalunya, i el seu correcte finançament, especialment en el camp de l'ocupació i la formació ocupacional (INEM), i de la sanitat, la Seguretat Social i els serveis socials.
- La negociació amb el Govern de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit de les seves competències amb l'objectiu d'aconseguir-ne una utilització més social i solidària.

4. Desenvolupar una participació activa en la normalització lingüística de Catalunya, posant l'èmfasi en la normalització de l'ús del català en tota l'activitat sindical i en el món laboral.

5. Lluitar per la millora de les condicions materials de tots els que viuen i treballen a Catalunya, rebutjant qualsevol tipus de discriminació.

6. Facilitar la incorporació a les estructures sindicals de la CONC de tots els afiliats i organismes de la CSC que vulguin treballar per la consolidació d'una alternativa sindical nacional i de classe a Catalunya, així com la incorporació a la Direcció de la CONC en tots els àmbits: confederal, federatius i territorials, de destacats militants.

Per garantir que el procés d'integració es farà atinent, en tot cas, les situacions peculiars de cada organització territorial i federativa, s'ha constituït una Comissió Mixta, formada per 3 membres de cadascuna de

les organitzacions, que serà l'encarregada de vetllar per la correcta aplicació d'aquests criteris i buscar les millors fórmules en cada cas, amb la participació dels afiliats d'ambdues organitzacions.

La CONC i la Coordinadora Nacional de la CSC fem una crida a tots els interessats en el reforçament del sindicalisme nacional i de classe a Catalunya perquè s'incorporin activament a aquest procés afiliant-se a la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, per tal de potenciar un projecte sindical orientat a fer que els treballadors es converteixin en l'autèntica força dirigent i nacional.

Barcelona, març de 1989

4.7.3. Protocol de col·laboració en matèria de normalització lingüística entre CCOO de Catalunya, València i les Illes Balears (1993)

L'esperit d'aquest protocol de col·laboració entre les tres confederacions sindicals neix de la mateixa essència de la seva definició com a sindicats nacionals i de classe i del seu compromís en el procés de recuperació de la identitat cultural i lingüística dels territoris on les respectives confederacions exerceixen les seves actuacions.

La constatació que en el procés de normalització lingüística de la nostra llengua han estat les classes treballadores les més desfavorides i que aquest procés només reeixirà en la mesura que la nostra llengua assoleixi un nivell de normalitat en el món laboral va comportar la implicació directa del sindicat en aquest procés de recuperació, que es va concretar en la constitució dels respectius serveis lingüístics, integrats dins de les secretaries respectives, en el si de les tres confederacions de CCOO.

Com que la col·laboració i l'intercanvi d'informació han estat des de sempre una realitat, s'ha plantejat la necessitat de formalitzar-les amb la signatura d'un Protocol de col·laboració.

Els objectius d'aquest protocol de col·laboració són:

1. Establir una coordinació permanent entre els tres serveis lingüístics i obrir un canal estable d'intercanvi de tot tipus d'informació que permeti augmentar l'eficàcia de les activitats de normalització lingüística plantejades pels serveis respectius.
2. Elaborar, estendre, si s'escau, en el cas de campanyes ja iniciades i, en ambdós casos, dur a terme la coordinació de campanyes generals i activitats puntuals de normalització lingüística que puguin afectar les tres confederacions per a un millor aprofitament dels recursos humans i materials disponibles.

3. Donar a conèixer entre l'afiliació de les tres confederacions i els treballadors dels respectius territoris d'actuació la unitat lingüística i cultural entre el País Valencià, les Illes i Catalunya.

4. Aprofundir en el procés d'elaboració d'una política lingüística comuna al si de les tres organitzacions.

5. El desenvolupament del Protocol i la seva concreció en un pla d'actuacions anuals el portaran a terme els serveis lingüístics respectius, els quals el presentaran per a la seva aprovació als responsables de les secretaries de què depenen de les tres confederacions.

Barcelona, 15 de gener de 1993

Joan Sifre i Martínez

Secretari de Formació i Cultura de la CS de les CCOO del País Valencià

Pere J. Cànaves i Cifre

Secretari de Premsa, Publicacions i Normalització Lingüística de la CS de CCOO de les Illes Balears

Gabriel Abascal i Vicente

Secretari de Formació i Cultura de la CS de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya

4.7.4. Conveni de col·laboració entre el Consell General d'Aran i la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (1999)

Viella, 15 de juny de 1999

REUNITS

D'una part, el Magnífic Senyor Carlos Barrera Sánchez, síndic d'Aran. I de l'altra, el Senyor Joan Coscubiela i Conesa, secretari general de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

EXPOSEN

Que d'acord amb allò que es recull com l'article primer de la Llei 1/1998 de política lingüística, "emparar, fomentar i normalitzar l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits i l'ús de l'aranès a la Vall d'Aran...",

Que d'acord amb la voluntat de promoure polítiques de suport i promoció de l'aranès en l'àmbit de la Vall d'Aran.,

Que les dues parts tenen com a objectiu promoure l'aranès en el si de la Unió Comarcal de CCOO i, per extensió, en l'àmbit socioeconòmic de la Vall.

PACTEN

1. La Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC) promourà la incorporació, en la mesura de les seves possibilitats, de l'aranès en el funcionament diari en el si de la Unió Comarcal de CCOO de la Vall d'Aran.

2. Per assegurar l'ús correcte de la llengua aranesa en les publicacions i altres escrits generats en la tasca sindical quotidiana, el Consell General facilitarà a la Unió Comarcal l'assessorament lingüístic en aranès que sol·liciti.

3. El Consell General d'Aran donarà suport als cursos d'aranès que promogui la Unió Comarcal entre la seva afiliació i els treballadors i treballadores de la Vall d'Aran. Aquests cursos es podran realitzar tant als locals de la Unió Comarcal com en els del Consell General.

4. La CONC promourà la difusió de la realitat lingüística i cultural de la Vall d'Aran entre tota la seva afiliació a través de les seves publicacions o qualsevol altre mitjà que pugui establir-se entre les dues parts.

5. El Consell General donarà suport a l'edició de materials específics adreçats a promoure l'ús de la llengua aranesa entre els treballadors i treballadores de la Vall d'Aran. Dins d'aquests materials es pot preveure l'adaptació a l'aranès dels materials editats o que editi el Servei de Normalització Lingüística de la CONC.

6. Des del convenciment que les polítiques de normalització lingüística no es poden desvincular d'aspectes tan importants com l'ocupació, l'habitatge, l'educació... es preveuran els mecanismes necessaris de col·laboració entre la CONC i el Consell General per promoure polítiques socials en aquestes matèries adreçades a assegurar la cohesió social i la plena integració de les persones.

Les dues parts accepten les estipulacions precedents i en prova de conformitat signen per duplicat aquest document, en aranès i català, a un sol efecte, en el lloc i dia senyalats a l'encapçalament.

Carlos Barrera Sánchez
Síndic d'Aran

Joan Coscubiela i Conesa
Secretari general de la Comissió Obrera
Nacional de Catalunya

4.7.5. Protocol de col·laboració en matèria de joves entre CCOO de Catalunya, València i les Illes Balears (2003)

Introducció

Des de fa anys, les confederacions sindicals de CCOO de Catalunya, País Valencià i les Illes Balears han treballat plegades en la promoció de la unitat lingüística i cultural dels territoris de parla catalana. I aquest nou acord de col·laboració no fa més que consolidar aquesta voluntat de treball comú en cada cop més àmbits entre les tres confederacions.

Aquest acord pretén establir els marcs de convivència, d'intercanvi i de col·laboració entre els joves i les joves de les tres confederacions que ens permeti afrontar amb més efectivitat els reptes que la joventut treballadora tenim plantejats, al mateix temps que donar a conèixer entre el jovent de Catalunya, del País Valencià i de les Illes Balears la unitat lingüística i cultural de tots tres territoris.

És a dir, aquest acord ens permetrà promoure activitats que engresquin la joventut treballadora i fer de la nostra llengua un element de comunicació i treball, de participació sindical i de formació sindical entre els treballadors i treballadores joves de Catalunya, del País Valencià i de les Illes Balears.

Desenvolupament

Els objectius concrets d'aquest acord són:

1. Coordinar les línies generals d'actuació en matèria de joventut de les confederacions de CCOO de Catalunya, del País Valencià i de les Illes Balears.
2. Mantenir una coordinació permanent entre les tres organitzacions juvenils i obrir un canal estable de tot tipus d'informació que permeti augmentar els recursos i l'eficàcia de les activitats plantejades per totes tres organitzacions, amb l'objecte d'organitzar la joventut treballadora dels territoris de parla catalana.

3. Dur a terme la coordinació de campanyes ja iniciades i promoure campanyes generals i activitats puntuals que puguin afectar les tres organitzacions juvenils per un millor aprofitament dels recursos i de la potencial projecció externa que puguem tenir.
4. ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de Catalunya, la Secretaria de Joventut de CCOO del País Valencià i ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de les Illes Balears es comprometen a obrir espais de participació a les seves respectives publicacions i/o pàgines web, que continguin informació d'activitats desenvolupades per joves sindicalistes dels territoris de parla catalana.
5. ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de Catalunya, la Secretaria de Joventut de CCOO del País Valencià i ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de les Illes Balears participaran de manera activa en els espais de formació, reflexió i participació sindical de les tres organitzacions i en aquells altres espais que combinen una dimensió lúdica i reivindicativa a la vegada.
6. ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de Catalunya, la Secretaria de Joventut de CCOO del País Valencià i ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de les Illes Balears es comprometen a portar delegacions unitàries, sempre que sigui possible, en allò referent a projectes que fomentin l'intercanvi i el coneixement de la realitat sociolaboral de joves europeus.
7. Totes tres organitzacions tindran com a referents el Dia Internacional del Treball (1 de Maig), l'11 de Setembre (Diada Nacional de Catalunya), el 9 d'Octubre i 25 d'Abril (diades nacionals del País Valencià) i l'1 de Març (Diada de les Illes Balears) per organitzar activitats que engresquin la joventut treballadora sota l'objectiu de fer de la nostra llengua un element de comunicació i treball, de participació i de formació sindical entre els treballadors i treballadores joves de Catalunya, del País Valencià i de les Illes Balears.

8. Donar a conèixer entre l'afiliació de les tres confederacions i els treballadors i treballadores joves dels respectius territoris d'actuació el contingut d'aquest protocol de col·laboració i la unitat lingüística i cultural dels territoris de parla catalana, tal com recull l'Acord de col·laboració en matèria de normalització lingüística signat entre les confederacions de CCOO de Catalunya, del País Valencià i de les Illes Balears.
9. El desenvolupament d'aquests acords i la seva concreció en plans de treball anuals el duran a terme entre ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de Catalunya, la Secretaria de Joventut de CCOO del País Valencià i ACCIÓ JOVE – Joves de CCOO de les Illes Balears
10. El Protocol de col·laboració tindrà una duració de dos anys, prorrogable per dos anys més si cap de les tres organitzacions així ho denuncien. El Protocol finalitzarà quan una de les tres parts ho sol·liciti, deixant un termini raonable per discutir les possibles causes que ho poden provocar.
11. Cadascuna de les organitzacions tindrà la responsabilitat de coordinar amb un període d'un any amb l'objectiu que l'organització responsable en aquest període s'encarregui d'impulsar les actuacions del protocol i de coordinar el treball acordat per a aquest període.

A Barcelona, en data 15 de gener del 2003, en prova de conformitat, signen el *Protocol de col·laboració en matèria de joventut*,

JOSEP MARIA ROMERO VELARDE

Coordinador d'ACCIÓ JOVE –
Joves de CCOO de Catalunya

EVA HERNÁNDEZ LÓPEZ

Secretaria de Joventut
CS de CCOO del País Valencià

CARLOS CARVAJAL

Coordinador d'ACCIÓ JOVE –
Joves de CCOO de les Illes Balears

4.7.6. Conveni de col·laboració amb Òmnium Cultural (2003)

Reunits

D'una part, Jordi Porta i Ribalta, d'Òmnium Cultural, i de l'altra, Joan Coscubiela i Conesa, de la Confederació Sindical de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (d'ara endavant, la CONC)

Exposen

— Que Òmnium Cultural té com una de les seves finalitats la promoció del coneixement i l'ús de la llengua catalana, de manera que tots els ciutadans del país puguin tenir les mateixes oportunitats per al seu desenvolupament personal i social. Per aconseguir aquest objectiu Òmnium Cultural té interès a col·laborar amb altres entitats que tinguin finalitats similars respecte a la llengua i la cultura.

— Que la CONC ha intervingut, i intervé, de manera decidida, com a sindicat de classe i nacional, en la recuperació de l'ús del català en tots els àmbits de la societat catalana, des de la consideració que el coneixement i l'ús de la llengua catalana és un dret de tota la ciutadania de Catalunya. Aquesta intervenció s'ha fet des del convenciment que llengua i drets socials estan intrínsecament vinculats: l'accés a la llengua catalana passa també per la plena igualtat de drets, i que qualsevol precarització dels drets socials comporta directament una precarització de les llibertats nacionals.

— Que ambdues entitats estan interessades en la col·laboració per tal d'incrementar les iniciatives de promoció de l'ús social del català i de difusió de la realitat cultural catalana, entesa com una realitat diversa i dinàmica, entre la societat catalana, i per això,

Acorden

1. Establir una coordinació permanent entre les dues entitats i obrir un canal estable d'intercanvi de tot tipus d'informació relacionada amb la

promoció de l'ús social de la llengua catalana, l'aprofundiment de les llibertats nacionals i els drets socials de la societat catalana i la unitat lingüística i cultural dels territoris de parla catalana.

2. Promoure l'organització conjunta i descentralitzada d'actes de qualsevol tipus relacionats amb l'extensió de l'ús social de la llengua catalana al voltant de l'11 de Setembre o d'altres dates que ambdues entitats estableixin.

3. Establir mecanismes de col·laboració entre les dues entitats per promoure la incorporació amb plena igualtat de les persones nouvingudes al nostre país i el seu ple accés al coneixement i l'ús de la llengua catalana, des del convenciment que el català és un dret de tota la ciutadania de Catalunya i el principal mecanisme d'inserció i de cohesió social.

4. Obrir canals de col·laboració i de coordinació en matèria formativa entre les dues entitats, especialment pel que fa a l'oferta formativa de llengua catalana.

I perquè així consti, signem aquest acord a Barcelona, el 20 de juny de 2003.

Jordi Porta i Ribalta
President d'Òmnium Cultural

Joan Coscubiela i Conesa
Secretari general de la Comissió
Obrera Nacional de Catalunya

4.7.7. Acord de col·laboració amb l'Associació de Juristes en defensa de la llengua pròpia (2007)

Barcelona, 20 de març de 2007

Intervinents

Francesc Casares i Potau, amb DNI núm. 36195952R, en qualitat de president de l'Associació de Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia, en virtut de les facultats que li confereix l'article 23 dels Estatuts d'aquesta associació, amb domicili social al carrer Diputació, 276, pral., de Barcelona (08009), i amb NIF G63405997.

Joan Coscubiela i Conesa, amb DNI núm. 36500469K, en qualitat de secretari general de la Confederació Sindical de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya, en virtut de les facultats que li confereix l'article 30 dels Estatuts aprovats en el 8è Congrés de la CONC (30 i 31 de març i 1 d'abril de 2004), amb domicili social a Via Laietana, 16, 5a planta, de Barcelona (08003), i amb NIF G08496606.

Jordi Llorens i Huc, amb DNI núm. 42945488A, en qualitat de conseller delegat del Gabinet Tècnic Jurídic de Catalunya, SLU, en virtut del seu nomenament pel Consell d'Administració del 5 de desembre de 2006, amb domicili social a Via Laietana, 16, 6a planta, de Barcelona (08003), i amb NIF B64039688.

Finalitat

1. L'Associació de Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia (en endavant, Juristes per la Llengua) té com una de les seves finalitats la defensa de l'ús de la llengua pròpia en l'àmbit de l'Administració pública i de la de justícia. Per aconseguir aquest objectiu, Juristes per la Llengua té interès a col·laborar amb altres entitats que tinguin finalitats similars respecte a la llengua.

2. La Comissió Obrera Nacional de Catalunya (en endavant, CCOO de Catalunya) ha intervingut i intervén de manera decidida, com a sindicat de classe i nacional, en la recuperació de l'ús del català en tots els àmbits de la societat catalana, des de la consideració que el coneixement i l'ús de la llengua catalana és un dret de tota la ciutadania de Catalunya.
3. El Gabinet Tècnic Jurídic de Catalunya, SLU (en endavant, GTJ de Catalunya), és el principal instrument de relació de CCOO de Catalunya amb l'Administració de justícia, i també està interessat en la normalització de l'ús del català en l'àmbit de la justícia.
4. Les parts comparteixen la voluntat i la necessitat de promoure l'ús social de la llengua pròpia i oficial de Catalunya i de contribuir, així, a l'enfortiment de la cohesió social.
5. Les parts estan interessades a col·laborar per tal d'incrementar les iniciatives de promoció de l'ús del català en l'àmbit de l'Administració pública i de la de justícia, i, per això, estableixen els pactes següents.

Pactes

1. Comprometre's conjuntament en el foment de l'ús quotidià de la llengua catalana, la qual és la pròpia d'aquestes entitats.
2. Assenyalar que el compromís esmentat inclou l'àmbit de treball que es desenvolupa en relació amb les administracions públiques, i, de manera especial i particular, amb l'Administració de justícia.
3. Establir una coordinació permanent entre aquestes entitats i obrir un canal estable d'intercanvi de tot tipus d'informació relacionada amb la promoció de l'ús de la llengua pròpia en l'àmbit jurídic.
4. Obrir canals de col·laboració i de coordinació en matèria formativa entre les entitats per tal d'incrementar l'ús de la llengua catalana en l'àmbit jurídic.

5. Promoure l'organització conjunta i descentralitzada d'actes de qualsevol tipus relacionats amb l'extensió de l'ús de la llengua catalana.

6. Les entitats s'han de facilitar mútuament informació sobre les actuacions de cooperació i han de col·laborar activament en projectes compartits a partir dels objectius fixats.

Com a prova de conformitat, signem aquest conveni per triplicat.

Francesc Casares
President de l'Associació de Juristes
en Defensa de la Llengua Pròpia

Joan Coscubiela
Secretari general de la
Confederació Sindical de
CCOO

Jordi Llorens
Conseller delegat del Gabinet Tècnic
Jurídic de Catalunya, SLU

Amb la col·laboració de:

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Vicepresidència
Secretaria de Política Lingüística